Landesbibliothek Oldenburg

Digitalisierung von Drucken

Io. Rvdolph. Engav Ivrivm D. & P.P.O. In Academia Ienensi Elementa Ivris Criminalis Germanico-Carolini

Engau, Johann Rudolph

Jenae, MDCCXLVIII.

VD18 12413879

urn:nbn:de:gbv:45:1-10011

Visual Library

Landesbibliothek Oldenburg

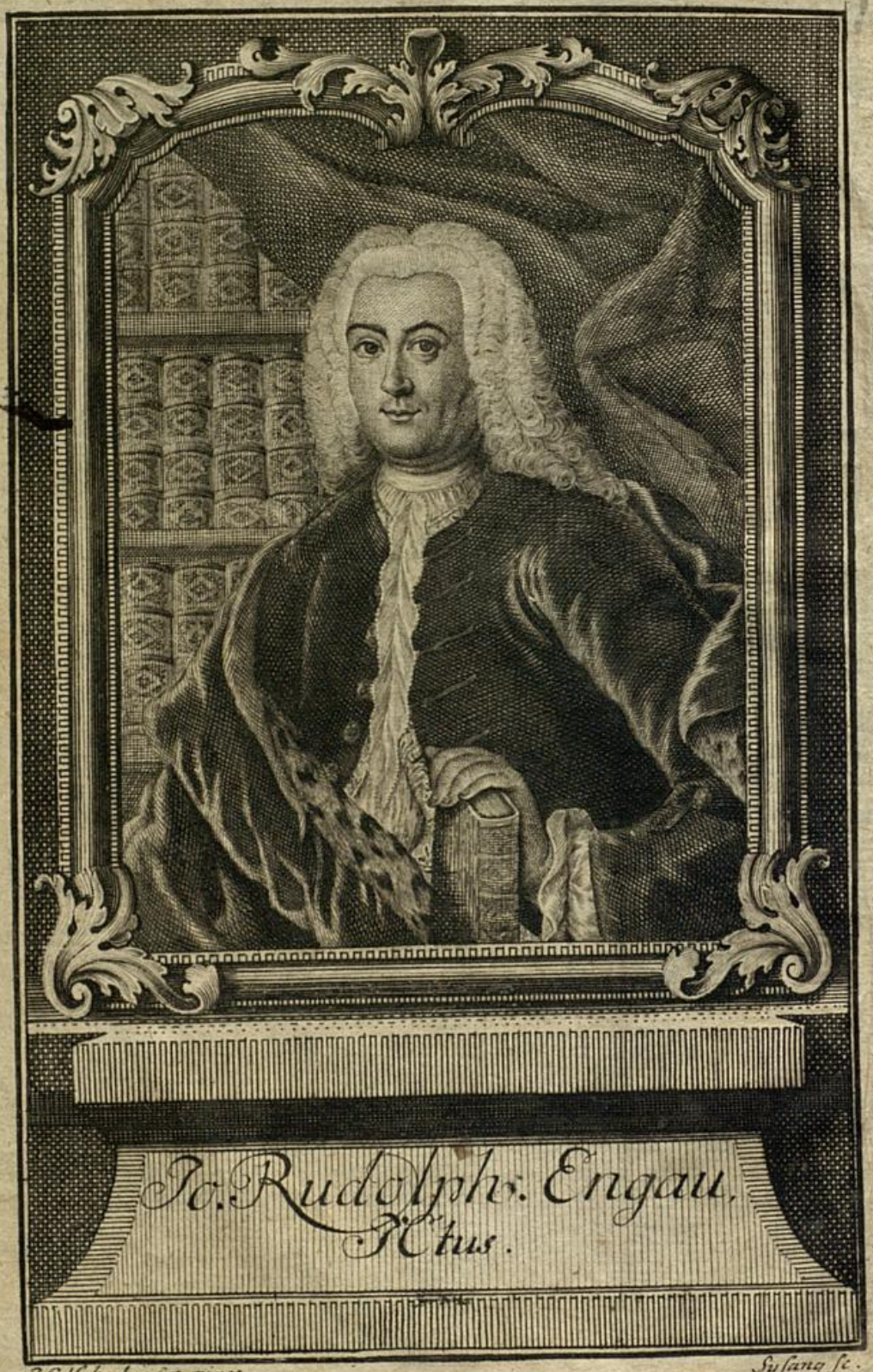
P V 28
Amt B IV 6

J. F. Gmb.
Jan. 1750.

Landesbibliothek Oldenburg

Landesbibliothek Oldenburg

Landesbibliothek Oldenburg

IO. RVDOLPH. ENGAV
IVRIVM D. & P. P. O.
IN ACADEMIA IENENSI

ELEMENTA IVRIS CRIMINALIS GERMANICO-CAROLINI

EX GENVINIS FONTIBVS DEDVCTA
VARIIS
OBSERVATIONIBVS ET FORMVLIS
ILLVSTRATA
ATQVE
COMMODA AVDITORIBVS METHODO
ADORNATA.

Editio tertia auctior & emendatior.

Cum Priu. Reg. Polon. & Elect Saxon.

IENAE
SVMTIBVS VIDVAE CROEKERIANAE
M DCC XLVIII.

Landesbibliothek Oldenburg

EX BIBLIOTHECA
OLDENBVRGENSI.

Landesbibliothek Oldenburg

LECTORI BENEVOLO

S. P. D.

IO. RVD. ENGAV.

IVrisprudentia Criminalis, cuius Elementa iam sisto TIBI, BENEVOLE LECTOR, multos cultores nacta est, felices alios, alios infelices. Horum exercitum ducunt, quotquot, fontibus insalutatis, riuulos turbidos consectantur, atque negligunt leges crimina uindicantes, dum, ut graculi faciunt, alios, præsertim præceptores suos, quosque in templo Themidos habent principes, sequuntur, eorumque dicta adorant temere, crepantes illud: *αυτος εφα.* Quorum opinio-

nem certe reprobandam, saltem imminuendam esse, nemo est, qui nesciat. Semper enim attendere debes, quid quisque dixerit, non uero, quis dixerit. Illud: αυτος εφα, scientiis admodum nocet, impeditque, quo minus inuestigari queat ueritas. Tantum enim abest, ut satellites singulare quid præstent, ut potius non possint non augere numerum errorum sui ducis & signiferi. Unde olim illæ lacrymæ, illæ infaustæ opiniones, quibus uel integerrimi innocentissimique in manus lictorum & carnificum inciderunt, illæ iniustissimæ sententiæ, quibus auctus est criminum exceptorum numerus.

Ab his, quos præiudicia occæcarunt, proximi sunt illi, qui, dum studiosi tantum institutionali & π collegiis interfuerunt, nec postea, in quantum uulgus differat ab eruditis, cognoscere uoluerunt, solum

ius

ius Romannum, habent uerum, ſanctum, prudensque, contra Germanicum frigidum, iniquum, inſipidumque. Ad horum ſtraminea argumenta reſpondere, ſuperuacaneum eſſe duco, quum ea iam refellerint HEINECCIVS *a*), LVDOVICI *b*) aliique. Nequeo tamen, quin uel unico uerbo ſignificem, quod multa crimina aliter ſeſe habeant & puniantur in Germania, quam uelint Romanorum leges, quodque in una tantum uel altera facti ſpecie ad Romana iura prouocet Carolina Nemeſis.

Tertium locum inter infelices Iur. Crim. Doctores & interpretes attribuo illis, qui germanica iura, quæ quidem agnoſcunt, tamen uel ad ſenſum peregrinorum iurium, uel antiquitatum & hiſtoriarum lumine, diſciplina morali aut arte ratiocinandi

a) præf. ad *Elem. Iur. Germ.* Tom. I.
b) præf. ad C. C.

Landesbibliothek Oldenburg

nandi & interpretandi plane destituti, interpretantes applicant.

Quarta denique sede sedent, qui Iuris criminalis prudentiam tradituri, peruerse, ne dicam imprudenter, seruant ordinem, quem ipsa natura rerum respuit, alphabeticum puta, uel alium inordinatum. Nonne hi coguntur crimina unius eiusdemque fontis disiungere, & quæ diuersæ sunt originis, coniungere, praxin prius docere, quam theoriam? & quæ sunt alia plura.

Sufficiant hæc de infelicitate, qua criminalia iura tradunt quidam interpretes. Ad occasionem & methodum, qua hæc conscripsi elementa, iam propero. Sub initium semestris præteriti me, iura criminalia prælecturum, in euitanda modo dicta infelicitate scribendo periculum facere iusserunt Generosissimi & Nobilissimi Auditores mei. Horum, quippe quibus uitam operam-

que

que meam consecraui, iussus coegit me arripere calamum, eoque fugitiuo hæc elementa, tanquam primas lineas iurisprudentiæ Criminalis, a me in posterum edendæ, conscribere. Quid in hoc præstiterim opere: num Charybdim euitaturus in Scyllam inciderim? an uero uitia, quæ omnibus uitanda duco, uitauerim? librorum in lucem editorum iudices, iique eruditi, prudentes, æqui & humani, iudicent. Illud tamen quin adducam nequeo, quod in adornando hoc opere eas mihi ipse leges dixerim, ut 1) gentium peregrinarum instituta non delibans pressius germanorum mores traderem ac pro uirili illustrarem; 2) ut ius Romanum haberem subsidiarium, germanicum uero primarium, & 3) huius fontes salutarem, 4) iis, quantum fieri posset, instructus adminiculis, quibus opus uideretur; 5) ut ICtorum libros, tanquam in-

terpretum, non uero legislatorum consulerem, & 6) in nullius uerba iurarem. Stiti 7) cuiusque criminis naturam, pœnam, nec non suppeditaui causas, quæ hanc mitigent exasperentne, illam uero destruant. Porro, quia Iurisprudentia scientia practica, non speculatiua est, atque tritura forensis sæpe tyrannizat, a sanis aberrans regulis: satius esse duxi 8) docere, in quibus praxis cum theoria conueniat, nec ne. Dein, quantum pro instituti ratione fieri potuit, 9) prudentiam iudicis in inquirendo, fiscalis in accusando & monendo, atque defensoris in deducenda rei innocentia docui, nec non 10) quasdam formulas addidi. Cæterum his laboribus fruere, erroribus ignosce, mihi faue & perpetuum uale, LECTOR ERVDITE ac BENEVOLE. Dabam

Ienæ d. XVII. April.

M DCC XXXVIII.

PRAE-

PRAEFATIO EDITIONIS SECVNDAE ATQVE TERTIAE.

ERVDITO LECTORI.

S. P.

ELementa Iuris Criminalis, Germanico-Carolini, quæ ante aliquot annos edidi, iam fere noua accipe, BENEVOLE LECTOR. Etenim non ſolum ea, quæ obſcuritatis quodammodo accuſabantur, perſpicua & in uulgari prudentia ſita reddidi, itidem, quæ inter ſe apta & connexa non uidebantur, in naturalem redegi ordinem, atque principia ſuis principiatis omnino reſpondere iuſſi, ſed & aliquid, atque adeo multum ubique de nouo addidi, ut cuilibet pate-

Landesbibliothek Oldenburg

patebit, qui utramque editionem uel in uno capite collaturus est, atque hoc simul quod obseruet, se habere putat, me non pauca, quæ in prima editione §. §. erant complexa, iam in notas transtulisse, quum has maximam partem uel Iurisprudentiæ criminali antiquæ & hodiernæ particulari uel doctorum disputationibus consecrarem. Indicem rerum & uerborum confeci copiosiorem, atque formulis quibusdam ad regulas meas compositis instruxi appendiculam. Breuitatis, distincte tamen concisæ, ubique studiosus fui, ut neque iustos compendii limites excederem, neque obscurus fierem, neque lectoribus aut interpretibus meditandi uel prælegendi occasionem præriperem. Sic paucis explicatum habes, quid præstiterim. Vnicum uerbum addo: Vale, mihique fauere perge, LECTOR BENEVOLE. Dab. Ienæ d. XXII. Sept./April. MDCCXLII./XLVIII.

Q. D. B. V.

Q. D. B. V.

DISSERTATIO PROOEMIALIS DE IVRISPRVDENTIAE CRIMINALIS NECESSITATE, SVBSIDIISQVE.

§. I.

Ius Criminale est complexus legum, morum, statutorumque de rebus criminalibus disponentium. Iuris Criminalis

§. II.

Diuiditur in *patrium* & *peregrinum*, illudque iterum (1) in *publicum* & *priuatum a*), (2) in *uniuersale* & *particulare*. patrii, si non

§. III.

Peregrinum, quod saluis moribus receptum est, in *Romanum* abit & *Canonico-Pontificium*.* *Romano* multa, quae scitu necessaria, uix tanguntur, ac, praeter singularem iudiciorum formam, uariumque pro peregrini

a) b. TREVER pr. *de iure criminali publico S. R. I. cautissime diiudicando.* Consult. CRAMER d. *de delictis & poenis statuum imperii.*

Landesbibliothek Oldenburg

uaria ætate reip. Ro. procedendi ordinem *b*), hæc & illa continentur a moribus gentium Germanicarum *c*) differentia. *Iure Canonico-Pontificio* plerumque forum internum dirigitur, & solæ fere pœnæ statuuntur ex pœnitentiis ortum trahentes.

* *Mosaicum*, quod addunt alii, lubens prætereo. Non enim magis receptionis quam promulgationis ui nos obligat.

§. IV.

prudentia

Ius Criminale interpretandi*, & ad obuenientes factorum illicitorum species eo, quo decet, ordine applicandi** habitus, *iurisprudentia criminalis* dicitur.

* Lex, uel manca uel obscuris ambiguisque uerbis conscripta, quandoque ex authentico & perfectam orationem continente rubro uel suppletur uel explicatur. LINCKII d. *de rubro, nigro & albo.* Exemplo esse potest *L. Fris.* V, 1.

** Ordo hic est: ut, si ius patrium particulare deficiat, prius uniuersale, illiusque analogia, attendatur appliceturque, quam ad iura peregrina recurratur. C. C. C. præf. et art. 3. seq. Vnde ad intelligendum est facile (1) cur iuris criminalis peregrini usus in Germania sit rarissimus, LVDOVICI *præf. comment. ad* C. C., non tamen nullus, pontificius enim fuit & ad LL. Ro. quandoque prouocauit Carolus V. Nemeseos conditor; (2) cur cognitione iuris patrii destitutus de usu & non usu iuris criminalis recepti disputare nequeat. §. V.

b) POLLETVS *histor. fori Ro. IV*, 7. SIGONIVS *de iudiciis* II, 4. seq., MATTHAEI *de criminibus* lib. 48. tit. 13. c. 6.

c) LVDOVICI *præf. ad* C. C.

§. V.

Quam didiciſſe iuuabit unumquemque, qui futurus eſt *aduocatus*, *auditor*, quem uulgus uocat, *iudex*, *doctor* aut *profeſſor academicus*, quippe quorum nullus ſine illius cognitione munus ſuum tueri poteſt. necessaria eſt.

§. VI.

Illi, qui iurisprudentiam criminalem ſolidam maſculamque ſectatur, ſubſidio uenit (1) *philoſophia d)*, præſertim *rationalis* & *moralis*. *Illa* enim, quæ non immerito quasuis ſcientias dirigere dicitur, inſeruit legum interpretationi & adplicationi, atque ad illud facit, ut præiudicia fugere poſſis; *hæc* uero, quia hominum deſcribit uitia, horumque ſigna notat, facem præfert doctrinæ de præſumtionibus & indiciis. Illius ſubſidia ſunt a. philoſophia

§. VII.

In ſubſidiis porro eſt (2) *non uulgaris cognitio linguarum*, quibus ſcriptae ſunt leges, ſpeciatim *latino-barbaræ*, & *germanicæ*, huiusque tam *priſcæ* quam *hodiernæ*, quippe quæ ad obſcuritatem legum, ſiquidem hæc ex uerbis * phraſibusue ** obſoletis & prorſus antiquatis oritur, diſpellendam facit certiſſime *e)*. b. philologia

* u. c. VVLITIVA *L. Sax.* tit. 1. §. 5. FORRESNI *L. Fris.* tit. 2. THIVBDA *Ead.* tit. 3. Deûphait.

d) IO. FRID. HOMBERGK *de iurisprudentia rationali.*

e) THOMASIVS *caut. iur.* c. VII. §. 22. 23. HOFFMANN *de inueſtigandis uerborum in iure ſignificat.*

Landesbibliothek Oldenburg

Spec. Sueu. art. 198. ed. SCHANNAT. gebundene Täge *I. P. S.* II, 10. *Sueu.* art. 117.

** u. c. mit blychenden Schyne und gichtigen Munde. Charta de A. 14[illegible] ap. DATT *de P. P.* IV, 3. p. 745. alte Westphäl. Gerichts-Ordn. ap. HAHN *coll. monum.* To. II. p. 603. 618. auf den Heiligen sich ausziehen, mit dem Benufte überwinden ꝛc.

§. VIII.

c. ars etymologica &

Quumque significatus uariarum uocum germanicarum in legibus antiquis* & medii æui** occurrentium, harum originibus rite inuestigatis, demum cognoscantur *f*): iurisprudentiæ nostræ studioso opus erit (3) *studio etymologico*, indefessa monumentorum ueterum euolutione & iterata perlustratione glossariorum, quæ nominauit b. BRVNNQVELL *g*), præsertim SCHILTERI ac WACHTERI operum.

* u. c. HERISCHLIZ *Capit. R. Franc.* III, 70. CHRENECRVNDA *L. Sal.* tit. 61. HORGRIFT *L. Baiuu.* VII, 3. PVLISLACH. *L. Alem.* LIX, 1. *Baiuuar.* III, 1. CLADDOLG *L. Frisi.* add. tit. 3. art. 44. WITISCHALCKI *L. Burgund.* tit. 76.

** u. c. Stöckling. *Ref.* des Westph. Gerichts de A. 1339. Vid. LEIBNITII *miscell. etymol.* p. 230.

§. IX.

d. critica.

Sic quoque incommodorum, quæ ex uariis lectionibus, itidem ex corruptis & de-

f) ECCARD *histor. studi. etymol. linguae germanicae impensi* p. 324. LEIBNITII *collectanea etymologica.*

g) *pr. de usu linguæ german. ueteris in studio I. F. Longob.* p. 12.

deprauatis LL. oriri ſolent, ſalutare medicamentum eſt (4) *ars* illa *Critica*.

§. X.

Quia LL. ſcire non eſt uerba, ſed uim ac poteſtatem tenere, in legum rationes inquirendum eſt. Ad quas cognoſcendas facit (5) *hiſtoria iuris*, quippe quæ nos docet legum criminalium natales, auctores horumque hypotheſes &c. e. hiſtoria iuris.

§. XI.

Huc etiam pertinent (6) *antiquitates*, quæ, ſicut omnibus diſciplinis, ita & iurisprudentiæ noſtræ lumen præferunt clariſſimum. Siſtunt enim nobis *iudicia Dei*, *uehmica*, *weſtphalica*, *centenaria*, *delatoria*, *ſolemnia iudicii capitalis*, & alia plura notatu maxime digna *h*). f. antiquitates.

§. XII.

In ſubſidiis quoque eſt (7) *paroemiarum iuridicarum cognitio*, quæ mox theſaurum antiquitatis germanicæ recludunt, mox, quid certis in caſibus ferat conſuetudo, nos docent *i*). Debes autem (a) ubiuis receptas ab illis ſeparare, quæ hic tantum & illic recitantur; (b) earum originem & uerum propriumque ſignificatum ſcrutari. g. paroemiæ iuridicæ.

h) CRAMER *de coniungendo iuris & antiq. German. ſtudio* §. IX. p. 29.

i) FELTMANN *reſp. milit.* 7. n. 70. ſq. HERTIVS *de parœm. iur. germ.* prol. §. 4.

Landesbibliothek Oldenburg

§. XIII.

h. ars medica.

Nec minus (8) *ars medica* facit ad cognoscendas de *uenenis*, *fœtu animato & abacto*, *sterilitate procurata*, *letalitate uulnerum*, aliasque doctrinas iurisprudentiæ nostræ studioso scitu necessarias *k*). Consulantur itaque FORTVNATI FIDELIS *relationes medicorum*, AMMANNI *Irenicum Numæ Pompilii cum Hippocrate*, PAVLI ZACCHIAE *quæstiones medico-legales*, itidem WELSCHII, HOFFMANNI, TEICHMEYERI, ALBERTI, FRITSCHII, TROPPANNEGERI scripta, quæstiones medico-legales diiudicantia.

§. XIV.

Laudatis (§.VI-XIII.) subsidiis instructus qui didicit criminalia iura, si uelit prudens euadere in perfectiore gradu, debet (9) *scripta* aliorum erudite elaborata diligenter legere, (10) collegiorum iuridicorum *decisiones* prudenter colligere, & (11) denique *idioma germanicum forense* decenter colere *l*). Sic poterit iura, quæ sibi reddidit cognita, apte cauteque applicare, animi sui sensa perspicue & ornate proponere, nec pauciora quam oportet, nec inordinata aut indistincta dicere scribereue.

ELE-

k) HEISTERI d. *de medicinæ in Iurisprudentia utilitate.*

l) BASTINELLER *de idiomate germanico forensi a ICtis decenter colendo.*

Landesbibliothek Oldenburg

ELEMENTORVM IVRIS CRIMINALIS GERMANICO-CAROLINI

LIB. I.

TIT. I.

DE LEGIBVS CRIMINALIBVS GERMANICIS EARVMQVE ORIGINE FATIS ET VSV HODIERNO.

§. I.

In rebus criminalibus antiquitus fuerunt mores genio populorum germanicorum conformes. Sic *publicatæ pudicitiæ* nulla uenia dabatur, & *adulterii pœna* præsens erat maritisque permissa *a*); *inimicitias* suscipiebat, susceptarumque compositionem recipiebat tota familia *b*); *homicidia* armentorum aut pecorum numero *c*), *militaria* uero *crimina* morte expiabantur *d*); nullam infamiam habebant *latrocinia*, quæ extra fines cuiusque ciuitatis fiebant *e*). Mores suos

§. II.

Quos mores olim oretenus, & quidem, quod quibusdam *f*), non tamen omnibus ab initio carminibus

a) TACITVS *de M. G.* c. 19.
b) IDEM c. l. c. 21.
c) IDEM c. l.
d) IDEM c. l. c. 12.
ibique DITHMARVS.
e) CAESAR *de B. G.* VI, 23.
f) CLVVER. *germ. antiq.* p. 177. seq.

Landesbibliothek Oldenburg

omnibus *g*), uidetur, carminibus tradebant Druides, apud quos disciplinæ causa magnus adolescentium concurrere solebat numerus *h*).

* Inde cognoscere potes (1) rationem, cur lex germanis dicatur Gesetz, Wise, HERT. *notit. uet. germ. popul.* p. I. c. 4. p. 53. REIMMANN *hist. liter. germ.* p. II. p. 77. (2) quid ansam præbuerit frequenti parœmiarum rythmicarum in Germania usui.

§. III.

post literis mandabant Germani.

Postea uero gentes illæ germanicæ, quæ, sedibus apud Romanos quæsitis, nouitatis studio regebantur *i*), patrios mores Romanorum institutis adauctos in scripturam redegerunt; contra, quæ in Germania consederant, aut sedes uacuas occupauerant, primum cogitarunt de moribus patriis retinendis sancteque seruandis *k*), &, succedente demum tempore, de iisdem in scripturam redigendis.

§. IV.

Vnde leges natæ.

Leges his temporibus natæ, *Salica*, *Ripuariorum*, *Alamannorum*, *Baiuuariorum*, *Burgundionum*, *Frisionum*, *Saxonum* &c. de quibus alibi disputauimus *l*), uariant nimis, omnes tamen (1) *antiquorum morum* uestigia continent, dum u. c. in crimina milita-

g) BVNAV K. und R. Historie p. I. lib. I. Vol. I. p. 54.

h) CAESAR *de B. G.* VI, 13.

i) HOFFMANN *de orig. & nat. LL. Germ. period.* 2. §. 5.

k) b. HEINECCIVS *histor. iur. lib.* 2. §. 30.

l) *Elem. Iur. Germ.* diss. procem. §. IV - XI.

Landesbibliothek Oldenburg

litaria capitales, in pleraque communia pecuniarias ac certo solidorum numero definitas pœnas statuunt; (2) uariorum institutorum, quæ adhuc supersunt hodie, tradunt natales; (3) natiuitatem conditionemque delinquentium respiciunt; (4) admodum breues sunt & nimis speciales; (5) *puniunt* iniquitatem, malitiam in foro agentium, & quædam alia, quæ hodie manent impunita; (6) grauiores sunt, ex quo Reges Christiani illas auxerunt emendaruntque; (7) homicidium a *murdrido* distinguunt; (8) purgationes uulgares probant *m*).

§. V.

In *Capitularibus*, quæ iam memoratas leges (§. pr.) sequebantur, pauca iuris criminalis principia continentur, eaque, quibus satis docemur, Reges Francorum plerasque pœnas ex imperii conditione exasperasse, & effecisse capitales *n*). Capitularia eas subsecuta

§. VI.

Extincto stemmate Carolingico, manibus germanorum exciderunt tam leges illæ antiquæ (§. IV.) quam Capitularia (§. pr.), & ius criminale cœpit moribus niti, huic & illi tantum cognitis, nec non regulis fere omnibus * destitui. Quo factum est, ut ius incertum redderetur dubium- ubi auctoritate exciderunt, germania regebatur moribus,

m) HOFFMANN. c. l. p. 24. & *prænot. de orig. progressu & natura Iurisprudentiæ Crimin. German.* §. 33. seq.

n) Id. c. l. §. 37.

Landesbibliothek Oldenburg

biumque, immo relinqueretur arbitrio iudicum scabinorumque, qui adfectibus indulgentes mores sæpe probabant pessimos, ut non nisi rabie, iniustitia & atrocitate sententiarum celebrarentur *o*).

* Exigui enim numeri suspectæque fidei sunt constitutiones, quas Henricus II. aliique Imperatores tunc temporis promulgasse dicuntur. V. b. BRVNNQVELL. *hist. iur.* p. IV. c. 4. §. 7.

§. VII.

quos in exilium agere uolebat pontifex,

Vt ne mores penitus in exilium ageret decretales in publicum edens pontifex; eos collegerunt speculatores, & nouis legibus *p*) aut concessis priuilegiis *q*) quandoque corroborarunt reges & imperatores.

§. VIII.

aſt seruarunt specula.

Specula, licet hodie tantæ non sint auctoritatis, quantæ fuerunt olim, tamen non omni destituuntur usu, dum quorundam delictorum naturam, iudicum & scabinorum qualitates, purgationes uulgares, constitutionem iudicii criminalis &c. referunt.

§. IX.

o) THOMASIVS *de ortu & progr. iudic. Westphal.* DATT *de P. P.* IV, 4. seq.

p) WERLHOF *iur. enucl. quo in foro Germani utuntur.* proœm. c. 2. §. 8. p. 163. LAMBEC. *Bibl. Cæs. Vindeb.* II, 8. p. 235. seq.

q) THOMASIVS *de occasione, conceptione & intentione* C. C. C. §. 24. 29. 31. 37. KOPP. *histor. iur.* p. V. §. 7. DATT *de P. P.* I, 1, 79. IV, 2, 47.

Landesbibliothek Oldenburg

§. IX.

Sec. XIV. XV. quibus mores patrios *alii, alii* peregrina iura illos damnantia ſequebantur, magna iuris criminalis confuſio orta, & uaria immo arbitraria pœnarum determinatio in uſum deducta eſt, quam una cum clandeſtinis accuſationibus & condemnationibus aliisque abuſibus, qui in criminalia iudicia irrepſerant, iis præſertim, quos ſtatus imperii fere omnes taxauerant, & aliqui impetratis priuilegiis Cæſareis paſſim abrogauerant, ubique poſt alios Imperatores *r*), quod equidem ſcio, tollere tentauit MAXIMILIANVS, de ordinando iure criminali maxime ſollicitus. Vt uero crederem, quod idem ille ordinationem aliquam perfecerit, perfectamque Ordinibus imperii primum in Comitiis 1495. habitis exhibuerit, iterum Coloniæ 1505. propoſuerit, & ſic, quam GEORGIVS, Bambergenſis Ep. exſcriberet, fecerit dederitque; argumenta, quæ attulit b. KRESSIVS *s*) plene non efficiunt *t*).

Receptis peregrinis iuribus confuſio orta, quam tollere tentauit Maximilianus,

§. X.

Conſtitutionem illam Criminalem, quæ cum *Bambergenſi* An. 1508. edita, 1510. 1531. ſæpiusque recuſa, & *Brandenburgenſi*

ſed demum ſuſtulit Carolus V., per conſtitutionem ſuam criminalem, cuius promulgatio,

r) b. STRVV. *hiſt. iur.* c. IX. §. 20.

s) præf. *comment. in Conſt. Crim.*

t) V. C. BOEHMER *Elem. Iurispr. Crim.* ſect. I. §. 16. HOFFMANN c. l. §. 47. ſeq.

Landesbibliothek Oldenburg

genſi A. 1516. promulgata, in omnibus fere capitibus conuenit, ſtatibus imperii iterata uice exhibitam *u*) poſt proteſtationes ab Electore & Ducibus Saxoniæ, Electore Brandenburgico, Palatino, aliisque interpoſitas *x*), & mutationes in formula factas, in Comitiis Ratisbonenſibus An. MDXXXII. tanquam legem uniuerſalem publicauit CAROLVS V. addita tamen clauſula: Doch wollen wir durch obbemelde Ordnung Chur-Fürſten, Fürſten und Ständen an ihren alten, wohlhergebrachten, rechtmäßigen und billigen Gebräuchen nichts benommen haben *y*).

§. XI.

auctoritas, Vnde conſtat, quod legem reuera uniuerſalem, in æternum in omnibus germaniæ prouinciis ualituram, qualem intenderat *z*), non publicauerit Carolus; ſed eam, quæ in tantum ualet, in quantum antiqui prouinciarum mores non obſtant *a*), & recentiores leges nihil noui introduxerunt. Hinc hodie præter Epiſcopatus *Herbipolitanum b*) & *Monaſterienſem c*), Comitatum *Solmenſem d*) uix una erit alteraue

u) *R. I. Wormac.* 1521. §. 17 *Spirens.* 1529. §. 32. *Auguſt.* 1530. §. 97.

x) KRESS. c. præf. §. 20. ſeq.

y) C. C. *proœm.* c. f.

z) a. C. C. art. 140.

a) KRESS. c. l. §. 35.

b) KIRCHGESNER *tribun. Nemes. iuſte iudic.* p. 197.

c) Münſter. L. G. O. p. III. Tit. 1.

d) Solm Ger. und L. O. p. I. tit. 40. §. 5. 7.

teraue prouincia, uel urbs imperialis, cui ſuæ particulares non ſint leges, & quidem a conſtitutione Carolina ſæpe diſſentientes *e*).

* Ex antiquis plerasque ſub titulos redegit SAVARIVS *faſcic. Conſtit. de pœnis.* Vtinam alius recentiores leges, quotquot in ſingulis Germaniæ territoriis ſunt editæ, una cum mandatis et reſcriptis, colligeret.

§. XII.

Perfectam omnibusque numeris abſolutam non eſſe Carolinam Nemeſin: illud eſt, quod iamdudum obſeruarunt eruditi, in næuis habentes, ibi (1) *articulos*, eos præſertim, qui modum in foro procedendi tradunt, nullo poſitos eſſe ordine; (2) quædam *inutilia* dici, & (3) alia *notatu digna* prætermitti; (4) lectorem ſæpe ad ius commune, & (5) quandoque ad ea, quæ in præcedentibus articulis ſunt reſciſſa, *legari;* (6) uariorum criminum *pœnas* non determinari, ſed prudentum arbitrio relinqui, &c. *f*). Quæ licet ita ſint, tamen non eſt, cur cum OLDENDORPIO *g*) ſtatuas: *unicam legem* RESPICIENDVM *h*) *multo plus facere, quam totam conſtitutionem Caroli V.* næui, &

§. XIII.

Qui in Conſtitutionem Criminalem Caroli commentatores notentur.

e) HOFFMANN c. BOEHMER c. l. §. 23. prænot. §. 58. ſeq.
f) KRESS. c. l. §. 26.
g) *action. forenſ. cl.* VI.
h) 11. ff. *de pœnis.*

Landesbibliothek Oldenburg

rolinam commentati sunt, uti nominibus ita eruditione & operis praestitis differunt. Eam enim binis tantum uel trinis uerbis illustrat REMVS *i*); cum Iure Romano conferunt VIGELIVS *k*), STEPHANI *l*) & GRASSVS *m*); magis exornat quam explicat ZIERITZ *n*). Porro praxin tantum Ducatus Brunsuico-Luneburgici docet BVLLAEVS *o*); articulos 103., eos scilicet, qui ad processum criminalem pertinent, enucleatos sistit MANZIVS *p*), ius Bauaricum cum Carolino quandoque conferens; nihil utilitatis praestat OTTO *q*) uulgaria tractat BLVMBLACHER *r*); iura patria ignorat CLASEN *s*) in adnotando nimis parcus est LVDOVICI *t*); ad mores Austriae fere solos attendit FROELICH

i) *Nemesi Carolina paraphrasi exposita & scholiis aucta.*

k) *Constitut. Carol. publicorum iudiciorum in ordinem redactis.*

l) *constitut. publicor. iudicior. Caroli V, cum iure communi collat.*

m) *collat. I. Ciu. Ro. cum Rec. Imp. speciatim Ordin. Crimin. Caroli V.*

n) *not. & obseruat. nomico-politicis ad C. C. Caroli V.*

o) *annot. remission. & obseru. pr. in Const. Crimin. Caroli V.*

p) *comment. ration. in C. C. Carol. V.*

q) *Corpore I. Crim. Caroli V.*

r) *comment.* in K. Carls des V. Peinl. H. G. O.

s) *comment. in constit. crimin. Caroli V.*

t) *not. in Caroli V. Constit. Crimin.*

Landesbibliothek Oldenburg

LICH V. FROELICHSBVRG *u*). Ita mecum iudicant BEYER *x*), atque KRESSIVS *y*). De quorum posteriorum scriptis, C.C. illustrantibus, quid iudicem? forsitan quaris. Accipe. Ex antiquitatibus germanicis, prout decet, sunt deducta.

TIT. II.
DE
DELICTIS IN GENERE.

§. XIV.

Peccata, *uitia*, *delicta*, *crimina* modo distinguunt modo synonyma habent Dd. Vnde sermonis oritur obscuritas. Ad quam uitandam licebit mihi nominare *peccatum*, quod solis legibus diuinis contrariatur; *vitium*, quo sola præcepta honesti & decori læduntur; *delictum*, factum legi humanæ, pœnam minitanti contrarium; & denique *crimen*, delictum quod auctori suo imputari potest *z*). Delicta, quae

§. XV.

Et quia lex tam præcipiendo quam prohibendo, mox omnium mox certi cuiusdam generis hominum actiones dirigit: 1) in commissionis & omissionis, 2) propria & communia,

u) *comment.* in Z. Carls des *V.* Peinl. H. G. O.

x) *dissert.* præmissa *delin. Iuris Crimin.* §. 5. seq.

y) *præf. comment. in* C. C. §. 2. seq.

z) FARINACIVS *prax. crim.* qu. 18. nr. 1. seq.

git: delicta (1) uel *commissionis* uel *omissionis a*), & (2) uel certo cuidam generi hominum *propria* uel *communia* dicuntur esse.

§. XVI.

3) in *prima* & *reiterata*, Dein diuiduntur (3) in *prima uice commissa* & *reiterata*. *Haec*, a *continuatis* differentia, dicuntur, quae circa diuersum obiectum diuersoque tempore perpetrata, sunt eiusdem generis nominisque.

§. XVII.

4) in secularia eccles. & m. f. Quarta delictorum diuisio in *secularia*, *ecclesiastica* & *mixti fori*, quae iure pontificio fundata est, in Germania suo probatur modo.

§. XVIII.

5) in permanentis & transeuntis facti &c. diuiduntur, Denique delicta doctoribus (5) uel *permanentis* uel *transeuntis facti*, (6) uel *excepta* uel *non excepta*, (7) uel *manifesta* uel *pernoctata &c.* dici *b*), suis infra docebo locis.

§. XIX.

Ex delicti definitione (§. XIV.) haec deduco axiomata:

I. Legis est, designare delicta.

II. Delicta factis demum perficiuntur.

§. XX.

legibus notantur & Ex primo (§. XIX, 1.) constabit, (1) eum,

a) MATTHAEI tr. *de crimin.* prolegom. c. 4. nr. 1.

b) THEODORICI *iudic. crim.* c. 1. aphor. 22. seq.

eum, qui animum quidem delinquendi habuit, factum tamen legibus permissum suscepit, non deliquisse; (2) factum, quo contrahens circumuenitur *c*), aut (3) honestas læditur *d*), in delictis non esse; (4) factum reip. illiusue membrorum saluti contrarium, sed lege non notatum, delictum uix posse dici. Sunt tamen Dd. qui illud delictum *innominatum* uocant.

§. XXI.

Ex secundo (§. XIX, 2) sequitur, (1) ut *cogitatio* aut solus delinquendi animus in delictum uocari nequeat *e*); (2) ut actus externi, in quos erupit delinquendi animus, delictum, ad quod committendum sunt necessarii, inchoatum tantum constituant *f*)*; (3) ut delicta *ex exitu* æstimentur; (4) ut sobrii non magis atque summe ebrii, summe irati, somno sepulti, imo in actu licito uersantes, (5) tam sua sponte quam ex uoluntate tertii, delinquere possint. factis demum perficiuntur

* Num quis a facto plane destiterit, an aptius subinde tempus expectauerit, perinde est. v. POTT *de pœna conatus* ENGELBRECHT *de malef. cæptis.*

c) Diss. BRVNNEMANN Anleit. zum *Inq. proc.* c. 2. § 5.

d) RECHENBERGII d. *de uitiis quibus ciuitas impar* aphor. II. §. 2. seq.

e) RHEDEN d. *de pœnæ cogitationum* th. 22. seq.

f) SVARETZ *de Legibus* III, 13.

Landesbibliothek Oldenburg

§. XXII.

ab uniuersitatibus non minus atque singulis.

Facta legibus pœnam minitantibus contraria suscipere, &, quod inde sequitur, *delinquere*, possunt cum singuli homines tum uniuersitates.

§. XXIII.

An & in quantum delictum participare possis

Delicti, cuius committendi causa fuisti, particeps haberis; & quidem mox plene mox minus plene, prout (1) fuisti *causa principalis*, aut tantum *adiuuans;* neutiquam uero, prout idem aut diuersum lucrum *g*) percipere uoluisti; (2) solum factum, aut simul omnes circumstantias, istud qualificantes & in pœna determinanda attendi solitas, participas.

§. XXIV.

1) mandato,

Vnde (1) *mandans* (a) delictum, cuius necessaria causa fuit, plene *h*); contra (b) delictum, quod fuit prius mandato *i*), plane non, & (c) illud, quod patratum est uel mandato reuocato *k*), uel mandati finibus, qui tamen seruari & custodiri facile potuerunt*, se inscio & inuito superhabitis *l*), aut sine mandati interuentu certo

g) MATTHAEI *de crimin.* tit. de pœn. c. 4. nr. 15.

h) 169 de *R. I.*

i) MENOCH. *de A. I. Q.* cent. 4. cas. 352. nr. 17.

k) LYNCKER d. *de mand. rei turpis* c. 2. §. 12.

l) Id. c. l. §. 15. GOMETZ c. 3. n. 17. 18. FARINACIVS *pr. crim.* q. 135. n. 65.

to commissum fuerit *m*), minus plene participare uidetur *n*).

* FACHINAEVS *controu. iur.* I, 36. in ea est opinione, quod excusatio mandanti dari debeat toties, quoties fines transgressus sit mandatarius, si uel maxime eos custodire non potuerit.

§. XXV.

Porro (2) commisisse uideris delictum, cuius committendi uiam modumque ostendisti *consilio o*). Contra (a) delicti, quod prius fuit consilio tuo, plane non, & (b) illius, quod commissum fuerit, licet consilii tui rationem & causam delinquens non cognouerit &c. minus plene tantum es particeps. Hic & illud notes uelim, quod reuocatio consilii reuocantem non liberet ab omni participatione delicti subsecuti. 2) consilio,

§. XXVI.

Sic etiam plene particeps eris (3) delicti, quod ut eo facilius perpetretur, feci-sti *auxilio* tuo *p*). (a) Delictum uero ad quod patrandum uel non ordinatum uel non necessarium tulisti auxilium, minus plene *q*), & (b) illud, quod patratum erat 3) auxilio,

m) THEODORICI c. l. p. 85. CARPZOV p. IV. c. 6. d. 7.

n) STRYK *de mandato delinquendi* sect. 2.

o) MATTHAEI c. l. *proleg.* c. 1. n. 7. seq. H. Cramers Abhandlung vom bösen Rath.

p) *I. P. S.* II, 13. FALCKNERI d *de iure complic. in delictis.*

q) BERLICH. *p.* V. *concl.* 55. nr. 35. GVAZZINI *def.* 33. c. 10. n. 52.

Landesbibliothek Oldenburg

prius quam delinquentem iuuiſti auxilio, plane non participas.

§. XXVII.

4) intermiſſa reuelatione uel

Cur (4) eos, qui delicta aliorum ſibi nota *non reuelarunt*, delinquentes, aut ſocios delinquentium habeas, equidem non uideo. Quandoque tamen (a) ciues omnes unum uel alterum delictum adhuc committendum ſub pœna fingendæ ſocietatis ſceleris *r*), & (b) hoc uel illo munere inueſtitos *s*) quæuis commiſſa ſub pœna arbitraria denuntiare iubent leges *t*).

§. XXVIII.

5) reſiſtentia,

Delinquentis ſocius mihi non erit (5) qui, quo minus delinquatur, *impedire noluit*, quum tamen potuit; niſi eum, delictum impedire, iuſſerit uel *poteſtas*, qua in delinquentem gauiſus *u*), uel *obligatio*, qua lædendo obſtrictus erat.

§. XXIX.

6) facta ratihabitione &

Denique in delinquentium ſociis non erunt (6) qui delicta ab aliis commiſſa *habent rata x*). Excipias tamen uelim eos (a) qui delicta, quæ ſuo nomine committi

r) RAVFFVS *de pœna delictis conniuentium.*

s) *I. P. S.* I, 59. *Weichb.* a. 47.

t) GERDES diſc. *de iure reuelat.* §. 29. Oper. Tom. III. p. 145. III BOEHMER d. *de obligat. ad reueland. occulta.*

u) LEYSER ſp. DXXXIV. m. 9.

x) Id. c. l. med. 11.

mitti permiserunt *y*), habent rata, ut lucrum ex iis perciperent; (b) qui ratihabitione sua delinquentes magis magisque ad delinquendum inuitarunt *z*).

§. XXX.

Delictum, cuius committendi tempore excubias egisti, itidem cuius auctorem susceptisti, mox plene mox minus plene participas. excubiis?

TIT. III.
DE
VERIS ET QVASI CRIMINIBVS IN GENERE.

§. XXXI.

Crimen est delictum auctori suo imputari debitum (§. XIV.). Diuiditur in *uerum* & *qu.* tale, prout dolo malo, i. e. prælucente intellectu & decernente uoluntate, aut culpa perpetratum est. Crimina

§. XXXII.

Criminum non eædem solum sunt diuisiones, quas delictorum esse diximus (§. XV. seq.), sed hæ quoque antiquitus sunt probatæ, quod (1) alia sint *maiora*, *minora* alia, prout in cute & capillis *a*), aut in *maiora* & *minora*, itidem

y) THEODOR. c. l. seq. *Consil. Crim.* 4. p. 90. HEROLD *de ratificatione* p. 325.

z) FARINAC. *pr. crimin.* q. 135. n. 87. nr. 4.

a) *I. P. Alem.* c. 74. 166. §. 3. ed. SCHILT. *I. P. S.* II, 13.

Landesbibliothek Oldenburg

manu uitaue coercitio ſcelerati fiebat *. Cui hodie recepta criminum diuiſio (2) in *capitalia* & *non capitalia* reſpondet.

* Germani hanc criminum diuiſionem ex Cod. Theodoſiano deſumſiſſe uidentur PVFENDORFIO *de iurisd. german.* p. II. ſect. 2. c. 1. §. 41. qui §. 42. ea crimina habet maiora, *quorum coercitio fuſtium antiquam pœnam, uel exilium temporale uel certæ rei interdictionem excedebat olim.*

§. XXXIII.

in *publica & priuata* diuidiuntur.

Criminum diuiſio (3) in *publica* & *priuata*, illorumque ſubdiuiſio (4) in *ordinaria* & *extraordinaria*, ex iudiciorum Ro. forma natæ, in Germania uix applicari queunt. Sunt quidem Dd. iſtis diuiſionibus utentes, ſed non omnes eodem ſignificatu. Satisfactionem, ad quam tendit pœna, quæ ſumitur *b*), attendunt *alii*, *alii* iudicium, propter delictum commiſſum inſtitui ſolitum *c*); *alii*, illud conſiderandum putant: num delinquens priuatum an remp. primario læſerit?

§. XXXIV.

Eorum rei ſunt, qui dolo malo, neutiquam uero

Vnde conſtare puto (1) dolum ſine delicto, & delictum ſine dolo, ſicque (2) delictum caſu fortuito *, uel (3) ab eo, qui rationis uſu, uoluntatis libertate aut cognita diiudicandi norma deſtitutus fuit, patra-

b) POLAC *Syſt. Iurispr. Germ. ant.* III, 1. 5

c) HEINECCIVS *Elem. Iur. Germ. Tom.* II. *lib.* II. §. 9.

tratum, uerum crimen uix constituere; (4) eum, qui dolo malo delictum committere uoluit, nec tamen perficere potuit, *intentati* criminis reum esse, nisi lex adsit, quæ conatum pro crimine perfecto haberi iubeat; (5) animum esse, qui crimina inter se, & a delictis distinguat *d*); (6) neminem, dum licita agit, crimen committere, (7) eum uero, qui rebus illicitis sciens uolensque operam dedit, iure meritoque dici dolosum auctorem delictorum, quae necessario *e*), non uero eorum, quæ præter spem & opinionem, secuta sunt *f*).

* Delicta casualia maioribus nostris fuisse quasi crimina, perperam statuit HEINECCIVS *El. I. G.* Tom. II. §. 3. 4. Textus enim, ad quos prouocat, scilicet *L. Sax.* tit. XII. *L. Frision.* addit. tit. 3. *I. P. S.* II, 14. & 38. *Sueu.* c. 227. *Weichb.* art. 38. de casibus, quibus culpa præcessit, loquuntur, conuenientes cum *L. Wisig.* VI, 5, 4. XI, 1, 6. *Capit.* VII, 297. *L. Longob.* I, 11, 2.

§. XXXV.

Quia delicta eorum, qui rationis usu sunt priuati, falso habentur crimina (§. pr. 3.): in criminosis uix possunt esse (1) infantes, (2) pueri *g*)*, licet ueniam ætatis impetrauerint, (3) in quos quadrat

qui priuati 1) rationis usu, utpote a) furiosi &c.

B 4

d) 14. *ad L. Corn. de sicar.*

e) arg. C. C. C. *art.* 148. §. 2.

f) CAEPOLLA *consil.* 36.

g) C. C. art. 164. SCHULTZ d. *de delict. pueror.* III. BOEHMER *I. E. P.* V, 23.

drat illud: bis pueri ſenes, (4) furioſi **, (5) dementes *h*) ***, (6) abſolute melancholici, (7) quos canis momordit rabidus *i*), (8) ceterique id genus miſerabiles homines; itidem (9) ſurdi & muti natura tales *k*), (10) ſomnoque penitus ſepulti *l*).

* Dummodo, ut cum Apuleio loquar, *non ſint prius robuſti ſcelere, quam tempore; ante nocentes, quam potentes; uiridi pueritia, cana malitia.* MATTHAEI c. l. *proleg.* c. 2. n. 2.

** *I. P. S.* III, 3. *Sueu.* c. 145. niſi eos tempore dilucidi interualli deliquiſſe conſtet. V. FROMMANN *hypoth. iuris furioſor.* p. 76. ſeq. nr. 6. 10.

*** Quia plures dantur dementiæ gradus, doctrinam de delictis mente captorum arbitrariam habuit MENOCHIVS *de A. I. Q.* lib. II. c. 529. atque pœnas dementium a ICtis determinari iuſſit Carolus C. C. art. 179.

§. XXXVI.

b) temulenti

Porro non eſt, cur criminoſis annumeres (11) *temulentos*, ex quibus mens, bonum

h) STRYK *de dementia & melancholia* LEYSER *ſpec.* DXXXII.

i) Fritſchens ſeltzam. Geſchichte p. II. nr. 3. VERDRIES diſq. *de ueneno canis & animalium rabidorum, nec non quem illud inferre ſolet, morbo grauiſſimo, hydrophobia.*

k) KRESS vom R. der taub und ſtumm geb. c. 1. §. 16.

l) THOMASII d. *de iure circa ſomnum.* c. 5. §. 16. FARINAC. *pr. cr. q.* 92. nr. 46. ſeq. *q.* 94. n. 1. ſeq.

Landesbibliothek Oldenburg

num a malo ſecernens, exulauit delicti commiſſi tempore* *m*).

* Ipſa licet ebrietas, *Ord. Pol.* 1577. tit. 8. *Ref. Pol.* 1584. tit. vom Zutrincken, & in *ſingularibus Regum Polon. & Boruſſ. edictis*, uertatur uitio, ſicque non eſſe uideatur, cur quis, ea laudata, ſe a crimine defendere poſſit; tamen iubet ratio, ſtatuitque praxis, criminoſum eſſe nonniſi eum, qui deliquit (a) ebrioſus, aut (b) leui uel (c) adfectata ebrietate ſopitus.

§. XXXVII.

Quo ſe crimine liberent, habebunt denique (12) qui ex iuſta cauſa ad ſummam *iram*, nimium *dolorem* aut furioſum *amorem n*) inducti, ſicque mentis uſu priuati deliquerunt, neutiquam uero, qui leuibus, aut ex actu illicito contractis adfectibus occupati contra leges egerunt.

c) ſumme irati &c.

§. XXXVIII.

Num *error* a dolo excuſet? haud raro quæritur. Equidem eum, quem *error facti* totius illiusque cauſæ, inuincibilis præſertim, duxit, in totum; illum contra, qui *ab obiecto aberrauit*, in tantum h. e. nouæ, quam crimen induit, qualitatis intuitu *o*), excuſandum eſſe putarem.

d) in facto errantes

m) BODINI d. *de iure circa ebr.* c. 4. BECHMANN d. *de pœna & iure ebr.* c. 5.

n) SCHVLTZ d. *de delictis pro amico.*

o) BLVMLACHER *ad* C. C. art. 117. n. 11. CARPZOV. *pr. cr. q.* 174. n. 69. 97.

Landesbibliothek Oldenburg

§. XXXIX.

2) uoluntatis libertate, aut

Si delicta, commissa tempore, quo eorum auctor ab alterius pependit arbitrio, crimina dici nequeunt (§. XXXIV, 3.): sequitur, ut criminosi non sint habendi, (1) qui ad iussum *principis* * eiusue magistratus, cuius potestas cum principali fere coincidit *p*), aut (2) officio suo satisfacturi, aut (3) eam *uim* externam, *cui resistere non potuerunt*, passi *q*), (4) eoue *metu*, qui in uirum constantem cadit, capti *r*), aut (5) *opportunitate commoda* ad delinquendum inopinato inuitati &c. deliquerunt.

* Ad iniustum uero, quem cognouit, patris, domini, maritiue sui iussum, qui, quæue deliquit, crimen commisit, sed commiseratione aliqua dignum. LEYSER c. sp. *med.* 5.

§. XL.

3) norma diiudicandi, deliquerunt, dummodo

Quos norma licitum & illicitum diiudicandi, quando illicitum perpetrant, destituit, in criminosis non sunt (§. XXXIV. 3.). Itaque causam esse reor, ex qua a criminibus (1) iure naturæ notatis, *inter bruta educati*, & (2) iis, quæ leges ciuiles admodum speciales designant, *peregrinantes*,

p) FARINACIVS c. l. q. 97. n. 5. FAVST a STROMBERG *de criminibus* p. 12. LEYSER sp. DXXXIV. m. 7.

q) STRYK *de iure necessitatis* c. 2.

r) GRANTZ *defens. inquis.* c. VI. m. 2. sect. 2. art. 7.

nantes, qui ante paucas aduenerunt horas, se liberare possunt.

§. XLI.

Quotquot (1) *furorem* uel *ebrietatem* sibi quæsiuerunt, aut (2) alterius *imperio* se subiecerunt, ut eo facilius delinquerent; itidem (3) qui *somnum* capturi omnem curam defixerunt in eo facinore, quod somno dati peregerunt *s*), & denique (4) qui *adfectus* seruarunt suos ad tempus usque delinquendi commodum: uix carent dolo, nec sunt extra crimen positi.

rationis usu, uoluntate aut norma diiudicandi se ipsi non priuauerint.

§. XLII.

Quia personæ in unum congregatæ non minus atque singulæ intellectus uoluntatisque sunt participes: certe uniuersitas, cuius membra signo dato collecta, præuia deliberatione delictum aliquod decreuerunt, decretumque patrarunt, in criminosis erit *t*).

Quando in criminosis sit uniuersitas, aut

§. XLIII.

Quod si uero ciuitas de delicto perpetrando uel plane non uel per plurima tantum uota conuenerit: delictum postea patratum singulis illius auctoribus *u*), non uniuersitati, uertendum erit crimini.

quædam tantum illius membra?

§. XLIV.

s) THOMASIVS d. *de iure circa somnum & somnia* c. V. §. 8.

t) GVNDLING d. *de uniuers. delinqu.* LEYSER d. *de delictis colleg.*

u) GRANTZ c. l. c. IV. m. 1. sect. 1. nr. 253. seq. GAIL. *de P. P.* II, 9. THEODORICI c. l. c. X. aph. 3. n. 15.

Landesbibliothek Oldenburg

§. XLIV.

Socius criminis quis sit?

Fallor, aut socius criminis ille est, qui delicto (§. XIV.) sciens uolensque (§. XXXIV. seq.) efficienter (§. XXIII. seq.) antecessit *x*).

§. XLV.

A societate sceleris quænam liberent? speciatim

Hinc quilibet societatis sceleris accusatus, (1) gaudet exceptione *delicti* uel *doli*, si non in totum, in tantum tamen, *deficientis;* (2) ex iisdem causis, ex quibus signifer, dolo carere uidetur. Prosunt itaque ei (a) lubrica ætas (§. XXXV, 1.), (b) furor (§. eod. 4.), (c) summa ebrietas (§. XXXVI.), (d) ira, quæ furor breuis est (§. XXXVII.), (e) certus, præsertim inuincibilis, in facto error (§. XXXVIII.), (f) ademta uoluntatis libertas (§. XXXIX.), (g) defectus normæ diiudicandi (§. XL.) &c.

§. XLVI.

mandantem

Vnde nullus dubito, quin (1) eum, qui illud mandauit delictum, quod (a) intellectu consequi non potuit, uel (b) iusta de causa factum licitum habuit, uel (c) ut mandaret, coactus est, *in totum*, illum uero (2) qui dolo quidem malo delictum aliquod mandauit, sed illud, quod secutum est, uel plane non uel minus plene participat, *in tantum* se excusare posse statuerem.

§. XLVII.

x) COCCEII d. *de socio criminis.*

§. XLVII.

Mandatarius porro (1) cui nulla fuit potestas mandatum superhabendi, criminis omnino expers est; (2) ille uero, cui actionem ex iusta causa legibusque permittentibus demandari uisum est *y*), uel saltem causæ demandatæ iustitiam examinare non conuenit, criminis patrati quodammodo particeps. Id quod de eo quoque dictum uelim, qui mandatum quidem dolo malo suscepit, nec tamen persecutus est. mandatarium,

§. XLVIII.

Sic quoque eum (1) qui consilium simplex dolo malo dedit, *delicti deficientis*, & (2) illum, qui modum delinquendi consilio subministrauit, destitutus tamen rationis usu, uoluntatis libertate aut norma diiudicandi, *doli deficientis* excusatio a patrato uindicat crimine. Contra (3) turpis & minime accipienda est excusatio *consilii*, quo delicturum instruxisti dolo malo, crimine nondum peracto *reuocati*. consultorem,

§. XLIX.

Quæ de *mandante* (§. XLVI.) & *consultore* (§. XLVIII.) criminoso diximus, notanda quoque erunt decisuro quæstionem: An & quatenus is, qui delicturo *auxilium* tulit adiutorem,

y) STRYK d. *de imputat. facti alieni* c. V. nr. 53. seq.

Landesbibliothek Oldenburg

tulit (§. XXVI.), uel delictum perpetrandum *non impediuit* (§. XXIIX.), uel perpetratum *non reuelauit* (§. XXVII.) z), aut *ratum habuit* (§. XXIX.), criminosi socius haberi possit?

§. L.

ciuitatem. Ciuitas denique participat crimen, quod a quibusdam tantum membris cæptum & adhuc continuandum, præuia deliberatione fouit *mandato*, *consilio*, *auxilio &c.* ad crimen plene peragendum necessario. Contra plane non participat crimen, quod, ubi resciuit commissum, non puniuit, & minus plene tantum illud, quod iuuit auxilio, consilio, mandato &c. sed uix necessario &c.

§. LI.

Quasi criminis *Quasi crimen* est delictum culpa commissum (§. XXXI.). In culpa autem dicitur esse, qui non omnem adhibuit diligentiam, quam adhiberi iubent leges.

§. LII.

reis Sic (1) in rebus licitis peragendis non seruans limites; (2) solus obdormiens, quum tamen sciuerit, se de noctu surgere aliosque inuadere *a*); (3) non uitans ebrie-

z) SCHROETERI d. *quomodo nuda scientia criminis quem inuoluat?* IDE *de iure silentii.*

a) THOMASIVS c. d. c. V. §. 16. BERGER *Elect. Iurispr. Crim.* p. 8.

ebrietatem, qua durante, se cum quolibet de qualibet re rixari solere, cognouit optime; (4) sine iusta causa irascens, aut dolorem capiens; (5) immoderato amore amicum prosequens *b*); (6) leuibus & in futurum seruatis adfectibus indulgens; (7) legem prohibitiuam obliuioni tradens &c. ubi delinquit, fit reus quasi criminis. Idem dictum uelim de eo, (8) qui ad iussum patris, magistratusue inferioris deliquit *c*); aut (9) ad unum ex duobus delictis committendum coactus maius commisit.

§. LIII.

Quia gradus culpæ uariant, omnibus reis unius quasi criminis non idem semper, sed aliis plus aliis minus imputandum esse puto.

non idem semper imputari potest.

§. LIV.

Homines (1) in semetipsos, (2) in alios uolentes, (3) in nihil iniuriæ sentientes u. c. *infantes*, *dormientes*, *furiosos d*), *mortuos* delinquere, immo crimen committere posse, satis euicit MATTHAEI *e*).

In quem delinquatur?

TIT.

b) SCHULTZII d. *de delictis pro antico.*

c) LEYSER *spec.* 602. *m.* 19.

d) FROMMANN *de iure furiosorum* p. 74.

e) c. l. *proleg.* c. 3.

Landesbibliothek Oldenburg

TIT. IV.
DE
CAVSIS EX QVIBVS CRIMINA REDDVNTVR VEL GRAVIORA VEL LEVIORA.

§. LV.

Quæ crimina reddant grauiora?

EO grauius habetur unumquodque crimen, (1) quo maius est damnum eo datum; (2) quo minus ab eo læsus se defendere potuit *f*); (3) quo eminentior persona læsa; (4) quo sanctior locus, diesue, quo commissum; (5) quo a facinoroso commissum est frequentius *g*); (6) quo magis inordinati fuerunt adfectus, qui ad illud committendum impulerunt; & (7) quo plures fuerunt causæ singulares, cur ab eo abstinendum fuerit.

§. LVI.

Grauius quoque habetur crimen, (8) quocum *concurrit* aliud, ad diuersum finem tendens. Sin utrumque, quod concurrit, ad eundem tendit finem, unum habetur *h*).

§. LVII.

Causæ crimen leuius reddentes.

Contra leuius haberi solet crimen (1) quod

f) KRESS. ad C. C. art. 109. §. 2.

g) RICHTHER d. *de aggrauat. delict.* c. 2. TENZEL d. *de iure princ. circa del.* c. 2. §. 22. MATTHAEI c. tr. *prol.* c. IV. §. 2. seq.

h) SCHVLTZII d. *de concurs. delict.* c. 2.

quod ex rusticitate & simplicitate *i*), aut (2) moribus regionis *k*) aut (3) in salutem magis quam damnum reip. patratum *l*), uel (4) si illud priuato tantum obesse credant leges, transactione cum læso inita compositum est; immo (5) quo magis delinquentis intellectus obnubilatus, aut libertas uoluntatis præcisa fuit, eo leuius habetur crimen.

TIT. V.
DE POENIS.

§. LVIII.

Pœnarum

Pœna est malum, quod quis ob uerum uel quasi crimen ex legis dispositione subire tenetur.

§. LIX.

diuisiones &

Pœnæ diuiduntur (1) in *capitales* & *non capitales*, quarum illæ (2) in *simplices* & *qualificatas*, hæ uero (3) in *corporales*, *famosas*, *libertati noxias* & *pecuniarias* subdiuiduntur; (4) in *ordinarias* & *extraordinarias*; (5) in *compatibiles* & *non compatibiles*; (6) in *communes* & *proprias*.

§. LX.

finis.

In criminibus uindicandis lex primario intendit ciuitatis huiusque membrorum

i) TIRAQVELLVS *de pœnis temper. aut remitt.* causa 11.

k) ID. c. l. c. 42.

l) ID. c. l. c. 52.

Landesbibliothek Oldenburg

ſecuritatem, ſecundario autem, ut uel criminoſi animus emendetur, uel alii ab eiusmodi criminibus committendis arceantur.

MEMBRVM I.
DE
VARIIS POENARVM GENERIBVS.

§. LXI.

Capitales ſunt uel ſimplices

Mors licet una, tamen uariæ ſunt pœnarum *capitalium* ſpecies, quarum aliæ *ſimplices*, aliæ *qualificatæ*. Ad *ſimplices* refero (1) *decollationem*, quæ hodie, nulla ratione perſonæ criminoſi habita, gladio* ſolet fieri. Hæc pœna quouis tempore honeſta fuit *m*). (2) *ſuſpendium*. Hanc pœnam, quum fœda & ignominioſa *n*) ſit, in nobiles non cadere quidam Dd. ſtatuunt *o*).

* Quæ de hoc gladio ſibi fingit plebs fabuloſa, tradit DOEPLER Schaupl. derer Leibs- und Lebens-Str. p. II. c. 4.

§. LXII.

uel qualificatæ, & quidem aut per ſe

Pœnæ *qualificatæ* ſunt uel per ſe tales, uel per id quod extrinſecus accedit. Illius

m) *gl.* ad *Weichb.* art. VIII. n. 16. ZIERITZ *ad* C. C. art. 192. TIRAQVELLVS *de nobil.* c. 37. nr. 153.

n) DOEPLER c. l.

cap. 6. nr. 1. ſeq. TENZEL *de eo quod iuſtum eſt circa pœnas furcarum.*

o) MAVRITIVS *de nobil. german.* th. 47.

lius generis sunt (1) *rota*, qua ceruix primum concutitur *p*), (2) *culeus*.* Hodie reus in saccum linteum insuitur cum (a) cane, (b) gallo gallinaceo, (c) feli, simiæ, quæ olim insuebatur, loco, (d) uipera aut serpente picto *q*). (3) *Viui combustio.* Vt ne desperet comburendus, uel ab eius ceruice saccus puluere nitrato plenus penditur, uel strangulatio *r*) aut decollatio *s*) cum combustione coniungitur. (4) *Corporis rei in quatuor partes*, diuersis in uiis publicis postea suspendendas *t*), *dissectio*, das Viertheilen. (5) *Viui defossio, stipite acuto per corpus transfixo.* Quod supplicium antiquitus in Germania nostra receptum *u*) dissuasit Carolus *x*), & penitus abrogauit praxis temporum Carolum insecutorum *y*).

* Hæc pœna reprobatur in Bauaria, Bayer. Malef. Proc. O. tit. 8. & terris Brandenburgicis. Kön. Verordn. de dato Charlottenburg d. 31. Iul. 1740.

p) DOEPLER c. l. c. XIX.

q) BERGER *El. Iurispr. Crim.* p. 17. HEIL *iud. & defens.* p. 489.

r) HEIL c. l. p. 490. DOEPLER c. l. c. 46.

s) SCHOEPFF *de concursu delictorum* §. 17.

t) C. C. C. art. 192.

u) TRITHEMIVS *Breuiar. hist. Franc.* I, 19. *Sentent. Scab. Magd. Weichb. annex.* tit. von *Incest.*

x) art. 131.

y) BEYER ad cit. art. DOEPLER c. l. cap. 28. 39. IOACHIMI d. *de uiui sepultura, delicto & pœna* c. 2. §. 11.

Landesbibliothek Oldenburg

§. LXIII.

aut extrinsecus tales; Extrinsecus qualificatur pœna capitalis, (1) ubi morti iam tradendus *imponitur trahæ*, wird geſchleifet z), (quod non ubique eodem fieri ſolet modo *a*), aut (2) *forcipibus candentibus* uellicatur, mit glüenden Zangen geriſſen *b*); (3) ubi *decollati* aut *cadauer in rotam imponitur*, wenn deſſen Cörper auf das Rad geleget und geflochten wird *c*), aut (4) *caput palo adfigitur*; (5) ubi *rota contundendi crura & brachia prius frangun-tur*, quam caput uel cor contunditur, wird von unten auf gerädert *d*), aut (6) membra clauis ferreis contunduntur *e*).

§. LXIV.

Ea ſupplicia, quæ germani reprobant, u. c. *lapidationem f*), *ſectionem per ſerram*, *obiectionem beſtiis factam*, *condemnationem ad beſtias*, *mactationem*, *ſupplicium ueneni*, *crucis g*) aliaque, a DOEPLERO *h*) relata lubens præ-

z) C. C. art. 193. HEIL c. l. p. 491.

a) MYLIVS ad BEYERI *delin. I. Crim.* p. 367. nr. 12. DOEPLER c. l. c. 21.

b) C. C. art. 194. DOEPLER c. l. c. 20.

c) CARPZOV *pr. crim.* q. 128. nr. 60.

d) HEIL c. l. p. 492. nr. X.

e) GRASS. *collat. I. Ciu. Ro. cum* C. C. p. 819.

f) MAYER *diſſ. ſelect. Kilon.* p. 245. ſeq. 275. DASSOVII d. *de ſuſpendio hominis lapidibus obruti.*

g) KIPPING, LIPSIVS, GRETSER *de cruce.*

h) c. l. c. XVII. XVIII. XXIII. XXV. XXIX. XXX. XXXI. XLVIII.

Landesbibliothek Oldenburg

prætereo. Sic quoque cur *abſciſſionis capitis per aratrum* mentionem faciam, certe non eſt. Nondum enim, eam unquam in germania uiguiſſe, probarunt PHILIPPI *i*), KRESS *k*), ceterique.

§. LXV.

Pœnæ corporales uel cruciatus tantum adferunt, uel membrum aliquod ſimul adimunt, corpori. Prioris generis ſunt: (1) *fuſtigatio*, * quæ mox mitior eſt, mox ſeuerior; (2) *uirgindemia*, ſeu caſtigatio illa, quæ uirgis in carcere per lictorem fieri ſolet, & dicitur: der Stock-Schilling *l*), (3) membrorum extenſio, quæ dicitur *Tratto di chorda m*), das Wippen, (4) *ſtigmatis inuſtio*, Das Brandmahlen, anbrennen der Schandzeichen. Inſcribuntur autem faciei *n*), uel alii corporis parti, ea ſigna, quæ loquantur pœnam ob crimen aliquod promeritam; (5) *damnatio* uel *ad opus publicum*, u. c. ad fortalitia exſtruenda, lapides in lapidicinis præparandos &c. uel (6) *ad ergaſtula* in die Zuchthäuſer, Raſpel- und Spinnhäuſer *o*). Poſterioris uero generis ſunt:

aliæ *corporales*, tam approbatæ,

i) *uſ. pr. Inſtit.* IV, 17. *ecl.* 79. nr. 13.

k) d. *de priuil. agric.* ſect. II §. 14.

l) BEIER *de Virgindemia.*

m) C. G. BERGERI d. *de pœna tratto di chorda dicta* DOEPLER c. l. p. I. c. 40.

n) TENZEL d. *de ſtigmatibus in facie.*

o) SIMONIS *ergaſt. diſcipl.* KRAVSOLD *de*

Landesbibliothek Oldenburg

(7) *amputatio manus*, Abhauung der einen Fauſt *p*), (8) *amputatio digitorum q*), (9) *abſciſſio linguæ*. Quas pœnas praxis temperat, iubens, non niſi anteriorem linguæ partem abſcindi *r*), & priores tantum digitorum articulos, itidem illam manum, qua reus facillime carere poteſt *s*), amputari.

* Hæc pœna, quam a fuſtigatione Romana, ſpeciatim uerberatione *uitibus*, *loris*, *maſtigibus*, *ſcorpionibus* &c. fieri ſolita, differre probauit BODINVS d. *de fuſtigationis iniquo uſu hodierno* th. 7. ſeq. in Elect. HANNOV. reprobata eſt, condemnatione ad opus publicum in illius locum ſurrogata. Reſc. d. 28. Decembr. 1717. V. THOMASII c. d. p. 66.

§. LXVI.

quam reprobatæ;

Reliquæ pœnæ ad hanc claſſem referri ſolitæ ſunt uel rariores, ut *damnatio ad triremes t*), *aurium & narium amputatio u*), uel antiquatæ, utpote *ad metalla condemnatio*

---

uſibus S. Raſpini. REINHARTH *de ergaſtulis, eorumque iure.*

p) *I. P. S.* II, 16. CRELL. d. *de iure manuum* §. 21.

q) SCHAMBERG. d. *de iure digitor.* c. 4. §. 11. ſeq.

r) KRESS. ad art. 198. §. 1.

s) WILDVOGELII d. *de iure manus dextræ ſect.* VI. §. 8.

t) ROMANI d. *de perrara pœna ad triremes in Conſt. El. nou.* 7. §. *definita.*

u) GVNTHER in *uita Friderici* I. lib. VII. u. 282.

Landesbibliothek Oldenburg

mnatio *, *castratio x*), *oculorum effossio y*), *pedum amputatio z*), uel germanis quouis tempore fuerunt incognitæ, u. c. *dentium excussio a*), *barba pice illita b*), *crurifragium c*), *amputatio mamillarum d*) uel *pollicis e*), *supplicium fustuarium f*) &c. Quare illas cur describam, non esse duco.

* *Ad metalla* apud nos condemnatur nemo, quum (1) nunquam defuturi sint homines integræ uitæ, qui eam conditionem subeant, (2) ignominia notarentur metallarii, si horum conditio aliis supplicio esset. TITIVS d. *de iure metallorum* §. 26.

§. LXVII.

Famam sugillant pœnæ, (1) quæ a carnifice speciatim excoriatore dantur executioni *g*), utpote *laqueus*, *fustigatio h*) &c. (2) quibus damnatur memoria *i*); (3) quæ reum omnium exponunt risui u. c. aliæ *famosæ* & quidem uel hodiernæ,

x) *L. Sal.* XXIX, 6. XLIII, 2. DOEPLER c. l. p. l. c. 54.

y) KRESS *ad C. C.* art. 159. §. 5. not. 3.

z) DOEPLER c. l. c. 58.

a) ID. c. l. c. 45.

b) ID. c. 46.

c) ID. c. l. c. 56.

d) ID. c. l. c. 47.

e) HELVIG d. *de iure manus sinistræ.* §. 21.

f) KIPPING *de cruce* exerc. V.

g) *Elem.* nr. *I. Germ.* lib. 1. §. 495.

h) THOMASII d. *an pœnæ iuuentium eos infamantes sint absurdæ* p. 41.

i) KVLPIS *de iure circa cadauera punitorum* c. 3.

Landesbibliothek Oldenburg

(a) *numellæ*, Halß-Eiſen, Pranger. * *k*), (b) *lapis famoſus*, Laſter-Stein, quem criminoſi coguntur in conſpectu populi uel in collo uel in manu circumferre *l*); (c) *lagenæ*, die Flaſchen. Sunt duo lapides, formam lagenarum habentes, qui leuiorum criminum rearum collis imponuntur, & ab his in loco quodam publico per definitum temporis ſpatium feruntur *m*); (d) meretricum uel in *caueam uerſatilem* incluſio, uel (e) in forum deductio, mediante tympano, quod unico piſtillo pulſat carnifex, fieri ſolita, das Auspaucken *n*), & (f) quæ huius quandoque comes ſolet eſſe *o*), *turpis decaluatio*. **

* Quotquot olim pœna quadam corporali adficiendi erant, numellis includebantur. PVFENDORF *de iurisdictione german.* p. 206. Hodie uero numellarum pœna cum nulla fere corporali iungitur. Quid? quod in terris Brunſuico-Luneburgicis omnis ceſſat pali infamantis uſus.

** Hæc olim coniungebatur cum fuſtigatione. Unde phraſes: es geht ihm zu Haut und Haar, das Haar abſchlahen, *tollere corium & capillos*

k) BECHMANNI d. *de iure numellarum*. DOEPLER c. l. c. 35.

l) KREBS *de ligno & lapide* c. 2. ſect. 2. §. 5. FRITSCH *ſuppl. Speidel. Beſold.* u. Laſterſtein.

m) BECHMANN c. d. c. 4. §. 5.

n) DOEPLER c. l. c. 20. HEIL c. l. c. VI. §. 4. p. 343.

o) PVFENDORF c. l. p. 213.

Landesbibliothek Oldenburg

los &c. TACITVS *de M. G.* c. 19. ibique DITHMAR nr. 5. Du FRESNE *gloſſar.* u. decaluatio HEINECCIVS *Elem. I. Germ.* I, 320. * 401. *

§. LXVIII.

Frequentes olim erant (g) κυνοφορια *p*); uel anti- & (h) *peruerſus aſino inſidendi modus*, rei quæ; ſcilicet facie ad aſini caudam conuerſa *q*). *Catamidiationem r*), ignominioſam *barbæ raſuram s*), aliasque pœnas, quæ germanis quouis tempore fuerunt incognitæ, tacitus prætereo.

§. LXIX.

Libertatem eundi reſtringunt (1) *confi-* aliæ *libernatio*, qua quis certo loco, qui iudici *tati noxiæ;* ſubeſt, exire prohibetur *t*); (2) iniuncta exceſſio, Landes-Räumung, &, quæ hac maior eſt, (3) *relegatio*, qua quis extra bannum relegantis uiuere iubetur; (4) *carcer*. Hic uelim notes (a) quod omnes pœnæ libertati noxiæ ſint uel mitiores uel duriores, (b) uel perpetuæ uel temporales, hæque iterum uel ſimplices uel modificatæ; (c) quod *carcer durior* dicatur,

p) MEIBOMIVS de κυνοφορια b. STRVV. *H. I.* p. 736. GERICKEN ad SCHOTTELIVM c. 4.

q) DOEPLER c. l. c. 33.

r) ID. c. l. c. 28.

s) THOMASIVS *de barba.*

t) STRYK & HACKMANN *de confinatione.*

Landesbibliothek Oldenburg

in quo reus pane tantum & aqua pascitur *u*); (d) quod relegatio pœnas famosas comitari soleat; (e) quod *interdictio aquæ & ignis x*), &, quæ in illius locum successit, *in insulam deportatio y*), sint pœnæ Romanis non Germanis cognitæ, quodque *detrusio in monasterium z*) a pontificiis tantum probetur; (f) quod antiqua pœna *exilii*, das Jagen ins Elend, a multis temporibus in pœnam relegationis abierit.

* In Sax. El. & terris R. M. Britt. germanicis valet regula: ex uno districtu relegatus, relegatus est ex omnibus eiusdem & diuersi principatus. HEIL *iud. & defens. in proc. inquisitionis* c. 6. §. 5. PVFENDORF *de iurisd. germ.* p. II. f. 2. c. 2. §. 32. p. 203.

§. LXX.

aliæ *pecuniariæ.*

Pœnæ *pecuniariæ* sunt (1) *mulcta*, quæ siue ingens sit, siue modica, ad eum spectat iudicem, qui in delictum iam mulcta luendum iure inquisiuit *a*); (2) *confiscatio* uel omnium uel quorundam *bonorum b*), quæ pœna hodie in perduellionis tantum crimine obtinet *c*), nisi iure pro-

u) DOEPLER c. l. c. 10.

x) P. R. SCHROEDERI d. *de iure aquæ & ignis interdictorum antiquo, eiusque usu hodierno.*

y) DOEPLER c. l. c. 24.

z) ID. c. l. c. 25.

a) ERTEL von der Nieder-Gerichtbarkeit ꝛc. c. 18. obs. 3.

b) GVAZZINI *de confiscatione bonorum.*

c) C. C. art. 218. 135.

prouinciali aliud de nouo introductum fuerit *d*).

MEMBRVM II.
DE
PROPORTIONE ET COMPARATIONE POENARVM INTER SE.

§. LXXI.

Dd. pœnarum proportionem determinaturi statuunt, quod (1) pœna *laquei, culei, ignis* atrocior pœna *gladii, rotæ, culei* &c. *e*); (2) quod *pœna corporalis* membro aliquo priuans, sit seuerior ea, quæ solos cruciatus adfert corpori *f*), (3) manus tamen amputatio fustigatione honestior; (4) quod pœna *relegationis* maior confinatione, grauior temporario carcere *g*); porro (5) quod pœna, quæ dicitur *tratto di chorda*, ubi fit ad unum gradum, relegationi; sin ad plures, fustigationi non *dissimilis h*). Sic quoque alicubi (6) *relegatio* prout ad unum annum, biennium, triennium aut in perpetuum dictatur, Pœnarum proportio

d) HEIL c. l. p. 345.

e) MOEGLING d. *de eo quod iustum est circa proportionem in pœnis surrogandis* th. XI. p. 17.

f) KRESS. ad C. C. C. art. 108. §. 3. SCHAMBERG *de iure digit.* c. 4. §. 11. seq.

g) MOEGLING c. d. §. 18.

h) HEIL c. l. c. 6. §. 3. p. 340.

Landesbibliothek Oldenburg

ctatur, æqualis iudicatur 30. 60. 90. 100. florenis *i*); & (7) pœna *carceris* ad triduum, 4. ſeptimanas *k*), in perpetuum, &c. reſpondere uidetur uni ſexagenæ nouæ *l*), relegationi ad annum, fuſtigationi cum perpetua relegatione coniunctæ. Denique (8) ſunt, qui capitali pœnæ æquiparant perpetuum carcerem *m*), mutilationem membri *n*), confiſcationem bonorum *o*), condemnationem ad triremes *p*) &c. aſt fallunt & falluntur.

§. LXXII.

quodammodo incerta eſt.

Iam quum incerta ſit, nec LL. determinata pœnarum proportio, ſatius eſt, ut, ſi in locum pœnæ legitimæ, quæ executioni dari nequit, alia ſit ſurroganda, ea ſurrogetur, quæ legitima leuior eſt. Id quod & ipſæ LL. faciunt, quando in locum ſubmerſionis in aqua, ob defectum fluminis *q*), & in locum laquei, ob conditionem ſexus *r*), pœnam gladii ſurrogari iubent. MEM-

i) MOEGLING c. l. §. 20.

k) BECHMANN *exerc.* XII. nr. 31.

l) CARPZOV. *pr. crim.* q. 133. nr. 47.

m) IDEM c. l. q. III. nr. 57. DAMHOVDER c. XVI. nr. 2.

n) MATTHAEI ad XLVIII, 10 nr. 17.

o) ALVAREZ de VELASCO *de priuileg. paup.* p. I. q. 51. nr. 19.

p) DOEPLER c. l. p. I. c. 27. nr. 3.

q) C. C. C. art. 131. ibique CLASEN. FROELICH v. Frölichsburg comment. über P. H. G. O. II, 11, 2. HARPPRECHT *conſ. nou.* 45. nr. 118.

r) C. C. C. art. 159. 162.

Landesbibliothek Oldenburg

MEMBRVM III.

POENAE SEQVVNTVR CRIMINA, HISQVE RESPONDERE DEBENT.

§. LXXIII.

Pœnæ deſcriptionem finemque ponderans, hæc enunciare nullus dubito:

I. Pœna ſcelus ſequitur.

II. Lex pœnas ſtatuit.

III. Pœna ſtatuta non infligitur, ubi finis pœnarum primarius cum altero ſecundario (§. LX.) iam obtentus eſt.

§. LXXIV.

Pœnæ criminis, ob quod infliguntur,

Quum pœna ſcelus ſequatur (§. pr. 1.), in confeſſo erit (1) quemlibet, cuiuscunque ſit generis, conditionis aut ſexus, ubi alicuius ueri aut qu. criminis reus factus eſt, puniendum eſſe; (2) ceſſare pœnam, ubi crimen ceſſat uel natura uel lege; (3) dolo malo aut culpa deliquiſſe uideri *s*), quos gladius perſecutus eſt; (4) tot cuique pœnas irrogandas eſſe, quot commiſit crimina *t*); (5) pœnas criminum auctores manere *u*).

§. LXXV.

---

s) Ill. BOEHMERI *crim.* q. 22. n. 19. q. 23. d. *de pœna ſine crimine* n. 17.

t) FARINACIVS *pr.* *u*) 22. C. de pœn.

Landesbibliothek Oldenburg

§. LXXV.

respondere, Ex eodem (§. LXXIII. 1.) porro sequitur, (6) ut *pœna crimini respondere debeat x*). Hinc (a) quo grauius crimen, eo grauiorem, sicque (b) pro uarietate criminum uariam pœnam statui necesse est; (c) plures eiusdem criminis rei sociiue sunt eadem pœna plectendi *y*), nulla eorum sexus dignitatisue, attamen internæ pœnarum æstimationis ab externa differentis *z*) ratione habita; (d) uix iustam pœnam statuere potest, qui quid grauitatis uel lenitatis cuique insit, plane ignorat; (e) crimen factis externis inchoatum pœna sequitur *a*), non tamen ea, quæ consummatum manet, nisi lex attentatum pro consummato habeat (§. XXXIV, 4.).

§. LXXVI.

& criminis Cessante crimine, cessat pœna (§. LXXIII. 2.). Hinc (1) germani haud abs re dicunt: Gedancken sind Zollfrey *b*); (2) nullas pœnas pendunt (a) res *inanimatæ*,

---

x) SODE d. *de mensura pœnar. magnitudini delictorum respondente.*

y) CAEPOLLA *consil.* 27. nr. 9. 10.

z) RICHTERI d. *de prosopolepsia circa infligendas pœnas.* HELVIG & MANTZEL d. *de respectu personarum in foro criminali.*

a) C. C. art. 178. ROESENER *de conatu punibili.* POTT *de pœna conatus.*

b) STRYK tr. *de iure sens.* diss. X. c. 6.

matæ, u. c. ædificia* & instrumenta **, ubi & quibus mediantibus crimen commissum est, &c. (b) *animatæ*, sed doli non capaces, u. c. bruta, secundum illud: kein Vieh verbührt Gewette an seiner That***; (c) quotquot factum, reip. licet noxium, a lege tamen non notatum, dolo malo, aut delictum, neque dolo neque culpa, patrasse constat.

* Sicut olim *ædificia*, in quibus quis uel stupri uiolenti uel raptus uel rapinæ crimen commiserat, diruebantur, *I. P. S.* III, 1. *Weichbild* art. 38. SCHOTTEL *de singular. quibusd. in G. iuribus* c. XIV. §. 17. ita & hodie domus rei criminis perduellionis destruitur, STRYK *V. m. ff. ad L. Iul. Mai.* §. 8. non tamen in pœnam, sed in solam ibi, aut ab illius domino, commissi criminis detestationem.

** *Lapides*, *fustes*, *gladii*, quibus homo interfectus est, alicubi eum in finem *suspenduntur*, ut moneant ciues, quantum nocere possit temerarius armorum usus. LEISSER *Iur. georg.* II, 10, 30. THOMAE *de noxia animal.* c. 27.

*** Licet *bruta*, quibus uel praesentibus uel physice concurrentibus deliquit homo, quandoque tollantur e medio, tamen hoc in pœnam non fit, sed ut *uel* memoria criminis aboleretur, nec illud patrandi modus aliis suggereretur, *uel* saluti hominum consuleretur.

§. LXXVII.

Commisso crimine nonnisi huius auctor puniendus est (§. LXXIV, 5.). Vnde

auctorem manere debent.

de (1) heredes de teſtatoris *c*)*, coniux de coniugis, liberi de parentum**, parentes de liberorum, dominus de ſerui &c. criminibus reſpondere debent minime; (2) crimina dicuntur eſſe perſonaliſſima; (3) tot ſunt puniendi, quot criminoſi *d*), nec (4) ab uno facta ſolutio liberare poteſt alterum.

* Si uero teſtator in pœnam pecuniariam ante mortem condemnatus tot bona reliquerit, quot ad pœnam ſoluendam requiruntur; hanc præſtare tenentur heredes. COCCEII d. c. §. 30.

** Id quod tamen de I. Ro. in liberis perduellium, adulterinis & inceſtuoſis ſecus eſt. HOECKNER *de pœna parentum perduellium ad liberos perueniente* FISCHERI d. *de pœnarum humanar. abuſu* §. XII. BODINI d. *de pœnis innocentum.*

§. LXXVIII.

Quid iuris, ſi ciuitas criminis rea non ſit ſoluendo?

Vbi *ciuitas*, quæ crimen commiſit uel omnibus uel ſufficientibus deſtituitur bonis, iſtius membra horumque heredes in ſubſidium tenetur, neutiquam uero ſucceſſores in officio, niſi ad quos aliquid ex crimine peruenit *e*).

§. LXXIX.

Tot pœnæ, quot crimina.

Quot crimina quis commiſit, tot pœnas ei irrogandas eſſe diximus (§. LXXIV. 4.).

---

c) COCCEII d. *de obligat. hered. ex delict. def.* ſect. IV. §. 1. MVLLERI d. *Quatenus pœna in heredes tranſeat uel non?*

d) C. C. C. art. 148.

e) LEYSER ſp. 533.

4.). Illud adhuc notes uelim, quod (1) *continuata*, & ad unum eundemque finem tendentia crimina, unica tantum *f*) eaque ordinaria, (2) *reiterata* uero, qualificata *g*) pœna plectantur; (3) quod, ubi pœnæ diuersorum criminum in uno eodemque istorum reo uix sunt compatibiles, obtineat regula: *minorem pœnam absorbet maior* extrinsecus qualificanda. Non raro tamen ob grauitatem criminum concurrentium pœnæ, quæ incompatibiles uidentur esse, simul irrogantur *h*). Vnde parœmiam illam: **Wer einen erwürgt, darf 10. umbringen**, licet quod ad capitalem pœnam, non tamen quod ad speciem capitalis pœnæ, procedere statuo *i*).

§. LXXX.

Pœnæ, quum eas omnes princeps non determinet, sunt

Ex secunda enuntiatione (§. LXXIII, 2.) cuilibet constabit de causa (1) cur pœnæ, quibus coercentur crimina, non ubiuis locorum Germaniæ sint eædem; (2) cur princeps, pœnam in crimen aliquod statutam (a) pro lubitu *tollere*, (b) addita bonorum confiscatione *k*) uel alio modo gra-

f) SCHULTZ. d. *de concurs. delict.* c. 3. §. 6.

g) SCHOEPFF *de concursu delictorum.* §. 17. seq.

h) ID. c. d. TREIBER *de pœna gladii post suspendium* §. 16.

i) HERT. *parœm.* 117. PISTOR *cent.* 3. *par.* 93.

k) KRESS. *ad C. C.* art. 218. §. 4. not. 3.

Landesbibliothek Oldenburg

MEMBRVM IV.
DE
IVRE IVDICIS CIRCA POENAS.

§. LXXXIII.

Iudex, qui minister non arbiter legum est, pœnam ordinariam (§. LXXXI.) nequit (1) *extendere*, nisi hoc fieri iubeat singularis rei malitia uel alia delictum aggrauans circumstantia (§. LV. seq.) *n*); aut (2) *penitus remittere*, nisi (a) dolus & culpa in delinquente desint, utsi hic ex solo ætatis lubrico (§. XXXV, 1.), in summa, quam sibi lubens non procurauit, ebrietate constitutus (§. XXXVI.), animi morbo laborans (§. XXXV, 4. seq.), aut ad iussum principis (§. XXXIX, 1.) deliquerit; (b) maius damnum ex pœnæ solutione redundet in remp. *o*); (c) pœna non minus innocentem quam nocentem adficiat *p*).

Iudex pœnam ordinariam 1) extendere,

2) remittere,

§. LXXXIV.

Porro iudex nequit ordinariam pœnam (3) *mitigare*, nisi (a) de dolo delinquentis, aut corpore delicti aliquod superst dubium, (b) delinquens, quo minus adfectum, unde delictum uenit, uicerit,

3) mitigare, aut

n) KRESS. *ad C. C.* art. 193. CARPZOV. *pr. crim.* q. 7. nr. 33.

o) DRESSEL d. *de decimat. delinq.* §. 35-39.

STRVV *obs. crim.* c. 17. obs. 8 p. 114. TIRAQVELLVS c. l. c. 47.

p) TIRAQVELLVS c. l. c. 59.

Landesbibliothek Oldenburg

cerit, fuerit impeditus, aut (c) alia concurrat causa crimen mitigans (§. LVII.), utpote (α) *prosper euentus* mali consilii, (β) *pœnitentia* cum retractatione facti illiciti coniuncta *q*), nisi singularis concurrat circumstantia, quæ crimen reddat grauius *r*); (γ) *transactio* inita cum læso *s*), cuius interesse lex pœnam minitans primario respicit; (δ) *intercessio* partis læsæ non uero tertii innocentis *t*); (ε) spontanea & tempestiua *confessio*, secundum illud: bekannt ist halb gebüsset *u*); (ζ) *carceris diuturnitas x*), cui reus ansam neque dolo neque culpa præbuit; (η) *excessus in tortura* &c. Quo uero iure (θ) *baptismus y*) & ad christianismum conuersio, (ι) *transitus Cardinalis z*) * aut (κ) principis regii *a*), (λ) *meretricis* intercessio & declaratio, se criminoso nubere uelle **, (μ) delinquentis diligentia in rebus *rusticis b*) ***, aut (ν) singularis cuiusdam *artis*

q) TIRAQVELLVS c. l. c. 60.

r) LVDOVICI d. *de effectu pœnitentiæ & in ciuilibus & in criminalibus causis* c. 3. §. 20.

s) RHODII d. *de transact. in delict.* Pr. nr. *de transactione cum læso inita, pœnam criminalem mitigante.*

t) LVDOVICI d. *de intercess. innocent.* §. 18. seq.

u) PISTOR *cent.* 2. *parœm.* 71.

x) BARTH *diss.* 693.

y) TIRAQVELL c. l. c. 25.

z) OLDEKOP *obs. crim.* V, 4. LVDOVICI c. d. §. 48.

a) Id. c. d. §. 49.

b) IESSEND. *de mitig. pœn.* c. 5. SCHRAGII d. *de mitig. pœnar.* §. 27.

Landesbibliothek Oldenburg

tis peritia, aut (*o*) *promissio impunitatis* a iudice inferiore facta &c. huc referri possint, equidem non uideo.

* Vulgo requiritur, ut Cardinalis pileum suum capiti gratiam petentis rei imponat. V. TIRAQVELL. tr. *de pœnis temperandis, aut etiam remittendis* c. 55. STRYK *de iure sens.* VII, 3, 30.

** Hanc, quæ olim in Palatinatu & ciuitate Norica &c. legitima causa fuit, cur pœna mitigaretur, Churpfältz. Malef. O. tit. 70. DANNREVTHER *Nemesi Norica* p. 96. hodierni mores ubique reprobant. GERDES To. II. *opusc.* p. 825. SCHNETTERI d. *de matrimonio cum damnato ad mortem contrahendo.* KLEIN. d. *de fauore matr. contr.* c. 2. CARMON d. *de intercessione feminarum pro capite damnatis.* LVDOVICI c. d. §. 38. seq. HELLBACH *de pœnis remittendis & minuendis* §. 10.

*** Hanc attendendam esse putat KRESS. d. *de priuil. agric.* c. 1. sect. 2. §. f.

§. LXXXV.

Denique iudicis non est, (4) pœnam legitimam *in aliam commutare c*), nisi (a) hoc expressa lege ei datum fuerit *d*), aut (b) pœnam lege statutam delinquens soluere, aut (c) iudex illius solutione finem obtinere, nequeat. Quibus in casibus pœnam commutaturus iudex attendere

4) in aliam commutare nequit,

c) DAMHOVDER *pr.* 158. CHLADEN d. *de crim.* c. 55. nr. 4. *arbitrio iudicis in commutandis pœnis* §. 13.

d) C. C. C. art. 104.

Landesbibliothek Oldenburg

debet rationem proportionis, quam pœna commutanda habet ad alias. (5) cum reo super ea *transigere e)*, nisi ad existimationem conseruandam *f)*.

* In Sax. El. iis, qui iurisdictione propria sunt muniti, competit facultas pœnam fustigationis & relegationis, si quæ ob aliud atque adulterii crimen statuta fuerit, in pecuniariam commutandi, dummodo hac de re ICtos consulant. Pecunia, in quam conuersa est pœna fustigationis & relegationis perpetuæ, piis usibus; ea uero, in quam mutata est pœna relegationis temporariæ, iudici, commutationis auctori, cedit. *Res. Grau.* de A. 1661. tit. von Iustitien S. §. 59. V. WERNHERI d. *de iure pœnas in mulctam conuertendi, nobilibus dominisque iurisdictionalibus competente.*

§. LXXXVI.

si uel maxime leges pœnales uariant;

Quia leges in pœnis determinandis uariant (§. LXXX, 1.), notandum erit, quod iudices attendere debeant (1) *statuta loci*, ubi crimen est commissum *g)*, nisi (a) delinquentis religionis, in Germania adprobatæ, principia pœnam mitiorem ibi statuta exigant *h)*, aut (b) deliquerit foren-

e) BRVNNEM. *proc. inquisit.* c. X. nr. 29. BERGER *Elect. Iurisprud. Crimin.* p. 211. & *suppl.* p. II. *obs.* 171.

f) DONAVER. d. *de transactione legis cum reis delictorum de existimatione per aggrauationem pœnæ.*

g) VOET *de statutis, eorumque concursu* sect. XI. c. 1. §. 3.

h) BOEHMERI d. 2. *de uariis statrileg. specib.* §. 8.

Landesbibliothek Oldenburg

forenſis, cui innoteſcere nondum potuit ſingularis pœna (§. XL, 2.); non uero (2) *leges prouinciæ*, quam reus *inhabitat*, niſi lex pœnam minitans perſonam dirigat *i*); nec (3) leges iſtius loci, ubi *inquiſitio* pendet *k*). Illud quin adhuc adducam nequeo, quod, ſi uariæ leges prouinciæ, in qua crimen commiſſum eſt, uariam pœnam dictirent, ea attendi debeat, quæ tempore delicti fuit conſtituta.

§. LXXXVII.

Arbitraria pœna (§. LXXXI.), ut crimini reſpondeat (§. LXXV.), ad mortem usque extendi poteſt (a) ob ſingulares ipſius criminis & perſonæ criminoſi circumſtantias *l*), neutiquam uero (b) ob ſolum concurſum uariorum criminum pœnis arbitrariis uindicandorum. arbitrarias uero extendere, &

§. LXXXVIII.

Contra ad lenitatem pronior eſſe debet iudex non ſolum ob easdem cauſas, ob quas mitigatur pœna ordinaria (§. LXXXIV.), ſed & ob delinquentis (a) *ſexus* imbecillitatem *m*), (b) *ſeductionem* mitigare poteſt, immo debet pro factorum circumſtantiis

i) HERTIVS *de colliſione legum* ſect. IV. §. 8. 11.

k) FROELICH v. Frölichsburg comment. über P. H. G. O. I, 11, 4. PISTOR *obſ.* 166.

l) C. C. art. 112. MATTHAEI *de crimin.* proleg. p. 54. CLASEN ad C. C. art. 104.

m) TIRAQVELLVS c. l. c. 9. BERGER *El. Iurispr. Crim.* ſuppl. p. II. obſ. 3. p. 8.

Landesbibliothek Oldenburg

ſpemque emendationis *n*), (c) ſingularem in arte peritiam, (d) haud exiguum liberorum nondum educatorum pauperumque numerum *o*), porro (e) ob *conſuetudinem* ciuitatis idem crimen committendi *p*). Sic quoque ob delinquentis (f) *nobilitatem q*) dignitatemque *r*), a famoſis, & (g) ob illius *ſenectutem s*), perditamque ualetudinem *t*), a corporalibus pœnis irrogandis iudici abſtinendum eſt.

§. LXXXIX.

Quid de conatu ſentiendum?

Conatum criminis mox *legitima*, mox *arbitraria* pœna manet. *Illa*, ubi lex attentatum crimen habet conſummatum (§. LXXV, e.) *u*), aut ex eo peculiare crimen, ſua pœna luenduin, conficit; *hæc* uero in reliquis caſibus. Debet autem iudex in determinanda pœna arbitraria attendere (a) num ad *actum proximum* peruenerit, an in nudis actibus præparatoriis ſubſtiterit reus *x*)? (b) num effectus facto tertii an ipſius delinquentis pœnitentia fuerit

n) CARPZOV *pr. crim.* q. 150. nr. 4. ſeq.

o) HELLBACH *de pœnis remittendis & minuendis* §. 32.

p) KRESS ad art. 106. §. 6. nr. 5.

q) Id. ad art. 117. §. 3. nr. 2.

r) IDEM. ad art. 160. §. 2. nr. 2. ad art. 177. §. 1. nr. 4. p. 652.

s) CARPZOV c. l. qu. 144. nr. 26. ſeq.

t) Id. c. qu. nr. 44. ſeq.

u) POTT *de pœna conatus* c. 3. §. 12.

x) MATTHAEI c. l. tit. *de pœnis* §. 3.

Landesbibliothek Oldenburg

grauiorem reddere, (c) inflictam *effectu* suo *destituere l*) &c. possit, dummodo nullum ius tertio iam quæsitum adimat.

§. LXXXI.

uel *legitimæ* uel *arbitrariæ*.

Quia leges horum delictorum pœnas definiunt, aliorum uero uindictam iudicantium arbitrio & religioni relinquunt: inter Dd. nota est pœnarum in *ordinarias* seu legitimas, & *extraordinarias* seu arbitrarias distinctio (§. LIX. 4.).

§. LXXXII.

Quando pœna infligatur nec ne?

Enunciatio tertia (§. LXXIII, 3.) nos docet causam (1) cur detur *præscriptioni* locus; (2) cur *executio in effigie* obtineat usu *m*); (3) cur reus, qui crimen confessus aut de eo conuictus atque damnatus, sed ante supplicium *mortuus* est, quandoque * suspendatur, capite uel manu truncetur &c.

* Tunc maxime, si *corpus*, præter capitale supplicium, rotæ imponendum, aut in partes dissecandum, uel *membra* publice exponenda sunt, hoc fieri statuit CRELL. d. *de iure manuum & pœnis* §. 23.

MEM-

l) *R. I.* 1526. §. Und wiewohl. MAVRITIVS *p.* II. *conf.* 8. nr. 4.

m) WICHT *de executione in effigie.*

rit *impeditus* y)? Qui, quantum in iis fuit, crimen perfecerunt, eos ad unum omnes ordinaria pœna plectendos esse, aliqui, sine ratione tamen, statuunt z).

TIT. VI.

DE FREDO, FAIDA, MVLCTA ET EMENDA.

§. XC.

Widam, quam dicebant maiores, iudici, ut pacem aut defensionem publicam recuperarent, atque *faidam* * læso huiusue familiæ, ut bellum priuatum *a*) redimerent, soluere antiquitus debuerunt criminum non capitalium rei. Illa in *fredum* & *bannum b*), hæc uero in *wergeldum* & *capitale c*) siue *widrigeldum d*) diuidebatur. Quid fredum, faida, capitale &c.

* Qui faidam nondum soluerat, *faidosus* dicebatur, nec, nisi (a) in ecclesia, (b) in domo sua, (c) tempore, quo ad ecclesiam uel placitum ibat aut redibat, pacem habebat. *L. Frision.* addit. tit. I. §. I. DU FRESNE *Glossar.* h. u. aut a iudice im-

y) LVDOVICI d. *de effectu pœnit.*

z) POTT c. l. c. 3. §. 9. seq.

a) TACITVS *de M. G.* c. 21. DV FRESNE *ad Ioinuillam* diss. 29.

b) *L. Fris.* tit. XVI, XVII.

c) SPELMANN *glossar.* u. capitale.

d) ECCARD *ad L. Sal.* f. 97.

Landesbibliothek Oldenburg

impetrare poterat. *L. Ripuar.* tit. f. §. 1. *Capitul. Car. M.* IV, 56.

** Hæc pro uarietate damni delicto dati non poterat non uariare. POLAC *Syſtem. Iurispr. Giu. Germ. ant.* II, 22, 3. ſeq.

§. XCI.

Wette, Buſſe.

Idem poſtea obtinuiſſe uſu docent (1) duo illa ſpecula, quæ iudici *mulctam*, Wette, Gewette, accuſatori uero ſeu læſo *emendam* die Buſſe, tribuunt *e*); &(2) parœmia: Mit dem Tode wettet man den Richter und büſſet den Kläger *f*).

§. XCII.

Vſus hodiernus.

Hodie multi (1) uocabulis: *multæ* & *emendæ* utuntur promiſcue; (2) confundunt recepta iura cum domeſticis, ubi diſputant: an & in quantum læſo ſatisfieri debeat, ſi criminoſus uel capitalem uel corporalem pœnam ſuſtinuit?

TIT. VII.

DE FVRTO, ILLIVSQVE CRIMINE.

MEMBRVM I.

DE FVRTO IN GENERE.

§. XCIII.

Furtum, quod

Furtum eſt ablatio *g*) * rei alienæ

e) *I P. S.* I, 53. III, 32. 53. *Sueu.* p. 83. 320. 484. & 486. ed. BERGER.

f) gl. *ad I. P. S.* II, 35.

g) d. nr. *de furto magno* §. I. ** diſſ. b. HEINECCIVS *Elem. Iur. Germ.* lib. II, tit. 19. §. 32.

næ **, inuito domino, animo lucrandi facta.

* Romanis essentia furti in *contrectatione* consistere uisa est. Hinc disputarunt: Num qui totum contrectat, partem aufert, fur totius dici queat?

** Germani furtum *usus & possessionis* ignorarunt *I. P. S.* III, 22. vel saltem improprium habuerunt, REINHARTH d. *de diuersa furti secundum Ius Ciu. & Germ. idea.* §. 10. seq.

§. XCIV.

Furtum (1) in *nocturnum* et *diurnum* antiquitus *b*), atque (2) in *manifestum* & *nec manifestum*, ab aliquot retro seculis * diuiserunt Germani. Hæc posterior diuisio, in Carolina licet Nemesi probata fuerit *i*), hodie tamen ex foro exulat *k*).

dividitur (1) in *nocturnum & diurnum*, (2) *manifestum, & nec manifestum*

* Aliter sensit, atque istam diuisionem antiquissimam esse, adfirmauit nec tamen probauit b. HEINECCIVS c. l. §. 34. & 61. *

§. XCV.

Porro personarum intuitu, quæ furantur, Dd. furtum 3) in *domesticum* & *extraneum* diuidunt. *Illud* prout a personis *coniunctis* u. c. patre, filio, uxore &c. aut ab *inquilinis*, *famulis* &c. commissum est

(3) *domesticum & extraneum*,

b) *L. Wisig.* VII, 2, 15. 16. *Baiuuar.* VIII, 5. *Burgund.* addit. 1. tit. 16. §. 2. seq. *Capitular.* V, 191. VI, 19.

i) art. 157. 158.

k) THOMASIVS *de usu actionum pœnalium* c. 3. §. 42.

Landesbibliothek Oldenburg

est *l*), uel *proprium* uel *improprium* doctrinæ causa nobis dicere licebit.

§. XCVI.

4) *magnum & paruum* pro numero

Pro uarietate damni, quod fur dedit, Germani furtum (4) in *magnum & paruum* iam olim distribuerunt *m*). *Illud* ex dispositione Nemeseos Carolinæ est, quod superat, *hoc*, quod non adscendit, 5. solidos. *n*)*

* Olim non idem furtum omnibus gentibus uidebatur magnum. FRIDERICVS l. 2. F. 27. §. 8. & *Spec. Sueu.* c. 115. *Stat. Goslar.* II, tit. von uredebracke &c. illud QVINQVE, *I. P. Saxon.* uero II, 13. TRIVM, *Stat. Stadens.* p. IX. c. 7. OCTO SOLIDORVM æstimarunt. Vid. d. nr. *de furto magno* §. 3. seq.

§. XCVII.

solidorum, de quorum ualore

Quæ licet ita statuta sint, tamen de quantitate furtum magnum conficiente, sicut olim disputabatur, ita disputatur hodie, quoniam, sicut in LL. antiquioribus, ita quoque in Carolina Nemesi, occurrunt uerba uariam quantitatem denotantia *o*). *Solidum* enim uel *aureum* uel *argenteum*, & utrumque non unius eiusdemque ualoris apud omnes gentes germanicas fuisse,

l) III AYRER d. *de furti domestici pœna* sect. 2. §. 1. seq.

m) POLAC *syst. Iurispr. Germ. ant.* III. 11, 4.

n) art. 157. §. 1 & 160. §. 1

o) c. disp. nr. §. 6. seq.

isse, uel ex legibus *oo)* constat, & nos docuimus alibi *p)*.

§. XCVIII.

Sic quoque Carolus furtum rerum florenos pretio superantium habet magnum, non indicans, Misnicos, Rhenanos, imperiales an quos alios intelligat florenos. Vnde prudentes mitiorem sententiam secuti, iudicarunt, eo significari aureum Vngaricum, huiusque ualorem mutatum & mutandum attendi debere. 5. sat constat minime,

§. XCIX.

Cui disputationi finem imposuerunt quidam principes, certam summam, quæ furtum magnum conficeret, legibus suis definientes *r*. Sic u. c. *Iure Austriaco* 25. fl. Rhenenses *q)*, *Saxonico Electorali* 12½ imperiales *r)*, *Palatino* & *Badensi* 10. floreni Rhenenses *s)*, *Lubecensi* 5. floreni aurei Lubecen-

oo) *L. Sal.* tit. XXIX, 1. XLI, 10. XLIV. *Capitul. Car. M.* III, 106. *L. Saxon.* tit. XIX. ibique GAERTNER *L. Frision.* tit. XV, 1. ibique SICCAMA.

p) *Elem.* nr. *Iur. Germ.* lib. III. §. 68.

q) *Ord. Crimin. Austr.* art. 84.

r) *Mand. Reg.* d. 27. Iul. 1719. ap. LVNIG. *Cod. Aug.* Vol. I. p. 1902. KRAVSII d. *de eo quod iustum est, circa pœnam furti inprimis I. Sax.* §. 25.

s) Churfältz. Malef. G. tit. 44. Bad. Land-R. p. VII. tit. 48.

t) *I. Lub.* IV, 1, 4.

Landesbibliothek Oldenburg

becenſes *t*) *Mulhuſino* 30. fl. ualoris Mulhuſini *u*) &c. furtum magnum conficiunt.

* Quandoque moribus idem factum eſt. Sic *Ienenſes* 1Cti ad furtum magnum XX. Ioachimicos STRVV *exerc.* XLVIII, 22. LYNCKER *dec.* 65. 124. *Tirolenſes* uero XXV. libras, 25. Pfundperner, requirunt. KRESS. ad *art.* CLX. §. 2. not. 4.

§. C.

Vnde hæc deduco axiomata:

I. Sine ablatione non datur furtum.

II. Furari potes non niſi aliena.

III. Ablatio rei alienæ conſentiente domino facta furtum non eſt.

IV. Animus lucrandi furtum animat.

V. Num magnum an paruum furtum ſit commiſſum, ſignificat ſola quantitas damni eo dati.

§. CI.

eſt ablatio

Ex primo (§. C, 1.) facile intelligere potes, furtum (1) ab illo tantum attentatum eſſe, qui quidem in eo fuit, ut rem auferret, ſed uel impedirus uel facti pœnitens non abſtulit (§. XXI, 2.) *x*); (2) nullum uerbo, ſcriptura, oculis, auribusue *y*) committi, nec (3) proprium fieri poſſe

u) *Stat. Mulhuſ.* V, 26, 1.

x) STRYKIUS *de ſacc. cul. & direct.*

y) WILDVOGELII *de furtis impropr.* c. 2. §. 6. 7.

se nisi rerum *mobilium*, utpote instrumentorum z), piscium *a*), frugum *b*)*, apum *c*), immo cuiusuis generis animalium *d*), cæsarum arborum *e*), &c., & quidem (4) *earum, quas possidet alius.* Vnde non nisi fures improprie tales erunt, qui rem alienam ex cuiusdam conuentionis lege sibi traditam interuertunt *f*) (§. XX, 2.), utpote (a) tabellarius rem alio perferendam consumens *g*), (b) tutor rem pupilli in suos usus & animo sibi habendi conuertens, (c) qui annulo, quocum ut Caiæ conciliet amorem Titio, missus est, utitur ad fauorem uirginis sibi conciliandum, (d) uenditor, qui ex ædibus cessis sed nondum traditis aliquid detrahit *h*). Cur uero (e) trituratores, frumentum auertentes, aliqui huc referant *i*), equidem non uideo.

* Fur-

z) HOFFMANN *Consil.* To. II. *conf.* 22, nr. 6.

a) C. C. art. 169.

b) C. C. art. 167.

c) MVLLERI d. *de iure apum* c. 3.

d) POLAC c. l. III, 11, 8.

e) C. C. art. 168. COLER p. I. dec. 144. seq. SCHILTER *exerc.* XLIX. §. 17.

f) REINHARTH c. d. §. 10. seq. KRESS ad C. C. art. 170. §. 1. not. † *g*) BERLICH *p.* V. *concl.* 58. MOLLER *semestr.* IV, 2. HARPPRECHT vom R. der Fuhrleute p. 101.

h) BERGER *Elect. Iurispr. Crim.* suppl. p. 11. obs. 22.

i) TREIBERI d. *de furibus frumentariis* WERNHER p. V. obs. 103.

Landesbibliothek Oldenburg

* Furtum tamen non committit, qui utitur iure illo, quod dicitur das Reuter-Recht.

§. CII.

rei alienæ

Quia furari potes non nisi aliena (§. C, 2.), furtum facere nequis (1) *rei propriæ**, si uel maxime (a) eam alienam habeas *k*), aut (b) in ea ius tertio concesseris antea **; (2) *rerum, quæ domino carent*, u. c. rerum nullius, derelictarum ***. De amissis uero & nauis leuandæ gratia eiectis, aliud dicendum erit.

* Vnde est, quod furtum domesticum proprie sic dictum (§. XCV.) ut furtum non uindicetur. C. C. art. 165. LEYSER sp. 556.

** At *L. Wisig.* V, 6, 2. debitorem, qui creditori suo pignus, quod dedit, aufert, habet furem; tamen improprie talem (*§.* pr. 4.).

*** Rerum hereditariarum furtum ignorarunt Romani *§.* 1. I. de *R. D.* statuentes crimen *expilatæ hereditatis.*

§. CIII.

inuito domino

Fallor, aut ex tertio (§. C, 3.) constat, furem non esse, qui quidem putauit, se inuito domino rem auferre, sed eo uolente & consentiente abstulit (§. XX, 1. XXI, 3.).

§. CIV.

animo lucrandi facta.

Quartum (§. C, 4.) docet, licet non omne scelus, tamen furti delictum cessare in

k) WILDVOGEL c. d. c. III. *§.* 2.

eo, qui (1) rem alienam *libidinis l*), *petulantiæ m*), *iniuriæ* aut *ueritatis occultandæ gratia* inuito domino abstulit, aut (2) *ea instrumentorum corpora, quorum tenor aliunde probari potest facile*, surripuit, aut (3) cui rem quandam abstulit, ei statim *reddidit eiusdem pretii aliam.*

§. CV.

Furtum magnum

Ad quintum (§. C, 5.) notes (1) neque *dignitatem* aut paupertatem læsi *n*), (2) neque *lucrum* quod fur percepit *o*), aut (3) illud, quod ex re sibi surrepta speraurit læsus *p*), sed (4) *quantitatem damni furto*, non autem furti occasione *q*) falsoue furtum insecuto *r*), *dati*, attendi debere ab eo, qui furtum magnum a paruo uult dignoscere.

§. CVI.

quo pretio æstimetur?

Damnum autem furto datum æstimatur neque adfectionis neque singulari illo, quod peregrinantes aut milites expeditio-

l) THOMASII d. *de furto ancillæ.*

m) KRESS *de priuil. agric.*

n) Saligs d. *de pœna furti rei incertæ æstimationis* c. 3. §. 8. b.

o) BERGER *Elect. Iurispr Crim.* c. 2. m. 1. §. 7. p. 42.

p) WERNHER p. IX. *obs.* 71.

q) C. C. C. art. 160. §. 3. u wie schädlich dem Beschädigten der Diebstahl seyn mag.

r) HOMMEL *de mitiganda furti pœna ob restitutionem rei ablatæ* §. 10.

Landesbibliothek Oldenburg

ni accincti nummis cuiusdam generis ponunt, sed uulgari ordinarioue pretio *s*).

§. CVII.

Participatio furti. Furtum illud participas, cui efficienter i. e. mandato (§. XXIV.) consilio (§. XXV.) auxilio (§. XXVI.) alioue modo ad illud patrandum ordinato & necessario, antecessisti.

Membrvm II.

DE CRIMINE FVRTI, ILLIVSQVE POENA.

§. CVIII.

Crimen furti, cuius Furtum (§. XCIII.) quod dolo malo perpetratum est, *crimen* (§. XXXI.) audit *furti*.

§. CIX.

alii sunt Vnde sequitur (1) ut neque *dolus sine furto*, neque *furtum sine dolo* constituat crimen furti (§. XXXIV, 1.), sicque (2) huius accusari nequeant nautæ, aurigæ, tabularii, qui res transportandas dolo malo surripuerunt*; (3) ut criminis furti socius is demum sit, qui furto efficienter (§. CVII.) antecessit sciens uolensque (§. XLIV.) i. e. lucrandi animo; (4) ut qui dolo malo furtum committere, aut committendo cau-

s) BEYER, KRESS aliique ad C. C. C. art. 160.

cauſam dare uoluit, ſed, quo minus committeret, aut committendo cauſam daret, impeditus eſt, non niſi *intentati criminis furti* reus queat dici (§. XXXIV, 2.).

* Aliud *l. Lub.* IV, 1, 7. & *I. P. Bad.* V, 61. ſtatutum eſſe, non ignoramus.

§. CX.

Ex eodem porro intelligo (s) eos, qui tempore, quo rationis uſu (§. XXXV. ſeq.), aut uoluntatis libertate (§. XXXIX. ſeq.) in tantum ſine ſua ipſorum culpa erant priuati, furati ſunt, furtumue committendum iuuerunt mandato, conſilio, auxilio (§. XLVI. ſeq.), criminis furti non omnino reos eſſe ſociosue. Id quod ſpeciatim dicendum erit (a) de *pueris*, ſiue XIV. annis minoribus, quorum malitia non ſupplet ætatem *t*), (b) de iis, qui ex *imperitia* aliquid abſtulerunt, (c) de iis, quibus inopinato *furandi occaſio* data eſt (§. XXXIX, 5.), ſecundum illud: Gelegenheit macht Diebe *u*). alii uidentur eſſe rei,

§. CXI.

Crimen furti qualificatur (f) *reiteratione* (§. LV, 5.). Reiteratum uero dici nequit furtum, niſi circa diuerſum obiectum diuerſoque tempore perpetratum fuerit (§. XVI.) *x*). qualificatur f) reiteratione

s) C. C. art. 164.
t) PISTOR *cent.* 3. *parœm.* 50. HERT. *epid. parœm.* 27.
u) BERGER *El. Iurispr. Cr.* p. 40.
x) SALIG c. d. c. 2. §. 8.

§. CXII.

2) modo

Qualificatum quoque habetur crimen furti (2) quod *ui* uel singulari & non praeuiso *astu* commissum est (§. LV, 2). Huc refert Nemesis Carolina illud (a) quod *aedibus effractis* patratum est, (b) quod fecit *armis letiferis* instructus, (c) quiue *scalis admotis* inscenderat aedes *y*) *. Eadem satis innuit, eos quoque criminis furti qualificati reos esse, qui, ubi (α) casam ex limo confectam securi ruperunt, (β) arma, quae uidentur letifera, intulerunt, (γ) fenestras eiecerunt, (δ) tectum stramineum sciderunt, (ε) fores claue adulterina z) aut (ζ) seram puluere nitrato aperuerunt *a*), &c. res dolo malo surripuerunt *b*).

* CARPZOVIVS *pr. crim.* qu. 79. ascensionem cum effractione armisque coniunctam, immo seditionem & tumultum requirit, ut furtum qualificatum, periculosum, uiolentum dici queat. Atque haec illius sententia, etsi uoluntati legislatoris C. C. *art.* 159. declaratae & *art.* 160. repetitae contraria, rebus tamen per duo fere secula iudicatis firmata est. BLVMBLACHER *ad* C. C. *art.* 159. BOCER *de furtis* c. I. Hodie uero ICti HALENSES V. BODEN d. *de furto periculoso* §. 44.

---

y) C. C. C. art 159. 160. §. 5. HENR. de BODEN *de furto peric.* §. XI. seq.

z) TABOR *racemat. crimin.* ad C. C. art. 159. §. 21. seq. HERT. *Resp.* 271. nr. 2.

a) STRYK *V. M.* ff. h. §. 2.

b) KRESS. *comment.* ad art. 159.

Landesbibliothek Oldenburg

§. 44. HELMSTADIENSES apud LEYSERVM *spec.* DXXXV. m. 9. 10. aliique uerba Constitutionis Carolinæ sequuntur.

§. CXIII.

Quia nullum furtum est sine ablatione (§.C, 1.): consequitur, eum, qui ædes effregit, adscendit aut eas armatus intrauit, ut furtum committeret, quod tamen postea non commisit, attentasse tantum, non uero consummasse crimen furti qualificati *c*).

§. CXIV.

Crimen furti porro atrocius reddunt (3) *sanctitas loci*, ubi illud commissum est *d*) (§. LV, 4.); (4) *qualitas rerum* furto surreptarum, ut si sacræ sint, eæue, quas prostare iussit necessitas *e*), u. c. ligna per flumen publicum natantia, aratrum, siphones & harpagines incendiarii &c. (5) *nocturnum* aliudue *periculosum tempus*, quo patratum est *f*) &c. 3) sanctitas loci &c.

§. CXV.

Qui in fauorem amici, quem immoderato prosequitur amore (§. LII, 5.) rem aufert alienam inuito domino, *quasi criminis furti* reus est. Qu. crimen furti.

c) KRESS c. l. §. 2. 3.
d) *L. Baiuuar.* VIII, 2, 1.
e) *Spec. Sueu.* c. 114.
f) *I. P. S.* II, 28.

Landesbibliothek Oldenburg

§. CXVI.

Furtum neceſſarium.

Neque *ueri* neque *quaſi criminis furti* reus eſt, qui *ſumma neceſſitate adactus* res, quibus indiget, inuitis abſtulit aliis (§. XXXIX, 3.) *g*). Eum uero, qui (a) ſua ipſius culpa, eaque præſenti, fecit, ut ſubiret neceſſitatem, (b) qui uictum & amictum ad uitam conſeruandam neceſſarium, quem precibus potuit conſequi, furto ſubtraxit, aut (c) quem nullo modo conſequi potuit, abſtulit ei, qui hoc facto in idem coniectus eſt periculum *e*), itidem (d) qui uel plus, quam ad euitandam mortem neceſſarium eſt, uel (e) qualificato modo idem illud, quo indigebat, furatus eſt &c. crimine uacare neque naturalis neque criminalis iuris Dd. autumant *b*).

§. CXVII.

Quæ pœnam criminis furti

Nemeſis Carolina iubet (1) pœna *laquei* * maſculos coerceri, ob crimen quod commiſerunt furti (a) *qualificati i*) **, (b) *magni k*) ***, (c) *tertium iterati l*) †; (2) pœnam *dupli* †† luere reos criminis *furti parui m*).

* Ra-

g) C. C. art. 166. WILDVOGELII d. *de furt. impr.* c. 2 §. 9.

b) BOECLERVS ad GROTIVM II, 2, 6. PVFENDORF de *O. H.* & C. II, 5. SIMONIS d. *de ablat. rei alienæ in caſu neceſſ.*

i) C. C. C. art. 159. §. 3.

k) a. C. C. C. art. 160.

l) C. C. C. art. 162.

m) Ibid. art. 157. §. 2.

Landesbibliothek Oldenburg

* Rationem, cur feminas non ſuſpendi, ſed in aquis ſuffocari iubeat Imperator a. 159. §. 3 aut capite truncari uelint *I. Prou. Bad.* p. VII. tit. 47. §. 3. *I. Lubec.* IV, 1, 15. *Stat. Mulhuſ.* V, 26. 1 Chur-B. des F. Oberpfaltz Mal. Proc. O. tit. 12. a. 2 Dd. *in pudore* quærunt. Huic quum facile poſſit conſuli, hodie feminas laqueo ſuſpenſas hinc inde uidemus.

** Pœna laquei, quam in furtum qualificatum poſt *L. Burgund.* XXIX, 3. *Saxon.* IV, 2. 4. & Conſtitutionem *Fridericianam* 2. F. 27. §. 8. ſimpliciter ſtatuit Carolina Nemeſis, alicubi illud tantum ex qualificatis ſequitur, quod uel iteratum eſt uel magnum Chur-B. des F. Oberpfaltz M. O. tit. 12. Contra *I. Marchico* ille, qui ædes, quas effregit, intrauit armis inſtructus, ibique furatus eſt, rota contunditur. MYLIVS *Corp. Conſtitut. Marchicarum* p. II. ſect. 3. nr. 75.

*** Licet Franci, Baiuuarii, Saxones de quantitate, quæ furtum conficiat magnum, a ſe inuicem diſſenſerint (§. XCVI. *), eorum tamen mores legesque in eo conueniebant, quod furtum magnum capite luendum ſit. *L. Ripuar.* LXXIX. MARCVLF. *adpend. form.* c. 50. *L. Baiuuar.* VIII, 8. *L. Saxon.* IV, 1, 7. Idem, quod poſtea quoque uſu ſeruatum eſſe docent *I. P. S.* II, 13. *Sueu.* c. 114. itidem *Suſatica*, *Goslarienſia*, *Bremenſia*, *Stadenſia* aliaque iura, num C. C. art. 160. ſtatuerit Carolus? omnino dubium eſt; illud contra certum, quod Bad. L. R. p. VII. tit. 47. §. 4. tit. 48. §. 1. Bayer. Mal. O. tit. VIII. a. 8. *Stat. Hamburg* IV, 33. Magdeb. Pol. O. tit. 71. §. 1. Churpf. M. O. tit. 43. §. 4. tit. 44. §. 2. *I. Salisburg.* ap. BLVMBLACHERVM *ad* C. C. C. art. 160. & quædam alia iura furtum magnum, ubi ſimplex eſt & primum, pœna laquei coerceri nolint. Diſp. nr. cit. §. 18. ſeq.

Landesbibliothek Oldenburg

† Hoc alicubi tunc demum pœna laquei uindicatur, si magnum sit, *Stat. Hamb.* IV, 33. & ab eo, qui bis punitus non resipuit, commissum. Magdeb. Pol. O. tit. 71. §. 1. Churpf. Mal. O. tit. 43. §. 3. idem *I. Hannouerano* statutum esse, docet Cons. AYRER *de furto domestico* sect. 1. §. 14. not. 6.

†† Quæ pœna hodie extra usum est, THOMASII d. *de usu actionum pœnal. I. Ro. in foris German.* quicquid dicat GRASS *collat. I. Ciu. cum ordin. Crim.* sect. III. p. m. 682. seq.

§. CXVIII.

mitigent, in genere, & Quia uero, furtum sit commissum, quodcunque uelit, personæ furis qualitas & reliquæ circumstantiæ attendi debent: non potest non iudex, pœnam furi irrogaturus, habere rationem (1) *doli* in tantum *cessantis* (a) ob minorennem ætatem (§. XLV, 1.) *n*), (b) malam educationem, (c) rusticitatem, (d) animum malis cuiusdam tertii artibus deprauatum, hunc-que subsecutam pœnitentiam, eam præsertim, qua res in priorem statum reducta fuit (§. LXXXIV. β.) *o*), (e) commodam occasionem, quæ ad furandum inuitauit (§. CX, c.) &c. (2) furti tantummodo *attentati* (§. LXXXIX.); (3) *corporis delicti* uel incerti uel plane deficientis; (4) uel *coniugii* uel *cognationis* uinculi inter

n) C. C. art. 164.

o) HARPPRECHT *p.* II. *cons.* 54.

inter furem & læsum intercedentis (§. CII.*) *p*) &c.

§. CXIX.

Contra causis, pœnas criminis furti mitigantibus, falso annumerantur (1) furis *nobilitas q*), (2) uita *militaris r*) uel (3) *academica s*), & (4) *artificium t*); (5) furtum passi *infidelitas u*); (6) *interceſſio puellæ* aut meretricis pro fure ad mortem condemnato (§ LXXXIV, λ).

§. CXX.

Furi qualificato hoc prodest, quod (1) ui admodum leui, nec astu singulari ædes intrauerit, aut (2) furtum non consumauerit (§. CXIII.); non uero illud (a) quod *primum* furatus sit; (b) quod *animum occidendi*, tempore furti commissi, non habuerit *x*); (c) quod non ascenderit, multo minus ascenderit & effregerit simul &c. speciatim pœnam criminis furti qualificati,

p) WERNHER *p.* VI. *obs.* 458.

q) FRANCKENBERGS R. Sprüche p. 2. Stockhausen d. *de odio sing. erga fures* c. 3. §. 9. p. 59. LEYSER d. *de iniust. in fures indulg.* §. 6. Dissentientes laudat STRVV. d. *de fur. a pœna laq. immun.* c. 2.

r) DIESSELDORFF *de rigore pœnarum militarium.*

s) LEYSER sp. DXXXII. m. 13. seq.

t) BRVCKNERI d. *de artif. delinq.*

u) Diss. MARTA *de iurisdictione* Vol. I. c. 24. nr. 14.

x) LYNCKER. *decis.* 260.

Landesbibliothek Oldenburg

y); porro (d) quod *lucrum* 5. non excedat solidos *z*), aut (e) restitutione rei furtiuæ alioue modo cesset *a*). Quædam tamen prouincialia iura contrarium statuerunt (§. CXVII. **).

§. CXXI.

magni, Ad mitigandam pœnam, quæ in crimen *furti magni* statuta est, facit (1) exceptio *damni*, si non in totum, in tantum tamen, & quidem ita, *cessantis*, ut, quod domino* adhuc abest, ualorem 5. aureorum non excedat *b*). Nihil autem interest, utrum fur rem ablatam restituerit**, illius æstimationem præstiterit, cum læso transegerit *c*), quod compenset, se habere, probauerit, a læso damnum remissum*** tulerit, an damnum cesset modo alio.

* BERGER c. l. p. II. *obs.* 35. LEYSER sp. DXXXV. m. 13. LVDOVICI d. *de restit. rei abl.* c. 2. §. 13. nihil interesse putant, siue domino, siue tertio, qui culpa carens rem furtiuam restituere iussus est, plus absit 5. solidis. Ast diuersorum criminum pœnam confundere uidentur mihi.

** *I.*

y) Dissent. HARPPRECHT *ad §. 5. I. de Oblig. quæ ex del.*

z) CARPZOV. *pr. crim.* q. 78. nr. 51. TABOR ad *art.* 161. nr. 11.

a) CARPZOV. *p.* IV. *const.* 32. *d.* 15.

b) arg. C. C. C. art. 160. §. 3. Disp. nr. cit. §. 12. seq.

c) CARPZOV p. IV. *const.* 32. *def.* 4. LVDOVICI d. *de restitutione rei furtiuæ* c. 2. §. 4. seq.

Landesbibliothek Oldenburg

** *I. Sax. El.* neque reſtitutio neque remiſſio a pœna liberat ordinaria, niſi facinoris confeſſio ante reſponſionem ad articulos facta fuerit. REINHARTH d. *de fure pœnitente, eiusque pœna.* HOMMEL *de mitiganda furti pœna ob reſtitutionem rei ablatæ* §. 19. ſeq.

*** Remiſſionem ſub conditione factam, ſi uel maxime iudex hanc adimplere nequeat, attendi debere, ſtatuit BEYER *delin. I. Crim.* p. 319. nr. 55. aſt perperam.

§. CXXII.

Idem efficiunt (2) exceptiones *lucri* quodammodo *legitimi d*), & (3) rerum furto ſurreptarum *æſtimationis* uel nunquam certæ*, uel adhuc in dubium uocandæ **.

* Huc communis Dd. ſchola referre ſolet apes, piſces, cancros, ligna, fruges &c. CARPZOV *pr. crim. qu.* 83. nr. 24. diſp. nr. cit. §. 16.

** Huic opinioni iniuſtam in fures indulgentiam ſubeſſe, putat Ill. LEYSER *ſpec.* DXXXV. m. 21.

§. CXXIII.

Pœna laquei, quam in furtum tertia uice *reiteratum* ſtatuit ius Carolinum, propterea, quod (1) tria furta ſimul ſumta non conficiant quinque ſolidos *e*), quodque (2) nec emendatio tentata, nec pœna

tertium iterati.

d) LEYSER *ſp.* 537. m. 4.

e) LINDENSPVHR ad *O. P. W.* p. 375. GRASS *collat. I. Ciu. cum Ord. Crim.* ſect. XIII. §. un. p. 665.

pœna ob primum aut ſecundum furtum inflicta unquam fuerit *f*), remitti nequit *g*), niſi hoc uelint leges moresque prouinciales (§. CXVII.†).

§. CXXIV.

An pœna laquei exaſperetur?

Fures *balnearii*, iique (2) qui res *dominorum* ſuorum *, aut (3) ad alios pertinentes tempore *incendii* **, *ruinæ*ue, aut (3) ex *reſidentia* ***, alioue loco *priuilegiato*, aut (4) *quarta* uel *quinta uice* rapuerunt, grauiorem (§. LV. LXXV. a.), non tamen laqueo aſperiorem, pœnam ſuſtinere debent. *Peculatores* hodie† ut fures puniuntur *h*). Idem de *abigeis* †† dictum uelim *i*). Vnde ab ordinaria pœna immunes ſunt, qui pecora, de quorum proprietate lis erat (§. CX. b.), aut alia ſine lucrandi animo abegerunt.

* Furtum a famulis patratum capitale eſt in terris R. M. Br. germanicis, ſi 5. imperiales excedat; in prouinciis uero R. Boruſſiæ ſubiectis, ſi ciſra effracta patratum eſt, aut damnum furto datum L. thaleros aſcendit. Doct. AYRER d. *de furto domeſtico* ſect. 2. MYLIVS *Corp. Conſt. March.* p. II. ſect. 3. nr. 75.

** Cuius-

f) Diſſ. GRASS c. l. p. 667. STRYK *V. M.* ff. h. §. 19. BERGER *E. I. Cr.* c. 2. §. 6. LEYSER *ſp.* 535. *m.* 12.

g) REYHER *de furto denuo iterato ſiue tertium patrato.*

h) THEODORICI *colleg. Crim.* c. IX. aph. 3.

i) CARPZOV. *pr. crim.* q. 86. nr. 39. BERGER *El. Iurispr. Crim.* p. 62. THOMASIVS d. de *abigeatu* §. 91.

Landesbibliothek Oldenburg

** Cuiuscunque furti crimen incendii tempore commissum, capitis pœna uindicandum censent *Stat. Mulhus.* V. 27. Chur-B. des F. Ober-Pfaltz Mal. Proc. O. tit. XII. a. 5. Idem *I. El. Brunsu.* statutum esse nos docet FVFENDORF *introd. in proceff. crimin. Luneburg.* c. 24. §. 51.

*** *I. March.* crimen furti, etiam parui, si quod perpetratum, itidem furti qualificati, si quod attentatum, in quadam regis residentia, capitale est. MYLIVS c. l. nr. 23. p. 33.

† *Ed. Theodor.* c. 115. quadruplum, & *L. Wisig.* VII, 2, 10. nouecuplum iubet a peculatore restitui.

†† *Ed. Theod.* c. 56. seq. criminosos abigeos gladio feriri iubet, quos *L. Sal.* tit. 2. inter pecorum genera, numerum & ætatem distinguens non una mulcta coercendos putat. Denique *L. Ripuar.* XVIII, 1. seq. DC. solidis, præter capitale & dilaturam, mulctantur abigei.

§. CXXV.

De furum sociis hæc uelim notes: (1) quod eos, si non solum efficienter, sed & scientes uolentes animo lucrandi furto antecesserint, pœna supra (§. CXVII.) relata, proptereaque, si (a) quantitatem 5. solidorum ex furto obtinere potuerint, aut (b) tertia uice concurrerint, aut (c) qualitatem participauerint, quæ furtum reddit grauius, pœna laquei maneat; (2) quod receptator rerum furtiuarum aut ipsius furis non in eodem semper reatu sit, quo fur est; (3) quod, cur eos, qui furta sibi nota non reuelarunt, aut commissa rata habuerunt, pœna ordinaria persequa-

Quid de sociis criminis furti sentiendum?

sequaris, non sit (§. XXVII. XXIX.), nisi ratihabitio aut intermissa reuelatio eum in finem facta fuerit, ut, quod quoque postea secutum est, fur magis ad delinquendum inuitaretur, & ratihabens nec reuelans lucrum perciperet; (4) quod furum socii uti possint tam illis exceptionibus, quas furibus dari diximus (§. CXVIII. seq.), quam aliis, societatis intuitu (§. XXIV. seq.).

MEMBRVM III.
DE
ACTIONE CIVILI, QVAE FVRTVM PASSO COMPETIT.

§. CXXVI.

Res furtiua uindicari potest 1) a fure, huiusque 2) heredibus,

Furtum passus ad rem furto surreptam restituendam, illiusue pretium soluendum, agere potest (a) contra *furem k*), illiusque heredes *. Quod uero in horum bonis hypotheca tacita gaudeat, adfirmare nequeo *l*).

* Mores antiquos *I. P. S.* I, 6. III, 31. gl. ad II, 35. descriptos, quibus heredes furis, qui pœnam capitalem sustinuit, a restitutione rei furtiuæ iam consumtæ erant liberati, post censuram Sp. Saxonici, quam egerunt Gregorius IX. & Eugenius IV., reprobarunt populi extra

k) LVDOVICI d. *de restitut. rei furt.* c. I. seq. HOMBORG §. 6. seq.

l) BARTH. *dissens.* 49.

tra Saxoniam degentes. Ill. BOEHMER *I. E. P.* V, 17. §. 135. BARTH *dissensu* 47. probatos uero ad heredes illius furis, qui pœna aliqua corporali adfectus, atque in perpetuum relegatus est, extenderunt AVGVSTVS & IOANNES GEORGIVS El. Sax. p. IV. *const.* 12. & *decis.* 86; contra penitus reprobauit AVGVSTVS R. Consiit. wegen geschwinder exequirung wider die Diebe und Räuber 1719. v. MENCKENII d. *de reo, eiusque herede ex delicto corporis adflictiuam pœnam merente ad ablati expensarumque restitutionem obligato* §. 30. seq.

§. CXXVII.

Ad idem quoque agere potest (3) contra *tertium* tam b.* quam m. f. *possessorem*, nec non contra eum, qui possidere desiit. Hic prout m. aut b. f. possidere desiit, uel æstimationem rei furtiuæ, iam alienatæ, uel lucrum, quod ex alienatione percepit**, præstare tenetur.

3) a tertio possessore, & 4) ab ipso iudice.

* *I. Lubec.* IV, 1, 3. equus furtiuus a quarto, & *I. Hamb.* res furtiua trans mare apportata ab ullo, b. f. p. uindicari nequit. *Elem.* nr. *I. Germ.* II, 196. 5.

** *Ordin. Polit. Magdeb.* c. 22. §. 7. iubet ab eo præstari uerum rei ablatæ pretium.

§. CXXVIII.

Denique iudex rem furtiuam retinere, & sibi tribuere nequit *m*), ne quidem sub specie recuperandarum impensarum, si quæ

m) C. C. C. art. 218.

quæ in inquisitionem factæ sint *n*). Plerisque tamen in locis iudex rem furtiuam, quam intra annum & diem non repetiit dominus, uindicat sibi *o*).

TIT. VIII.
DE
SACRILEGIO, ILLIVSQVE CRIMINE.

§. CXXIX.

Sacrilegii, quod

Furtum (§. XCIII.) in re sacra uel in loco sacro perpetratum, *sacrilegium* * audit, &, ubi dolo malo commissum est, *crimen sacrilegii.*

* Hoc iuris pontificii Dd. quæuis uiolatio quarumuis rerum personarumue sacrarum dicitur, proptereaque innumeras fere species continet. Illustr. I. H. BOEHMER *I. E. P.* V, 17, 43. seq. siue IO. SAM. FRID. BOEHMER. *de uariis sacrilegii speciebus ex mente iuris canonici.* DAMHOVDER *pr. crim.* c. CXI. nr. 4.

§. CXXX.

Vnde has deduco regulas:

I. Quicquid de furto dictum est, & de sacrilegio potest dici.

II. Tam rei quam loci qualitas furtum distinguit a sacrilegio.

§. CXXXI.

n) LVDOVICI l. c. d. c. 1. §. 27. seq.

o) *I. P. S.* II, 31. *Sueu.* c. 211. *I. Lub.* IV, 1, 3. *Hamburg.* IV, 35. Vid. LVDOVICI c. d. §. 25.

Landesbibliothek Oldenburg

§. CXXXI.

Ex prima regula (§. pr.) satis intelligo (1) *solo animo* sacrilegium non committi (§. CI.); (2) eum, qui *damni inferendi* causa fores ecclesiæ fregit, fenestras rupit, monumenta destruxit &c. sacrilegi nomine uix uenire (§. CIV, 1), & (3) *collectorem eleemosynarum*, ubi has interuertit, non nisi sacrilegum improprie sic dictum esse *p*) (§. CI, 4); (4) criminis sacrilegii reis annumerari uix posse (a) *infantes*, *furiosos*, aliosque extra dolum positos, (b) eum, qui furatus est res, quas *sacras non habuit* (§. XXXVIII.) *q*); (c) eum, qui *fame* ductus res, quas sacras cognouit, appetiit (§. CXVI.). in furtis est.

§. CXXXII.

Secunda regula (§. CXXX, 2.) nos docet: (1) tres esse sacrilegii species, *primam*, si res sacra ex loco sacro, *secundam*, si res sacra ex loco profano, *tertiam*, si res profana ex loco sacro furto subtrahatur *; (2) errare eos, qui in *lucro* quærunt furti & sacrilegii differentiam. tres dantur species.

* I. Ro. *rei* tantum *qualitas* faciebat sacrilegium; Ioannes VIII. uero c. 21. C. 17. qu. 4. *locum* quoque tam consecratum quam benedictum attendi iussit, furtum rei profanæ ex loco sacro

p) MYLIVS ad BEYERVM p. 337. *th.* 24.

q) Ill. BOEHMER. c. l. §. 105.

Landesbibliothek Oldenburg

factum uocans sacrilegium. Hunc secutus Carolus, tres sacrilegii species, quas recensuimus, statuit C. C. art. 171.

§. CXXXIII.

Pœna, & quæ

Carolus * determinans pœnam, a reis sacrilegii criminis sumendam, a se inuicem distinguit (1) *furtum capsulæ*, cui panis consecratus ineſt, quod pœna *ignis r*) persequitur **; (2) *furtum rerum consecratarum* ***, siue in iis contineantur reliquiæ siue non. Cui supplicium capitale a iudice pro rerum circumstantiis determinandum statuit *s*); (3) *furtum rerum benedictarum*, aliarumque ecclesiasticarum, itidem rerum profanarum in loco sacro depositarum. Hoc, ubi ratione modi qualificatum non est, ceu furtum rerum secularium coerceri iubet, addita tamen clausula: Doch soll in solchen Kirchen-Räuben und Diebstählen weniger Barmhertzigkeit bewiesen werden, dann in weltlichen Diebstählen *t*); (4) *furtum eleemosynarum* uel capitali uel corporali pœna ex prudentum consilio coercendum *u*).

* Furtum in templo peractum grauius eo, quod in priuato loco committitur, habuerunt *Alemanni*, *Baiuuarii*, *Frisii*, atque pœna mortis uindicarunt Saxones. *L. Sax.* II, 8. V, 2. *Capit. de part. Saxon.* c. 2. Postea rotæ supplicium intro-

r) C. C. art. 172.
s) CLASEN, KRESS aliique ad art. 172.
t) C. C. art. 174.
u) C. C. art. 173.

Landesbibliothek Oldenburg

introductum esse docent uerba *I. P. S.* II, 13. quæ eadem in BERGERI *Cod. Iuris Alemannici* p. 198. legimus.

** Doctrina de transsubstantiatione causa est, cur hoc casu tam atrox supplicium sumi iusserit Carolus V. BEYER *delin. I. Cr.* ad art. 172. nr. 12.

*** Verba enim tapfer, gering ad consecrationem non ad quantitatem refero. Vt itaque supersedeam disputatione, cuius pretii quantitatem attenderit Imperator? num quinque, plurium an paucorum, solidorum rationem habuerit? Quam quæstionem discutere contendit KRESS ad C. C. art. 174. §. 1. not. 3.

§. CXXXIV.

Sicut sacrilegii crimen, ita illius pœnam, *tollunt* (1) infantia, (2) necessitas famis cum mortis periculo coniuncta, (3) furor *x*) (§. CXXXI.); *mitigant* uero (4) minor ætas *y*), (5) consilii inopia, quodque (6) res ex ecclesia nondum consecrata surrepta fuerit, nec non (7) delinquentis religio, cuius adprobatæ principia rei surreptæ sanctitatem uel in totum uel in tantum denegant (§. CXXXI.) *z*). eam tollunt mitigantue causæ.

§. CXXXV.

Euangelici, qui nihil consecrant cum chrismate, nihil adspergunt cum aqua benedicta, (1) sacrilegia ita, ut fecit Carolus Vsus inter Protestantes.

x) Ibid art. 175.

y) BERGER *El. Iur. Crim.* suppl. p. I. obs. 17. p. 434.

z) MYLIVS ad BEYERVM p. 335. th. 21.

Landesbibliothek Oldenburg

rolus (§. CXXXIII.), inter se non distinguunt, pœnam sacrilegis irrogandam determinaturi *a)*, atque (2) pœnam ignis in nullum sacrilegii criminis reum statuunt. Inter illos etiam sunt (3) qui rei ablatæ restitutionem *b*), damnum quinque solidos non excedens, uim *c*) uel reiterationem deficientem, aliasque causas habent iustas mitigandi pœnam ordinariam. Quo autem iure, uideant alii.

§. CXXXVI.

Iura prouincialia.

Saxones d), *Hamburgenses e*) & *Luneburgenses f*) adhuc hodie rota persequuntur sacrilegos, uel saltem capite truncatos rotæ imponunt. In Marchionatu *Badensi* sacrilegium dolo malo peractum tunc demum luitur capite, ubi magnum est aut qualificatum *g*); in Electoratu *Bauariæ* sacrilegium, quod primum est, non habetur capitale *h*).

§. CXXXVII.

Quid iustum circa socios?

Quod (1) pœnæ *ordinariæ* (§. CXXXIII. CXXXV.

a) BRVNNEMANN *proc. inquisit.* c. IX. n. 87.

b) BERGER *El. Iurispr. Cr.* p. I. p. 64. 182.

c) KRESS ad C. C. art. 174. * 6.

d) CARPZOV *pr. crim.* qu. 89. nr. 20.

e) *Stat. Hamb.* IV, 9.

f) PVFENDORF *introd. in proc. criminal. Luneb.* c. 24. §. 103.

g) Bad. L. R. p. VII. tit. 51.

h) Bayer. Malef. *Proc.* Ordn. tit. VIII. art. 7.

Landesbibliothek Oldenburg

CXXXV. seq.) maneant huius criminis reorum socios, qui factum & consilium participarunt (§. XLVI. seq.), (2) *extraordinaria* uero eos, qui tantum excubias egerunt *i*), res surreptas distraxerunt (§. XXIII.) &c. quodque (3) eadem prosint sociis, quæ architecto sceleris sacrilegii (§. CXXXIV. CXXXV, 3.) &c. tam certum est, quam quod certissimum.

§. CXXXVIII.

De rei sacrilegio surreptæ restitutione, a sacrilegio illiusque heredibus facienda &c. idem notandum est, quod de restituenda re furto surrepta diximus (§. CXXVI. seq.). Actio ciuilis.

TIT. IX.
DE
RAPINA, ILLIVSQVE CRIMINE.

§. CXXXIX.

*Rapina** est furtum cum uiolatione securitatis publicæ coniunctum. Quod furtum ubi dolo malo perpetratum est, *crimen rapinæ* dicitur. Qui *rapinam* seu

* Quam honestam uiroque illustri dignam habuerunt maiores nostri fere omnes, CAESAR *de B. G.* VI, 23. & IV, 1. seq. nec reprobarunt, sed potius cum bellis priuatis coniunxerunt, ex quo Christiani facti sunt, quod *Capitularia R. Francorum*, *Constitutiones Conradi* I. & II.

i) CARPZOV. *pr. crim.* qu. 89. nr. 54. seq.

Landesbibliothek Oldenburg

& II. aliorumque *Imp.* docent. Tandem uero pax profana omnem rapinam fecit illicitam. LEYSER ſp. DXXXIX. m. 1. ſeq.

§. CXL.

Vnde hæc elicio:

I. Rapina in furtis eſt.

II. Violatio ſecuritatis publicæ ex furto rapinam efficit.

III. Rapina ſine dolo commiſſa non facit crimen.

§. CXLI.

furtum

Ex primo axiomate (§. pr. 1.) conſequitur (1) ut obiectum rapinæ non niſi res mobilis (§. CI, 3.), eaque (2) aliena (§. CII.) eſſe queat; (3) ut rapina ſit tantum *attentata*, ſi inuaſus impetum graſſatoris ſuſtinuerit, & impediuerit, quo minus res ſibi raperentur (§. CI, 1.); (4) ut graſſator ſit, qui rem alienam *animo lucrandi* in uia regia rapuit, licet eam iterum amiſerit, perdideritue (§. CV.); (5) ut qui alteri aliquid ex *petulantia* uel *abſurda gloria* in uia regia ſurripuit *k*), aut (6) extorſit *permutationem* rerum unius eiusdemque pretii *l*) &c. uix graſſator dici queat (§. CV, 3.).

§. CXLII.

adhibita ui

Ex ſecundo (§. CXL, 2.) conſtabit de cauſa

k) THOMASII Jurisſt. Händ. II, 2.

l) KRESS. ad C. C. art. 126. §. 4. not. 2. BOEHMER *Elem. Iur. Cr.* ſect. 2. §. 140.

Landesbibliothek Oldenburg

causa (1) cur neque *minæ iuris m*), neque (2) *persuasiones* simplices, furtum, quod iis adhibitis in uia publica patratum est, rapinam faciant; (2) cur rapinæ reus non sit, qui (a) in *uia uicinali* peregrinantibus, aut (b) in regia *dormientibus n*), (c) *securitate*ue *publica priuatis o*) suas res surripuit, si uel maxime uim adhibuerit; (3) cur rapinam non alteret uile rei raptæ pretium *p*). Sic quoque certum est, (4) quod rapina *cum* hominibus coactis, *tum* sine turba, committi possit. securitatem publicam turbante

§. CXLIII.

Ex tertio (§. CXL, 3.) fluit (1) criminis rapinæ reos non esse, qui rapinam commiserunt furiosi, summa ebrietate sepulti (§. XXXV. seq.) &c. (2) qu. criminis rapinæ reos esse, (a) qui *imprudentes iuris* rem suam *q*), uel quam sibi deberi putarunt *r*), ui surripuerunt alii, præsertim, si hoc fecerint tempore, quo fugam meditabatur debitor *s*); (b) qui spoliarunt eum, a quo prius erant spoliati *t*), aut dolo malo commisit, aut

m) KRESS c. l. not. 1.

n) MYLIVS ad BEYERVM p. 168. nr. 14.

o) STRYK *de damn. reb. alien. licit. illat.* c. IV. nr. 46.

p) *I. P. S.* II, 13. CARPZ. *pr. crim.* qu. 96. nr. 46.

q) Prüschenck d. *de rapina* §. 15.

r) LEYSER *spec.* DXXXIX. *med.* 11.

s) GRANTZ *defens. inquis.* c. V. *m.* 2. *sect.* 3. *art.* 3.

t) CARPZOV c. l. qu. 91. nr. 36.

Landesbibliothek Oldenburg

(c) quem conſenſurum rati ſunt; (d) qui rapinam commiſerunt iuſſu (§. LII, 8.) & in commodum *domini u*), aut (e) *famis neceſſitate* adacti; (3) rapinæ criminis attentati tantum reum eſſe, cui doloſum conſilium fuit rapiendi, ſed quo minus raperet, impeditus eſt (§. XXXIV, 4. CI, 1.).

§. CXLIV.

committentis fuit ſocius,

Cum graſſatore in eodem reatu eſt, qui rapinam efficienter promouit doloſo lucrandi animo (§. XLIV. ſeq. CXXV.), ſi uel maxime facto correi nihil lucri perceperit (§. CXLI, 4.) *x*). Minus autem deliquit (a) qui *excubias egit* ſine lucrandi animo *y*), (b) qui rapinam, quam committendam neque animo neque corpore iuuit, *probauit*, ut lucrum perciperet; (c) qui graſſatorem *recepit;* (d) qui res rapinæ uitio adfectas ſciens *uendidit*, *emit* ue.

§. CXLV.

adficitur gladii pœna

Crimen rapinæ *gladius* aut capitalis alia, cuiusque regionis moribus introducta, ſequitur * *z*).

* Rapinam olim plane non (§. CXXXIX. *), poſt pecuniarie tantum, *L. Wiſig.* VIII, 1, 2. puniebant maiores noſtri. Succedente uero tempore ultimum ſupplicium irrogarunt graſſatoribus, ut uel ex *I. P. Sax.* II, 13. *Sueu.* c. 114.

u) KRESS c. l. §. 5.
x) HARPPRECHT *Reſp.* VI. nr. 129. 136.
y) COCCEII d. *de ſocio criminis.*
z) C. C. C. art. 126.

Landesbibliothek Oldenburg

c. 114. & quibusdam statutis paulo uetustioribus u. c. *Goslariensibus* lib. II. tit. von uredebrake §. 63. *Lubecensibus* IV, 2. quilibet discere potest.

§. CXLVI.

Acerbiori, quam gladii pœna adficitur, qui *sæpius* (§. LV, 5.) aut *turbatim a*) rapuit. Num uero ii, (a) qui rapinam cum insigni *percussione* fecerunt, absque tamen necandi animo, (b) qui cum animo rapinam committendi coniunxerunt *occidendi animum*, (c) qui res *magistratibus* suis ui eripuerunt &c. grauiori pœna sint adficiendi? adhuc disceptatur *b*).

mox exasperanda.

§. CXLVII.

Contra pœna *cessat*, ubi (a) uis quidem illata & res surrepta, sed principe aut lege permittente; (b) rapinam commisit dolo & culpa carens (§. CXLIII.); *mitigatur* uero, (a) ubi aliquid rapinæ *c*), aut (b) illius crimini deest. Hinc pœna extraordinaria manet eum, qui nihil ob resistentiam spoliandi surripere potuit, securitatem non uiolauit, lucrum non intendit (§. CXLI.) &c.

mox mitiganda.

a) FROELICH v. FROELICHSBVRG comment. über P. H. G. D. p. II. lib. 4. tit. 15. nr. 11.

b) CARPZOV c. l. nr. 30.

c) POTT *de pœna conatus* c. IV. §. 7. seq.

Landesbibliothek Oldenburg

§. CXLVIII.

Cauſis, ex quibus mitiganda eſt pœna, (c) *ſexum* muliebrem, (d) *conditionem* & dignitatem graſſatoris, (e) *ceſſans lucrum* ob rei raptæ reſtitutionem transactionemue cum læſo initam, (f) uile rei raptæ pretium, (g) concurſum plurium reorum criminis, (h) primum nefandæ artis tirocinium, (i) rapinam ſine armis factam &c. annumerare nequis, niſi inuita Carolina Nemeſi *d*). In *Franconia e*) tamen pœna capitalis ceſſat, ſi uile rapræ rei pretium; atque præterea, moribus *Auſtriacis f*), ob ceſſans lucrum, & deficientem reiterationem.

§. CXLIX.

Actio ciuilis.

Quilibet (1) rem ſibi raptam perſequi, non tamen (2) actionem in quadruplum, quam tradit Ius Romanum, inſtituere *g*), aut (3) σῶρον a graſſatoris, ultimum ſupplicium perpeſſi, heredibus *h*) petere poteſt. An & in quantum princeps conducens reſarcire debeat damnum, quod conducti in uia regia ſunt perpeſſi, alibi *i*) docui.

TIT.

d) GRASS *collat. I. Ro. & G.* ſect. XIV. §. um. *p.* 700. ſeq. Prüſchenck c. d. §. 33. ſeq.

e) KIRCHGESNER *tribunal.* p. 305. nr. 5.

f) FROELICH v. Frölichsburg c. l. nr. 3.

g) STRVV *ex.* XLVIII, th. 10. Diſſ. BERGER d. *de uſu action. pœnal.* §. 39.

h) *Conſt. El.* 12. p. IV.

i) *El.* nr. *I. Germ.* lib. II. §. 286.

Landesbibliothek Oldenburg

TIT. X.
DE PLAGIO.

§. CL.

Plagium est furtum hominis. Quod ubi dolo malo committitur, audit *crimen plagii.* In criminis plagii.

§. CLI.

Itaque (1) plagium non commisit (a) qui *hominem mortuum* partumue abactum uendidit, suppressit; (b) qui *ancillam* uexandi aut *libidinis gratia* rapuit, attamen (c) qui hominem liberum in seruitutem detrusit, aut (d) alteri proprium uendidit; (2) criminis plagii reus uix erit, qui celauit seruum alienum, quem habuit suum (§. CX. b.). reos

§. CLII.

Quia pœnæ in hoc crimen statuendæ nullum plane mentionem fecit *Carolus*, non solum in *Austria k*), sed & alibi *praxis* ius Ro. sequitur, minitans uel *ultimum supplicium* ** uel *fustium ictus*, aliamue pœnam arbitrariam, prout plagiarii liberum hominem celandi animum habuerunt, aut alium improbum. quæ pœna statuenda?

* *L. Wisig.* VII, 3, 3. seq. *Baiuu.* VIII, 4. *Fris.* tit. XXI. *Alamann.* XLVII. seq. crimen plagii PECVNIARIA, *Theodoricus* uero R. Ostrogothorum

k) *Ord. Crim. Austr.* art. 95.

thorum *Edicto* c. 78. & *Reges Carolingicæ stirpis, Capitul.* VI, 9. CAPITALI pœna expiari uolebant. *Ius Prou. Sax.* hoc crimen præterit; contra illud laqueo luendum censet *Sueuicum* c. 210.

** Fata quod tulerunt Conrado de Kauffungen huiusque sociis: illud retulerunt ALBINVS *Chron. Miſn.* p. I. c. 21. H. L. SCHVRZFLEISCH d. *de Conrado Kauffungo.*

§. CLIII.

Causæ eam mitigantes.

Pœna capitalis *ceſſat* (1) ubi in plagiario uel dolus malus defuit (§. CLI, 2.), uel (2) lucrandi animus (§. CIV.); (3) ubi euitata eſt ſuppreſſio (§. CI, 1.); (4) ubi cadauer alienatum eſt (§. CLI, a); contra alicubi *l*) *exaſperatur*, ſi Iudæus Chriſtianorum liberos furatus ſit, ut eos Turcis uenderet.

§. CLIV.

Actio ciuilis.

Datur quoque contra plagiarium actio ad id, ut uel exhibeat hominem, uel litis æſtimationem præſtet.

TIT. XI.

DE FVRTO FERARVM.

§. CLV.

Qui feras furati ſunt

Furtum ferarum eſt uenatio & cæſio ferarum, inuito iuris uenandi domino,

l) *Ibid.* c. 2. §. 2.

no, animo lucrandi facta. Quæ, si dolo malo peracta, crimen constituit. Huius reus *feripeta, uenator furtiuus*, Wild-Dieb, Raub- und Wild-Schütze dicitur.

§. CLVI.

Vnde dignoscere potes (1) furem ferarum non esse (a) qui absque animo lucrandi (§. CIV.), aut (b) casu *m*) aut (c) permittente forestes domino (§. CIII.) feras occidit; (d) qui feras sine ulla læsione ab agris suis abegit, licet ex hac turbatione damnum contigerit domino *n*); (e) qui suæ aut alius uitæ seruandæ gratia occidit animal nociuum (§. CXVI.). animo lucrandi, &

§. CLVII.

Ex eodem (§. CLV.) intelligo (2) cur summa cum iniuria criminis furti ferarum rei dicantur, qui (a) furiosi, aut (b) iusto errore (§. CX.) uel (c) imperiosa fame *o*) (§. CXVI.) ducti, aut (d) quo alteri ius uenandi negent &c. feras auesue maiores nobilioresque uenati sunt; (3) cur *saltuarii*, sint cuius uelint ordinis, ubi feras cæsas dolo malo surripiunt, uendunt &c. criminis furti ferarum rei improprie dicantur (§. CI, 4). dolo malo,

§. CLVIII.

---

m) FICHTNERI d. *de feripetis*. §. 10. seq.

n) LIMNAEVS *I. P.* VI, 13.

o) arg. C. C. art. 166.

Landesbibliothek Oldenburg

§. CLVIII.

uariam pœnam ſuſtinent.

Hodie * in crimen furti ferarum non eadem ubique pœna, ſed *pecuniaria* alibi, alibi pœna *fuſtigationis perpetuæque relegationis p*), alibi *alia* a iudice determinanda *q*) ſtatuitur, ea ſcilicet, quam columnæ terminales hisque adfixæ tabulæ loquuntur. Hic ſimul notes uelim (1) quod Iure *Saxonico r*) & *Boruſſico-Brandenburgico s*) ii, qui feras nobiliores in banno principis Electoris ferino uenati ſunt, *laqueo* ſuſpendantur, atque ſuſpenſis quandoque imponantur cornua, caput uel exuuiæ beſtiæ furto ſublatæ *t*); (2) quod in Electoratu *Saxonico u*) ii, qui phaſianos, & in El. *Hannouerano x*) ii, qui ardeas uenati, manu priuentur; (3) quod *Boruſſicum y*), *Querfurtenſe z*), *Stolbergenſe a*) aliaque uenatoria iura dent poteſtatem uenatori, ferarum cuſtodi, in eum, quem feri-

p) Seidenſtikker d. *de furibus ferarum* §. 46.

q) Pfälz. Mal. O. tit. 51.

r) Mand. de A. 1584. §. als ordnen. CARPZOV. c. l. q. 84. nr. 34. BERGER *Elect. Iur. Crim.* p. 61.

s) Edict. de A. 1574. 1728. 1730. V. MYLIVS *Corp. Conſtit. March.* p. II. ſect. 3. nr. 2. 57. 58. 63.

t) Seidenſtikker c. d. §. 53.

u) Rohrs Haußhaltungs-R. VII, 12. 5.

x) PVFFENDORF. *introd. in proceſſ. crimin. Luneb.* c. 24. §. 50.

y) cit. Ed.

z) Querfurth Jagd-Ordn. art. 12. §. 38.

a) Stolb. J. O. §. 17.

Landesbibliothek Oldenburg

feripetam deprehendit, atque ſemel iterumque inclamauit, exonerandi tubulos igniuomos tempore quo parat fugam.

* Olim pecuniaria pœna luebatur *L. Ripuar.* tit. XLII. Vid. Ill; LVDWIG d. *de uenatu.* p. 22. ſeq. *I. P. S.* II, 61. quandoque mala arbore IDEM *reliq. MSt.* To. VI. nr. 27. Quod feripetarum, ceruorum dorſis impoſitorum, manus catenis fuerint conſtrictæ, pedibus inferius colligatis, ut ſic perirent miſere, tradunt KNIPSCHILD *de nobilit.* III, 5. FICHTNER c. d. §. 22. aliique, ſed hoc tantum probari poteſt, quod in Wetterauia A. 1666. hæc pœna feripetæ cuidam fuerit irrogata. HOFFMANN *Lycurgo Germ. moribus informato* c. 45. nr. 9.

§. CLIX.

Quæcunque pœna in crimen furti ferarum ſit ſtatuta, ceſſat ea (1) ubi uel nullum *damnum*, uel (2) per accidens tantum datum (§. CLVI.), aut (3) reſarcitum eſt *b*); (4) ubi *dolus* deficit (§. CLVII.); (5) ubi nulla *uenatio* facta. Cauſæ eam mitigantes.

TIT.

b) de LVDEWIG, c. d. p. 11.

Landesbibliothek Oldenburg

TIT. XII.
DE
DELICTIS CARNIS
in genere
&
ſpeciatim
DE FORNICATIONIS CRIMINE.

§. CLX.

Delicta carnis

Quia, quo minus ciuitas ſit numeroſa, eaque labori adſueta, impedit uaga hominum libido, hanc ſub *delictorum carnis* nomine prohibent LL.

§. CLXI.

quæcunque ſint,

Sortiuntur autem delicta carnis diuerſa nomina, pro diuerſa ſcilicet *honeſtate*, *uoluntate*, ac *familia perſonæ*, quacum cois, itidem pro diuerſitate *uiæ*, qua congreſſum tibi paraſti. Coitus enim cum meretrice, *fornicatio;* cum femina ſoluta eaque honeſta, *ſtuprum;* cum perſona coniugata, *adulterium;* cum conſanguinea uel affini, *inceſtus;* coniugati cum coniugata, interueniente benedictione ſacerdotali, *bigamia;* hominis cum bruto, *ſodomia*; & maſculi cum uirgine diſſentiente, *ſtuprum uiolentum* audit.

§. CLXII.

conſummantur

De quibus omnibus hæc notes uelim: (1) quod

(1) quod ea tunc demum *consummata* habeantur, ubi in uas feminæ, quod penetrauit, semen immisit masculus; (2) quod in *crimina* transeant, si quæ dolo malo perpetrata; (3) quod *qualificata* uideantur, si (a) ui adhibita, aut (b) spreta religione, aut (c) peruerso naturæ ordine fuerint patrata &c. (§. LV.). immisso semine.

§. CLXIII.

Crimen fornicationis * est congressus carnalis cum meretrice (§. CLXI.) dolo malo factus (§. CLXII, 2.). Crimen fornicationis

* Fornicationem, quam licitam habuit AD. TRAZIGER V. Vergnügung müßiger Stunden p. X. p. 47. a multis retro seculis Romæ toleratam, ROSINVS *antiqu. Ro.* V, 32. PITISCVS *Lex antiqu.* To. II. p. 187. seq. adhuc tolerant pontifices. V. CLEMANGIS Untersuchung vom Huren-Zoll der Römer.

§. CLXIV.

Est autem meretrix, quae plurium patet libidini. Nihil interesse puto, (a) num sui copiam pluribus fecerit in taberna, pistrino, an alibi; (b) gratis an *quæstu* interueniente *c*); et, si hoc, (c) animo corradendi opes an paupertatem subleuandi. cum meretrice committitur, &

§. CLXV.

Vnde sequitur, ut meretricem habere nequeas, quae ab uno ter & amplius cognita

c) VRSINI d. *de quæstu meretricio.*

Landesbibliothek Oldenburg

gnita est, si uel maxime quæstus interuenerit *d*). Sic quoque in meretricibus non esse uidetur, quæ his diebus mores mutauit.

§. CLXVI.

arbitrarie punitur.

Meretrices pœna famosa * sed non eadem ubique solent adfici. *Alibi* numellis, *alibi* caueæ uersatili *alibi* carceri ad aliquot dies includuntur, *alibi* lapidem famosum circumferre, *alibi* currum fordibus onustum ex urbe euehere coguntur, & post relegantur. *Fornicator* quandoque carcerem ingredi aut mulctam soluere, nunquam autem prolem a meretrice natam agnoscere, tenetur.

* Olim meretrices nudæ bis uel ter tingebantur aquis. Vnde originem contumeliæ Nickel deriuare uoluit HOFFMANN *obs. I. Germ.* lib. II. c. I. p. 161. seq.

TIT. XIII.

DE STVPRO.

MEMBRVM I.

DE STVPRI CRIMINE ILLIVSQVE POENA.

§. CLXVII.

Stupri seu

Stuprum est coitus soluti cum soluta femina, cui pudor uel honor inest * (§. CLXI.).

d) BERGER suppl. ad *Elem. Iurispr. Crim.* p. II. obs. 155.

Landesbibliothek Oldenburg

(§. CLXI.) *Crimen ſtupri* eſt coitus ſoluti cum femina honeſta dolo malo peractus.

* Licet germanis pudicitiæ laudem tribuant TACITVS *de M. G.* c. 19. CAESAR *de B. G.* VI, 31. SALVIANVS *de gubernat. Dei* lib. VII; tamen negari nequit, quod hoc uitium quouis tempore his & illis germanis fuerit cognitum, & futurum ſit, dum erit germania.

§. CLXVIII.

Vnde hæc deduco axiomata:

I. Stuprum conſummatur immiſſione feminis.

II. Honeſtas feminæ diſcrimen facit inter ſtuprum fornicationemque.

III. Stuprum tunc demum crimen eſt, ubi dolo malo commiſſum.

§. CLXIX.

Ni fallor, ex primo (§. pr. 1.) quilibet intelligere poteſt, quod (a) tam femina, quæ oſculum tactumue paſſa eſt, quam maſculus, qui, ut uiam ſibi pararet ad libandam pudicitiam honeſtæ feminæ, huius mala oſculatus eſt *e*) tetigitque genitalia, ſtuprum tantum attentauerit, atque (b) medicus uel chirurgus, qui honeſtæ uiduæ uirginisue genitalia aut mamillas tetigit neceſſitate adactus, ne quidem attentauerit, nedum conſummauerit. coitus cum

e) ROMANI d. *de oſculis.*

Landesbibliothek Oldenburg

§. CLXX.

femina honesta,

Secundum (§. CLXVIII, 2.) docet (1) errare eos, qui stuprum a fornicatione distinguere uolentes attendunt *lucrum*, quod percepit, aut *paupertatem*, qua adfligitur, femina stuprum passa; (2) stuprum inferri posse uiduae, uirgini, immo & ei, quae uitae luxuriosae nuntium misit (§. CLXV, 3.); (3) stupro uacare eum, qui consuetudinem habuit cum femina, quae quemuis admittere solet (§. CLXIV.).

§. CLXXI.

cui dolus malus subest,

Ex tertio (§. CLXVIII, 3.) colligere nullus dubito, criminis stupri accusari non posse (1) masculum, qui *summa ebrietate* sepultus stuprum cuidam feminae intulit (§. XXXVI.); (2) feminam, cui *inuitae* (§. XXXIX, 3.), uel (3) *somno* penitus *sepultae* (§. XXXV, 10.), sicque factum ignoranti, stuprum illatum est; (4) qui stupro sciens quidem, *nolens* tamen, antecessit efficienter (§. XLV, f.).

§. CLXXII.

Ex eodem intelligo, non nisi qu. criminis stupri reum esse, (5) qui non fugit ebrietatem, qua durante, se cum qualibet femina congredi solere, sciuit optime; (6) qui, licet ei compertum esset, quod Caia masculos ad coitum soleat allicere, nihilo tamen minus frequenter & citra

citra neceſſitatem cum ea collocutus & dein congreſſus eſt.

§. CLXXIII.

Præter pœnam, in crimen ſtupri legibus prouincialibus ſtatutam, quæ alibi *relegationis* eſt, alibi *carceris f*), alibi *pecuniaria g*), plerisque locis ſtuprata, & quibusdam aliis ſtuprator etiam, *pœnitentiam publicam* ſubire tenetur *h*). pœna

* Olim *mulctam L. Friſion.* IX, 1. ſeq. *L. Longob.* I, 31, 1. ſeq. *L. Salica* XIV, 13. 14. diuerſo modo determinatam, ſoluebat STVPRATOR *ingenuus; ſeruus* uero, qui ingenuæ uiduæ intulerat ſtuprum, uiuus exurebatur *Edict. Theod.* §. 59. aut uitiatæ parentibus dabatur, ut quam uellent pœnam, etiam capitalem, irrogarent ei *L. Baiuuar.* VII, 9, 1. STVPRATA, quæ lubens in ſtuprum conſenſerat, habebatur infamis & matrimonio uix digna *L. Burgund.* XLIV, 1. & LXI. ſoluere tenebatur Weregildum, *L. Friſion.* IX, 1. & erat exſors hereditatis parentum, ubi ab his nullam delicti gratiam impetrauerat *L. Wiſigoth.* III, 4, 7. 8. *Ingenua*, quæ ſe ſeruo ſubſtrauerat, alibi nulla ſatisfactione digna habebatur *L. Long.* c. l. alibi ut adultera puniebatur *Edict. Theod.* §. 60.

§. CLXXIV.

Crimen ſtupri grauius reddunt (1) *poteſtas* quandoque exaſperatur

f) *Conſt. El.* 27. in *proc. crimin. Luneb.* p. IV. c. 24. §. 20.

g) *Ius Ditmars.* a. 127. §. 1. PVFENDORF

h) KNORR *de pœnit. eccleſ.*

Landesbibliothek Oldenburg

teſtas uel inſpectio, quæ corrumpenti in corruptam competit *i*), (2) *reuerentia*, quam corrumpens debet corruptæ *k*), (3) *ſanctitas loci*, ubi *l*), & (4) *annus luctus m*), ſub cuius initium ſtuprum commiſſum eſt &c.; neutiquam uero (5) *hæreſis* perſonæ, quacum congreſſus es *n*), aut (6) *infanticidium*, ab eadem te inſcio patratum *o*).

§. CLXXV.

quandoque mitigatur.

Contra mitior pœna tibi infligitur, (1) ubi ſtuprum tantum inferre conatus es *p*), aut (2) ſponſæ tuæ intuliſti *q*), neutiquam uero (3) ubi dubitas, an ueræ uirgini illud intuleris? &c.

MEMBRVM II.
DE
STVPRI IVDICIO CIVILI.

§. CLXXVI.

Stuprator debet 1) ſtupratam uel ducere

Hodie ſtuprator, quisquis ſit, (1) ſtupratam uel ducere uel dotare * tenetur.

---

i) LEYSER ſp. 581. m. 3.

k) Id. c. ſp. m. 4.

l) *L. Ripuar.* XXXV, 2. 3.

m) BEYER d. *de concubitu intra tempus luctus.* c. 3.

n) LEYSER c. ſp. m. 15. Diſſ. CARPZOV *pr. crim.* qu. 69. nr. 43.

o) Diſſ. BRVNNEMANN *proc. inq.* c. IX. nr. 71.

p) HEIL *iud. & defenſ.* p. 372.

q) GRIBNER *de interceſſ. coniug.* c. 1. §. 20.

Landesbibliothek Oldenburg

tur. Quo tamen iure eligendi excidit, qui ſpem matrimonii faciens ſtuprum intulit *r*), aut fecit, quo minus ſtupratam ducere queat *s*).

* Iam olim ſtuprata contra ſtupratorem agere poterat uel ad ducendum uel ad offerendum pecuniam *L. Longob.* I, 31, 1 ſeq. alibi lege definitam *Edict. Theodor.* §. 59. *L. Burgund.* XLIV, 1. *L. Baiuuar.* VII, 8, 1. alibi pacto definiendam *L. Wiſigoth.* III, 4, 7. 8. Sic quoque ſtuprator ſtupratæ patri pretium emtionis debebat ſoluere. BALSER *de pœna ſtupri* §. 23.

§. CLXXVII.

Dotis, ſiue illius quod intereſt ſtupratæ, quantitatem ſilente lege* determinat iudex, attendens facultates & conditionem cum ſtupratoris tum ſtupratæ patris *t*). Determinata ſtatim & cum iure transmiſſionis debetur, ſi uel maxime nullum unquam ſequatur matrimonium *u*), aut, nondum inſtituta ſtupri actione, ſecutum fuerit *x*). uel dotare,

* *Ord. Pol. Magd.* c. 69. §. 1. ancillis & ruſticorum filiabus 18. uel 20. imp. iubet conſtitui.

§. CLXXVIII.

Stuprator neque ducere neque dotare tene- exceptis paucis caſibus,

r) LVDEWIG *diſſ. I. R. & G. in ſtupro ſub matrimonii ſpe* diſſ. 1. nr. 7.

s) LEYSER d. *de ſtupri iudicio ciuili.* nr. 4.

t) Ill. BOEHMER *I. E. P.* V, 16, 7.

u) LEYSER c. *ſp.* m. 11.

x) BERGER *ſuppl. ad El. Iur Cr.* p. 1. obſ. 155.

Landesbibliothek Oldenburg

tenetur ſtupratam (1) quæ cauſam dedit congreſſui *y*); (2) quæ mercedem congreſſus pacto definitam accepit *z*); (3) quæ ab aliis quoque ſe cognoſci paſſa eſt *a*); (4) quæ ſtupratori ius eligendi ademit *b*), uel ſaltem (5) adimere uoluit; (6) quæ cauſam, cur a ſtupratore duci nequeat, iam ſtupri commiſſi tempore ſciuit *c*). Ad neutrum etiam (7) alicubi tenetur ſtuprator, cui corporalis pœna inflicta eſt.

§. CLXXIX.

2) partui alimenta praebere.

Stuprator porro (2) partui ex ſe edito alimenta ſuggerere tenetur. Naturalia tantum deberi, & a ſtupratoris heredibus, neutiquam uero a paterno auo *d*), præſtanda, certum eſt. In termino autem a quo, & in termino ad quem non conueniunt leges moresque prouinciales.

TIT. XIV.
DE CONCVBINATV.

§. CLXXX.

Concubinatus

Concubinatus eſt coniunctio uiri & mulieris,

y) LEYSER c.d. nr. 12.

z) HOEFFT d. *de uirgine ſtuprata a ſtupratore non dotanda.* c. 3. §. 3.

a) RICHTER *uelitat. acad.* XXI. th. 24. Ill. BOEHMER *I. E. P.* V, 16, 11.

b) WERNHER p. V. obſ. 212.

c) IDEM p. IV. obſ. 244.

d) MENCKENII d. *de auo paterno ad alimenta nepoti illegitimo præſtanda non obligato.*

Landesbibliothek Oldenburg

lieris, facta sine iis, quæ LL. præscribunt, solemnibus.

§. CLXXXI.

Quæ coniunctio quum uel ad tempus uel in perpetuum fiat: concubinatus in *temporarium* & *perpetuum* diuiditur *e*). tam temporarius quam perpetuus,

§. CLXXXII.

Ille semper illicitus fuit, *hic* iam olim uxoratis *f*), solutis uero ab eo demum tempore, quo benedictio sacerdotalis in necessitatem abiit *g*), & speciatim in Germania, a tempore Sec. XVI. *h*), prohibitus est. a quo tempore constituat crimen

§. CLXXXIII.

Itaque uterque concubinatus dolo malo factus hodie crimen est, quod pœna arbitrio iudicis determinanda lui iubet politica reformatio, quacum concordant pleraque iura prouincialia. pœna luendum?

e) LEYSER sp. 585. m. 15.

f) *Capit.* VI, 230. 433. VII, 336.

g) FRESNE *Glossar.* v. Concubina.

h) *Ref. Pol.* 1533. tit. 13. 1548. tit. 25. 1577. tit. 26. von leichtfertiger Beywohnung. V. THOMASII, BREITHAVPTII, STOLZII aliorumque scripta eristica.

Landesbibliothek Oldenburg

TIT. XV.
DE
ADVLTERIO, ILLIVSQVE CRIMINE.

MEMBRVM I.
DE
ADVLTERIO IN GENERE.

§. CLXXXIV.

Adulterium, quod

Adulterium (CLXI.) est coitus (§. CLXII, 1.) pacto coniugali contrarius *i*).

§. CLXXXV.

in simplex & qualificatum diuiditur,

Prout uel unus uel uterque coeuntium pactum coniugale iniuit, idque coitu fregit; adulterium uel *simplex* uel *duplicatum* dicitur esse.

§. CLXXXVI.

Vnde hæc deduco axiomata:

I. Immisso semine in uaginam uteri adulterium consummari.

II. Adulterium non nisi a coniuge cum extranea persona committi posse.

§. CLXXXVII.

immisso semine consummatur,

Ex primo (§. pr. 1.) consequitur, ut adulterium attentauerint tantum (1) mariti, qui feminas uerbis, literis aut munuscu-

lis

i) *Capitul. R. Fr.* VI, 433. C. C. C. art. 120.

lis ſollicitarunt, impudice attrectarunt, quique (2) membrum quidem ſuum ad uas feminæ adpoſuerunt, ſed, quo minus ſemen immitterent, ebrietate aliaue cauſa fuerunt impediti.

§. CLXXXVIII.

Ex ſecundo (§. CLXXXVI, 2.) diſcimus, de illius, qui contra LL. congreſſus eſt, legitimo eoque carnali copula corroborato *matrimonio* prius conſtare debere, quam eum adulteri uocare poſſes nomine. Hinc adulter nominandus non eſt (1) qui cum femina quadam carnaliter congreſſus eſt poſtea, quam cum alia *contraxit ſponſalia*, aut ipſum *matrimonium*, ſed iniuſtum, nullum, imperfectum; (2) qui *diuortio facto* uagam exercuit libidinem *k*). a matrimonii uinculo ligatis.

§. CLXXXIX.

Ex eodem conſtabit porro, (3) cur adulterii rei non ſint (a) maritus, qui conſuetudinem habuit cum uxore propria, quam alienam eſſe duxit *l*) (§. XX, 1.); (b) iuuenis, qui ſubagitauit ſolutam, quam coniugatam habuit; (c) uxor, quæ mortuo iam marito, quem adhuc uiuere rata eſt, ſe ſubſtrauit alii: Contra (4) ex adul-

k) CARPZOV. *deciſ.* 294. nr. 7.

l) STRYK *de iure ſenſ. diſp.* X. c. VI. nr. 52. ſeq.

Landesbibliothek Oldenburg

adulterorum numero eximi uix potest, qui (a) malitiose *desertus*, aut (b) quod *ad thorum & mensam* separatus *m*), coitu cum extranea facto se polluit.

MEMBRVM II.
DE
ADVLTERII CRIMINE ILLIVSQVE VINDICTA PVBLICA.

§. CXC.

In criminis adulterii

Coitus pacto coniugali contrarius (§. CLXXXIV.) ubi dolo malo susceptus est, uerum *crimen* (§. XXXI.), sin culpa, *qu. crimen* (§. LI.) *adulterii* dicitur.

§. CXCI.

reos, eorumue

Hinc *adulterii* quidem, non tamen *criminis adulterii*, rei sunt (1) maritus, qui (a) *nolens* (§. XXXIX, 3.), aut (b) per *errorem* cognouit non suam (§. XXXVIII.); (2) uxor, quae tempore, quo fuit (a) *demens* (§. XXXV, 5.), aut (b) singulari *decepta fraude n*), & in errorem deducta, admisit non suum, nec non (3) ea, quae *somno tam arcto oppressa* fuit, ut uim pudicitiae fieri non senserit *o*) (§. XXXV, 10.).

§. CXCII.

m) Stoltzens d. *de poena concubitus a personis per diuortium solutis commissi.* §. 37.

n) DAMHOVDER *pr. rer. crimin.* c. 89. n. 37.

o) BERGER *Elect. Iur. Crim.* p. 9. & *supplem.* p. II. obs. 6.

Landesbibliothek Oldenburg

§. CXCII.

Contra in *reis qu. criminis adulterii* sunt: (4) maritus, qui uxorem suam mortuam habens, aut (5) copia illius destitutus, dum hæc absens est aut cohabitationem denegat uel præstare nequit, concubuit cum alia; (6) maritus, subagitans prostibulum, cuius lasciuis persuasionibus gestibusue ad adulterium inuitatus est quotidie (§. XXXIX, 5.) *p*); (7) uxor nimis stupida iurisque plane imprudens, quæ corporis usuram alii præbuit quam uiro suo.

§. CXCIII.

(1) Personas innuptas cum nuptis congredientes, (2) occasionem adulterii committendi mandato, auxilio, consilio &c. alicui præbentes, &c. dolo malo: quodammodo, non tamen plene, crimen adulterii post commissi participare quin statuam, nullus dubito (§. XLVI. seq.). socios

§. CXCIV.

Antiqui mores iniuriam læso coniugi uindicandam relinquunt *q*). Id quod & *Saxones*, *Frisii*que subsequentibus temporibus seruasse uidentur *r*). Ap. *Wisigothos* coniux innocens nocenti quamcunque diuersam pœnam iura antiqua

p) LEYSER sp. 580. *G.* c. 19. m. 8.

q) TACITVS de *M.* a. 120. §. 2.

r) KRESS *ad* C. C.

que pœnam, ſalua tamen anima, *s*) irrogare, & liberis deſtituto facultates ſubtrahere *t*) poterat. Ne uero in truculentiam abiret illa uindicta, pretium hominis ingenui, das Wehrgeld, ſubſtituerunt *Baiuuarii u*), & pœnam pecuniariam *Alemanni x*). Apud *Longobardos y*) adulteri capitis adibant periculum. *Reges Francorum* adulterium capitale & cum confiſcatione bonorum coniunctum eſſe uoluerunt *z*).

§. CXCV.

media

Illud, quod media ætate mariti caſtrati, uxores uero naribus truncatæ fuerint, non magis certum eſt, quam hoc, quod *Saxones* & *Alemanni* omne adulterium habuerint capitale *a*).

§. CXCVI.

Carolina & In crimine adulterii perſequendo Carolus V. his uerbis ambiguis utitur *b*): nach Sag unſer Vorfahren, und unſer Käyſ. Rechte geſtraft werden. Vnde colligunt interpretes, quod Ius Ro. normam eſſe uoluerit legislator, ſtatuuntque (1) *maritum alienæ uxoris corruptorem* gladio percutiendum, adulteram uero fuſtibus cæſam

s) *L. Wiſig.* III, 4, 13.
t) *Ibid.* 1. 3. 12.
u) *L. Baiuu.* VII, 1, 1.
x) *L. Alam.* LVIII, 1. ſq.
y) *L. Longob.* I, 32, 3.
z) *Capitul. R. Franc.* VI, 431.
a) *I. P. S.* II, 13. *Sueu.* c. 144, ed. SCHANNAT.
b) C. C. C. art. 120.

sam monasterio includendam esse; (2) *maritum*, *uitiatorem cælibis*, fustigatum perpetua relegatione puniendum, cælibem uero feminam carceri includendam uel ad tempus relegandam esse *c*). Cur uero (3) *masculum cælibem*, qui alterius uxorem uiolauit, capite plectendum, adulteram uero fustigandam censeant *d*), equidem non uideo (§. CXCIII.).

§. CXCVII.

Non minus uariant hodierna uariarum prouinciarum iura in crimine adulterii persequendo, atque uariarunt antiquæ leges (§ CXCIV.) *e*). Iure enim *Tirolensi f*) carcere cum ieiunio (bey Wasser und Brod), *Wurtembergico g*) carcere & infamia, *Dithmarsico h*) LX. marcis, *Badensi i*) carcere menstruo bey Wasser und Brod & mulcta XIV. flor. additis XVIII. crucig., *Herbipolitano k*) mulcta uel operis publicis trimestribus &c. coercentur adulteri. Leniſſimi in hoc crimine coercen-

hodierna statuunt. Hæc alibi leniora

c) CLASEN ad cit. art.

d) BEYER & LVDOVICI ad c. art.

e) Oesterr. L. G. O. art. 76. §. 8.

f) Tirol. L. O. VIII, 40.

g) *Ius Wurtemb.* tit. 94. LAVTERBACH *Differ. I. Com. & Wurt.* p. m. 202.

h) art. 128.

i) p. VII. tit. 29.

k) HOFFMANN d. *de dissensu iur. in puniendo adult. crim.* c. V. §. 7. seq.

Landesbibliothek Oldenburg

ercendo sunt *Argentoratenses*, *Bremenses*, *Eslingenses*, *Hamburgenses*, *Iuterboccenses*, *Mindenses* & *Mulhusini* *; admodum singulares autem *Augustani*, *Bauari*, *Megapolitani*, *Vlmenses l*) aliique.

* Sic quoque pœna pecuniaria uel alia arbitraria obtinet in ciuitate *Friburgensi* PE. HEIGIVS p. II. qu. 29. nr. 75. *Heilbrunnensi* STAT. HEILBRVNN. *p. X. tit.* 9. §. f. *Hildesiensi.* SCHRADER *de causis fori ecclesiastici* c. 1. tit. 2. §. 23. V. PANCVG d. *de pœna adult.* th. 37. HOFFMANN *de notabilioribus delictorum matrimonialium temp.* c. I. §. 15. seq.

§. CXCVIII.

alibi grauiora sunt.

Qui capitalem pœnam in crimen adulterii statuunt populi, a se inuicem dissentiunt; *alii* enim, ut *Eyderstadenses m*) & *Saxones n*), quoduis adulterium, *alii* uero, ut *Anhaltini o*), *Magdeburgenses p*), *Nassouici q*), *Palatini r*), *Solmenses s*), illud tantum, quod cum nupta patratum est, uindicant gladio.

§. CXCIX.

l) HEINECCIVS *Elem. I. G.* §. 189. * 199. *

m) *Const. Io. Adolphi* de A. 1607.

n) *part.* IV. *const. el.* 19.

o) *Ord. Proc. Anh.* tit. 41.

p) *Ord. Polit. Magd.* c. 69. §. 3.

q) p. I. nr. 75.

r) *I. Prou. Palat.* p. V. tit. 30.

s) Solm. Gerichts- und Lands-Ordn. p. II. p. 240. 243. seq.

Landesbibliothek Oldenburg

§. CXCIX.

Priores populi (§. CXCVII.), licet non posteriores (§. pr.), pœnam acerbiorem irrogant reis criminis adulterii (1) VIOLENTI, (2) DVPLICATI & (3) REITERATI. *Isti* ubique capite truncantur; *illi* in Ep. *Herbipolitano t*) fustigatione & relegatione, in regno autem *Bohemiæ u*), nec non in *Marchia x*) gladio coercentur; *hi*, ubi secundum commiserunt, numellis & relegatione, sin tertium gladio puniuntur *iure Wurtembergico*. Sic etiam rei criminis adulterii iterati *iure Dithmarsico* fustigati relegantur &c. Causæ pœnam aggrauantes &

§. CC.

Contra (a) ubi adulterium deest (§. CLXXXIX, a) *y*), aut (b) quod commissum est, plane imputari nequit (§. CXCI.): CESSAT omnis pœna. Ordinaria uero MITIGATVR, (1) ubi uel *matrimonium* (§. CLXXXIX.) uel *adulterium* (§. CLXXXVIII.) nondum consummatum est, aut (2) de utroque consummato non satis constat; (3) ubi cælebs concubuit cum uxore ad instar *meretricis* uiuente z); (4) mitigantes tam ueræ,

Engau Ius Crimin. H ubi

t) HOFFMANN c. d. c. V. §. 7.

u) WEINGARTEN *fascic. diu. iur.* I, 3. p. 273.

x) BRVNNEMANN *pr. inq.* c. IX. nr. 30.

y) STRYK *de iure cogitationum* c. 6. nr. 52.

z) CARPZOV. *pr. crim.* qu. 57. nr. 20. seq. WERNHER p. IX. obs. 77.

Landesbibliothek Oldenburg

ubi *culpa* tantum reſidet in adultero, ut ſi (a) iuſtus *error*, aut (b) *defectus uoluntatis* uel *facultatis* coeundi in innocente coniuge, aut (c) quotidianæ *illecebræ* anſam adulterandi dederint (§. CXCII.) *a*); (5) ubi ceſſat *iniuria* coniugi innocenti illata, ob *remiſſionem*, *transactionem*, *interceſſionem* (§. LXXXIV, γ), uel etiam *compenſationem* factam.

§. CCI.

Iniuriam autem ſibi illatam remittit coniux innocens uel *expreſſe*, ſignificans iudici, ſe gratiam delicti facere, nec matrimonii ſolutionem cupere; uel *tacite*, ubi nocentem in thorum recipit *b*) ſciens uolensque, ſi uel maxime ab eo debitum coniugale non petierit, aut ante coitum reuerſales literas exegerit, quod coitus iſte actionibus ex iure quæſitis nocere non debeat *c*); uel *præſumtiue*, ubi coniux innocens ante actionem motam mortuus eſt, & quidem, ex quorundam Dd. ſententia tunc quoque, ubi ſignis declarauit animum iniuriam non remittendi *d*).

§. CCII.

---

a) KRESS *ad* C. C. art. 120. §. 4.

b) *Elem.* nr. *Iuris Germ.* lib. I. §. 356.

c) LEYSER d. c. nr. 31.

d) BEYER ad eund. art. *poſ.* 22. LEYSERI d. *de mort. abſ. prob.* §. 6.

§. CCII.

De remissione hæc uelim notes: (1) quod sine animo redintegrandi matrimonium facta non attendatur *e*), (2) ea uero, quæ animo redintegrandi matrimonium facta est, sed sub conditione, *si relegatio euitari potest*, habeatur pura, & (3) reuocari nequeat *f*); (4) quod remissio, quæcunque sit, pœnam socio criminis irrogandam mitiget alibi *g*), alibi plane non alteret *h*), atque (5) in uindicando *adulterii duplicati* crimine alibi attendatur *i*), alibi superhabeatur *k*).

§. CCIII.

Causis pœnam ordinariam mitigantibus (§. CC.) quidam addunt, sed perperam, (6) clericalem (7) aliamue dignitatem, (8) senium *l*), & (9) paupertatem delinquentis *m*). quam spuriæ.

MEMBRVM III.

DE

ADVLTERII VINDICTA PRIVATA.

§. CCIV.

Maritus potest uxorem adulteram cum mœ- Maritus in adulterio

e) WERNHER *p.* III. *obs.* 40. & *enunc.* 89.

f) MVLLER *de semel placito.*

g) PINGITZER *quæst. Sax.* 57. nr. 25.

h) *Const. El. Sax.* 19. §. 5. p. IV.

i) RICHTER *p.* V. *cons.* 13. nr. 6.

k) cit. Const. El. §. 7.

l) CARPZOV. q. 62.

m) CARPZOV. qu. 71. nr. 70. SVRDVS *de aliment.* tit. VII. qu. 16. nr. 41. seq.

Landesbibliothek Oldenburg

deprehensos occidere &

mœcho occidere, si eos in adulterio flagranti deprehenderit * *n*). Quodsi uero (1) adulterum, salua uxore adultera, aut (2) utrumque quidem, in flagranti tamen non deprehensum, occiderit: corporalem, sæpe relegationis perpetuæ, aut aliam pœnam sustinere cogitur *o*), prout (a) *indicia commissi adulterii* ei fuerunt euidentia aut obscuriora *p*), &, quod inde sequitur, (b) *zelus* maior aut minor. *Vxor* maritum adulterum ac pellicem occidere nequit *q*).

* Ex eo, quod coniux innocens iniuriam sibi illatam uindicare potuerit antiquitus (§. CXCIV.), ad intelligendum est facile, cur *L. Longob.* I, 32, 2. *L. Frision.* V, 1. *L. Wisigoth.* III, 474. *L. Baiuuar.* VII, 1, 2. uxoris in flagrante crimine adulterii deprehensæ cædem a marito factam impunem habeant. Eodem collimat *L. Burgund.* tit. LXVIII, 2. etiam iubens maritum, qui alterutrum tantum occidit, occisi pretium soluere.

§. CCV.

quilibet coniux innocens diuortium

Coniux innocens, sit maritus an uxor, *ad diuortium* agere potest, dummodo (1) adulterium, quod imputari potest, non remiserit, nec (2) ei causam præbuerit, aut (3) in eodem hæreat luto &c. *r*).

§. CCVI.

n) C. C. art. 150.

o) ZEITHOPFF *de iure occidendi prehensum in adulterio.*

p) LEYSER sp. 578. m. 5. seq.

q) Id. c. d. m. 9. seq.

r) Ill. BOEHMER *de action.* sect. II. c. I. §. 42.

Landesbibliothek Oldenburg

§. CCVI.

Porro ex adulteri adulteræue bonis ea omnia conſequitur, quæ conſecutus fuerit, ſi nocens tempore, quo commiſit adulterium, mortuus eſſet.* Sic (1) maritus iure lucratur uxoris adulteræ (a) *dotem* & ea *paraphernalia*, quæ in rebus mobilibus conſiſtunt *s*); (b) *geradam*, quam in caſum uxoris mortuæ lex, pactum uel ſtatutum promiſit ei *t*). Quod *utenſilia*, quæ durante matrimonio comparauit, ac uxori, quæ poſt facta eſt adulterii rea, utenda & cuſtodienda ſine donationis mentione dedit, ſimpliciter uindicare poſſit, res ipſa loquitur; (2) uxor innocens, dotem cum fructibus ex eo die, quo matrimonii onera ferre deſiit maritus adulter, ab eo repetere, nec non in locis, ubi I. Ro. quod ad ſucceſſionem coniugum ſeruatur, donationem propter nuptias, alibi uero portionem ſtatutariam ſibi ſumere poteſt; (3) coniux innocens res ſibi a coniuge adultero adulteraue ante diuortium donatas retinet ac lucratur *u*); (4) adulter neque actionem rerum amotarum, neque ius agendi ex contractibus, adulterio amiſiſſe uidetur.

ſuaque lucra petere poteſt.

s) LEYSER ſp 579. m. 5. CARPZOV p. IV. conſt. 21. def. 1.

t) Id. c. ſp. m. 7.

BARTH von der Gerade c. 5. §. 85.

u) LEYSER c. ſp. m. 8

* Vnde *coniux innocens* dotem uel donationem propter nuptias, si quæ post adulterium commissum constituta, non lucratur. Hic simul notes, quod *mariti innocentis*, qui uiuus de adulterio questus non est, *heredes* uxorem adulteram dote, aut, quam loco dotis petit, portione statutaria priuare nequeant.

TIT. XVI.

DE BIGAMIA.

§. CCVII.

Bigamia, seu

Bigamia (§. CLXI.) est matrimonium, quod quis, coniugem legitimum iam habens, more ecclesiastico contractum carnali consummauit coitu.

§. CCVIII.

Vnde hæc deduco axiomata:

I. Non nisi *coniugem legitimum habens* fieri potest bigamus.

II. Statim atque consensui, quem coniugatus de nouo matrimonio ineundo declarauit, accedunt *ceremoniæ*, quas præscribunt LL., contrahitur, &

III. si præter has accedat *carnalis copula*, consummatur bigamia.

§. CCIX.

quod quis priore coniuge superstite

Ex primo axiomate (§. pr. 1.) consequitur (1) ut qui *dolo*, *ui*, *metu* ad prius matrimonium contrahendum adactus *x*), quiue

x) HARPPRECHT *Resp.* 16. nr. 67. seq.

quiue (2) a legitimo coniuge quod *ad uinculum separatus* est, nouum contrahendo & consummando, bigamiam committere nequeat; (3) ut, qui, post *sponsalia* cum hac publice celebrata coituque firmata, cum illa nuptias solemnes facit, non sit bigamus *y*).

§. CCX.

Secundum (§. CCVIII, 2.) docet, (1) neque *sponsalia*, quæ coniugatus cum extranea contraxit, (2) neque *coitum*, hæc secutum &c. bigamiam constituere, sed, ut præterea ceremoniæ ecclesiasticæ adhibitæ fuerint, requiri. Hinc, ubi uel nullæ *z*) uel uitiosæ adhibitæ fuerunt ceremoniæ *a*), cessat bigamia uera. interueniente sacerdotali &

§. CCXI.

Ex tertio (CCVIII, 3.) colligo, bigamiam non consummasse (1) eos, qui post benedictionem, quam petierunt sacerdotalem, carnaliter non sunt congressi *b*); (2) eum, qui posteriorem coniugem cognoscere nisus est, sed frustraneo ausu *c*). carnali copula contraxit matrimonium,

y) LEYSER sp. 587. m. 15.

z) HORN *cl.* XV. *Resp.* 50.

a) HOMBORG *Resp.* 166.

b) STEPHANI *ad* C. C. a. 121.

c) GILHAVSEN *arb. crim.* c. 2. tit. 19. nr. 2.

Landesbibliothek Oldenburg

§. CCXII.

delictum est, & Bigamiam I. Germ. antiquo *d*) & hodierno *e*) delictum, & quidem adulterio grauius (§. LV, 7.) esse, certum est. De eo autem: num bigamia iure diuino, eoque positiuo, delictum nominandum? disceptarunt WILLENBERG, WEICKHMANN, WERNSDORFF aliique.

§. CCXIII.

quandoque crimen Quum delictum non, nisi dolo malo perpetratum, transeat in crimen: sequitur, ut, si non in totum in tantum tamen, de crimine bigamiæ excusandus sit (1) qui *periculo uitæ* adactus, aut (2) *copia prioris coniugis* destitutus, aut (3) priorem coniugem adhuc uiuere *ignorans f*), aut (4) prius matrimonium uel nullum uel solutum esse *g*), aut illius dissolutionem contra fas negari iudicans, nouum coniugem sibi adsociauit. Cur uero (5) eum, qui ob priora sponsalia ad secunda prouolauit uota, seque coniugem præstitit, bigamiæ crimine uacare cum BERGERO *h*) statuam, equidem non uideo.

§. CCXIV.

uindicandum pœna gladii, quam Seueriori pœna atque coercetur adulterium,

d) *L. Longob.* II, 13, 1. 5. *Wisigoth.* III, 2, 6. *Capitul.* VI, 142. 255.

e) C. C. C. art. 121.

f) CARPZOV qu. 66. nr. 65. seq.

g) BERGER *Elect. Iurispr. Crim.* suppl. p. II. obs. 144.

h) BERGER c. l. obs. 153.

Landesbibliothek Oldenburg

terium, crimen bigamiæ uindicari iubet Carolina Nemesis *i*). Quarundam prouinciarum leges gladio *k*), aliarum uero suffocatione *l*) illud uindicant. *I. Palat. m*) uel gladii uel suffocationis pœna irroganda est, prout maritus aut uxor crimen commisit bigamiæ.

* Quod pœnam capitalem in crimen bigamiæ statuentes euangelici papizent, contendit STRYK *de reliq. sacram. in matrimon.* c. III. §. 46.

§. CCXV.

Quæ tamen pœna CESSAT, ubi prius coniugium uel nullum est uel solutum (§. CCIX.); MITIGATVR uero (1) ubi *dolus* in tantum deficit (§. CCXIII.); (2) ubi bigamia non nisi *attentata* (§. CCX.), dum in alterutro uel corporum deficit coniunctio uel legitima sacerdotalis benedictio (§. CCX. seq.)*; (3) ubi alia probari potest *causa, pœnam in crimen adulterii statutam mitigans n*). De eo tamen, num coniux prior idemque innocens interceſſione sua

ex quibusdam causis mitigant,

i) c. art. 121.

k) *Ord. Polit. Iuliac.* p. m. 17. Peinl. L. G. O. in Oesterreich ob der Ens p. II. a. 77. §. 7. Bad. Land-R. VII, 38. *Ius Lubec.* IV, 6. 1. Magd. P. O. c. 69. §. f.

l) Tyrol. L. O. lib. VIII. a. 39. Bayer. O. apud SAVRIVM p. 71.

m) Malef. O. tit. 31. §. 1.

n) GRASS *collat. I. Ciu. cum Const. Car.* sect. XIX. §. 2. p. m. 896.

Landesbibliothek Oldenburg

pœnam minuere possit? disceptatur *o*). Cum GRIBNERO *p*) Vitembergenses adfirmatiuam tenent *q*) hodie *r*).

* Singulare est, quod *p*. IV. *const. El. Sax.* 20. §. 2. coniugem, qui sponsalia publice celebrauit, prout ea coitu firmauit, nec ne, uel gladio uel præter infamiam carceris relegationis aliaue pœna arbitraria coerceri iubeat.

§. CCXVI.

ex aliis exasperant.

Contra, si quis bigamiam (1) *iteratam* aut (2) *duplicatam* contraxerit, aut (3) leuioris conditionis homo feminam auito genere natam seduxerit *s*): eum grauiore pœna coercere nullus dubitarem.

§. CCXVII.

Socius.

Persona, quacum posterius contractum est consummatumque matrimonium, bigamo societate sceleris iuncta uidetur, atque, si in dolo fuit, capitalem alibi *t*) alibi corporalem *u*) pœnam sustinere debet.

§. CCXVIII.

Iudicium ciuile.

Si uel maxime prius matrimonium propter

o) CARPZOV *pr. crim.* q. 66. nr. 39. seq.

p) d. *de interceff. coniug. in crimine bigamiæ* c. 2.

q) WERNHER *p.* I. *obs.* 133. 189. *p.* III. *obs.* 91.

r) HORN *cl.* XV. *Resp.* 41.

s) Oesterr. Peinl. G. G. p. II. a. 77. §. 8.

t) Chur-Pfältz. M. O. tit. 31. §. 3.

u) PVFENDORF introd. *in proc. crim. Luneb.* c. 24. §. 29.

Landesbibliothek Oldenburg

propter defectum ceremoniarum ecclesiasticarum nullum, atque adeo posteriori crimen polygamiæ subesse nequeat (§. CCIX. CCXVI.): posterior tamen coniux, qui quæue priorem coniunctionem ignorauit, *ad diuortium* agere, nec non *datorum restitutionem* & *damnorum resarcitionem* petere potest *x*).

§. CCXIX.

Crimen binorum sponsaliorum.

Bigamiæ crimini accedere uidetur *crimen binorum sponsaliorum*, seu contractus posteriorum sponsaliorum tempore, quo priora adhuc consistebant, dolo malo initus. Illius pœna uariat pro locorum uarietate. Quæcunque uero sit, cessat (1) ubi *priora* sponsalia *nulliter inita*, aut (2) iudicis auctoritate *rescissa*. Sic quoque mitiori pœna adficitur, (3) qui postquam priuatim quidem, ex iusta tamen causa, de prioribus transegit sponsalibus, ad posteriora uolauit *y*).

TIT. XVII.

DE STVPRO VIOLENTO.

§. CCXX.

Stuprum uiolentum, seu

Stuprum (§. CLXVII.) dissentienti illatum, *uiolentum* dicitur (§. CLXI.).

§. CCXXI.

x) LEYSER c. sp. m. 23. *y*) ID. c. sp. m. 26.

§. CCXXI.

Vnde has deduco regulas:

I. Stuprum uiolentum non niſi feminæ honeſtæ, eique

II. diſſentienti inferri poteſt.

III. Conſummatur immiſſione ſeminis.

§. CCXXII.

cum femina honeſta

Ex prima regula (§. pr. r.) facile patet (1) *uiduam*, *uirginem*, ac eam, quæ uitæ luxurioſæ nuncium miſit z), ui comprimi poſſe (§. CLXX, 2); (2) uim *meretrici* illatam huc non pertinere *a*), ſed fornicationem (§. CLXIII.) uiolentam conſtituere.

§. CCXXIII.

diſſentiente &

Illud ſtuprum, quod diſſentienti illatum, uiolentum eſt (§. CCXXI, 2.). Vnde ſequitur, ut ſtupri uiolenti reus non ſit, (a) qui ſtuprum intulit feminæ, cuius conſenſum uariis blanditiis & aſſentationibus, aut ui leuiori, quæſiuit & obtinuit; (b) qui ui adhibita ingreſſus eſt domum, ubi feminam, cuius in expectatione fuit, cognouit conſentientem; (c) qui conſuetudinem habuit cum ea, quæ in principio acriter reluctata, tandem in coitum conſenſit *b*). Qui tamen conſenſus ex inter-

z) *gl.* ad *I. P. S.* III, 46.

a) C. C. C. art. 119. ubi uerba: einer unverleumden, ibique LUDOVICI.

b) LEYSER *ſp.* 584. m. 12.

intermiſſa ſtupratoris uiolenti internecione, aut ſubſecuta imprægnatione, uix colligi poteſt *c*).

§. CCXXIV.

Contra ſtuprator uiolentus erit (d) qui reluctante uel *ui*, cui ſine uitæ membrorumque amittendorum diſcrimine reſiſti uix potuit *d*), uel *minis* iuſtum metum inferentibus *e*), uel *religione f*) fecit, ut femina ſerio & conſtanter pudicitiam defendens membra ad coitum apta accommodaret; (e) qui feminam, quæ cupidinis arcus ſæpe rupit, ſumme ebriam aut ſopore alto oppreſſam fecit, ut eam uiolaret, uiolauitque.

§. CCXXV.

Porro (f) eum, qui cum uirgine *furioſa g*), eaue, quam *ebriam* uel *dormientem* deprehendit, concubuit, habeo uiolentum ſtupratorem, ſed improprie talem *h*). Non enim magis de diſſenſu quam conſenſu memoratarum feminarum conſtare poteſt.

§. CCXXVI.

---

c) Diſſ. GRANZ *defenſ. inquiſit.* c. 5. m. 2. ſect. 3. a. 3. nr. 120.

d) KRESS ad C. C. C. art. 119. §. 8.

e) CARPZOV. *pr. crim.* qu. 75. nr. 11.

f) LEYSERVS c. ſp. m. 9.

g) SCHMID d. *de ſtupro in mente captam commiſſo.*

h) LEYSER c. ſp. m. 22. 24.

Landesbibliothek Oldenburg

§. CCXXVI.

peractus coitus,

Ex eo denique, quod immissione seminis consummetur stuprum uiolentum (§. CCXXI, 3.), patet illico (1) stuprum uiolentum *attentatum* tantum esse ab eo, qui fuga uel resistentia uel arctis & adstrictis pudendis *i*) feminæ, aut interuentu aliorum impeditus est, quo minus rem rei, aut semen suum uaginæ uteri, adhibita ui, immitteret; (§. CLXII, 1.); (2) in *immaturam* hoc stuprum omnino committi posse *k*).

§. CCXXVII.

ubi in crimen abiit,

Stuprum uiolentum quouis tempore in delictis habuerunt Germani, testibus cuiusque ætatis legibus. Illud autem tunc demum crimen pœna ordinaria luendum habuerunt & adhuc habent, ubi dolo malo perpetratum est. Vnde criminis stupri uiolenti rei non sunt, qui *furiosi*, *summa ebrietate sepulti* &c. uim intulerunt honestæ feminæ.

§. CCXXVIII.

pœna gladii

Crimen stupri uiolenti * *Ius Carolinum* gladii pœna persequitur *l*). Quam eandem

i) MYLIVS ad BEYERVM p. 198. th. 16. *I. P. Bad.* VII, 42. CARPZOV. c. q. nr. 56. seq. BERLICH *p.* IV. *concl.* 32. n. 43.

k) Diss. HEINECCIVS *Elem. I G.* II, §. 245. & BOEHMER *Elem. Iurispr. Crim.* sect. II. §. 114.

l) *art.* 119.

Landesbibliothek Oldenburg

dem determinant *Badense m*), *Dithmarsicum n*), *Lubecense o*), *Mulhusinum p*) aliaque iura. Ius quidem *Tyrolense* pœnam fert suffocationis in aqua, tamen hæc in pœnam gladii mutatur hodie *q*).

* Illud pœna pecuniaria sanciuerunt *L. Alemannica tit.* LVIII. *Salica tit.* XIV. §. 13. aliæque leges ætatis primæ. Temporibus uero, quibus *Speculatores* illi uixerunt, uiolentus stuprator uiuus defodiebatur, AEDES, ubi crimen commissum, diruebantur, nec ulli usui applicabantur rudera; & ANIMALIA, quibus præsentibus facinus peractum, occidebantur *Spec. Sueu.* c. 349. ed. MEICHSNER. &c. 214. ed. SCHANNAT. & ap. BERGERVM p. 296. *Sp. Saxon.* III, 1. *Weichbild* art. 38. SCHOTTEL c. XIV. §. 18.

§. CCXXIX.

Quæ uero pœna mitigatur (1) si quid stupro desit (§. CCXXVI. seq LXXXIX.) *r*)*; (2) si ui compressa impudice uixerit, aut (3) quæ honesta fuit, stupratori nubere uelit *s*); (4) si stuprator adhuc minorennis *t*). Neutiquam uero hoc stupratori

mox mitiganda

m) *p.* VII. *tit.* 42.
n) *art.* 127.
o) *p.* IV. *tit.* 7. *art.* 1.
p) *lib.* V. *art.* 22. §. 3.
q) FROELICH V. Frölichsburg p II. p. 243.
r) BERGER *Elect. Iurispr. Cr.* p. II. obs. 159.
s) Id. c. l. obs. 160. WERNHER. p. X. obs. 459. FINCKELTH. obs. 114. STRVV *obs. crim.* c. XII. *obs.* 20.
t) BERLICH. *p.* III. *concl.* 41. n. 53. RICHTER p. II. dec. 88.

Landesbibliothek Oldenburg

pratori uiolento prodeſt, quod (5) *miles* ſit *u*), aut (6) pro eo *coniux* innocens *interceſſerit x*).

* Ob atrociſſimas tamen circumſtantias & ei, qui dolo malo attentauit tantum ſtuprum uiolentum, ultimum ſupplicium dictari poteſt. LEYSER c. d. nr. 17.

§. CCXXX.

mox exaſperanda uindicatur.

Contra cauſæ, ob quas ſeuerior pœna uiolento ſtupratori irrogari debet, ſunt (1) *ſanctitas loci*, ubi crimen commiſſum *y*), (2) *reuerentia* debita perſonæ, cui uis illata *z*), (3) *adulterii concurſus a*), (4) prætextus *pietatis* & *miſericordiæ*, ſub quo inuita cognita *b*) (§. LV. CLXXIV.), (5) *damni* ſtupratæ illati grauitas &c.

§. CCXXXI.

Socii.

Societate inter ſe coniunguntur ſtuprator uiolentus, & (1) qui illi ſciens adduxit ui comprimendam feminam; (2) qui uirgini os manu ſua occluſum tenuit, ne clamorem aut querelam ederet de ſtupro, quod patiebatur.

§. CCXXXII.

Stuprata.

Femina uim paſſa (1) ab omni pœna & macu-

---

u) BEHAIMB. *milit. delinq.* obſ. 27. p. 110.

x) MYL. ad BEYER. p. 198. §. 18. THEODORICI *colleg. Cr.* p. 876.

y) *I. P. Bad.* p. VII.

tit. 45. §. 2.

z) Ibid. §. 1.

a) BERLICH *p.* IV. *concl.* 41.

b) LEYSER c. d. nr. 19.

macula immunis est *c*), atque (2) eodem iudicio, quo aliæ stupratæ (§. CLXXVI. seq.) uti potest. Num uero (3) *sertum* gerere liceat ei? disputabitur, quamdiu decori uariabit ratio.

TIT. XVIII.

DE RAPTV.

§. CCXXXIII.

Raptus est uiolenta honestæ personæ alterius sexus deductio de loco in locum, animo libidinem explendi facta. Raptus, seu

§. CCXXXIV.

Vnde hoc deriuo axioma:

Raptum constituunt (1) deductio honestæ personæ alterius sexus, (2) uis adhibita, & (3) deducentis animus libidinem explendi.

§. CCXXXV.

Quum raptus sit deductio personæ honestæ alterius sexus (§. pr. 1.): consequitur (1) ut tam femina masculum *d*), quam masculus feminam rapere possit; (2) ut nulla diuitiarum, natiuitatis, gradus uel dignitatis, sed solius *honestatis* personæ deductæ, ratio sit habenda, sicque (3) meretrix proprie rapi nequeat *e*); (4) ut, abdu- honestæ personæ alterius sexus de loco in locum deductio

Engau Ius Crimin. I

c) BEYER ad C. C. art. 119. *pos.* 8.

d) BROVWER *de iure connub.* II, 23, 2.

e) C. C. art. 118. ubi u. Unverläumde.

Landesbibliothek Oldenburg

abductione impedita, raptus non nisi *attentatus* dicatur (§. XXXIV, 4.) *f*)

§. CCXXXVI.

adhibita ui & Sine ui non datur raptus (§. CCXXXIV, 2.). Hinc raptus (1) *deest*, ubi femina sui iuris sola, aut femina alieni iuris adstante eo, in cuius potestate est, in abductionem consensit; (2) *commissus non praesumitur*, ubi femina de loco in locum deducta, (a) quae sui iuris est, deducenti se stuprandam iamdum sciens uolensque exhibuit, & (b) quae alieni iuris est, consensit in deductionem, quam cognitam non impediuerunt parentes; (3) *commissus est* (a) ubi femina dissentiens consentientibus, aut consentiens dissentientibus *g*), parentibus, iisue, qui parentum loco sunt *h*), de loco in locum libidinis explendae gratia deducta est; (b) ubi raptor raptae consensum extorsit ui, insidiis, dolosis blanditiis aliisque artibus *i*).

§. CCXXXVII.

animo libidinem explendi facta, Quia raptum constituit deducentis animus libidinem explendi (§. CCXXXIV, 3.): colligo, (1) raptorem uix posse dici, qui

f) DANHOVDER *pr. crim.* c. 95. nr. 15.

g) BOSS *tr. crim.* h. nr. 18. BLVMBLACHER ad C. C. art. 118. nr. 2.

h) *Ord. Crim. Austr.* a. 78.

i) Slach *de priuat. & publ. delictis* d. IX. §. 57. Ill. BOEHMER *I. E. P.* V, 17, 143.

Landesbibliothek Oldenburg

qui *lucri pecuniarii*, *religionis*, *tutelæ*, *militiæ*ue cauſa honeſtam perſonam de loco in locum deduxit *k*); (2) raptum conſummatum eſſe, ſtatim atque raptor cum præda abiit, multo magis itaque (3) ubi puellam uitiaturus ad ultimum ſceleris gradum peruenire uix potuit*, *uel* quod impeditus fuerit, *uel* quod facili pœnitentia aliaue ratione ductus ſponte abſtinuerit *l*).

* Iure Iuſtinianeo coitum requiri, ex *un. C. de rapt.*, ubi uerba: *quum uirginitas uel caſtitas corrupta reſtitui non poſſit*, colligunt Dd. Quam interpretationem prudentum ſequuntur Bad. L. R. VII, 41, 2. ſeq. Thur-Pf. Mal. R. tit. 34. Oeſter. peinl. Landg. O. art. 78. §. 5.

§. CCXXXVIII.

Raptus, ubi dolo factus, in criminibus eſt. Hinc raptus criminis reus non erit, (1) qui uel *rationis* uſu uel *uoluntatis* libertate deſtitutus inuitam, aut (2) ſciens uolensque illam, quam ſui iuris eſſe & in raptum conſentire putabat (§. XXXVI.), quamue pedem ex uita meretricia retuliſſe plane ignorabat, rapuit. quandoque crimen eſt

§. CCXXXIX.

Crimen raptus gladius uindicat *m*), ſiue maſcu- pœna gladii luendum, quæ

k) KRESS ad C. C. C. art. 118. §. 5.

i) MATTHAEI *de crimin.* XLVIII, 4, 6. p.

m. 451. STRVV *diſp. crim.* IX. th. 22.

m) a. C. C. C. art. 118.

Landesbibliothek Oldenburg

masculus rapuerit siue femina *n*) *.

* Olim pœna a raptoribus sumenda pecuniaria erat ex dispositione *L. Alamann.* tit. LVII. *Frisionum* IX, 8. *Saxonum* VI, 2. 3. X. *Baiuuar.* VII, 6, 7. *Burgund.* XII. *Ripuar.* XXXIV. *Anglion.* X, 1. 5. Puerum tamen regis & litum, ingenuæ præsertim filiæ domini raptorem, uita priuari iusserunt *L. Salica* tit. XIV, 6. *Edictum R. Theod.* §. 17 & *Capitul. de part. Sax.* c. 11. *L. Wisigoth.* III, 3, 1. uolunt raptorem (a) ei, cui uiolentus fuit, tradi, (b) CC. insuper flagellis uapulare, (c) in perpetuam seruitutem addici uel ipsi uirgini raptæ, uel illius parentibus. Media ætate diruebantur *ædes*, ubi, & occidebantur *animalia*, quibus præsentibus, raptus commissus erat. *I. P. S.* III, 1.

§. CCXL.

mox exasperanda

Quæ tamen pœna exasperatur, & cadauer in terrorem aliorum rotæ imponitur (1) ubi cum doloso raptu concurrit *homicidium*, aut (2) uiolata *sanctitas*, uel personae uel loco data; (3) ubi *plures* una raptæ sunt (§. LV. seq.) &c. *o*)

§. CCXLI.

mox mitiganda.

Contra ordinaria pœna (§. CXXXIX.) remittitur, & extraordinariæ locus datur (1) ubi raptus tantum *attentatus* est (§. CCXXXV, 4. LXXXIX.) *p*); (2) ubi uel mere-

n) MATTHAEI c. l. p. 445. seq. KRESS adc. art. §. f. COLER p. II. dec. 76.

o) *Consil. Argent.* Vol. II. cons. 64.

p) Diss. RICHTER *p.* VI. *cons.* 15. nr. 7.

meretrix adhibita ui (§. CCXXXV, 3.) *q*), uel honesta sine ui (§. CCXXXVI, 2.), deducta fuit *r*); (3) ubi raptor uel in ætate minore constitutus (§. CCXLVIII, 1.), uel ex alia atque libidinis explendæ causa (§. CCXXXVII.), raptum commisit; (4) ubi rapta nuptias raptoris petit*, easque petere potest, neutiquam uero (5) ob ætatem raptæ nondum nubilem *s*), aut (6) interceſſionem a raptoris coniuge factam, aut (7) occasionem cum rapta concumbendi lubenter perditam *t*) &c. nisi lex prouincialis uelit aliud (§. CCXXXVII. *).

* Olim nuptias inter raptorem & raptam prohibebant *L. Wisig.* III, 3, 1. *Capitul.* IV, 22. etiam tunc, ubi parentes raptæ feminæ in coniugium consenserant *Capit.* VI, 95. VII, 311.; permittebant contra Saxones & Alemanni *L. Sax.* VI, 3. IX. ibique GAERTNER. *L. Alamann.* LII. Hodie illas, quatenus ab incestu alienæ sunt, ubique permittimus, aſt in solius raptæ fauorem. Hinc raptor, cuius matrimonium respuit rapta, ultimum supplicium uix effugere potest.

§. CCXLII.

Raptorum socii.

Qui necessario *consilio* uel *auxilio* ad ipsum raptum concurrerunt, aut raptori armati

q) THEODORICI c. l. p. 884.

r) CLASEN ad art. 118. p.m. 363. HEIL. *iud. & defens.* c. VI. §. 26.

s) Diss. COLER *de cis. germ.* 176. nr. 46. 75.

t) Diss. BEYER ad art. 118. pos. 7.

Landesbibliothek Oldenburg

armati adſtiterunt, dolo malo, plectuntur capite, maſculi ſint an feminæ. Reliqui raptoris ſocii pro ratione admiſſi coercentur *u*). Sic qui raptorem patrem ſuum *receptauit*, nunquam ordinaria, plerumque extraordinaria, & quandoque nulla, pœna adficitur.

§. CCXLIII.

Rapta. *Femina*, quæ cum raptore de raptu *conſenſit*, carceris uel alia extraordinaria; quæ uero *diſſenſit*, nulla pœna coercetur *x*).

§. CCXLIV.

Iura prouincialia. I. P. BADENSI capitalis pœna remittitur *raptorum ſociis*, qui cum rapta ſimul non concubuerunt *y*). I. LVBECENSI *raptor*, cuius nuptias petit rapta XVI. a. maior, extra ordinem punitur, & *rapta*, quæ cum raptore de raptu conſenſit, priuatur hereditatibus, quæ ab inteſtato deferuntur *z*). I. MVLHVSINO *raptores* non niſi relegationis perpetuæ pœna manet *a*).

§. CCXLV.

u) KRESS ad c. art. §. 8. Frölich v. Frölichsburg p. II. p. 249. nr. 2.

x) *Conſt. Wurt.* 1586. §. 25. *I. P. Badenſe* VII, 41. pr. LAVTERBACH *I. comm.* & *Wurtenb. differ.* p. 209.

y) Bad. L. R. VII, 41, 2. ſeq.

z) *I. Lub.* IV, 7, 2. ibique MEVIVS nr. 4.

a) *Statuta* der St. Mühlhauſen V, 22, 2.

§. CCXLV.

Raptorem illiusque ſocium in flagranti crimine deprehenſum *occidere*, licet raptæ patri maritoque. Præterea raptoris, liberos non habentis, *bona* ſibi addici, rapta de I. Ro. *b*) petere poteſt, non autem hodierno. Vindicta priuata.

TIT. XIX.
DE SODOMIA.

§. CCXLVI.

Sodomia eſt coitus contra naturam illiusque ordinem admiſſus. Sodomiam

§. CCXLVII.

Diuiditur in eam, quæ *contra naturam generis*, eam, quæ *contra naturam ſexus*, & eam, quæ *contra naturæ ordinem* committitur. *Iſta* eſt, ubi homo cum bruto rem nefandam habet; *illa*, ubi maſculus cum maſculo, aut femina cum femina concumbit; *hæc* uero, ubi maſculus cum femina præpoſteram uenerem exercet, remque non fert in uas ordinarium *c*). quamcunque,

§. CCXLVIII.

Regula: quod ſeminis demum immiſſione conſummentur carnis crimina (§. CLXII, 1.), hic deliquium ſuum patitur. etiam ſine ſeminis immiſſione commiſſam,

b) Nou. 143. 150.

c) THEODORICI c. l. c. VI. aph. 5. nr. 26.

Landesbibliothek Oldenburg

Itaque errabunt, qui præter e- & im-missionem*, commixtionem seminis requirunt, quam quibusdam in casibus plane fingere non licet.

§. CCXLIX.

manet pœna ignis

Sodomiam ab initio ignorasse *d*), post, ubi eam cognouerunt, in delictis habuisse *e*) maiores nostros, & dolo malo peractam *uiuicomburio* uindicari iussisse Carolum *f*), tam certum est quam quod certissimum.

§. CCL.

ex quibusdam causis mitiganda.

Quæ pœna uiuicomburii mitigatur, (1) ob minorem ætatem sodomitæ *g*); (2) ob defectum consummati criminis, ut si delinquens rem in re non habuerit, aut nullum semen emiserit *h*); neutiquam uero (3) ob interceſſionem coniugis innocentis *i*).

§. CCLI.

Quid cum bestia agendum?

Bestia, quacum sodomia commissa est, ad destruendam facti memoriam e medio tollitur. Quodsi uero (1) sodomia tantum

d) QVINCTIL. *declam.* VI, 16. IVSTINVS *histor.* II, 2.

e) *L. Wisig.* III, 5, 5. *Capitul.* VI, 209. VII, 356.

f) C. C. C. art. 116.

g) v. L. *relationes casus criminales* nr. 7. BERGER *El. Iurispr. Cr.* p. II. obs. 157.

h) KRESS ad c. art. §. 4. not. 3.

i) GRIBNERI d. *de interceſſ. coni.* c. 1. §. 32.

Landesbibliothek Oldenburg

tum attentata fuerit *k*), aut (2) a tempore ſceleſti concubitus aliquot anni iam præterlapſi, ſicque nefandæ ueneris memoria non adeo recens *l*); immo (3) quoties ſodomita ultimo non adficitur ſupplicio *m*) &c. beſtia non comburitur, ſed de loco in locum ducitur.

§. CCLII.

Vſus forenſis.

Quod ad uſum forenſem attinet, hodie, (1) qui *contra naturam generis* congreſſi ſunt, uiui comburuntur, *ſexu* uero abuſi, gladio percutiuntur *n*); (2) quos ſodomiæ ſtatim ſerioque *pœnituit*, laqueo ſuffocati comburuntur *o*); (3) alicubi, ut ſodomia conſummata dici poſſit, *ſeminis immiſſio* requiritur *p*), quæ negligitur alibi *q*); (4) alibi nonniſi habiles *teſtes*, alibi & inhabiles *r*), contra ſodomitam admittuntur.

§. CCLIII.

Quæ ad ſodomiam accedere dicantur?

Denique notes, quod (1) *maſtuprationem fricationemque* relegationis, quandoque manus amputationis, (2) *coitum chriſtiani*

k) MYLIVS ad BEYER. art. 116. poſ. 8.

l) HOFFMANN *obſeruat. quæ ad uſum fori ſpectant* diſp. 3. obſ. 22.

m) HOMBORG Reſp. 194.

n) KRESS c. l. §. 1. not. 1.

o) v. L. *relat. & caſ. cr.* nr. 85.

p) CARPZOV. *pr. crim.* qu. 76. nr. 58.

q) *Reſcr. Boruſſ.* 1726.

r) Bad. L. R. VII, 40.

Landesbibliothek Oldenburg

ſtiani cum Iudæa fuſtigationis *s*), & (3) *coitum cum muliere mortua*, gladii *t*) pœna maneat. Ignis pœna ſemper exulat. Nullum enim ex his delictis reuera Sodomiticum eſt.

§. CCLIV.

Iudicium ciuile. *Coniux innocens*, ſi uel maxime attentata tantum fuerit ſodomia, ad diuortium; & *dominus beſtiæ*, ſi hæc occidenda uel comburenda, ad intereſſe *u*), contra ſodomitam agere poteſt.

TIT. XX.
DE INCESTV.

§. CCLV.

Inceſtus, ſeu *Inceſtus* (§. CLXI.) eſt carnalis eorum coitus, quos matrimonio iungi lex uetat.

§. CCLVI.

eorum, quos matrimonio iungi lex uetat, Lex autem uetat matrimonio iungi, qui ſibi inuicem ſunt (1) *adſcendentes* & *deſcendentes*, *collaterales*, *adfines primi generis*, ſiue legitimæ nuptiæ ſiue illegitimus coitus eos fecerit *x*); (2) *ſpirituali modo coniuncti*. Quare hi omnes, & ſi quos

s) BEYER ad art. 119. poſ. 10. 11.

t) FELTMANN *de cadau. inſp.* c. 33.

u) BECHMANN, *de coitu damnato* p. II. c. 1. nr. 50.

x) CARPZOV *pr. cr.* qu. 72. nr. 34. ſeq.

Landesbibliothek Oldenburg

quos alios a matrimonio arcet lex prouincialis, ſe inuicem inceſtare poſſunt.

§. CCLVII.

Reuera autem tunc demum commit- coitus carnalis,
tunt inceſtum, ubi carnaliter coeunt, coeant ſub matrimonii an alia ſpecie, perinde eſt *y*). Vnde ergo facile patet (1) inceſtum tunc demum conſummatum eſſe, ubi ſemen immiſſum (§. CLXII, 1.), ideoque (2) errare eos, qui ſola contrectatione pudendorum inceſtum committi ſtatuunt *z*).

§. CCLVIII.

Quandoquidem inceſtus tunc *crimen* ubi in crimen uel qu.
eſt, ubi dolo malo (§. XXXI.), & *qu. crimen*, ubi culpa (§. LI.) commiſſus: conſequitur, (1) ut *criminis inceſtus rei* non ſint (a) qui furoris (§. XXXV.) aut ſummæ ebrietatis (§. XXXVI.) tempore, uel (b) poſt diſpenſationem a principe impetratam cum cognata concubuerunt, (c) qui tempore coitus ignorarunt cognationem (§. XXXVIII.) *a*); (2) ut nonniſi *quaſi criminis inceſtus* accuſari queant (a) filia, quæ, dum credidit ſe patri in omnibus rebus adſentiri debere, cum eo, coitum ſolicitante, concubuit (§. XXXIX. *);

(b) fra-

y) KRESS ad art. 117. §. 5. not. 1.

z) LEYSER *ſp.* 586. coroll. 2.

a) DAMHOVDER *pr. crim.* c. 94. nr. 8. KRESS c. l. §. 3, not. 1.

(b) frater & soror, qui, a tenera ætate ob parentum inopiam in uno lecto decumbentes, tandem carnaliter coiuerunt (§. eod. 5.) *b*).

§. CCLIX.

uindicatur uaria pœna,

Quia certam pœnam non determinat Carolus *c*)*, inualuit moribus & quarundam prouinciarum legibus** statutum est, (1) ut incestus cum *consanguinea* in linea *recta* admissus, gladio *d*), in *collaterali* uero mox fustigatione mox perpetua relegatione *e*) puniatur, pro uario cognationis gradu *f*); (2) ut incestus cum *adfini* in linea *recta*, fustigatione, in *collaterali* uero relegatione, eaque pro ratione περισασεων mox temporaria mox perpetua *g*), uindicetur.

* Nec eandem semper pœnam in incestus crimen statuisse maiores nostros, uel patet ex *L. Wisig.* III, 5, 1. *Burgund.* XXXVI, 1. *Ripuar.* tit. LXIX. aliisque.

** Contra in gladii locum uiuicomburium surrogat Chur-Pf. Mal. O. tit. 32. atque cum gladio combustionem, & cum fustigatione confiscationem bonorum iungit Bad. L. R. VII, 39.

§. CCLX.

b) MYLIVS ad BEYERVM h. a. pos. 5.

c) art. 117.

d) *Const. El. Sax.* 22. p. IV. M. O. L. G. O. tit. 74. §. 6. v. L. *relat.* & *cas. cr.* n. XI.

e) M. O. L. G. O. art. 75. §. 7.

f) BERGER *El. Iur. Cr.* p. 142.

g) KAVFFMANNI *Dominus & subd.* p. V. tit. 3. nr. 44. seq. BEYER ad art. 117. §. 2.

Landesbibliothek Oldenburg

§. CCLX.

quæ diuerſis ex cauſis mitigari ſolet.

Mitigatur pœna (1) ob *ætatem*, nec non (2) *ſtuporem*, furorem &c. (§. CCLVIII. 1.) delinquentis; (3) ubi *culpa* tantum commiſſus (§. eod. 2.), aut (4) *non conſummatus* (§. CCLVII.) fuit *b*) inceſtus; neutiquam uero (5) *meretriciam uitam* conſanguineæ *i*). Illud etiam hic notes uelim, quod (a) pœnam fuſtigationis *k*), licet non gladii *l*), mitigent *nobilitas* delinquentis (§. LXXXVIII. f.) *m*), & *remiſſio* coniugis innocentis; (b) quod coitus, cuius patrati tempore concumbentium plane ignorabatur conſanguinitas, ubi matrimonialis, nulla, ſin alius, illa tantum pœna uindicetur, quam ſtatuit lex in coitum, qui detracto inceſtu ſupereſt.

§. CCLXI.

Per inceſtum ſtuprata ad *alimenta* infanti præbenda iure agit. *Nuptias* uero nunquam, & *dotem* tunc demum, ſi cognationem matrimonium dirimentem ignorans ſtuprata fuerit, petere poteſt.

TIT.

b) KRESS c. l. §. 3. not. 1. CARPZOV *pr. crim.* qu. 72. nr. 47.

i) CARPZOV c. l. n. 44. ſeq. BERLICH *p.* IV. *concl.* 32. nr. 40.

k) STRVV c. VIII. *obſ. crim.* 6. p. 76.

l) DOEPLER Schaupl. der Leibes- und Lebens-Str. p. II. c. 5. n. 271.

m) FROELICH v. FROELICHSBVRG p. II. lib. 3. tit. 8. nr. 14.

Landesbibliothek Oldenburg

TIT. XXI.
DE LENOCINIO.

§. CCLXII.

Lenocinium, seu

Actus, quo femina uagæ alterius libidini sacratur, *prostitutio* dicitur, atque hæc, si quæstus causa facta, audit *lenocinium*, quod, prout femina prostituta prostituentis potestati subest, aut non, in *simplex* & *qualificatum* diuiditur.

§. CCLXIII.

Vnde hæc fluunt axiomata:

I. Sine prostitutione feminæ non datur lenocinium.

II. Lenocinium animat intentio lucri.

§. CCLXIV.

prostitutio feminæ

Ad primum (§. pr. 1.) notes (1) feminam tam sui quam alieni iuris, uirginem, uiduam & coniugatam prostitui posse; (2) feminam a te prostitutam dici, (a) quam ad coeundum cum alio uel precibus emisti, uel ui adegisti, uel alio modo induxisti *n*), minime uero (b) eam, quæ a tertio passa est stuprum adulteriumue, quod te inscio perpetratum tegis condonasue (§. XXVII.) *o*); (3) eum *attentati* tantum *lenocinii* reum esse, cuius solicitationem coitus subsecutus est minime.

§. CCLXV.

n) FARINACIVS *pr. crim.* qu. 71. nr. 32. *crim.* qu. 144. nr. 42. seq. KRESS ad C. C. a. 122.

o) CARPZOV. *pr.* §. 3. 4.

§. CCLXV.

quæstus ergo facta,

Quia lenocinium animat intentio lucri (§. CCLXIII, 2.), lucrum autem quoduis commodum significat: leno uocari debet, qui alicui prostituit feminam, ut (a) pretium acciperet, aut (b) obligatione liberaretur, aut (c) uoluptatem honoremue *p*) consequeretur, si uel maxime horum nihil consecutus fuerit *q*).

§. CCLXVI.

mox in crimen, mox in qu. crimen abit,

Lenocinium non constituit *crimen* nisi dolo malo (§. XXXI.), nec *qu. crimen*, nisi culpa (§. LI.) commissum. Hinc (1) *criminis* lenocinii plane expertes sunt (a) qui, quod necessitati iis parendum erat (§. XXXIX, 3.), feminam prostituerunt; (b) magistratus, qui libidini radicitus extirpandæ impar tolerat lupanaria, &, inde aliquid reditibus publicis accedi iubet *r*); (2) *qu. criminis* lenocinii accusari possunt, (a) qui nimia credulitate, aut (b) supina negligentia, aut (c) furiosa amicitia ducti, uel (d) alia causa dolum minuente *s*) moti stupro ansam dederunt, aut adulterio, ut si u. c. uxor, marito suo, ob

p) KRESS ad art. 122. §. 2. not. 3. LEYSER sp. 588. m. 9.

q) FROELICH v. Frölichsburg comment. über die P. H. G. D. III, 5, 3. p. m. 257. Diss. CARPZOV c. qu. nr. 52.

r) LEYSER c. sp. m. 20.

s) KRESS. c. l. not. 1.

Landesbibliothek Oldenburg

ob metum mortis a medicis in casum puerperii annunciatæ, non cohabitans, aliam feminam, quacum congrediatur *t*), obtulerit.

§. CCLXVII.

diuersa pœna, tam l. communi,

Ius commune, ad quod carolinum prouocat *u*), in crimen qualificati lenocinii, gladii pœnam statuit.* Pœnam, qua simplicis lenocinii rei adficiendi, arbitrio iudicis relinquit Carolus *x*). Debet autem iudex, eam determinaturus, attendere (a) *honestatem* personarum prostitutarum, (b) *damnum*, quod hæ perpessæ sunt, (c) *lenonis malitiam*, atque (d) sanctitatem *loci*, quo commissum est lenocinium.

* Communem Dd. opinionem impugnat LEYSER c. sp. m. 4. seq. putans, l. Ro. pœnam gladii non nisi eos manssisse, qui mulieres inuitas prostituerant.

** Quod maiores nostri ignorauerint lenocinium, hocque postea demum a Romanis didicerint, uel ex eo constat, quod solæ *LL. Wisigoth. & Longob.*, quantum equidem scio, illius mentionem faciant, lenocinium qualificatum aliquot ictibus flagellorum uel mulcta prosequentes. Idem illud Capitularia & duo illa specula prætereunt; subsequentibus uero temporibus uiui defossione uindicant L. *Brunsuic.* p. II. nr. 56. ap. LEIBNIT. To. III. *Script. Brunsu.* p. 434.

§. CCLXVIII.

t) MYLIVS ad BEYERI *delin. I. Crim.* pag. 210. nr. 5

u) *art.* 122.

x) *art.* 123.

§. CCLXVIII.

Quocum conueniunt *I. Sax.* tam *Elect.* *y*) quam *Ducalia* *z*), itidem *I. Palat.* *a*). *I.* uero *Auſtriaco* *b*) lenones fuſtigati in perpetuum relegantur, & *I. Tyrol.* *c*) pariter atque *Badenſi* *d*) nulla pœna determinata eſt &c. quam prouinciali luendum.

§. CCLXIX.

A qua pœna non quidem liberant (1) *tyrocinium* *e*), (2) *nobilitas* *f*), (3) *paupertas* uel inopia lenonis *g*); attamen (4) uel plane *deficiens*, uel *attentata* tantum (§. CCLXIV, 1.) *proſtitutio* *h*), (5) *coitus non ſecutus* (§. eod.) *i*), (6) *lucrum* non intentatum (§. CCLXV.) *k*), (7) deficiens *dolus* (§. CCLXVI.), (8) *coitus remiſſus* quidem, non autem permiſſus, interueniente lucro (§. CCLXIV, b) *l*). Cauſæ mitigantes.

§. CCLXX.

y) *p.* IV. *conſt.* 29. BERLICH *p.* IV. *concl.* 40 nr. 8. 30.

z) GERHARDI d. *de crimine lenocin.* c. 3. §. 10.

a) Chur Pfältz. Maleſ. O. tit. 42.

b) M. O. L. O. art. VIII. §. 6.

c) Frölich c. l. p. 255.

d) L. R. p. VII. tit. 35.

e) Diſſ. FARINACIVS qu. 144. nr. 35.

f) HARPPRECHT *Reſp. Crim.* 35. nr. 17.

g) CARPZOV c. q. nr. 70.

h) GRANZ *defens. inquiſit.* c. VI. m. 2. ſect. 2. a. XI. nr. 577.

i) ENGELBRECHT *de maleſ. cæpt.* c. 7. §. 54.

k) DOEPLER Schaupl. der Leibes und Lebens-Strafen p. II. c. 5. nr. 259.

l) KRESS c. l. §. 3. not. 1.

Landesbibliothek Oldenburg

§. CCLXX.

Socius. Qui prostitutionem feminæ honestæ prohibere potuit debuitque, nec tamen prohibuit, lenocinium uel in totum uel in tantum participat, prout scilicet quæstum quæsiuit aut aliud.

§. CCLXXI.

Iudicium ciuile. Contra lenones tam corruptus quam alii, quibus nocumento est corruptio, agere possunt ad soluendum id, quod interest. *m*).

TIT. XXII.

DE INIVRIIS.

§. CCLXXII.

Iniuria, quæ Quicquid in alterius contumeliam tendit, *iniuria* est.

§. CCLXXIII.

uarie, Iam quum in alterius contumeliam tendere queant cum facta tum uerba nostra: Dd. iniuriam diuidunt (1) in *realem* & *uerbalem*, hancque iterum (2) in *ore nuncupatam* & *scriptam n*), quam posteriorem (3) uel *claram* uel *figuratam* habent *o*). Has diuisiones omnes, quum parum utilitatis ferant, magni non facimus.

§. CCLXXIV.

Speciatim in Quandoquidem porro quis uel *directe* uel

m) KRESS ad art. 123. *scommatibus* §. X.

§. 2.

n) LINCK. d. *de quæ fit per picturam.*

o) FELZ *de iniuria*,

uel *oblique* (i. e. ducto argumento, aut per interpositam personam), adficitur contumelia, iniuriam Dd. in *immediatam* & *mediatam* diuidunt.

§. CCLXXV.

Directe autem despicitur is, (a) cui inesse negantur, quae praesumunt leges, aut inesse dicuntur, quae cum probitate, honestate bonisque moribus pugnant; (b) cuius bona cum aliis communicas, & (c) quem despicis aut aliorum exponis risui. immediatam &

§. CCLXXVI.

Vnde iniuriam *immediatam* committit (1) qui alterius statum, dignitatem *p*), fidem *q*), castitatem aliasque uirtutes uel in totum uel in tantum negat, aut saltem in dubium uocat: ut si quis uirum in dignitate constitutum, sibi plane non familiarem, per secundam personam compellaret *r*), nec ei acquisitos honores titulosque tribueret *s*), uirginis secreta tangeret, manus chirothecasue matricaria liniret, sertum a capite aut flores e sinu auelleret *t*) &c.; (2) qui domui alterius suum affingit titulum; (3) qui ludicris uerbis factisue alterum excipit *u*), aut (4) tra-

p) LEYSERI d. *de iniur. obl.* nr. XII.

q) LINCK. c. d. §. XI.

r) FISCHER *de iniuriis, quae fiunt per secundam personam* §. 7.

s) LEYSER *spec.* DXLIX. m. 3. seq. 8. seq.

t) WILDVOGELII d. *de iure florum.*

u) SCHOEPFFER *de uerbis honoris* c. f.

Landesbibliothek Oldenburg

(4) traduci ſolitum ſcoptice quærit de traductionis cauſarum ueritate; (5) qui manum leuat ac ſi alapas inflixurus ſit alteri *x*); immo (6) quisquis habitum, geſtus, greſſus &c. ad alterius componit inuidiam *y*).

§. CCLXXVII.

mediatam diuiditur,

Obliquam iniuriam (§. CCLXXIV.) patimur ab eo, (1) qui ea, quæ a nobis proueniunt, u. c ſcripta &c. contumeliis uexat; (2) qui contemnit, quos in *poteſtate* noſtra habemus, u. c. liberos nondum ſeparatos, famulos &c. eosue quibus *affectum* debemus, quales ſunt uxor, ſponſa &c. aut *defenſionem*, quo refero ciues, uaſallos &c. *z*)*; (3) qui picturam nos referentem ducit deſpicatui.

* Contra ciues, liberi, uxores &c. iniuriam magiſtratui, parentibus, marito &c. illatam, non patiuntur, niſi prægnantem, aut poſt mortem patris, mariti &c. illatam.

§. CCLXXVIII.

ubi dolo facta, crimen conſtituit.

Enimuero quum ſine dolo nullum crimen detur (§. XXXI. ſeq.); ideoque nec iniuria crimen uocari queat, niſi dolo malo fuerit illata; ſequitur, ut crimen iniuriarum dari nequeat iis, (1) qui teneræ ætatis, furoris, ſummæ ebrietatis, alioue

x) FICHTNERI d. *iniuriis* §. 35. *de admenatione.*

y) THOMAE d. *de* DXLVI.

z) LEYSER, ſp.

alioue tempore, quo doli non erant capaces (§. XXXIV, 3.), aut iusto dolore ducti *a*) fuerunt iniurii; (2) qui non ad inuidiam protulerunt scommata, sed iocandi *b*), tempus fallendi, alterum emendandi uel corrigendi, secundum regulas artis diuinandi, aut se defendendi *c*) animo; (3) qui probabili causa ducti putarunt, sibi hæc licere; (4) qui iniuriosam uim uerborum, quibus usi sunt, reapse ignorarunt *d*), aut (5) eo fuerunt loco, quo scommata omnia risu solent excipi; (6) qui ex officio, aut (7) permittente lege consuetudineue *e*) dixerunt feceruntue quæ in contumeliam tendunt tertii. Hinc u. c. *aduocatus*, siquidem litium utilitas hoc poscit, conuitium tam uerum quam falsum, dummodo hoc, ex probabili causa uerum qui habet, retulerit cliens, facere *f*), & *iudex*, si rumor oboriatur, Titium a Sempronio occisum esse, contra hunc inquirere potest, sine iniuriarum crimine.

§. CCLXXIX.

Tamen quasi, si non ueri, criminis in-

a) WILLENBERG *de pseud-iniuria* c. 3. §. 21.

b) HOPPII d. *de ioco* c. V. §. 5. seq. 21. seq.

c) CARPZOV *p.* IV. *const.* 42. d. 7.

d) LINCK c. d. §. XII.

e) BECMANNI *felices iniuriæ.*

f) LEYSER sp. DXLVII. m. 2. 7. seq.

Landesbibliothek Oldenburg

iuriarum reos dicere debes (1) qui *iocati* sunt inter lugentes uel alio iniquo tempore, aut modo, qui æquo animo perferri nequit*, aut uerbis per se iniuriosis *g*); (2) qui officii metas excesserunt, animumque iniuriandi prodiderunt, u. c. oratores sacri, qui peccatores nominarunt, nominatos exprobrarunt, hilarem animum in iis redarguendis ostenderunt &c. *h*); (3) qui ira summa, quam iniusta causa generauit, (4) ex assuetudine, quam ipsi ignorant, (5) sub conditione *i*), quam ueram** nominant Dd. *k*), (6) auctores suos laudantes *l*), (7) ad ueritatem *m*) prouocantes, (8) honorem præfantes *n*), aut (9) de iniuria alicui non inferenda protestantes *o*), fuderunt uerba per se iniuriosa u. c. Hunds &c. *p*), Schelm uel huius generis alia.

* Huc pertinent die Ständchen mit Pfennings-Pfeiffen und Maultrummeln, das Heckerlings streuen, die Stroh-Hochzeit, das Korb bringen, LINCK c. d. §. XIII. seq.

** Vnde

g) HOPP c. d. §. 22. seq.

h) comment. nr. *de iure principum euangelicorum in oratores sacros* §. 20. sq.

i) CARPZ. *decis.* 35.

k) HARPPRECHT *Resp. Crim.* 3. nr. 47.

l) STRVV d. *de iniur. uerb.* th. 7.

m) RICHTERI d. *de iniur.* §. 17. LEYSER *spec.* DLI.

n) Id. c. d. §. 11.

o) THOMASII d. *de protestat. facto contraria* TREIBERI d. *de protestationibus iniuriosis.*

p) STRYK d. *de & cætera* c. 5.

Landesbibliothek Oldenburg

** Vnde si conditio præsens aut præteritum tempus respiciat, statim, sin futurum, illius demum existentis tempore, nascitur iniuria.

§. CCLXXX.

Etiam *infantes*, *mortui q*), *absentes*, *furiosi* &c. iniuriam pati possunt, non uero qui *lubentes consenserunt r*) in dictum factumue, quod iniuriosum intellexerunt, quodque in alterius simul non tendit opprobrium. Iniuriam quis patiatur?

§. CCLXXXI.

Iniurias (1) quas fundi mandarunt (§. XXIV.), (2) fusas non puniuerunt iudices, aut (3) scriptas impressserunt typothetæ *s*), impressasque uendiderunt bibliopolæ, omnino participant, &, ubi dolo malo mandarunt, non puniuerunt &c. criminis iniuriarum rei sunt. Iniuriantium socii.

§. CCLXXXII.

Iniuria redditur atrox (1) ubi personis illata, quibus debetur reuerentia (§. LV, 3.) *t*), uel competit sanctitas; (2) ubi ea in loco publico, sacro uel profano (§. eod. nr. 4.) aut (3) multis adstantibus fusa est *u*). Quæ causæ iniuriam reddant atrociorem?

q) WILLENBERG d. *de iniuria, quæ mortuis illata* §. 15. seq.
r) 1. §. 5. ff. h.
s) *Ord. Polit.* de An. 1577. von Buchdruckern.
t) POLAC *Syst. Iur.* 326.
u) HOMBORG *Resp. Germ. ant.* III, 7, 4. HILDEBRAND & HARPPRECHT *de iniuria magistratui illata.*

Landesbibliothek Oldenburg

§. CCLXXXIII.

Quomodo iniurias uindicari iubeant leges antiquæ, &

Primi germani, qui sibi ipsis ius dicebant manu *x*), parum aut nihil de iniuriis uindicandis sanxerunt. Postea uero *pecuniariæ compositioni* quædam LL. dederunt locum *y*). Medio æuo iterum iniurias singulari uindicarunt certamine *z*). Quod quo minus institueretur, ubi transactio impediuerat, aut institutum pax facta finierat: lædens uel uirum honestum nominabat læsum, uel ab eo rogabat ueniam, uel palinodiam canebat.*

* Quod læsus iniuriam sibi illatam pecunia unquam *æstimauerit*, me legere uix memini.

§. CCLXXXIV.

hodiernæ.

Vnde non miror, quod hodie (1) reo criminis iniuriarum raro certam pœnam minentur leges moresque prouinciales, iubentes plerumque, iudicem, si iniuriati dignitatem, iniuriæ atrocitatem, iniuriantis malitiam, aliasque circumstantias, sub quibus iniuria prolata, probe attenderit, arbitrari, ad fustigationis, relegationis, carceris, an ad pecuniariam pœnam reposci debeat criminis iniuriarum reus; (2) quod alicubi actio iniuriarum æstimatoria nunquam instituta, aut nouioribus legibus

x) TACITVS *de M. G.* c. 21.

y) *L. Sal.* tit. 33. *Angl.* tit. 12. *Ripuar.* tit. 39. 41. *L. Wisig.* VI, 4, 7. *L. Longob.* I, 17, 1.

z) HEINECC. *Elem. I. G.* Tom. II. lib. II. §. 114. POLAC c. l. §. 10.

gibus in exilium acta fuerit *a*). Cæterum ubi hæc actio adhuc uiget, iudex limites ponit æstimationi, quocunque modo petitæ *b*).

§. CCLXXXV.

Iniurias retorquere cuique licet *c*)*, idque tam uerbis quam literis ad iniuriantem scriptis. Hæ modo iudici *d*), modo notario *e*) insinuantur, ut significarent eas parti alteri. Vnde patet, moribus nostris retorsiones non semper in continenti fieri. Iniuriarum retorsio.

* Retorquendi facultas hodie in Saxonia Electorali negatur omnibus. Erneuertes und geschärftes Mandat wider die Selbst-Rache §. 22. alibi uero liberis tantum ratione iniuriarum a parentibus sibi illatarum.

§. CCLXXXVI.

Actioni ad *palinodiam* (§. CCLXXXIII.) adhuc hodie locus est *f*), ubi dignitate superiori uitium morale *g*), quod pudorem grauiter fugillat & probari nequit *h*), expro- *Recantatio*

a) Verbesserte Magdeb. P. O. c. 50. §. 10.

b) BERGER *Elect. Iurispr. Crim.* p. 84.

c) STRVV *de uind. priu.* c. 10.

d) LEYSER *spec.* DXLII. m. 9.

e) HOMBORG R. 38. nr. 8. seq.

f) *R. I.* 1530. §. Item als ietzt *Ord. Cam.* p. II. tit. 28.

g) STRYK *V. m. ff.* h. §. 29.

h) HEIGIVS p. II. q. 3. nr. 43.

Landesbibliothek Oldenburg

exprobrauit inferior *i*), sit illustris, nobilis *k*), clericus*, an quis alius *l*). Tendit eo, ut iniurians se mendacii arguat *m*).

* Huic tamen recantationem non aliter, quam si eam exigant personæ iniuriatæ dignitas, iniuriæ atrocitas, & scandalum publice datum, imponi solere tradit LEYSER sp. 548. m. 14.

§. CCLXXXVII.

quandoque famosa est.

Recantatio, præsertim ubi solemniter & in iudicio post pacem sancitam vor öffentlich gehegtem Gericht *n*) facta, minuit famam. Id quod tamen praxis negat (1) si famam iudex sententionando reseruauerit*, aut (2) iniurians ad actionem per procuratorem responderit, uel (3) ob contumaciam condemnatus uel (4) iusto grauiorem pœnam sibi imponi passus fuerit.

* In Camera Imperii semper (GAIL *lib.* I. *obs.* 68. nr. 6.), in reliquis iudiciis ex prouocationis, ueritatis aliaque iusta causa solet seruari fama. HARPPRECHTI d. *de expressa honoris in sententia iudicis reseruatione* §. 38. seq. 96. seq. 133. seq.

§. CCLXXXVIII.

Quid faciendum iudici, si iniurians recantare renuat?

Iniurians in cantanda palinodia contumax, ubi *præsens* est, primum mulcta, dein

i) BERGER *El. Iur. Crim.* p. 77.

k) MAVRITIVS *nobilitate* th. 46.

l) *Const. El.* 42. p. IV.

m) DOEPLER Schaupl. der Leibes- und Lebens-Str. p. I. p. 824.

n) *Stat. Hamb.* p. IV. art. 58.

Landesbibliothek Oldenburg

dein carcere, post relegationis comminatione ad eam compellitur. Qua comminatione a reo spreta, recantat, & ad uerba: daß er alle uno iede oberzehlte dem N. zugefügte Schmäh-Worte ꝛc. progressus, alapam ei infligit, carnifex *o*). Sin reus *absens*, citatur, & si non compareat, sententia recantationem iniungens, adfigitur publice *p*).

§. CCLXXXIX.

Deprecationem Christiano dignam (eine christliche Abbitte), quæ, ubi iniurians & iniuriatus sunt dignitate pares, decernitur *q*), & præsens oblata dextra, & in foro communi absens, hicque tam per procuratorem quam in scriptis *r*), facere potest. Excipe tamen liberos, qui in parentes iniurii præsentes & genibus innixi deprecari tenentur *s*). *Deprecatio.*

§. CCXC.

Vbi iniuriæ impersonaliter factæ, uel de ui uerborum prolatorum iniuriosa, aut de dolo malo eius, qui ista protulit, supereſt dubium, *honor* iniuriati, in iudicio præsentis, *declaratur*. *Honoris declaratio.*

§. CCXCI.

Iniuriatus quamcunque actionem instituens, repellitur (1) præscriptionis (2) remis- *Exceptiones quæ iniurianti dantur.*

o) STRYK c. l. §. 32.
p) BERGER c. l. p. 83.
q) Id. c. l. p. 77.
r) LEYSER spec. DXLIII. m. 2.
s) Id. c. sp. m. 3.

Landesbibliothek Oldenburg

remissionis * (3) compensationis *t*), (4) retorsionis, (5) erroris in facto commissi (§. XXXVIII.) *u*), (6) felicitatis quæ in iniuriatum ex iniuria redundauit, uel redundare iure consuetudineue fingitur *x*), aliisque exceptionibus. Speciatim actioni *ad palinodiam*, defensionis *y*), ueritatis *z*), exprobrati uitii physici, leuioris iniuriæ &c. (§. CCLXXXVI.), actioni uero *ad deprecationem*, honoris suo modo & tempore declarati &c. exceptiones opponi queunt.

* Quæ colligi nequit ex solo usu sacræ cænæ, Diss. TILESIVS *de iniuriæ remissione quæ fit ob usum sacræ cænæ*, aut illis familiaritatis actibus, quos iniuriatus suscepit necessario, WERNHER p. I. *obs.* 137. aut honestatis ergo, aut præuia protestatione, auf Hof-Recht, STRYK V. m. ff. h. §. 35. aut iniuriarum iudicio iam finito.

TIT. XXIII.

DE BLASPHEMIA.

§. CCXCII.

Blasphemia

B*lasphemia* est iniuria (CCLXXII.), quam deus patitur.

§. CCXCIII.

uarie diuiditur.

Inde ergo facile de causa constat, cur (1) *blas-*

t) LEYSER c. sp. *de felicibus iniuriis. m.* 7.
u) Id. sp. DL.
x) BECMANN. d.
y) LEYSER sp. DXLIII. m. 6.
z) Id. sp. DLI.

(1) *blasphemiam* in *uerbalem* & *realem* (§. CCLXXIII.), in *mediatam* & *immediatam* (§. CCLXXIV.) diuidant Dd.; (2) cur *immediatæ* dicatur esse reus, (a) qui Deo diuina inesse negat, aut (b) humana inesse adserit *a*), (c) qui creaturis adscribit diuina, (d) qui deum uerbis maledictis aut obscœnis rodit (§. CCLXXV. seq.) *b*); (3) cur qui deum petit per uerbum & sacramenta, per latus Christi, per imagines &c. *mediatam* committat blasphemiam *c*) (§. CCLXXVII.)

§. CCXCIV.

Quia blasphemia sine dolo crimen non constituit (§. XXXII, 1.): sequitur (1) ut, quotquot doli sunt capaces, sint clerici, rustici an alii, ubi blasphemarunt, criminis blasphemiæ accusari queant; (2) ut qui uel rationis usu, uel sufficiente dei cognitione, uel uoluntate libera destituti, utpote (a) in medio æstu *iræ* summæ, quam iusta causa commouit, constituti, (b) summe *ebrii*, (c) furiosa *amoris* mollitie ducti, aut (d) *in obiecto errantes*, ubi blasphema protulerunt uerba, criminis blasphemiæ rei uix dici queant *d*) (§. XXXV.

Eam qui dolo malo commisit, aut

a) *R. I.* 1512. 1530. 1548. rubr. von Gotteslästern.

b) progr. nr. *de blasphemia, illiusque crimine* §. V. seq.

c) cit. progr. §. XII. seq.

d) cit. pr. §. XXII. seq.

XXXV. seq.); (3) ut conditio uerbis blasphemis addita a dolo & crimine uix liberet (§. CCLXXIX, 5.).

§. CCXCV.

commissam participat,

Præter mandantes & consultores habentur blasphemantium socii (1) qui uerba blasphema, quæ audiuerunt, *deferre e*), aut (2) delata *punire* noluerunt.

§. CCXCVI.

aliter de I. communi,

Nullam pœnam in blasphemiæ crimen statuerunt maiores nostri. Capitularia R. Francorum *f*) censuræ tantum mentionem faciunt. Constitutionem, quæ primum in criminis blasphemiæ reos criminalem pœnam statuit, Soloduri promulgatam habet LVNIG *g*). Nihil certi definit CAROLVS *h*), lectorem ad Rec. Imp. *i*) legans, qui, si paucos exceperis *k*), crimen blasphemiæ *immediatæ*, sit a quo uelit commissum, ultimo supplicio, crimen uero blasph. *mediatæ*, abscissione linguæ, relegatione, carcere aut alia

---

e) *R. I. Aug.* de A. 1548. tit. 1. §. 4. *Ord. pol.* 1577. tit. 1. §. 2. HORN Cl. XV. R. 22.

f) VI, 101.

g) *spicil. eccles.* contin. 2. p. 14.

h) C. C. art. 106.

i) de A. 1495. 1500. tit. 31. 1512. tit. 3. 1530. tit. 1. 1548. 1577. V. KRESS ad c. art. GRASS *collat. I. Ro. cum Ord. Crim.* sect. XV. p. 730. seq.

k) KRESS c. l. §. 6. not. 2.

alia pœna, quæ iusta iudici uidebitur, puniunt.

§. CCXCVII.

Leges *Badenſes l*), *Brunſuicenſes m*), *Cellenſes n*), *Magdeburgenſes o*), *Mulhuſinæ p*), *Palatinæ q*), *Wurtenbergicæ r*), ad LL. imperii ſe ſimpliciter referunt; contra iubet ius *Auſtriacum s*), blasphemos doloſos membro, quo blasphemia commiſſa eſt, priuari, poſteaque comburi; *Ius Luneb. t*), primam blasphemiam carcere cum carena, ſecundam numellis, tertiam relegatione coercet; huic congruit *ius Dithmarſicum*, niſi quod fuſtigationem ſubſtituat in relegationis locum; *ius Tyrolenſe u*) blasphemiam mulcta, carcere & carena perſequitur, niſi tertia ſit, quam corporali pœna, honorum & bonorum priuatione uindicat. *Ius Hamburgenſe x*), qua pœna quæque blasphemia uindi- aliter de I. prouinciali punitur.

l) Bad. L. O. p. VII. tit. 7.
m) *Ord. Prou.* de A. 1647. §. 3.
n) *Ord. Prou.* c. 1. 2.
o) Magd. P. O. c. 64. §. 1.
p) *Statuta* und Willkühr der St. Mühlh. lib. V, art. 1.
q) Pfälz. Mal. O. tit. VIII.
r) Würtemb. L. O. tit. 89. §. 5. V. LAUTERBACHI *differ. I. comm. & Wurtemb.* p. 199.
s) M. O. L. O. art. 59. FROELICH *comm.* über P. H. G. O. p. II. lib. I tit. 2. n. 10. p. m. 12.
t) P. O. lib. VIII. tit. 1.
u) L. O. lib. VII. art. 2.
x) IV, 1, 1.

Landesbibliothek Oldenburg

uindicari debeat, arbitrio relinquit iudicis. Ordinatio *Lignicensis y*), leuem mulctam a blasphemis exigit. *Ius Saxonicum z*), quod cæteroquin ius carolinum sequitur, eos, qui in abstracto & addito Dei nomine execrarunt, ad numellas condemnat.

§. CCXCVIII.

Quæ quum ita sint, non potest non hinc inde forensis uariare praxis. Hæc nos docet, hodie fere ubiuis (1) *abscissionem linguæ* extra usum esse *a*), (2) non nisi grauissimae blasphemiæ reos *capite* plecti, (3) Romanenses blasphemiam *Mariæ* illatam ultimo supplicio, euangelicos contra arbitraria tantum pœna persequi.

§. CCXCIX.

Causæ mitigantes quæ sint genuinæ? &

Quamcunque pœnam minentur leges moresque, ea mitigatur (1) ubi in blasphemo deficere uidetur animus deo illudendi *b*), ut si (a) acerbissimo eoque iusto dolore efferatus *c*) aut (b) summe ebrius *d*) blasphemauerit (§. CCXCIV.), (c) si ea protu-

y) Dreybings D. art. 2. V. Kayſ. und Königl. priu. des L. Schleſien p. 1133.

z) BERGER *El. Iur. Cr.* p. 476.

a) CARPZOV *pr. crim.* qu. 45. nr. 21.

b) Ill. BOEHMER *I. E. P.* V, 17, 49.

c) *R. I.* 1495 §. Nemlich LEYSER *ſpec.* DLXV. m. 29.

d) LYNCKER *deciſ.* 718.

protulerit uerba, quæ in omnium ore ſolent eſſe *e*), uel (d) ſi quæ alia dixerit, eum blasphemiæ in continenti pœnituerit *f*); (2) ubi blasphemia leuis eſt *g*), aut tantum execratio *h*); (3) ubi nonniſi ſubticuit blasphemiam ab alio prolatam *i*).

§. CCC.

Contra non eſſe puto, cur pœnam ordinariam remittamus (1) nobilibus *k*), (2) clericis *l*), (3) ruſticis *m*), iisue (4) qui ſub conditione (§. CCXCIV, 3.), aut (5) tempore, quo uehementes adfectus iam deferbuerant *n*), uel (6) ex ſua ipſius mala conſuetudine *o*), quam probe norunt, blasphemarunt. Sic quoque (7) deficiens reiteratio *p*), (8) iocus &c. pœnam mitigare nequeunt. quæ ſpuriæ?

TIT.

---

e) DECIANVS *pr. crim.* lib. VI. c. 5. nr. 4.

f) *R. I.* de A. 1529. §. 6. STRYK *V. m. ff.* XLVIII, 4. §. 19.

g) *R. I.* 1512. tit. 3. §. 1.

h) *R. I.* 1577 tit. 5.

i) *R. I.* 1548. tit 1. §. 4. BLVMBLACHER c. l. nr. 4.

k) CARPZOV *pr. cr.* qu. 45. nr. 48. ſeq.

l) GRANZ *def. inq.* p. 850. nr. 4.

m) LEYSER c. ſp. m. 7. BERGER *El. Iur. Crim.* ſuppl. p. 1. p. 117. ſq.

n) Id. c. ſp. m. 29.

o) KRESS ad h. a. §. VI. n. 5. COLER *deciſ.* 172.

p) BEYER ad h. a. poſ. 14. CARPZOV *p.* IV. *conſt.* 1.

Landesbibliothek Oldenburg

TIT. XXIV.
DE
LIBELLIS FAMOSIS.

§. CCCI.

Libellus famosus est

Scriptum, quo famosum crimen alicui obiicitur *, audit *famosus libellus*, pasquill.

* Olim addi debebat: TECTO AVCTORIS NOMINE C. C. art. 110. FROMMANN *de subscriptione* c. 6. §. 8. Hodie uero perinde est, utrum auctor nomen suum subscripserit, nec ne R. I. de A. 1577. tit. 35. von Buchdruckern §. und setzen wir ꝛc. Rokkenbauch d. *de famosis libell.* th. 20. seq. Diss. KRESS. ad c. a. §. 1.* 4.

§. CCCII.

scriptum iniuriosum, quo

Itaque libellus famosus (1) in iniuriis scriptis est, atque (2) non solum carmine, epistola, sed & pictura *q*), sculptili & fusorio opere &c. *r*), itidem (3) directe & oblique confici potest; (4) nihil interest, utrum is, in quem confectus, præsens sit an absens (§. CCLXXX.), (5) nomine uocatus, digito monstratus, an certa qualitate circumscriptus *s*).

§. CCCIII.

crimen famosum alicui obiicitur.

Ex eodem porro sequitur (6) ut ille *libellus*,

q) *R. I.* 1577. tit. 35. §. und setzen MVLLERI d. *de pictura* c. 4.

r) *Ord. Polit.* de A. 1548 tit. 34. §. 2.

s) HEIG. *qu.* 31. nr. 32.

Landesbibliothek Oldenburg

libellus, quo alicui uitæ genus criminosum *t*), aut næuus ex crimine commisso oriundus obiicitur, neutiquam uero ille, quo alicuius animi corporis aut natalium defectus notatur, *famosus* dici queat.

§. CCCIV.

In societate auctoris famosi libelli hi sunt: (1) qui libellum conscribi mandarunt, consuluerunt, aut (2) confectum affixerunt, uendiderunt, cuilibet legendum tradiderunt (§. CCLXXXI.) &c.

§. CCCV.

Quia criminis reus ille demum est, qui dolo malo deliquit (§. XXXIV,): sequitur, ut, qui animo se defendendi crimen famosum in scriptis obiecit alteri, criminis famosi libelli accusari nequeat. Criminis F. L.

§. CCCVI.

Qui libellum famosum scripsit, aut scribi fecit dolo malo *, eum eadem pœna manere deberet, qua scelus libello obiectum uindicant leges *u*); praxis tamen pœnam fustigatione guauiorem dictat rarissime *x*). Idem iuris est circa dolosos socios. Speciatim, qui libellum famosum excusserunt, omnibus illius exemplis atque iure alios quæ pœna sit? &

t) Rottenbauch c. d. th. 14. seq.

u) C. C. C. art. 110.

x) KRESS ad c. a. §. 3. * 3.

Landesbibliothek Oldenburg

libros excudendi priuantur, pœnamque pecuniariam soluere tenentur *y*).

* Libellus famosus comburitur. STRVV *de executione in effigie*, & illius auctor, ubi detegi nequit, infamis declaratur. GRANT2 *defens. reor.* p. 1. c. 4. m. 1. sect. 3. nr. 80. seq.

§. CCCVII.

quæ illam mitigent uel

Quæ pœna tamen mitigatur, (1) ubi crimen in libello alicui obiectum uel non famosum uel facile probandum est (§. CCLXXIX, 7.); (2) ubi libellus famosus impetu tantum scriptus aut culpa diuulgatus, uel (3) dolo quidem malo confectus, cum aliis tamen non communicatus, est.

§. CCCVIII.

exasperent causæ?

Contra iudex, quæ pœna irroganda sit? arbitraturus attendere debet (1) *dignitatem* illius, contra quem, & (2) *sanctitatem* loci, quo adfixus est libellus famosus, nec non (3) *qualitatem damni*, si quod libello famoso datum est.

§. CCCIX.

Libellus famosus per se iudici non facit fidem de commisso, quod alicui obiicitur, crimine, multo minus iustam causam dare potest inquisitioni.

TIT.

y) *R I* de A. 1530. A. 1541. §. Ferner haben §. Und nachdem & de wir befunden.

TIT. XXV.
DE
INIVRIIS CORPVS AFFICIENTIBVS PRAESERTIM DE ALAPA ET VVLNERIBVS.

§. CCCX.

Alapæ inflictæ

Qui alii inflixit alapas, reus est iniuriarum, &, si dolo malo illud fecerit, *criminis iniuriarum.* Contra (1) qui nimio amore ducti amasiæ, aut (2) alii iocandi, se suaque bona z) defendendi, uel corrigendi & emendandi animo, aut (3) buccas percutiendas sponte præuioue pacto præbentibus, aut (4) iis, a quibus uocati sunt mendaces, & cætera *a*) &c. inflixerunt alapas: criminis iniuriarum uix erunt rei.

§. CCCXI.

pœna & mulctam

Qui alicui inflixit alapam, regulariter soluere, & alicubi alapam aliam a carnifice pati *b*), tenetur. Quoties uero delinquentis malitia paret singularis *c*), aut iniuriati dignitas summa, aut locus delicti sanctus est priuilegiatusque, aut alapæ plures diuerso tempore inflictæ *d*): toties

z) STRYK d. *de alapa* c. III. nr. 5.
a) Id. c. I. nr. 6-8.
b) Id. c. IV. nr. 63.
c) Id. c. IV, nr. 44.
d) BERGER *El. Iur. Cr.* p. 90. MATTHAEI *de crim.* p. 135.

Landesbibliothek Oldenburg

ties carcer, relegatio, immo fustigatio dictatur, non uero capitalis pœna, si uel maxime clericis, magistratui*, parentibus &c. *e*) alapas inflixerint laici, ciues, liberi &c. Sola alapa principi inflicta capitalis est.

* Qui uero iudici aut cuidam doctori ecclesiæ, munus suum suo loco & tempore tuenti infligit alapam, qua muneris executio impeditur, ex uniuersali fere germaniæ consuetudine gladio punitur.

§. CCCXII.

retorsio. Alapas retorquere potes, non tamen gladio, nisi famam uitamue ab iis aliter defendere nequeas *f*). Sic explicanda erit germanorum parœmia: Auf eine Maulschelle gehöret ein Dolch *g*).

§. CCCXIII.

Quæ uulnerum diuisio in legibus antiquis & Vulnera sunt uel *lethalia* uel *non lethalia*, quorum illa uel per se* uel per accidens talia**; hæc uero uariis nominibus u. c. *athargrati*, *bunislegi*, seu, ut rectius scribitur, bulislegi, pulslahi, puleslac, pulislac, puleschlach, *dolg*, *gebulskini*, *hrefawunt*, *hropant*, *infanc*, *marchzan &c.* uocata, & suo i. e. pro periculi magnitudine, & uulnerati dignitate determinato, pretio

e) BERGER c. l.
f) STRYK c. d. c. IV. nr. 17.
g) HERT. *lib.* I. *parœm.* 100. PISTOR *cent.* I. *par.* 61.

pretio antiquissimis legibus *h*) æstimata probauit POLAC *i*).

* Quibus cerebri, cordis, epatis, pulmonum aliasque læsiones annumerant Exper. TEICHMEYER *Institut. med. legal.* cap. 22. seq. BOHNIVS *exam. uuln. lethal.* sect. I. c. 3. seq. VALENTINI *ff. medico-legal.* p. II. sect. I. §. 8. Troppanneger *decis. medico-forens.* dec. I. cas. 3. dec. 5. c. 7. dec. 6. cas. 3. & alibi. WELSCHIVS *de rationali uuln. lethal. iudicio.*

** Vtsi uulneris deligatio fuerit intempestiua, aut illius curatio negligens &c. SCHROETER *de eo quod iustum est circa uulnera* §. 39. Quid medici in qualitatem uulneris inquisituri attendere debeant? nos docet ALBERTI *comment. in* C. C. C. p. 322. seq.

§. CCCXIV.

I. P. Saxonicum (1) uulnera non le- in I. P. S.?
thalia distinguit in beinschrötige, fleisch, kämpfer und offene Wunden *k*), illisque addit Lähmde und Schandmahl; (2) damna iis data æstimat wergeldo *l*).

§. CCCXV.

Pœna, qua is, qui alterum dolo malo Ad quid
uulnerauit, adfici solet, *arbitraria* est, iudici &
mox carcer, mox relegatio, mox mulcta

h) L. *Sal.* tit. 19. L. *Baiuuar.* III, 1, 1. *Alam.* 59. seq. *Longob.* I, 21, 5. *Sax.* I, XI. L. *Angl.* tit. II. seq. XVI. seq.

i) *Syst. Iur. Germ. ant.* III, 6.

k) I, 68. CARPZ. *pr. crim.* q. 99. nr. 21. seq.

l) II, 16.

Landesbibliothek Oldenburg

pecuniaria *m*). Potest autem ea ad fustigationem *n*), immo ad capitis pœnam extendi *n*).

§. CCCXVI.

uulnerato uulnerans teneatur hodie?

Præterea uulnerans uulnerato tenetur (1) ad id, quod *interest*, siue (a) ad restituendam *mercedem* medico uel chirurgo præstitam, (b) ad præstandum *doloris** & (c) *operarum* uulnere impeditarum *pretium;* (2) ad *emendam* seu æstimationem mutilati membri uel corporis **, utpote deformitatis, cicatricum &c. *p*).

* Dolorem æstimat uulneratus, perpendens, *partem* corporis, ex qua hauritur, nec non *tempus*, per quod durat, dolor. Aestimationem doloris factam uulnerans minuere potest præstito iureiurando minorationis. MVLLER d. *de pecunia doloris* c. III. th. 4. seq.

** Vulnerum quidem diuisio non uero membri mutilati æstimatio eadem, atque olim, hodie in foro Saxonico adhuc obtinet CARPZOV *pr. crim.* qu. 99. nr. 21. seq. BERGER c. l. p. 89. FROELICH p. II. p. 395.

TIT.

m) CARPZ. c. l. nr. 56. seq.

n) SCHROETERI d. *de eo, quod circa uulnera iustum est.* §. 96.

o) BERGER c. l. p. 90.

p) NITSCH *de æstimatione* c. IV. th. 7. LVDOVICI d. *de eo quod iustum est circa pulchritudinem* §. 33. seq.

Landesbibliothek Oldenburg

TIT. XXVI.
DE DVELLO

§. CCCXVII.

Duellum, *Duellum* est certamen duorum armis serio * susceptum.

* Hic itaque sermo non est de dimicatione exercitii, solemnitatis uel delectationis gratia facta, aut de illo speciatim pugillatu, quem suscipiunt ita dicti Feder-Fechter und Marcus-Brüder.

§. CCCXVIII.

si non iudiciale, Distribuitur in *iudiciale* & *extraiudiciale*. Illud, quod olim solemniter suscipiebatur*, atque in iudiciis Dei occultis erat *q*), a Sec. XIII, quo uariæ ciuitates id priuilegii consecutæ sunt, ut nemo ciuium in iudicio duellico conueniretur *r*), raro, & post medium Sec. XV. a nemine amplius probatum est *s*).

* *I. P. S.* I. 49. 63. *Weichb.* c. 35. 79. 80. 81. *Spec. Sueu.* c. 170. seq. Kampf-Gericht des Burggrafthums zu Nürnberg. Vid. VISCHERVM *de iure duell.* p. 218. seq. Kampf-R. am Land-Gericht zu Francken ap. Eund. p. 250. seq. MVNSTER *Cosmograph.* V, 248.

§. CCCXIX.

tamen extraiudiciale delictum est, quod *Extraiudiciale*, quod antiquitus probarunt

q) VISCHER *de iure duell.* pag. 47. seq. KLVGKIST *de ueris duellor. limit.* sect. II. §. 11. seq.

r) DATT *de P. P.* I, 1, 34. seq.

s) GOLDAST. T. I. *constit. imper.* p. 315.

Landesbibliothek Oldenburg

runt maiores noſtri *t*), neque religio Chriſtiana, neque Regum Carolingicorum diſpoſitio *u*), neque ſanctitas certis diebus certisque locis data *x*), ſed auctoritas demum Friderici, Maximiliani, & aliorum, qui hos inſequuti ſunt, Imperatorum ſuſtulit, illud delictis grauiori pœna luendis annumerans.

§. CCCXX.

pœna uindicant leges imperii &

Eum, qui dolo malo duellum extraiudiciale *attentauit*, aut *ſine cæde commiſit*, fama & honoribus priuari, nec non pro rerum circumſtantiis relegatione, fuſtigatione, immo ultimo ſupplicio puniri, atque (2) ab eo, qui, dum ſingulare certamen ſciens uolensque ſubiit, aliquem interfecit, ſit prouocans an prouocatus, lædens an læſus, pœnam in crimen homicidii ſtatutam ſumi, & cæſum aſinino more ſepeliri, ut iuberent, in eo quandoque fuerunt Imperator & imperium *y*).

§. CCCXXI.

iura prouincialia.

Mandata, quæ de duellis non ſuſcipiendis publicarunt imperii noſtri principes ciuita-

t) MEINDERS *de iudic. centenar.* p. 141.

u) *Capitul.* IV, 27. V, 332.

x) *L. Friſion.* addit. tit. 1.

y) Reichs-Gutachten wegen der Duella, und Kayſerl. reſolution darüber de An. 1668. ap. MAVRITIVM *opuſc.* p. 1021. ſeq. anderweites Reichs-Concluſum d. 28. Dec. 1680.

ciuitatesque, fere sunt innumera. Quorum unius tantum uel alterius nouioris tenorem recensere lubet. I. SAX. ELECT. (a) qui crimen duelli *attentauit* z), aut ab alio committi fecit *a*), honoribus priuatur & per annum carceri includitur; b) is, qui duellum *commisit* sed *sine cæde*, si nobilis ad carceres, sin ignobilis, ad opus publicum, per XII. annos condemnandus est *b*); (c) qui *cædem commisit*, si nobilis, gladio puniendus, sin ignobilis, amputata dextra, laqueo suffocandus, & utriusque bonorum pars dimidia fisco addicenda *c*); (d) *in duello cæsus* si nobilis, in loco peccatorum sepeliendus, sin ignobilis, ad furcam suspendendus est *d*). I. BRANDENBVRGICO idem olim statutum erat, nisi quod duellum sine cæde commissum capitale esset, & omnia duellantium bona fisco addicerentur *e*). Hodie nemesis Brandenburgica mitior est *f*). I. Prou. BADENSI *g*) prouocans pro rerum circumstan-

z) Mandat wider die Selbst R. §. 18 seq.
a) Ib. §. 35. seq.
b) Ibid. §. 28.
c) Ibid. §. 31.
d) Ibid. §. 30.
e) *Edict.* wider die *Duella* art. 5. seq. ap. MYLIVM *Corp. Const. March.* p. II. sect. 3. p. 23.
f) Erkl. und erneuert. Mandat wider die Selbst-Rache art. 5. seq. ap. MYLIVM c. l. p. 46. seq.
g) L. R. p. VII. tit. 24.

cumſtantiis, mulcta, carcere aut relegatione punitur, nec prouocatus, ſi prouocantem occiderit, de homicidio excuſatur.

§. CCCXXII.

Quæ iſtam mitigent?

Quam pœnam tollit exceptio duelli auctoritate principis ſuſcepti; mitigant uero (1) improuiſi *b*), (2) conniuentia principis, aut (3) ludendi magis, uel (4) exiſtimationem recuperandi, quam pugnandi animo ſuſcepti duelli exceptiones. Quin quoque ſpeciatim circa pœnam duelli, ex quo cædes ſequuta eſt, exaſperandam & mitigandam idem iuris ſit, ac in pœna homicidii exaſperanda & mitiganda ſeruari mox dicemus, nullum eſt dubium.

§. CCCXXIII.

Duellantium ſocii.

Denique notes, quod duellantium ſocios, quales habentur (1) iudices, qui quo minus duellum committeretur, non impediuerunt, quum tamen potuerint, (2) duellum mandantes, conſulentes, (3) literas prouocantis prouocato inſinuantes & alicubi (4) committendum neque impedientes, neque denuntiantes *i*) &c. non eadem ubique pœna maneat.

TIT.

b) LEYSER *ſp.* 607. *m.* 7.

i) Chur S. Duell. Mandat §. 40.

TIT. XXVII.
DE
HOMICIDIO ILLIVSQVE CRIMINE ETC.
MEMBRVM I.
DE
HOMICIDIO IN GENERE.

§. CCCXXIV.

Homicidii

Homicidium est factum, quo hominis anima diuellitur a corpore.

§. CCCXXV.

Vnde hæc fluunt axiomata:

I. In hominem committitur homicidium.

II. Qui mortem homini attulit, homicida est.

§. CCCXXVI.

reus est, qui homicidii

Ex primo axiomate (§. pr. 1.) non absre infero, (1) in monstrum *k*) & hominem mortuum *l*) nullum committi homicidium; (2) sexum, ætatem, conditionem, religionem aut statum hominis qui occiditur, nihil quicquam addere aut detrahere homicidio *m*). Itaque homicidium committi potest (a) tam in christianos quam Iudæos *n*), aliosque infideles, (b) in libe-

k) BERGER *Elect. Iur. Cr.* p. I p. 97. VISCHER c. l. p. 498.

l) VISCHER c. l. p. 497.

m) Id. c. l. p. 492.

n) *I. P. S.* III, 7.

Landesbibliothek Oldenburg

in liberos & proprios homines *o*), (c) in ſanos & agonizantes *p*), (d) in inimicos & amicos interuenientes, (e) maſculos & feminas, (f) natos & naſcituros, dummodo hi iam formati ſint ac uitales *q*); & denique (g) in omnibus numeris corpore perfectos non magis quam in eos, in quibus formandis natura aliquantulum, ampliando aut imminuendo membrorum numerum, aberrauit *r*).

§. CCCXXVII.

cædem fecit

Fallor aut ex ſecundo axiomate (§. CCCXXV.) intelligere potes, reum homicidii eſſe, (1) qui *tenuit gladium*, in quem irrupit atque ſemetipſe exanimauit alius (§. XXXIV, 7.) *s*); (2) qui, ut innocens plecteretur capite, fecit falſo *teſtimonio*; (3) qui *fœtum* in utero iam formatum & uitalem diſturbauit, &, quò minus ederetur uiuus, impediuit, aut (4) editum priuauit uita, dum illum *expoſuit* loco ſolitario et hyemis tempore (§. eod.), aut (5) *uiuum ſepeliuit t*); (6) nutrix, quæ mammas denegauit, & hinc mortem attulit infanti; (7) qui

o) BERGER c. l. p. II. p. 297.

p) CARPZOV *pr. crim.* q. 17. nr. 26.

q) C. C. C. art. 133.

r) WILLENBERG d. *de licita innocent. caede* §. 15. Amſels d. *de homine innocente non occidendo.* §. 4.

s) BERGER c. l. *p.* II. *obſ.* 99

t) IOACHIMI d. *de uiuiſepultura.*

(7) qui aliquem in *aquis* suffocauit, aut (8) *uulnere* perire fecit.

§. CCCXXVIII.

Vnde, qui uulnus inflixit absolute le- u. c. inflicto uulnere
thale i. e. quod nulla arte sanari potest (§. CCCXIII.), aut illud, ex quo uulneratus pro sua persona, uulnerati membri qualitate, atque loci & temporis circumstantia non potuit sanus euadere *u*), homicida est.

§. CCCXXIX.

Quæ quum ita sint, ab homicidio te li- lethali
berare nequis, (1) probando hoc, quod ex uulnere læsus sanari potuisset, si medicus trepanationis aliorumque mediorum periculosorum gnarus adfuisset *x*), aut emplastrum maturius, quod tamen fieri non potuit, uulneri fuisset applicatum *y*); attamen (2) probando illud, quod uel medicus uulnus neglexerit, sicque alia *symptomata*, immo ipsam mortem, attulerit, uel uulneratus sibi nociua comederit, aut alio modo regimen & diætam non seruauerit.

§. CCCXXX.

Homicidæ sunt societate iuncti, qui, ut cædes committeretur (1) *mandato* (§. XXIV.) Quæ sint illius socii?

u) BODINI d. *de non requirenda letalitate uulnerum.*

x) KRESS ad C. C. C. art. 147. §. 1. n. 5.

y) BERGER *Elect. Iurispr. Cr.* p. II. *obs.* 101.

XXIV.). z) fecerunt, aut (2) *consilio* (§. XXV.) *a*); uel (3) eo, quod occisuro arma suppeditauerint, aut (4) armata manu adstiterint; uel etiam (5) hoc, quod literas homicidium mandantes tradiderint mandatario (§. XXVI.).

MEMBRVM II.
DE
CRIMINE HOMICIDII, ILLIVSQVE POENA.

§. CCCXXXI.

Criminis homicidii

Crimen homicidii est cædes hominis (§. CCCXXIV.) dolo malo perpetrata (§. XXXI.).

§. CCCXXXII.

rei non sunt, qui cædem fecerunt sine dolo,

Quare (1) neque dolus sine cæde, neque hæc sine illo constituit crimen homicidii; (2) qui dolo malo inflixit uulnus, ex quo tamen mors non sequuta, *attentati* tantum criminis homicidii reus est; (3) in reis criminis homicidii uix esse possunt (a) bruta & (b) infantes, ubi hominis morti causam dederunt (§. XXXV.); (c) ii, qui tempore, quo in furorem, (d) melancholiam, (e) summam ebrietatem (§. XXXVI.), *b*), (f) al-

z) VISCHER c. l. pag. 529.

a) Schreiber d. *de homicidiis* §. 19. seq.

b) HOMBORG *Resp.* 349 RICHTER *dec.* 1. nr. 171. & p. V. conf. 6. nr. 23.

(f) altum ſoporem (§. XXXV, 10.) *c*) uel (g) iuſtiſſimam iram (§. XXXVII, 11.) ſine culpa acti, aut (h) ui, cui reſiſti uix potuit, coacti (§. XXXIX, 3.), aut (i) ad iuſſum ſuperioris mortem, non niſi executione mandati euitandam, comminantis (§. eod. 1.) occiderunt *d*).

§. CCCXXXIII.

casu. *Homicida caſualis*, & ſic extra crimen poſitus, habetur (§. XXXIV, 2.), qui in re licita, licito loco, modo & tempore uerſatus aliquem cecidit *e*), utpote (a) chirurgus, qui uenam alicui ſecans tempore, quo accedit femina, quam a ſanguinis effuſione abhorrere neſcit, huius uel morti uel abortui cauſam dedit; (b) eſſedarius, ſine cuius culpa euerſo curru aliquis obtritus eſt, (c) pulſator campanæ, ex qua quod cecidit tintinnabulum, tranſeuntem occidit &c. *f*).

§. CCCXXXIV.

lege permittente uel iubente, aut Idem dicendum erit de iis, qui *lege*, uel *permittente* uel *iubente*, cædem fecerunt, ſi uel maxime animum delinquendi habuerint (§. XX, 1.). Itaque (a) *mari-*

c) DAMHOVDER *pr. crim.* c. 84. nr. 12.
d) Schreiber c. d. §. 20. ſeq.
e) C. C. C. art. 146.
f) VISCHER c. l. p. 536. Schreiber c. d. §. 34.

Landesbibliothek Oldenburg

tus uxorem, & (b) *pater* filiam flagrante adulterio deprehensam una cum adultero (§. CCIV, 1.) *g*), (c) *miles* hostem patriæ, aut (d) commilitonem, qui pugnare iussus in eo est, ut uexillum deserat *h*), (e) *raptæ feminæ pater* aut *maritus* raptorem in flagranti deprehensum (§. CCXLV.) impune cædere possunt. Sic quoque *furem nocturnum* (§. XCIV.) *i*), & diurnum, qui telo se defendit, telo necare potest læsus *k*).

§. CCCXXXV.

ut declinent periculum ex

Quia denique cædem ex defensione eaque necessaria ortam extra crimen ponunt leges, notes uelim, *defensionem* dici propulsationem periculi, quod sine iure in uitam, membra, honorem *, pudicitiam aut bona *l*) uel nostra uel familiae nostrae intenditur. *Necessaria* autem *defensio* dicitur actus, qui solus periculum propulsare potest ** *m*).

* Quam uarie sentiant Dd., uerba C. C. art. 138. Ehr und guten Leumuth explicantes, nos docent

g) C. C. C art 142.

h) Kayſ. Fußkn. Beſt. art. 22. Reuter-Beſt. art. 61

i) BALUZ. *Capit. R. Franc.* Tom. I. f. 117. C. C. art 150. KRESS ad eund. §. 4.

k) OBRECHT *de defens. neceſſ.* c. VIII. nr. 28. seq. Mülh. *stat.* lib. V. art 13.

l) C. C. art. 150.

m) HOMFELDT *necessitas exlex* c. 4.

cent KRESS ad C. C. C. art. 140. not. 2. BOEHMER *Elem. Iurispr. Crim.* sect. II. §. 208.

** Defensionem, quæ necessaria non est, *moderamen tutelæ*, & eam, quæ necessaria, *moderamen inculpatæ tutelæ* cum SALMONIO uocat CARPZOV *pr. crim.* qu. 28. nr. 16. seq. sine iure propterea culpatus a MAVRITIO tr. *de duellis* §. 21.

§. CCCXXXVI.

Vnde has regulas deducere licebit:

I. Non datur defensio, ubi nulla adest offensio.

II. Vbi offensio iusta, iniusta erit defensio.

III. Ea defensio, quæ sola læsionem iniustam propulsare potest, moderata seu necessaria dicitur.

§. CCCXXXVII.

Quandoquidem non datur defensio, ubi cessat offensio (§. pr. 1.), intelligere potes, neminem sub defensionis pallio uim inferre posse (1) alii, quam a quo offensus est, aut (2) aggressori, quem ab offensione plane desistentem fugere *n*), uel ad extraneos actus conuolare uidit *o*). offensione

§. CCCXXXVIII.

Regula secunda (§. CCCXXXVI, 2.) iniusta immodocet minens.

n) KRESS *ad* C. C. art. 150. *uitæ defens. fauore* § 23. KRESS ad art. 142. §. 2.

o) MAVRITIVS *de* not. 2.

Landesbibliothek Oldenburg

docet, eos (1) qui a *ui iusta* (a) magistratus punientis, (b) mariti iniuriam sibi adulterio flagrante illatam uindicantis, (c) domini pignorantis &c. aut (2) a *moderata p)* eorum, quorum potestati uel praeceptis subsunt, *castigatione*, aut (3) a *uiolenta defensione* illius, quem ipsi ad summam iram prouocarunt *q)*, se defendentes cædem faciunt, accusari posse criminis homicidii.

§. CCCXXXIX.

quodque alio modo pulsari non potuit.

Ex tertia regula (§. CCCXXXVI, 3.) consequitur, ut, licet dolo, non tamen culpa careant (1) qui uiam, periculum sibi imminens propellendi leniorem, eligere, & (2) præsens iudicis * aliorumue auxilium implorare, (3) occasionem sine ullo uitæ, corporis & honoris periculo discedendi ** arripere *r)* &c. nolentes, sibi ipsi ius dixerunt uiolenter.

* Priscis temporibus, quibus uel plane nulla, uel non satis bene constituta erant iudicia, maiores nostri armis, bellis & duellis se suaque tuebantur, & cædes aliaque facinora mutuis cædibus & infesta ui ulciscebantur (§. CCCXIX.) MAVRITIVS

p) RIEMERI d. *de necessar. defens.* §. 23. Diss. OBRECHT tr. *de neces. defens.* c. VI. nr. 17 seq.

q) CARPZOV. *pr. crim.* q. 29. nr. 42.

r) C. C. C. art. 140. §. 1. MAVRITIVS *de uitæ defens. fauore* §. 21 Diss. OBRECHT c. tr. c. X. n. 10. seq.

RITIVS *de duell.* §. 18. Hodie uero offensus offensori tunc demum uim inferre potest, ubi *uel* omni iudicis copia destituitur, *uel* hunc sine certo periculo expectare nequit.

** *Fugam*, medium ignominiosum nec certi euentus, capessere nemo cogitur. KRESS ad a. 140. * 2.

§. CCCXL.

Nec minus inde colligere licebit (1) *armatum* & quandoque *inermem s*) aggressorem, immo *feminam*, quæ uim masculo infert *t*), occidi posse; (2) offensioni respondere debere defensionem, sicque (3) ob *uerba minitantia* *, quæ simplicia sunt, quorumque executio iuste non metuenda *u*), non dari locum occisioni; (4) uix esse, cur (a) defensor teneatur *iisdem armis* uti, quibus offensor *x*), aut (b) *primum* expectare *ictum y*);

* An quis ab alapa se defendere queat gladio, supra (§. CCCXII.) disputauimus, & ante nos disquisiuerunt DAMHOVDER *pr. crim.* c. 79. n. 1. TILESIVS d. *de homicidio ob alapam.* CRELL. d. *de iure man.* c. 2 §. 57. RIEMER *de necess. defens.* th. 24. OBRECHT c. tr. c. XIII. nr. 9. seq.

s) MAVRITIVS tr. *de duell.* §. 26.

t) C. C. a. 144.

u) MVLLERI d. *de uerb. minitant.* c. 3. th. 3. seq. Mühlpfort d. *de legit. defens.* th. 2. a)

x) Mühlpfort c. d. th. 12. c) MAVRITIVS c. tr. §. 22.

y) C. C. a. 140. §. 2. OBRECHT c. tr. c. XI. nr. 10. seq.

Landesbibliothek Oldenburg

§. CCCXLI.

Quinam criminis homicidii rei

Quia crimen homicidii est cædes hominis dolo malo perpetrata (§. CCCXXXI.): nemo dubitabit, quin rei criminis homicidii sint (1) qui ebrietatem quæsiuerunt, ut eo audaciores essent ad committendum homicidium postea secutum (§. XLI, 1. XIX, 2.), (2) qui Caium, non necessitate urgente, sed dolo malo occisurus occidit Mæuium (§. XXXVIII,) z); (3) qui ipse causa fuit doloris summi, quo durante commisit homicidium.

§. CCCXLII.

Sic quoque (4) uoluntarius auctor illiciti facti, unde cædes hominis necessario secuta, reus est criminis homicidii (§. XXXIV, 7.) *a*). En causam (a) cur Dd. *animum occidendi* distinguant in *directum* & *indirectum b*) *, atque (b) iura homicidam habeant (*α*) eum, qui aliquem uulneraturus occidit *c*), (*β*) medicum, qui spe maioris lucri ægroti uires pharmacis suis debilitaturus uitam ei penitus eripuit *d*)

* Hic ex *instrumento lethifero*, quo quis usus est, col-

z) STRVV *obs. crim.* c. VIII. obs. 4. KRESS ad art. 145. §. 2.

a) LEYSER *spec.* 603.

b) HOMBORG R. 320. BERGER *Elect. iur. Crim.* p. 81.

c) *L. Wisig.* VI, 5, 6. STRVV *obs. crim.* VIII, 26. p. 63.

d) C. C. art. 134. §. 3.

est, colligitur, & quidem eo certius, quo magis hoc per se lethale est.

§. CCCXLIII.

Qui dolo malo (1) aliquem tenuerunt, aut (2) de loco in locum duxerunt *e*), ut eo facilius ab alio occideretur; (3) cædem meditanti arma suppeditarunt letifera; (4) familiæ suæ, arma letifera sumenti, & in Caium stringenti, conniuerunt; (5) literas homicidium mandantes transtulerunt (§. XXVI.); (6) uerberationis *f*) (§. XXXIV, 7.), uel (7) ipsius cædis causam necessarium præbuerunt mandato, consilio *g*) &c. criminosis homicidis societate iuncti sunt. eorumque socii?

§. CCCXLIV.

Contra non nisi qu. criminis homicidii rei sunt (1) qui per iocum *h*), lasciuiam *i*), adfectatam peritiam, imprudentiam *k*) &c. aliquem necarunt; (2) qui rei illicitæ dederunt operam, unde mors alicuius per accidens & inopinato secuta (§. XXXIV, 7.); (3) qui in re licita illicito modo, loco aut tempore uersati Qui qu. criminis homicidii dicantur rei?

e) THESSAVRVS *cent.* 5. *decis* 73.
dec. 31.
f) MVLHAVSEN. *de pœna talion. in homicidio* sect. 1. §. 24.
g) BRVNNEMANN *h*) CAEPOLLA *cons.* 31.
i) C. C. C. art. 146.
k) C. C. C. art. 134. §. 1.

sati *l*) (§. LII, 1.) mortem alicui attulerunt, speciatim (a) qui transiliuerunt metas moderaminis inculpatæ tutelæ (§. CCCXXXVII. seq.) *m*), (b) maritus, qui adulterum aut raptorem in flagrante non deprehensum occidit (§. CCIV, 2. CCXLV.) *n*) &c. (4) qui canem saxis petens prætereuntem interfecit; (5) qui telum, quo usus est, ex probabili causa non habuit letiferum; (6) qui non satis custodiuit bestiam, quam ad lædendum pronam cognouit, atque illius feritate postea homo periit *o*); (7) qui curru, quem culpa euertit, aliquem obtriuit *p*).

§. CCCXLV.

Pœna de iure antiquo, &

Crimen homicidii maiores nostri *ab initio* uindicarunt nulla, *post* pecuniaria pœna *, quæ pro diuersitate homicidarum, hominum occisorum, loci, modi occidendi, aliarumque circumstantiarum, erat uaria *q*). Quam qui soluere non

l) *I. P. Sueu.* c. 212. ed. SCHANNAT. C. C. art. 134. BERGER c. l. p. II. obs. 120.

m) C. C. art. 142. HOMBORG Resp. 156.

n) LEYSERI d. *de marito iusto adult. punit.* nr. 5. 6.

o) *I. P. S.* II, 62. C. C. art. 136. Mülhäus. *Stat.* lib. V. art. 19.

p) C. C. art. 218. ibique interpretes.

q) *L. Baiuu.* tit. III. *Anglion.* I, 1. *Frisi.* I, 1. *Saxon.* II, 1. 3. 4. *Longob.* I, 3. 9. 11. *L. Sal.* XXVIII. XXXVIII. XLIV. seq. *L. Ripuar.* VII. seq. *L. Alam.* LXVIII.

Landesbibliothek Oldenburg

non poterat, post legem de *chrenecrundar*) a Childeberto sublatam *s*), ad illius caput omnem causam pertinuisse legimus *t*). *Denique* cædem hominis capitalem esse uoluerunt Reges Carolingici *u*), mores medii æui *x*) atque Fridericus Imp. *y*).

* Excipe tamen (1) *Wisigothos* & *Burgundiones*, quorum *illi* homicidas mox capite mox mulcta, *hi* uero, nisi cædes serui non regii facta, sanguine plectebant. *L. Wisig.* VI, 5. 6. 11. *L. Burgund.* II, 1. 3. 4. IX, 1. seq X, 1. seq. (2) suo modo *Saxones*, qui occisorem sacerdotis domini uel dominæ puniuerunt capite. *L. Sax.* II, 2. *Capit. Caroli M. de part. Sax.* §. 4. 12.

§. CCCXLVI.

Quæ licet ita contigerint, tamen crimen homicidii hinc inde* pecuniaria pœna lui potuit ad tempora usque Caroli V. *z*), qui illud ubique in Germania capitale fecit *a*). hodierno.

* Sic antiquiora statuta *Norica* iubent, homicidas centum libris hallerorum & relegatione

r) *L. Sal.* tit. LXI, ibique ECCARDVS.
s) decreto c. XVI.
t) *L. Sal.* LXI, 3.
u) *Capitul.* VI. 1. 5. 39. VII, 183.
x) *I. P. S.* II, 13. *Sueu.* c. 114. ed. BERGER.
y) LVDWIG. *reliq.* To. II. p. 193.
z) HEINECCIVS *Elem. I. G.* II, 26. §. 282. seq.
a) C. C. art. 137.

Landesbibliothek Oldenburg

decennaria puniri. DANNREVTHER *Nem. Norica* p. 70. Eiusdem fere tenoris sunt statuta *Ilmensia* de A. 1350.

§. CCCXLVII.

Ex quibus causis ea exasperetur,

Quæ pœna extrinsecus qualificatur (§. LXIII.) *b*) in eo (1) qui iterati homicidii factus est reus (§. LV, 5.); (2) qui eminentioris *dignitatis* hominem, *dominum*, magistrum, consanguineumue suum (§. eod. n. 3.), aut (3) *V. D. M.*, dum *sacra fecit*, aut (4) alium *in ecclesiam die feriato* tendentem, occidit (§. eod., 4.); (5) qui uel *imprægnatam*, ne stuprum manifestetur, uel *complices delicti*, ne ueritas criminis innotescat, interfecit (§. eod. 6.) *c*), aut (6) in hominis, quem interemit, *cadauer sæuiit d*).

§. CCCXLVIII.

cesset,

Omnis pœna CESSAT, ubi homicidium (1) *lege permittente* (§. CCCXXXIV,), uel iubente, aut (2) in *infantia e*), *furore*, *melancholia* &c. (§. CCCXXXII, 3. XXXV. seq.), aut (3) *ad iussum principis* (§. CCCXXXI, 1.), aut (4) ex *necessitate*, seruatis limitibus (§. CCCXXXV. seq.) *f*) * aut

b) KRESS ad eund. art. §. 2.

c) BERGER *El. Iur. Cr.* p. 98.

d) BEVER ad art. 137. post 16.

e) *I. P. Sueu.* c. 118.

f) C. C. C. art. 139.

aut (5) *casu* (§. CCCXXXIII.) *g*) commissum est.

* Offensio sine iure facta ubi per testes, uel, his deficientibus, per coniecturas C. C. a. 142 probata est, moderamen inculpatæ tutelæ præsumitur usque dum iudex accusatorue probauerit excessum.

§. CCCXLIX.

MITIGATVR contra, quoties uel dolo uel facto aliquid deest. Itaque homicidii accusatus iure excipit (1) de cæde *nondum consummata* (§. LXXXIX.) *h*), (2) de morte non ex uulnere sed *culpa medici* aliusue sequuta (§ CCCXXVIII. *i*), (3) de cæde in *minorenni ætate* aut (4) ex *imprudentia k*) aliaue culpa leuiori facta (§. CCCXLIV.), (5) de *excessu* in moderamine inculpatæ tutelæ, uel causæ uel modi uel temporis intuitu commisso (§. CCCXXXVII. seq.) *l*), (6) de usu *teli non letiferi**; neutiquam uero (7) de *ioco*, si hic admodum illiberalis & illicitus esset, (8) de *errore* circa personam commisso (§. CCCXLI. 2.), aut de eo, (9) quod nobilis *m*) sit uel clericus mitigetur.

g) C. C. art. 146.

h) SCHROETER *de eo quod iustum est circa uulnera* §. 68. seq.

e) C. C. C. art. 147.

k) Mülhäus. *Stat.* lib. V. art. 16.

l) CARPZOV. *pr. crim.* qu. 29. seq.

m) NOLTEN *de nobilit.* c. 15. nr. 4. seq. MAVRITIVS *de nobilit.* §. 41. seq.

Landesbibliothek Oldenburg

cus *n*), (10) quod uolentem occiderit *o*), (11) quod cum occisi heredibus *transegerit* (§. LXXXIV. *γ*) *p*); (12) quod *uulnerationem* tantum mandauerit (§. CCCXLIII, 6.) *q*).

* Hi pro uario gradu culpæ *mox* fustigationis perpetuæque relegationis *mox* relegationis temporariæ uel carceris diuturnioris pœna adficiuntur, *mox* ad unum pluresue dies carceri includuntur, uel mulcta coercentur.

§. CCCL.

Homicidium in turba commissum.

Homicidio in turba commisso, uidendum: subito contigerit turba, an præuia conspiratione? *Hoc* casu omnes ordinaria *r*), *illo* autem (1) omnes, etiam auctores rixæ *s*)*, extraordinaria pœna *t*) persequitur Nemesis, si (2) exceperis uulneris lethalis auctorem, de quo satis constat. Quodsi (3) *plura uulnera*, quibus quis periit, sint *lethalia*, &, quis primum morti-

n) CARPZOV. c. l. q. 2. MYLIVS *Corp. Const. March.* p. II. sect. 3. nr. 36.

o) Diss. KRESS ad art. 134. §. 4. * 2.

p) Bad. L. R. p. VII. tit. 16. §. 1.

q) Diss. CRVSIVS *ad ius statut. Mind.* p. 319.

r) C. C. art. 184. ibique KRESS §. 1.

s) BERGER *de auctore rixæ* §. 9. MATTHAEI *de crimin.* ad XLVIII, 4, 3

t) MVLLERI d. *de homicidio a plur. commisso* sect. 2. §. 13. WERNHER *p. IV.* obs. 13. FARINACIVS *pr. crim.* qu. 92. nr. 34.

Landesbibliothek Oldenburg

mortifere percusserit? incertum, omnes, qui unum ex lethalibus uulneribus inflixerunt **, plectuntur capite ***.

* Iure tamen Austriaco uitam perdit, qui rixæ auctor fuit *Ord. Crim. Austr.* art. 64.

** Hoc admodum durum pronuntiant KRESS ad C. C. art. 148. §. 5. BEYER *ad eund.* pos. 23. seq. aliique, nec, me quidem iudice, sine ratione. Contra uerbis articuli stricte inhærendum esse putant CARPZOV *pr. crim.* q. 25. nr. 30. STRYK *V. m. ff.* h. §. 7. & alii.

*** Olim non nisi illum, quem sors nominauerat, uita priuabant Frisii. *L. Fris.* tit. 14.

MEMBRVM III.
DE WERGELDO.

§. CCCLI.

Wergeldum * est hominis peremti ** æstimatio, ab occisore præstanda ei, qui iniuriam sibi omnium maxime cæde illatam uindicaturus est. Dicitur ab effectu *Cenegild, cynigild, cynebot*, Sönisbot, & a statu peremti iam æstimati hominis *Megbote, Maegbot, manbot, leudum, leudis.* Wergeldum

* Hoc olim differebat a *Widrigildo* (§. XC.). Postea uero, superhabita distincta pronuntiatione, hæc uocabula sunt confusa, & per uocabulum *Wergeldi* sæpe bruti interemti æstimatio significata est. Id quod intelligere potes ex *L. P. S.* II, 40. & pluribus te docent ECCARD *ad L. Sal.* LV, 1. MEINDERS *de iudiciis centen.* c. 6.

** Wer-

** Wergeldum ob inflicta uulnera olim solui debitum *I. P. S.* II, 16. hodie in Sax. El. cessat ui const. 42. p. IV. CARPZOV *pr. crim.* q. 34. nr. 40. seq.

§. CCCLII.

cui

Vnde (1) wergeldum liberi hominis petunt *agnati u*) cædem uindicaturi *x*), proprii uero *dominus*; (2) ubi non proximus sed remotus agnatorum uindicat cædem, huic non illi wergeldum debetur; (3) alius wergeldum petere, alius hereditatem adire potest, sicque (4) ex petitione wergeldi non constat de hereditatis aditione *y*).

§. CCCLIII.

Agnatis deficientibus*, hodie wergeldum cedit *cognatis*, imo *feminis* z), si necem uindicare intenderint *a*); nunquam tamen *magistratui b*).

* Quandoque cognati una cum agnatis eiusdem gradus ad cædem uindicandam, sicque ad wergeldum petendum, admissi sunt CARPZOV *pr. crim.* q. 34. nr. 59.

§. CCCLIV.

---

u) SPEELMANN *glossar* u. faida.

x) *I P. S.* II, 14. III, 42. WEHNER u. Manngeld.

y) PFEIL. *consil.* 23.

z) CARPZOV. *dec.* 296. nr. 38. seq.

a) IDEM *p.* IV. *const.* II. *def.* 8. 9. ZOBEL p. IV. *diff.* 32.

b) Diss. KAYSER *pr. crim.* p. m. 178. seq. CARPZOV *pr. crim.* q. 34.

Landesbibliothek Oldenburg

§. CCCLIV.

Wergeldum debent, (1) non dolosi aut a quo, casualis *c*), sed *culposi homicidii reus* * *d*), utpote (a) qui limites moderaminis inculpatæ tutelæ transiliuit &c. *e*) (§. CCCXLIV.) (b) maritus, qui uxorem suam adulteram, quam in flagranti crimine non deprehendit, occidit *f*), (c) qui sine causa aluit nociuum animal, quo homo interfectus est *g*); (2) culposi homicidarum socii, & quidem ita, ut unius solutio uix liberet reliquos *h*).

* Illum, qui pœnam corporalem sustinuit, *const. el.* 11. p. IV. eum uero, cui pœnam corporalem remisit principis gratia, praxis a wergeldo soluendo uult esse liberum. MARTINI *ad O. P. S.* tit. 36. §. 1. nr. 60. seq.

§. CCCLV.

Quantitas wergeldi (1) olim fuit uaria pro uarietate natiuitatis, conditionis & status personarum occisarum *i*); *hodie* uero ea, nulla dignitatis ratione habita, XX. imperia- quantum &

c) CARPZ. *pr. crim.* qu. 27. nr. 53. RICHTER *dec.* 2. BERGER p. II. obs. 109.

d) *I. P. S.* II, 38. 65.

e) MAVRITIVS *Opusc.* p. 926. BERLICH *p.* IV. *concl.* 18. nr. 34. seq.

f) CARPZOV *decis.* 95. nr. 18. seq.

g) THOMAE *de noxa animal.* c 9.

h) GRANTZ *def. inquis.* c. 6. m. 1. p. 13 nr. 12. CARPZOV *pr. crim.* q. 34. nr. 32. seq.

i) *L. Sax.* II, 1. 3. 4. *Fris.* tit. 15. *Alemann.* tit. 68. *I. P. S.* II, 16. III, 45.

Landesbibliothek Oldenburg

imperialibus absoluitur *k*);(2)sicut olim *l*), ita hodie, quod ad dimidiam tantum partem debetur, si femina occisa.

§. CCCLVI.

quem in finem debeatur?

Wergeldi *solutione* ciuile sistitur iudicium, olim uero impediebatur, quo minus susciperentur inimicitiæ occisi patris & propinqui *. Quandoque agnati partem wergeldi iubebant esse solatio occisi animæ *m*).

* Interim tamen per annum reo non licebat cum agnatis occisi conuersari, ne odium ex cæde natum, wergeldo sopitum, recrudesceret. KRESS *comment ad C. C.* art. 137. §. 2. n. 2. p. m. 450. Quæ forsitan causa, cur homicidam per annum ab urbe abesse iubeant aliqua statuta, utpote *Francofurtensia*, teste SENCKENBERGIO *sel. iur. & hist.* To. I. p. 6. atque *Ilmensia*, quod obseruauit SCHILTER. *exerc.* 49. §. 17.

TIT. XXVIII.
DE LATROCINIO.

§. CCCLVII.

Latrocinii

Latrocinium * est cædes hominis animo lucrandi facta.

* Latrocinia, prout extra aut intra cuiusque ciuitatis fines facta erant, uel ignominiam adferre uide-

k) CARPZOV q. 34. nr. 24. seq.

l) *I. P. S.* III, 45.

WEHNER *obs. pr.* Wehrgeld.

m) LVNIG *spicil. eccl. contin.* 2. p. 307.

uidebantur maioribus noſtris *Elem. Iur. Germ.* lib. II. §. 339. * poſtea uero mordris annumerata ſunt.

§. CCCLVIII.

Ex qua deſcriptione hanc ſtruo regulam:

Latrocinium faciunt cædes & animus lucrandi. Quibus ſi dolus accedat, naſcitur *crimen latrocinii* (§. XXXI).

§. CCCLIX.

Itaque (1) qui interfecit ſine lucrandi animo, aut ſpoliauit ſine cæde, latro non eſt *n*); (2) latrocinio nihil detrahunt (a) *loci* obſcuritas, ubi cædes ſpe lucri commiſſa *o*), (b) qualitas *inſtrumenti*, quo mors ſpoliando accelerata *p*), (c) infidelitas occiſi *q*), atque (b) exigua quantitas *lucri* percepti *r*). Quid? quod latro erit, qui ſpe lucri aliquem occidit, ſi uel maxime nihil plane lucri perceperit *s*); (3) *attentati* tantum latrocinii reus eſt, qui minatus cædem, ut eo facilius lucrum, quod ſperat, conſequeretur. rei qui ſint?

n) *Gl.* ad *I. P. S.* II, 13.

o) CARPZOV *pr. crim.* qu. 22. nr. 19.

p) DAMHOVDER *pr. crim.* c. 86. nr. 1.

q) BOEHMER *Reſp.* 1170. nr. 5. 9.

r) MENOCH de *A. I. C.* lib. II. caſ. 357.

s) CARPZOV c. l. nr. 47.

Landesbibliothek Oldenburg

§. CCCLX.

Quis latro criminosus,

Fur, qui resistentem occidit, non ut furtiuas res auferret, sed ut uitæ suæ consuleret, atque aufugeret, criminis latrocinii reus proprie non est *s*).

§. CCCLXI.

illiusque socius?

Qui latronibus auxilium ad scelus patrandum necessarium dolo malo tulerunt, consiliumue dederunt (§. XLIV), animo res spolio surripiendas participandi: in eodem reatu sunt, quo dolosi latrones.

§. CCCLXII.

Pœna criminis latrocinii

Criminis latrocinii reos rota contundi* iubet *Carolina Nemesis t*), quacum conueniunt *Austriaca u*), *Badensis x*), *Palatina y*), *Saxonica z*), *Tyrolensis a*), aliarumque prouinciarum ordinationes.

* Crimen latrocinii mulcta ponderosa uindicarunt *L. Ripuar.* tit. 15. *Saxon.* II, 6. *Alemann.* tit. 49. *Baiuu.* tit. 18 §. 2. Sub Francis tertium commissi reus morti tradebatur. *Capit.* V, 206. Tempore denique, quo specula condita sunt, latrones rota contundebantur *I. P. S.* II. art. 13. *Sueu.* c. 114. §. 3. MEICHSN. & ap. BERGER. p. 198. seq.

§. CCCLXIII.

---

s) BERGER *Elect. Iurispr. Cr.* p. 114. CARPZ. c. l. nr. 65.

t) art 137. §. 3. ibique interpretes.

u) M. G. L. G. art. 71.

x) L. R. p. VII. tit. 17. pr.

y) Mal. G. tit. 17.

z) *p.* IV. *const.* 5. & 35. *F.*

a) Tyrol. L. G. lib. VIII. art. 16.

§. CCCLXIII.

ex quibus cauſis exaſperanda, uel

Quæ pœna extrinſecus qualificanda eſt ex iisdem cauſis, ex quibus pœna ſimplicis homicidii (§. CCCXLVII.), nimirum (1) ubi in perſonam, cui ſingularis *fides*, *reuerentia* atque reſpectus debetur *b*), aut (2) *ſæpius* commiſſum eſt; (3) ubi cum eo crimen *concurrit* aliud *c*).

§. CCCLXIV.

mitiganda?

Contra omnis pœna CESSAT, ubi deſunt dolus & culpa; MITIGATVR uero ordinaria (1) ubi nulla *cædes* ſecuta* aut (2) ſecuta ſine *ſpe lucri*, aut (3) an ſecuta? ob intermiſſam cadaueris inſpectionem, adhuc dubium eſt *d*); (4) ubi *culpa* tantum in latrone illiusue ſocio reſidet; (5) ubi latronis ſocius uel cædem uel ſpolium non participat.

* Qui ad actum latrocinii *proximum* dolo peruenit, GLADIO, ſin ad *remotum*, ARBITRARIE punitur C. C. art. 178. BERGER *El. Iur. Cr.* p. 114. GRASS *collat. Iur. Ciu.* ſect. XVII. §. 1. p. 828. Ill. BOEHMER *Conſult.* To. II. dec. 1169. nr. 7. dec. 1170. nr. 12. Qui uero, quantum in ſe fuit, delictum conſummauit, ordinariam pœnam ex quorundam ſententia uix effugiet.

b) GRASS *collat. I. Ciu.* ſect. XVII. §. 1. p. 826. ſeq. MEVIVS *ad I. Lub.* p. IV. tit. 2. art. 1. nr. 6. ſeq.

c) BERGER c. l.

ſuppl. p. II. obſ. 47. p. 133. Frölich *comment.* über P. H. G. O. p. II. p. 212.

d) Diſſ. CARPZOV *dec.* 197.

Landesbibliothek Oldenburg

§. CCCLXV.

Falso causis pœnam ordinariam mitigantibus a quibusdam annumerantur (1) reiteratio, usus armorum aut inimicitia cum occiso deficiens *e*); (2) spes lucri concisa; (3) rei lucratæ quantitas exigua, uel plenaria restitutio *f*); (4) cædes in *priuatis ædibus* patrata *g*), (5) *sexus* imbecillitas.

§. CCCLXVI.

Delicta latrocinio similia.

Quia *lucri* nomine uenire solet quodvis commodum, praxis & quarundam prouinciarum leges *h*) latronem habent (1) qui maritum quendam occidit, quo illius *uxorem* ducere possit *i*), (2) qui hominem occidit, ut uel *impunitatem* (§. LV, 6.) *k*), uel rem, cuius ope secure delinquere possit *l*), uel aliud consequeretur (§. CCCLIX, 3.) *m*).

TIT. XXIX.

DE ASSASSINIO.

§. CCCLXVII.

Assassinium est

Assassinium est homicidium (§. CCCXXIV.) ex alterius mandato pro mercede

e) Ill. BOEHMER *Consult.* To. II. dec. 170. nr. 11.

f) HARPPRECHT R. 22. nr. 67.

g) Diss. REVSNER *lib.* II. *dec.* 16. *nr.* 20.

h) CARPZOV *Vol. Disp.* pag. 599.

i) BERGER c. l. p. 114. Frölich c. l. p. 209.

k) BERGER c. l. p. 98.

l) CARPZOV. q. 22. nr. 59. seq.

m) C. G. L. G. art. 71.

Landesbibliothek Oldenburg

cede peractum. Cædem mandans & mercedem in illius euentum soluturam promittens, *assassinator* audit, *assassinus* uero, qui ex mandato pro mercede cædem fecit.

* Quod nomen petunt ab *Assassinis*, Asiæ quondam incolis, qui nihil prius nihil antiquius habentes internecione Christianorum, sæpe pro mercede necarunt christianos, quibus amicos se simulabant. Quos ubi imitabantur christiani, papa omnium primus sollicitus fuit de modo quo uindicari debeat homicidium conductitium c. 1. de homic. in 6. GRASS *collat. I. Ciu.* sect. XVII. §. 2. p. 831. GESELL d. *de assassinio* §. 1. seq. THEODORICI *Colleg. Crim.* c. VII aph. 4. a) Ill. BOEHMER *I. E. P.* V, 12. § 26. seq. De ipso assassinii uocabulo uidere potes VOSSIVM *de uitiis serm.* II, 2. p. 178.

§. CCCLXVIII.

homicidium

Quandoquidem assassinium in homicidiis est (§. pr.) magis adposite dices (1) eum, qui uulnera non lethalia ex unius mandato pro mercede alteri inflixit, assassinium tantum *attentasse*; (2) nullam rationem habendam esse *religionis*, *status* aut *conditionis* occisoris uel etiam occisi (§. CCCXXVI, 2.)*; (3) & *clam* & *palam* illud committi posse, uix autem (4) in *partum nondum uitalem*, *monstrum* &c. (§. eod. 1.).

* Sunt qui assassinium in *proprium* & *fictum* seu *interpretatiuum* diuidunt, statuentes illud in chri-

in christianos ab infidelibus committi. LAVTERBACH d. *de assass.* §. 10.

§. CCCLXIX.

ex alterius mandato

Enimuero quum non omne homicidium, sed illud demum, quod ex alterius mandato pro mercede peractum est, dicatur assassinium (§. CCCLXVII.) *n*): consequitur, ut assassinus non sit, qui homicidium peregit (1) sine *mandato*. Ratihabitio subsecuta homicidium, hoc qualificat minime (§. XXIX.) Num uero quis (a) præsens, an per epistolam aut nuntium, (b) cædem ipsam an uulnerationem tantum *o*) (§. CCCXLIII, 6.), mandauerit, perinde est.

§. CCCLXX.

pro mercede susceptum.

Sic quoque (2) assassinus non erit, qui quidem ex alterius mandato, tamen nulla *mercede* interueniente, commisit homicidium, u. c. qui occidit ut complaceret mandanti *p*), ut succederet in occisi bona, aut litem, quam cum eo habet, lucraretur *q*) &c. si uel maxime peracto homicidio a mandante uiaticum acceperit

n) Diss. FOHMANN *de assassinio* §. 10.

o) POTT *de pœna conatus* c. VIII. §. 19. FEDELER d. *de Assass.* c. 3. §. 7. Diss. FARINACIVS *pr. crim.* qu. 123. nr. 139. BERGER *E. I. Cr.* p. 113.

p) MATTHAEI *de crimin.* XLVIII. tit. 5. c. 1. nr. 4.

q) FOHMANN c. d. §. 16.

rit *r*). Cæterum nihil interest, (a) merces sit certa per se an per relationem ad aliud, (d) data an promissa tantum, hæcque (c) post cædem percepta an intercepta *s*), (d) promissa magni an parui pretii *t*), (e) in pecunia consistat an re alia æstimabili. Inde Dd. inferunt, eum etiam assassinum esse, qui homicidium commisit, ut in huius euentum sibi promissum matrimonium inire possit *u*).

§. CCCLXXI.

Assassinorum socii & satellites sunt (1) assassinatores (§. CCCLXVII.), (2) proxenetæ *x*) & interpretes, quorum ope de homine pro mercede occidendo contractum est, (3) nuntii, qui literas assassinatorias detulerunt, (4) qui pecuniam assassinatoriam ab assassinatore receperunt, ut eam cæde secuta assassino soluerent &c. Assassinorum socii.

§. CCCLXXII.

Quia sine dolo nullum crimen (§. XXXIV.): non abs re infero (1) conductam cædem illius, quem cædi permittunt leges aut statuta, uix speciem esse In crimen assassinii

N 4 crimi-

r) FARINACIVS c. q. nr. 158.

s) CARPZOV *pr. crim.* qu. 19. nr. 45.

t) LAVTERBACH c. d. §. 28. CARPZOV c. q. nr. 40. GRASS c. l. p. 841.

u) Id. c. d. §. 27. FOHMANN c. d. §. 21.

x) FEDELER c. d. c. 2. §. 3. seq.

criminis assassinii *y*); (2) in criminosis assassinii sociis non esse (a) qui pecuniam assassinatoriam ignoranter detulit, attamen (b) qui in euentum mandatæ uulnerationis, quæ post fuit lethifera, mercedem soluere dolo malo promisit (§. CCCLXIX, b).

§. CCCLXXIII.

statuta pœna

Crimen assassinii sub *mordro* z) intelligi, &, nulla ratione sexus, conditionis aut dignitatis habita *a*), assassinum rota contundi, assassinatorem capite * plecti, & utriusque cadauer rotæ imponi *b*), reliquos uero satellites (§. CCCLXXI.) arbitrarie puniri antiquitus uoluerunt germani & adhuc uolunt hodie.

* Pfaltz. M. O. tit. 18. eandem pœnam assassinatori dictat, quam assassino.

§. CCCLXXIV.

mox exasperatur,

Quia crimen assassinii crescit (1) ubi commissum est *sæpius*, aut (2) in personam, cui singularis *reuerentia* debetur, aut (3) inter quam & assassinum uel assassinatorem, aliosue satellites magna intercedit *necessitudo*, (4) *coniugiumue* &c. his ca-

y) *Ord. Camer.* de A. 1555. p. II. tit. 9. §. So iemand CARPZ. q. 140. nr. 131.

z) MEINDERS *de iudic. centenar.* c. VI. §. 28.

a) LAVTERBACH c. d. §. 23.

b) C. C. art. 137. ibique interpretes. *const. el. Sax.* 5. p. IV.

his casibus pœna alias dictari solita (§. pr.) exasperatur. Videlicet reus forcipibus candentibus uritur, aut trahæ iectus ad supplicium rapitur *c*). Quandoque illius ædes diruuntur, earumque loco palus figitur *d*).

* Inde simul patebit, cur ab assassinatore modo minor, modo maior pœna quam a reliquis satellitibus, & modo acerbior & seuerior quam ab ipso assassino debeat sumi.

§. CCCLXXV.

Ab ordinaria pœna immunes sunt (1) *assassinus*, *assassinator* & *omnes satellites*, ubi deficiunt assassinii qualitates, ut si uel nullum mandatum (§. CCCLXIX.) uel nulla merces interuenerit (§. CCCLXX.), uel cædes plane non secuta (§. CCCLXVIII.) aut permittente lege commissa fuerit * *e*), (2) quisque, qui dolo carens deliquit (§. CCCLXXII.); (3) *assassinator*, qui (a) mercedem uel indeterminatam *f*), uel certam quidem, ast in euentum illius cædis, quæ sine mandati interuentu & mercedis promissione certo commissa fuerit, dare promisit, aut (c) *mandatum re-* mox mitigatur.

c) a C. C. art. 137. §. 4. GRASS *collat.* I. *Ciu.* sect. XVII. §. 2. p. 837.

d) HERTIVS Resp. 433.

e) POTT c. l. §. 12. FEDELER c. d. c. 2. §. 6. DAMHOVDER c. 83. n. 9. CARPZ. c. q. nr. 52. seq.

f) FOHMANN c. d. §. 17. GVAZZINI *def.* IV. c. 13. nr. 8.

Landesbibliothek Oldenburg

uocauit re adhuc integra (§. XXIV.) *g*), non uero (d) qui *numerationem* tantum mandauit (§. CCCLXXII, 3.); (4) *satellites* reliqui, qui post cædem demum commissam auxilium tulerunt, consiliumue dederunt.

* Cur attentatum crimen assassinii pro consummato quidam habeant, equidem non uideo. Neque enim lex neque praxis adest illud loquens. Præiudicia, quæ adferri solent, de eo tantum testimonium perhibent, quod iis, qui assassinium dolo malo sunt conati, quandoque capitalis pœna irrogata fuerit. Ast non omnis pœna capitalis est criminis assassinii ordinaria.

TIT. XXX.
DE PARRICIDIO.

§. CCCLXXVI.

Parricidium est

Parentum & liberorum cædes *parricidium* * audit.

* Hoc uocabulum, in sensu latiori sumtum, quamuis cædem, contra ius sanguinis pietatemue perpetratam, denotat *L. Wisig.* VI, 5, 17.

§. CCCLXXVII.

Vnde hæc struo axiomata:

I. Parricidium in homicidiis est.

II. Non nisi in eos, quos uel parentes uel liberos tibi natura dedit,

g) GESELL d. *de assass.* th. 12.

dit, parricidium committere potes.

§. CCCLXXVIII.

Ex primo (§. pr. 1.) facile intelligitur cædes (1) nullam rationem habendam esse *modi*, quo quis parentum aut liberorum luce priuatus est. Itaque parricidam, seu, ut alii dicere malunt, infanticidam & illam habeo, quæ infantem recens sibi natum in aquam uel latrinam proiecit, (b) lectoue suppositit, aut (c) illius umbilicum non ligauit *h*), (d) nasumue compressit &c. *i*) sicque necauit.

§. CCCLXXIX.

Ex eodem principio fluit (2) eum parricidam non esse, (a) qui aliquem parentum liberorumue suorum occidere uolens, illud fecit, ex quo cædes uel plane non uel non necessario (§. XXXIV, 7.) secuta est, (b) qui *monstrosum* partum necauit (§. CCCXXVI, 1.), aut, ex quorundam Dd. sententia, *morti* iam *uicinum k*).

§. CCCLXXX.

Ex secundo (§. CCCLXXVII, 2.) recte parentum uel liberorum. colligunt ICti (1) parricidam esse (a) qui *patri*,

h) HARPPRECHT *Resp.* 35. nr. 34. Diss. SCHULTZ d. *an umbilici deligatio in nuper natis absolute necessaria sit?*

i) ALBERTI *Iurispr. med.* To. III. p. 239.

k) THESSAURUS *dec.* 13.

patri, *matri*, *auo*, *auiæ*, aliisque *parentibus* ſuis, ſiue legitimis ſiue naturalibus *l*), lethiferas manus intulit, (b) qui quendam *liberorum* ſuorum necauit. Occiſus fuerit teneræ an adultæ ætatis, primi an ulterioris gradus, ex legitimo an illegitimo coitu *m*) procreatus, in poteſtate occidentis adhuc conſtitutus an ſeparatus &c. perinde eſt.

§. CCCLXXXI.

Nec minus inde patet (2) uix parricidam eſſe, (a) qui patrem occiſurus occidit extraneum (§. XXXVIII.), (b) qui occidit *priuignum*, *nouercam n*), aut eorum aliquem, quibuscum ſibi uel *ciuilis o*) uel *ſpiritualis* tantum *p*) intercedit *cognatio*.

§. CCCLXXXII.

Parricidii pœna, tam de l. Carol.

Parricidium ubi dolo malo perpetratum eſt, culleo (§. LXII, 2.) *q*), ſin culpa commiſſum, extra ordinem uindicatur *.

* Huius criminis reos uaria pœna perſecuti ſunt maiores. Plerumque parricidam priuabant bonis mox quibusdam *L. Friſ.* tit. XIX. mox omnibus, *L. Longob.* I, 10. prouti ſcilicet liberos habe-

l) STRVV c. 6. *obſ. crim.* 1.
m) Streckers d. *de parricid.* §. 12. ſeq.
n) NAEVIVS c.d.p.22.
o) BERGER *Elect. Iurisprud. Crim.* p. 110.
p) CARPZOV *pr. crim.* qu. 9.
q) C. C. art. 131.

habebat nec ne. *L. Wisig.* VI, 5, 17. ALEMANNI parricidam, bonis illius fisco addictis, in monasterium detrudebant, ut ibi perpetuam ageret pœnitentiam. *L. Alam.* tit. 40. SCHAAFF *ad L. Pomp. de parric.* §. 64. WISIGOTHI a criminoso parricida sumebant pœnam talionis *L. Wisig.* VI, 5, 17. & supplicium, CAROLVS M. *Capit.* VI, 7. 8. Postea Saxonibus & Sueuis pœna L. Pompeiæ æquior uisa. *gl.* ad *I. P. S. I*, 14. *Spec. Sueu.* c. 231. & paulatim illud inualuit, ut feminæ, si quæ infantem interemerint suum, uiuæ sepelirentur & palo transfigerentur. KRESS ad C. C. art. 131. §. 1. n. 5. p. 418. seq. WAGNERI d. *de supplic. parric.* §. 18. Alia parricidia quomodo sint punita, non omnino constat.

§. CCCLXXXIII.

Nemesin Carolinam quarundam pro- quam pro-
uinciarum leges sequuntur, aliarum uero uinciali,
deserunt. Scilicet *Saxonicum r*), *Brandenburgicum s*), aliaque iura culleum, *Dithmarsicum t*) uiuisepulturam, *Austriacum u*) & *Luneburgicum x*) rotam, *Tyrolense y*) uero *Wurtenbergicum z*) & *Salisburgense*

r) *dec. elect.* 78.

s) MYLIVS *Corp. Constit. March* p. II. sect. 3. nr. 42. 48.

t) art. 118.

u) M. G. L. O. p. II. *art.* 65. FROELICH *comment.* über P. H. G. O. II, 2. pag. 298. seq.

x) PVFENDORF *introd. in proc. crimin. Luneb.* c. 24. §. 89.

y) Tyrol. L. O. lib. VIII. art. 42.

z) LAVTERBACH *differ.* 20 n. 6. GRASS *collat. I. Ro.* sect. 17. §. 3. p. 851. seq.

Landesbibliothek Oldenburg

burgense a) gladium minantur matribus infanticidis. Ius *Mulhusinum b*), inter infanticidas distinguens, iubet patrem forcipibus candentibus distractum capite truncari, matrem uero culleo insui. *I. P. Badense c*) masculos rota, feminas uero uel gladio uel culleo persequitur.

§. CCCLXXXIV.

mox cessat, Parricida, qui culpa pariter atque dolo caret, ab omni pœna immunis est (§. LXXIV, 2.). Itaque non potest non impune abire, qui quendam parentum liberorumue suorum necauit (1) casu *d*), aut (2) ex insania *e*), aut (3) in summa ebrietate constitutus, aut (4) ex mandato illius, cui parere debebat, aut (5) permittente lege, utsi quis (a) patriæ proditorem *f*), aut (b) cum sua necantis uxore adulterantem, incestuantemque (§. CCIV.) *g*) occiderit, aut speciatim (c) si pater extrema famis necessitate * ductus quendam liberorum suorum mactauerit, mactatumque comederit. Cæterum hic notes uelim, nulla lege fundari *h*) regulam: *Ex*

a) BLVMLACHER ad art. 131. nr. 1.

b) Mühlh. *Statuta* V, 15, 4.

c) L. R. VII, 18.

d) SCHOEPFF d. *de infantic. præs.* §. 1.

e) BILDERBECK d. *de parricid.* §. 25.

f) MEESTER d. *de parricid.* §. 24.

g) BILDERBECK c. d. §. 26.

h) MATTHAEI tr. *de crimin.* p. 532.

Landesbibliothek Oldenburg

Ex quibus cauſis pater filium exheredem ſcribere poteſt, ex iisdem eum interficere poteſt ſine parricidii crimine.

* In Pomerania olim plurium filiarum pater, quasdam pro lubitu necare uel exponere poterat, CRAMER Pommer. R. H. p. I. c. II. ZEILER ep. 604. Otto uero Bamb. Ep. Pomeranorum Apoſtolus, illud 1124. prohibuiſſe uidetur ZEILERO ep. 382.

§. CCCLXXXV.

Non quidem omni culpa, dolo tamen, deſtituti uidentur mihi (1) qui occiderunt, quos uel in parentibus liberisque ſuis, uel in uiuis, eſſe probabiliter ignorarunt *i*), aut bicipites uel monſtroſos habuerunt *k*); (2) qui impetu *l*), aut (3) ex incuria *m*), aut (4) iuſto dolore moti *n*), aut (5) modum caſtigationis excedentes (§. CCCXLIV.) *o*), aut (6) ad doloſas aliorum incitationes *p*) ſuos necarunt liberos; (7) qui filiam occidit, ut ne ſtuprum pateretur *q*); (8) quæ præcepto patris inducta partum recens natum occidit *r*). mox mitigatur,

§. CCCLXXXVI.

i) NAEVIVS c. d. p. 30 ſeq.

k) Id. c. d. p. 33. ſeq.

l) BILDERBECK c. d. §. 28.

m) KRESS ad art. 131. §. 1. nr. 3.

n) WERNHER *p.* III. *obſ.* 150.

o) CARPZOV *p.* IV. *conſt.* 3. *d.* 12.

p) BERLICH *p.* IV. *concl.* 7.

q) BILDERBECK c. d. §. 29.

r) WITTVM *conſil.* 4.

Landesbibliothek Oldenburg

§. CCCLXXXVI.

Itaque parricidam defensurus (1) parricidii attentati (§. LXXXIX.) *s*), (2) cædis per accidens secutæ (§. CCCLXXIX.), (3) culpæ minoris (§. CCCLXXXV, 2.), (4) cognationis spiritualis tantum, aut (5) ciuilis (§. CCCLXXXI. b), (6) incertæ filiationis (§. CCCLXXXV, 1.) aliasque exceptiones opponere, & sic, ut pœna ordinaria mitigetur, facere potest.

§. CCCLXXXVII.

mox exasperatur.

Contra, ubi crimen parricidii *sæpe* peractum est, pœna ordinaria (§. CCCLXXXII) exasperatur, atque mater infanticida uiua sepelitur & palo transfigitur, aut ante cullei supplicium forcipibus candentibus uellicatur *t*). Quam eandem pœnam irrogandam putarem ei, qui *crudeli modo* peregit crimen parricidii.

§. CCCLXXXVIII.

Parricidarum socii.

Qui parricidæ a consiliis fuerunt, auxilium tulerunt, in parricidio committendo expresse assenserunt &c. sunt quidem illius socii, ast crimen non participant eodem modo, ubi inter eos & occisum cognatio deest. Quo igitur casu eos non parricidii, sed homicidii pœna persequerer.

§. CCCLXXXIX.

Affinia parricidii.

Qui coniugem, fratrem, sororem, aliosue

s) CARPZ. *pr. crim.* q. 17. *t*) C. C. art. 131. §. 3.

aliosue propinquos occidit dolo malo, grauiori quidem pœna quam rei criminis homicidii, non tamen eadem, qua criminosi parricidæ, plectendum esse iudico (§. LXXV, b.) *u*).

§. CCCXC.

Qui in occidendo coniuge, fratre alioue cognato, transgressus est limites moderaminis inculpatæ tutelæ, in occisi bona & iura alias sibi quærenda *x*) non succedit, sed ea fisco relinquere debet *y*). Iudicium ciuile.

TIT. XXXI.
DE
EXPOSITIONE INFANTVM.

§. CCCXCI.

Qui recens natum, ut pereat, abiecit, aut loco solitario uel hyemis tempore exposuit (§. CCCXXVII, 4.), de cæde, si qua sequuta est, tenetur (§. XXXIV, 7.), * *z*). Vnde mox cullei (§. CCCLXXXII), mox gladii (§. CCCXLVI.) pœnae dandus est locus. Expositio infantum an capitalis? &

* Infantum expositio, quæ olim ignorabatur, Francorum tempore, ut uel infamia declinaretur uel onus alendi deponeretur, frequentata, immo, ne infanticidia committerentur, sermone sacro imperata est. *Conc. Matisc.* c. 6.

u) Strecker c. d. c. 3.
x) *I. P. S.* III, 84.
y) LVDOLF *obs. for* 30.
z) C. C. C. art. 132.

Landesbibliothek Oldenburg

§. CCCXCII.

quando hæc pœna cesset?

Quia uero capitalis pœna tunc demum obtinet, ubi de expositione, exponentis animo occidendi, & cæde sequuta constat: iubet praxis, eos (1) qui infantem *mortuum a*) abiecerunt, aut (2) neque modo neque tempore periculoso, ut uel infamiam uel onus alendi a se defenderent, exposuerunt *uiuum*, qui postea per accidens periit *b*) &c. relegari, atque illos, quorum doloso consilio non respondit euentus, fustigari *c*).

§. CCCXCIII.

Iudicium ciuile.

Qui infantem expositum suscepit, *impensas*, si quas in eum propterea fecerit, ab expositionis auctore repetere potest.*

* *L. Wisig.* IV, 4, 1. suscipienti tribuit suscepti dominium, ita tamen, ut, uel pretio soluto uel seruo uicario surrogato, illud dissolueretur.

TIT. XXXII.

DE ABORTV PROCVRATO.

§. CCCXCIV.

Abactio fœtus

Procuratio abortus dicitur quælibet actio *d*), qua fœtus humanus in utero matris latens expellitur. *

* Hoc delictum in Germania frequentari cæpit, ex quo

a) CARPZOV *de infant. expos.* p. II. §. 13. III. 3.

b) MYLIVS ad BEVERVM p. 248. pos. 18.

c) BERGER *El. l. Crim.* p. 111.

d) FROELICH *c. l.* P. II. p. 192. 2.

ex quo Italorum peſſimum uiuendi genus corrupit probos mores noſtrorum maiorum. Primi illud cognouerunt Wiſigothi.

§. CCCXCV.

Fœtus ille uel *uitalis* eſt uel *nondum uitalis e)*. Tempus, a quo fœtus uitalis cenſeri debeat, non determinat Carolus, nec idem ponunt ICti *f)*. Hodie Dd. theoretici tempus conceptionis *g)*, practici uero illud, quo fœtus in utero ſe mouit, nominant. Iurium prouincialium uero & ſtatutariorum alia $4\frac{1}{2}$. *h)*, alia 5. menſibus *i)*, a conceptione præterlapſis, uentrem præſumunt uiuere. animati

§. CCCXCVI.

Ab eo qui fœtum uitalem (§. pr.), ut periret, expulit, ſupplicium * ſumitur. Speciatim *maſculum* gladio, *fœminam* culleo puniri iubent Nemeſis Carolina *k)* & quarundam prouinciarum leges *l)*. Praxis uero non ſexum procurantis abortum, capitalis eſt.

e) BALVZ. *Capitul.* To. I. p. 82. 116. C. C. C. art. 133.

f) POECKEL d. *de crim. partus abacti* c. 2. §. 29. BERGER *El. I. Cr* pag. 112. CRVSIVS *de indic.* p. II. c. 33. nr. 23. ſeq.

g) BRVNNEM. *proc. inq.* c. 6. nr. 69. THOMASIVS ad LANCELL. IV, 10, 7.

h) *p.* IV. *conſt. elect. Sax.* 4. M. O. L. O. art. 66. §. 6.

i) *Statut. Mulhus.* V, 15, 3.

k) a. C. C. art. 133. §. 2.

l) Bad. L. R. p. VII. tit. 19. Pfaltz. M. O. tit. 21.

Landesbibliothek Oldenburg

tum, sed cognationem, quae inter fœtum intercedit & illum, a quo eiicitur, attendere, atque hunc, ubi extraneus est, ut homicidam, sin mater, imprægnator aut alius quis ascendentium, ut parricidam punire solet.

* Olim pœna pecuniaria erat. *L. Alamann.* XCI, *Baiuu.* VII, 18. seq. Soli Wisigothi quærebant: num poculo an ictu partus abactus fuerit? illo casu capitalem, hoc uero pecuniariam pœnam statuentes. *L. Wisig.* VI, 3, 1. 2.

§. CCCXCVII.

Quando pœna cessat, mitigetur aut

Vbi femina casu fortuito, aut eum in finem procurauit abortum, ut effugeret mortem, a qua alio modo liberari non potuit *m*), omnis pœna cessat; ordinaria uero leuior, et quidem *relegatio*, petitur ab iis (1) qui fœtum expellere non potuerunt, aut (2) poculum abortionis, quod non satis intellexerunt, propinauerunt; *fustigatio* uero cum perpetua relegatione coniuncta manet illos, qui (3) fœtum expulerunt quidem, ast nondum uitalem *n*), uel eum, quem uiuere ignorabant; (4) qui eo procurarunt abortum, quod prægnanti feminæ per incuriam, lasciui-

m) MYLIVS ad BEYERVM c. art. pos. 15. BECKER de παιδοκτονια *inculpata ad seruandam puerperam* §. 49. 65. SCHROETER d. *de iure matris circa liberos sanguinolentos* §. 70.

n) THEODORICI *coll. crim.* c. 7. aph. 7. pag. 1050.

lasciuiam &c. uim fecerint *o*), aut (5) quæ adhuc minorennis, aut (6) minis uel dolosis persuasionibus patris ducta *p*), aut (7) ut a morbo gallico liberetur *q*), procurauit abortum.

§. CCCXCVIII.

Contra ordinaria grauiori pœnæ locus est, ubi (1) crimen abortus *interueniente pecunia* patratum *r*), aut (2) cum *internecione grauidæ* coniunctum est. exasperetur?

§. CCCXCIX.

Qui uenenum aut medicamentum abortiuum præpararunt, aut præparatum grauidæ dari, uel ab ea hauriri mandarunt, consuluerunt &c. si dolo malo egerint, ut principales rei puniuntur, habita tamen ratione cognationis inter eos & fœtum abactum intercedentis nec ne. Socii.

§. CCCC.

Qui commodum moraliter certum per abactionem partus eripuit cuidam feminæ, illud pensare tenetur *s*). Iudicium ciuile.

o) KRESS ad c. art. §. 2. not. 2. NAEVIVS d. *de infant. & parric.* pag. 34. seq.

p) C. C. C. art. 66. §. 13. FROELICH lib. II. tit. 13. n. 6.

q) MYLIVS c. l. pos. 14.

r) FROELICH c. l. nr. 9.

s) KRESS ad art. 133. C. C. §. 7.

Landesbibliothek Oldenburg

TIT. XXXIII.
DE
PROCVRATA STERILITATE.

§. CCCCI.

Procuratæ sterilitatis reos

Carolus denique homicidii reos esse fingit, quotquot spem prolis eripuerunt, utpote (1) qui, quo minus coirent coniuges, fecerunt malis medicamentis, effascinationibus, incantationibus, aliisque artibus magicis *t*); (2) qui masculum castrarunt, eique uirgam & neruos torpere, aut uasa semen ferentia siccari fecerunt; (3) femina, quæ se ipsa sterilem reddidit, siue hoc explendæ libidinis ergo, siue ex odio, siue ex alia causa fecerit.

§. CCCCII.

quæ pœna de l. Carolino, &c.

Ab his (§. pr.), si dolo malo egerint, supplicium sumi iubet Carolus * *u*). Itaque (1) medicus, qui medicamento suo conceptionem procuraturus procurauit sterilitatem, (2) femina, quæ medicamento, quod sumsit, uim procurandæ sterilitatis inesse, plane ignorauit, & (3) qui masculum castrauit ad præceptum sui principis

t) DELRIO *disquis. mag.* lib. III. p. I. q. 4. sect. 8. p. 417. SIMON *de impot. coniug.* c. 6. th. 4.

u) C. C. art. 133.

cipis &c. quum dolo careant, uix sunt plectendi capite.

* Dictum facinus maiores nostri sola pecunia composuerunt *L. Sal.* XXXII, 17. *Ripuar.* tit. VI. XXVII. *Longob.* I, 7, 18. *Alamann.* LXV, 28. 29.

§. CCCCIII.

praxi hodierna maneat?

Quia uero hominem occidere, &, ne ille nascatur, prohibere, differunt; atque corpus delicti, peremtam prolis futuræ spem concernens, nimis dubium est: iudicant rerum forensium Dd. *x*), reum criminis procuratæ sterilitatis non nisi arbitrarie, & ad summum fustigatione coercendum esse.

TIT. XXXIV.
DE VENEFICIO.

§. CCCCIV.

In ueneficii

Veneficium est homicidium (§. CCCXXIV.) ueneno patratum.

§. CCCCV.

reos

Vnde facile patet (1) eum, qui tantum parauit aut uendidit uenenum malum, ueneficum non esse; (2) ueneficium a quouis, medico & alio, (3) in quemuis hominem (§. CCCXXVI.) (4) quocunque ueneno noxio, non tamen (5) pice suto-

x) BEYER ad c. art. *p.* IV. *concl.* 8. nr. 58. pos. 9. seq. BERLICH seq.

ria iusculo immixta *y*) committi posse; (6) *attentasse ueneficium*, qui illud fecit uenenum, ex quo mors uenenati uel plane non uel per accidens tantum (§. CCCXXXII, 2.) secuta est *z*).

§. CCCCVI.

criminosos

Neque ueri neque quasi criminis ueneficii accusare poteris, quotquot casu, uel ex necessitate uel furoris tempore aliquem ueneno sustulerunt. Contra quasi criminis ueneficii rei sunt: (1) qui uiuum argentum aliudue, quod ex medicorum sententia noxium non est, aut (2) illud, quod omnes noxium habent, ipsi autem quod ad uim & quantitatem non cognouerunt, uel (3) si quod satis cognouerint, tamen ad licitum finem *a*), uel (4) imprudenter *b*) aut temere alicui præbuerunt, sicque mortem parauerunt.

§. CCCCVII.

quæ pœna Iure Carolino &

Criminis ueneficii reos, ubi masculi sunt, rota contundi, sin feminæ, in aquis extingui * iubet Carolus *c*).

* Veneficium maiores nostri componebant pecunia.

y) HOMBORG R. 88.

z) GRASS *collat. I. Ciu.* sect. XVI. §. 3. p. 809.

a) OLDEKOP. *obs. crim.* IV, 3.

b) HOFFMANN *consult. med.* To. I. p. 35. 251. WERNHER *p.* X. *obs.* 444.

c) C. C. art. 130. §. 1.

cunia. *L. Sal.* XXII, 1. *L. Ripuar.* LXXXIII, 1. 2. *L. Longob.* I, 9, 6. 7. Wisigothi uero, & quoque Longobardi post Henrici tempora de uenenariis homicidis sumebant supplicium *L. Wisig.* VI, 2. 2. *L. Longob.* I, 9, 39. Media ætate hoc homicidium sub MORDRO comprehensum, & pœna uiuicomburii uindicatum est, quod ex *I. P. S.* II, 13. *Sueu.* c. 114. §. 12. ed. MEISCHN. & ap. BERGER p. 201. colligunt Dd.

§. CCCCVIII.

In *Saxonia d*) & *Palatinatu e*) crimi- prouinciali
nis ueneficii reus, cuiuscunque sexus sit, statuta?
rota contunditur. In *Austria f*) & AEp. *Salisburgensi g*) masculorum crura rota suffringuntur, feminarum uero capita amputantur.

§. CCCCIX.

Quoties crimen ueneficii (1) sæpius Quæ hanc
(§. LV, 5.) aut (2) mediante uenenata ho- exasperent,
stia (§. eod. nr. 6. seq.) *h*), aut (3) in personam sanguine uel alia necessitudine iunctam (§. eod. 7.), commissum est *i*), toties ordinaria pœna (§. CCCCVII. seq.) exasperatur, dum ad mortem condemnatus uel trahæ imponitur, uel candenti forcipe uellicatur *k*). Quid? quod ue-

d) CARPZOV *pr. crim.* qu. 20. nr. 22. seq.
e) Churpf. M. G. tit. 19.
f) M. G. L. G. art 72.
g) BLVMLACHER ad c. art. nr. 1.
h) MYLIVS ad BEYERVM p. 235. posit. 19.
i) BEYER ad a. 130. pos. 14.
k) C. C. art. 130. §. 2.

Landesbibliothek Oldenburg

neficus, in cuius parentum uel liberorum numero fuit ueneno necatus, insuitur culleo *l*).

§. CCCCX.

mitigentue. Contra ordinaria pœna mitiganda est (1) ubi cædes uel plane non * *m*) uel non ex ueneno secuta est *n*) (§. CCCCV, 6.); (2) ubi culpa tantum in uenefico residet (§. CCCCVI.) &c.

* Aliter sensit Cancellaria Cellensis, teste PVFENDORFIO *introd. in proc. crim. Luneb.* c. 24. §. 14.

§. CCCCXI.

Veneficorum socii. Qui hominis necandi causa uenenum uendidit, de damno, si quod secutum est, tenetur (§. XXXIV, 7.). Illius uero, qui promiscue, notis & ignotis, uenena uendidit, pœna nimis uariat *o*). Quid iustum sit circa eos, qui ueneficium mandarunt, consuluerunt &c. res per se clara est.

§. CCCCXII.

Praxis hodierna, Qui *pascua*, *cereuisiam*, *fontes*, *bruta* &c. ueneno infecerunt *p*), si eo damnum

l) FROELICH *comment.* über P. H. G. B. lib. II. p. 217. CARPZOV c. q. n. 41. seq.

m) GRASS c. l. p. 810. seq. HERTIVS *Resp.* 525. Diss. POTT *de pœna conatus* c. VIII. §. 37. seq.

n) THEODORICI *Iud. Crim.* p. 996. CARPZOV c. q. nr. 33.

o) Dd. ad C. C. art. 37.

p) Rohrs Haush-R. p. I. p. 833. STRVV. d. *de iure pasc.* th. 44.

Landesbibliothek Oldenburg

mnum dederint hominibus, in Saxonia ignem *q*), extra eam uero gladium *r*) habent uindicem; ſin nulli homini attulerint damnum, tam in Saxonia *s*) quam extra eam, obtinet pœna arbitraria *t*). Sic lanionem, qui ſciens infeſtas oues mactauerat uendideratque, ſed iis nemini nocuerat, fuſtigandum cenſuerunt Ienenſes *u*) Qui *amoris conciliandi* gratia uenenum dedit, ſecuta morte relegatur uel fuſtigatur, prout amorem licitum aut illicitum *x*) quæſiuit. Eum, qui *perpetuum morbum* u. c. dementiam ueneno cauſatus eſt, gladio plectendum eſſe, ſunt qui ſtatuunt *y*).

TIT. XXXV.

DE HOMICIDIO PRODITORIO.

§. CCCCXIII.

Homicidium proditorium præter aſſaſſinium (§. CCCLXVII.) & ueneficium Homicidii proditorii

q) p. IV. conſt. 18. ibique CARPZOV *def.* 1. & *pr. crim.* qu. 21. nr. 29. ſeq. BERLICH *p.* IV. *concl.* 26.

r) KRESS ad art. 130. §. 5.

s) p. IV. conſt. el. 3.

t) ENGELBRECHT d. *de malef. cœpt.* c. 7. §. 42. *I. P. Bad.* VII, 68.

u) Rohr c. l. p. 904.

x) BERGER *Elect. Iur. Crim.* p. 113.

y) KRESS ad c. art. §. 4. nr. 2. GRASS c. l. p. 811. WAGNER d. *de ueneficii, ſiue homicidii per uenenum attentati, in caſu, ubi mors ipſa non ſecuta, pœna capitali.*

Landesbibliothek Oldenburg

cium (§. CCCCIV.), significat quoduis homicidium per eas insidias factum, quæ præuideri & præcaueri non potuerunt.

§. CCCCXIV.

reus

Inde sequitur, ut homicida proditor sit, qui u. c. socium itineris, hospitem suum, uel alium, quocum familiariter conuersatus est &c. nefarie occidit z).

§. CCCCXV.

qua pœna adficiatur?

Qui dolo malo homicidium proditorium commisit, rota contunditur *a*). Iure Austriaco ii, qui sub specie mendicitatis cædem commiserunt, forcipibus candentibus dilacerati in 4. partes sunt secandi *b*).

TIT. XXXVI.
DE AVTOCHIRIA.

§. CCCCXVI.

De autochiriæ

Autochiria est actus, quo quis sibi ipse uiolentas manus infert. Qualem qui dolo malo seu ex reproba causa suscepit, *criminis autochiriæ* reus est.

§. CCCCXVII.

reis

Itaque (1) qui *mente capti, furore agitati, atræ bilis angustiis pressi, extremi doloris*

z) CLASEN ad art. 137.

b) GVARIENT. *Cod. Austr.* p. 692.

a) ID. c. l. p. m. 441.

doloris metu perculsi c), stulta simplicitatis opinione ducti, mandato principis seuero parentes &c. sibimetipsis mortem consciuerunt, itidem (2) qui *rerum naturalium*, earumque uirtutum, *ignari* uenena deglutiuerunt, nec non (3) qui, *ut reipublicæ aut aliis inseruirent*, uitam suam consumserunt, & breuiorem reddiderunt *d*) &c. criminis autochiriæ accusari nequeunt.

§. CCCCXVIII.

Contra istius criminis rei erunt, qui promeritarum *pœnarum metu, temeritate, irrationabili diffidentia*, aliaue reproba causa ducti interitum sibi pararunt ipsi *e*). criminosis

§. CCCCXIX.

Nullam pœnam propricidis statuunt antiquæ leges, specula * & Nemesis Carolina. Hæc enim disponit tantum *f*): *ne quis sua ipsius cæde interuertat legitimam bonorum suorum confiscationem.* quid leges

* Propricidarum cadauera olim combusta fuisse, uix probatur ex Gl. *I. P. S.* II, 3. *LL. Goslar.* ap. LEIBNITIVM *scriptor. rer. Brunsu.* To. III. p. 501. hodie uero in Ep. Herbipolitano comburî nos

e) BOCRISII d. *de eo quod iustum est circa sepult. propricid.* §. 26.

d) GERHARD d. *de crimine & pœnis propricidii* §. 4. seq.

e) IDEM c. d. §. 10. seq. STRYK d. *de iure hominis erga seipsum* p. 49. seq.

f) art. 135.

Landesbibliothek Oldenburg

nos docet Wurtzburg. *Cent*-Ordn. de A. 1670. art. fin. apud KIRCHGESNERVM *trib. nemes. i. iud.* p. 227. 350.

§. CCCCXX.

moresque statuant?

Interim tamen moribus inualuit, ut cadauera (1) eorum, qui metu pœnæ in crimen, cuius iam confessi & conuicti sunt, statutæ se occiderunt, pro grauitate criminis commissi uel discindantur uel in furca suspendantur uel rotæ imponantur uel comburantur &c. *g*), (2) reliquorum uero criminosorum propricidarum (§. pr.) alicubi uel per fenestras deiecta, uel sub domus limine extracta *h*), asinino more sepeliantur *i*).

§. CCCCXXI.

An bona propricidæ fisco addicenda?

Quia dispositio Nemeseos Carolinæ eo tendit, ut ne propricidio impediatur bonorum confiscatio (§. CCCCXIX.) *k*): sequitur, ut qui (1) confessus & conuictus criminis, cuius pœna in confiscandis bonis non constitit *l*), aut (2) reus quidem, sed nondum accusatus criminis perduel-

g) FALCKNER *de autochiria* c. 3. th 6. DOEPLER Schaupl. der Leibs- und L. St. p. II. c. 21. n. 33. seq.

h) LVDOVICI d. *de iure carnif. in bona propricidarum* §. 3. seq. DAMHOVDER *pr. crim.* c. 88.

i) FALCKNERI c. l. th. 8.

k) THEODORICI *Iudic. crimin.* pag. 1036 seq.

l) C. C. art. 135. §. 2.

perduellionis aliusue, quod confiscationis bonorum pœna manet &c. se occidit, heredem habere possit, etiam testamentarium *m*). In Ep. tamen *Herbipolitano n*), criminosorum propricidarum bona omnia, in Comitatu uero *Tyrolensi o*), mox omnia mox quædam fisco addicuntur.

§. CCCCXXII.

Non solum carnifici *mercedem* suam soluere, sed & omnes *sumtus*, *ad transportandum propricidæ cadauer necessarios*, facere tenetur iudex *p*), qui tamen quas fecit expensas, ex hereditate propricidæ, si hæc soluendo esset, repetere potest *q*). Henckergeld.

§. CCCCXXIII.

Consuetudo, qua carnifex ea omnia, quæ in loco commissi propricidii stans mucrone gladii sui attingere potest, sibi uindicat *r*), uniuersalis non est. Hinc carnifex ad eam prouocans, (1) debet probare, istam antiquitus uiguisse & adhuc uigere in loco commissi propricidii Ius carnificis in bona propricidæ.

m) *I. P. S.* II. 31. *Weichb.* art. 26. GERHARD c. d. §. 38. LVDOVICI c. d. §. 11.

n) KIRCHGESNER c. l. p. 350.

o) FROELICH *comment.* über P. H. G. O. p. II, p. 243.

p) BEIER *de expens. execut. criminal.* nr. 301.

q) MYLIVS ad BEYERVM art. 135. pos. 25.

r) DOEPLER c. l. p. I. p. 583.

Landesbibliothek Oldenburg

dii *s*), atque (2) probata hoc uti modo, ut ne quid damni inferat cuidam innocenti *t*). Quam consuetudinem quidam Dd. penitus reprobant *u*).

§. CCCCXXIV.

Pœna propricidii dolo malo attentati.

Plerumque statuunt Dd. (1) eum, qui melancholia ductus sibi uiolentas manus inferre uoluit, sed, quo minus inferret, impeditus est, clericis committendum, (2) illum uero, qui ex conscientia sceleris, uel alia causa reproba, attentauit propricidium, *relegatione* aut *carcere*, speciatim (3) feminam, quæ sibi prægnanti manus uiolentas inferre attentauit *x*), prout fœtus seruatus est, aut non, uel *fustigatione* uel *relegatione* *y*), atque (4) militem, propricidii dolo malo attentati reum, *capite* plectendum esse *z*).

§. CCCCXXV.

Propricida non criminosus.

Qui ex phrenesi aut alia animi imbecillitate sibi mortem appropinquauit, aut saltem appropinquasse uidetur, *ad marginem*

s) CARPZOV *pr. crim.* q. 2. nr. 32. FALCKNER c. d. th. 9. LVDOVICI c. d. §. 14. seq.

t) Magd. Pol. O. c. 76. §. 4.

u) LVDOVICI c. d. §. 22. seq. GERHARD *de crimine & pœnis propricidii* §. 39. STRYK *V. m. ff.* tit. *de bonis eorum qui ante sent.* §. 2.

x) STRYK c. l. §. 3.

y) MYLIVS ad BEYERVM a. 135. pos. 16.

z) BEHAIMB *mil. delinq.* obs. 4.

ginem cæmeterii sine pompa funebri sepelitur *a*).

TIT. XXXVII.
DE INCENDIO.

§. CCCCXXVI.

Incendium est actus, quo quis ædificiis uel aliis rebus ignem subiicit periculosum. Incendium

§. CCCCXXVII.

Itaque (1) incendiariis annumerari nequeunt, qui incendium minati sunt h. u. sie wolten dem andern einen rothen Hahn aufs Hauß setzen, aut ignem subiecerunt rebus non combustibilibus; (2) non nisi *attentati* incendii rei erunt, (a) qui materiam ad ignem concipiendum aptam ædibus subiecerunt, aut (b) quam alii subiecerunt, concipere fecerunt ignem, quem ipsi pœnitentia ducti extinxerunt subito *b*); (3) incendii consummati accusari possunt, quotquot fecerunt, ut ædes arderent. Vt hæ consumtæ fuerint *c*), utue flamma omne illud absumserit, quod incendiarius perire uoluit, ad delictum incendii minime requiritur. qui fecerunt,

a) BERGER *Elect. Iur. Cr.* suppl. p. II. obs. 104. p. 296.

b) THEODORICI *Iudic. Crim.* c. VII. aph. 8.

c) WERNHER *p.* IX. *obs.* 176.

Landesbibliothek Oldenburg

§. CCCCXXVIII.

eos manet pœna ignis, quæ

Qui incendium (§. CCCCXXVI.) fecerunt (§. CCCCXXVII.) dolo malo, uiui comburuntur *d*). Cui pœnæ interpretes tunc demum dant locum, ubi ex igne subiecto integræ cuidam ciuitati aut uitæ hominum aliquid imminuit periculi.

* Olim incendiarii soluebant compositionem, *L. Sal.* XVIII, 1. *Alemann.* LXXXI. *Anglion.* VIII. *Frision.* VII. *Baiuuar.* IX, 1. seq. quæ maior erat, si homines simul perierant *L. Ripuar* VI. aut domus in urbe sita incensa fuerat. *L. Wisig* VIII, 2, 1. Postea *edictum Theodorici R.* seruos incendiarios flammis tradi, *L. Sax.* V, 2 uero dolosos incendiarios cuiusuis generis uita priuari iussit. Media ætate inter Brenner & Mord-Brenner distinguebatur, quorum hi rota, illi gladio puniebantur *I. P. S* II, 13. *Sueu.* c. 114. De eo: quinam fuerint Mordbrenner? dissentiunt Dd. Alii clandestinos, alii mercede conductos incendiarios, alii eos, qui prædæ causa incenderunt, intelligunt. Cur multis hunc dissensum Dd. discuterem, certe non est, quum neque C. C. neque praxis laudatam incendiariorum distinctionem adprobet.

§. CCCCXXIX.

modo cessat

Ab omni pœna immunes erunt (1) septennio *minor*, *furiosus*, *ui maiori* compulsus &c. ubi incendium fecerunt; (2) sub *auspiciis principis* militantes, ubi ædes hostium, aut (3) ob urgentem *salutem publi-*

d) C. C. C. art. 125.

publicam, ſuburbium proprium incenderunt.

§. CCCCXXX.

Pœna ordinaria mitigatur non ſolum (1) ob incendiarii *minorem ætatem e*), (2) melancholiam *f*), (3) inſignem ſtuporem *g*) & *ſimplicitatem h*), (4) *pœnitentiam* cum celerrima ignis extinctione coniunctam *i*), itidem (5) ubi incendium *attentatum* *, aut (6) *culpa* tantum commiſſum ** eſt; ſed & (7) ubi nullum integræ ciuitati imminuit *periculum*, utſi caſa uel taberna ab aliis ædibus remota accenſa fuerit *k*): neutiquam uero (8) ob delinquentis *ſexum* ſequiorem, aut (9) *nobilitatem* auitam; (10) ob *damni* *** igne dati *reſarcitionem l*), aut (11) *tranſactionem* ſuper eo initam; aut propterea quod (12) quis ſuam ipſius domum incenderit, quodue (13) flamma opinione latius graſſata fuerit (§. XXXIV, 7.) *m*). modo mitigatur,

* Qui attentatum crimen incendii pro conſummato

 habent,

e) BARTHOLDI d. *de incend. fam.* c. 3. nr. 64. HARPPRECHT *Reſp.* 99. nr. 35.

f) BERGER *El. Iurispr. Crim.* ſuppl. p. II. obſ. 129.

g) CARPZOV *pr. crim.* qu. 39. nr. 10. & *lib.* VI. *Reſp.* 9.

h) CLASEN ad c. art. p. 397.

i) LVDOVICI d. *de effect. pœnit.* c. 3. §. 17. GRASS c. l. p. 787.

k) BEYER ad cit. art. *poſ.* 6.

l) STRYK d. *de incend. caſual.* poſ. 2. nr. 7.

m) WERNHER p. IX. obſ. 176.

Landesbibliothek Oldenburg

habent, qui dicant, nesciunt, quum in flammis excitatis quærant conatum. POTT *de pœna conatus* c. XI.

** Huc pertinet, qui (α) ignem, prout decet, non custodiuerunt, (β) materiam combustibilem prope locum, ubi quotidie ignis alitur, posuerunt, (γ) globis columbam petentes tectum aliquod stramineum incenderunt, (δ) loco non congruo ignem suscitauerunt &c. Pro culpæ uarietate pœnam uariare, nec semper inquisitorio processui locum esse, tradit BERGER *El. Iurispr. Crim.* suppl. p. II. obs. 130.

*** Damnum datum, illiusque resarcitio attendi debet in pœna extraordinaria determinanda. BERLICH. *p.* IV. *concl.* 25.

§. CCCCXXXI.

Illinquam exasperatur.

Est quidem causa, cur pœna ordinaria *qualificetur n*), quoties alia *concurrunt crimina*, ut si quis ui *pacti cum hostibus initi* incendium fecerit &c. praxis tamen in hoc casu pariter atque in reiterato incendii crimine, qualitatem pœnæ ordinariæ respuit *o*).

§. CCCCXXXII.

Vsus forensis.

Rerum forensium Dd. uolunt (1) minorem 14. a. si furti, quod perpetrauit, occultandi causa, & (2) maiorennem, si lata culpa ædes incenderit, *gladio* puniri; (3) *fustigari*, qui leui culpa ignem suscitauit

n) GRASS *collat. I. Ciu.* p. 786.

o) CARPZOV qu. 38. nr. 67.

tauit periculosum; (4) grauiori pœna adfici, qui damnum igne datum restituere nequit *p*); (5) *extra ordinem* puniri (a) ciuem, qui, quo minus oriretur incendium, non impediuit, quum tamen potuit *q*), aut (b) ortum extinguere detrectauit.

§. CCCCXXXIII.

Qui incendium dolo culpaue fecit, damnum eo datum resarcire debet. In Saxonia tamen & quibusdam aliis germaniæ prouinciis ab incendiarii, qui pœnam mortis sustinuit, heredibus resarcitio damni igne dati peti nequit *r*). Iudicium ciuile.

§. CCCCXXXIV.

Mos eum, qui ad extinguendum incendium in sua domo ortum uicinos non uocauit, in ignem proiiciendi *s*), reprobatur hodie *t*). Interim tamen, si qui eo usi sint, ob iustum dolorem extra ordinem puniuntur. Vindicta priuata.

p) LEYSER sp. DXLI. m. 10. STRYKd. *de incend. cas.*

q) LEYSER c. sp. m. 5.

r) CARPZOV c. l. nr. 43. BERLICH *p.* IV. *concl.* 24. nr. 51. seq.

s) *Gl.* ad *I. P. S.* II, 51.

t) Diss. DAMHOVDER *pr. crim.* c. 104. nr. 3.

Landesbibliothek Oldenburg

TIT. XXXVIII.
DE MAGIA.

§. CCCCXXXV.

Magiæ

Magia est ars diuinandi & miranda faciendi, modo; quem plebs adhuc cognoscere non potuit *u*).

§. CCCCXXXVI.

cuiuscunque

Diuiditur (1) in *diuinatricem* & *operatricem*, atque (2) prout nititur uel uiribus & qualitatibus *naturæ*, uel, quod olim fere omnes statuebant, commercio & pacto * cum *cacodæmone* inito, in *naturalem* & *diabolicam x*) siue *hæreticalem y*). *Hæc* semper, *illa*, si simul noxia, notam incurrit criminis.

* Hoc pactum, quod ab initio mysticum fuisse uidetur, succedente tempore uerum & proprium habuerunt simplices. Vnde non mirum, quod, quum primarii hominum adfectus sint *uoluptas*, *ambitio* & *auaritia*, statuerint, magos idcirco pactum cum diabolo inire, ut (a) ipsis cum hoc, aut cum iuuene, diaboli ope per hircum adducto, *congredi*, atque choreis & commessationibus in monte bructerorum interesse liceret. MIRVS *de conuentu sagarum ad sua sabbata*, (b) ut *artem diuinandi & miranda faciendi* tam in proprium commodum quam in aliorum damnum exercere,

u) WIER *de præstig. daemon.* I, 1.

x) FROELICH c. l. *I. E. P.* To. V. p. 461.

II, 3, 1.

y) Ill. BOEHMER

exercere, atque u. c. ex cribro, speculo &c. obscura intelligere PRAETORIVS *de coscinomantia*, & futura præuidere &c. tempestates & tonitrua excitare, fruges incantare, mures, pediculos & eius generis alia nociua animalia producere, masculis testiculos per carmina adimere, ligulas nectere, formam humanam mutare, mortuos accersere &c. possent; (c) ut rebus omnibus, quas cuperent, *abundarent*.

§. CCCCXXXVII.

quæ pœna sit ex mente C. C. &

Hæreticalem, cui hæresin, apostasiam, & sodomiam subesse putabant patres & pontifices z), igne persecuti sunt Franci *a*) & Saxones *b*). CAROLVS denique noxiam igne, innoxiam arbitraria pœna uindicari uoluit *c*).

§. CCCCXXXVIII.

illius interpretum?

Iuris Criminalis Dd. plerumque (1) *igni* tradunt eos, qui cum diabolo pacti sunt, aut concubuerunt; (2) tam commercii cum diabolo, quam artis magicæ ope diaboli cum damno aliorum exercitæ *gladium* habent uindicem, nisi (a) damnum magia datum sit *leue d*) uel (b) inopinato secutum, aut (c) magum minoris ætatis *e*) uel (d) seductum esse sat constet; (3) *relegatione* aut alia

z) *Bull. Innocentii VIII. Ioannis XXII.* &c.

a) LEYSER sp. 608. m. 14.

b) *I. P. S.* II, 13.

c) C. C. art. 109.

d) KRESS ad c. art. §. 3.

e) STRYK *V. m. ff.* tit. de sicariis §. 19.

Landesbibliothek Oldenburg

pœna arbitraria dignum iudicant eos, qui magia naturali in aliorum damnum usi sunt, aut sine pacto & commercio diabolico superstitiosas artes & præstigias adhibuerunt, citra aliorum tamen damnum *f*).

§. CCCCXXXIX.

Sanior circa magiam sententia.

Fallor, aut in omnibus illis, quæ de sagis prodigiosa narrantur (§. CCCCXXXVI.), multa ficta, quædam ridicula, pauca uera, a dæmone nulla esse, grauissimis de causis statuunt HVTCHINSON *g*), ST. ANDRE *h*), BECKER *i*), BRVNNEMANN *k*), HOFFMANN *l*), THOMASIVS *m*) aliique. Quum enim diabolus ordinem naturæ immutare & miracula edere nequeat, qui fieri potest? (a) ut cum homine congrediatur, mox incubum mox succubum se præstet, mox semen calidum mox frigidum immittat; (b) ut tempestates excitet &c. Præterea fœdus cum diabolo corporaliter iniri nequit, nec, si possit, de illius constat usu.

§. CCCCXL.

Praxis hodierna.

Hinc hodie (1) plane negamus pactum cum

f) Conf. BOEHMER *El. Iur. Crim.* sect. 2. §. 65. seq.

g) tr. von der Zauberey.

h) Lesenswürdige Briefe von der Zauberey.

i) Bezauberte Welt.

k) *Discours* von betrügl. Kennz. der Zauberey. c. 1. §. 8. seq.

l) d. *de diaboli potentia in corpora.*

m) d. *de crimine magiæ.*

cum diabolo *n*), & (2) *ad phantasmata referimus* carnales aliasque cum eo conuersationes, nec non transmutationes in hircos, potestatem uolitandi per aerem &c. (3) *adstruimus*, plures dari effectus rerum in natura fundatos, qui tamen, quomodo producantur, non omnibus innotescunt *o*); porro (4) statuimus, magiæ uel *stellionatum*, uel *superstitionem*, uel *melancholiam* subesse, atque *hoc* casu medicos, ut mentis morbum ex corporis male adfecti qualitatibus pellant, adhiberi *p*), *illo* censuræ ecclesiasticæ, & denique *isto* pœnæ extraordinariæ locum dari debere.

TIT. XXXIX.
DE
FALSO ET VARIIS ILLIVS GENERIBVS.

§. CCCCXLI.

Falsum est ueritatis immutatio, damnum ferens tertio. Quæ ubi dolo malo facta est, *crimen falsi* constituit. Falsum, seu ueritatis immutatio in præiudicium tertii facta,

§. CCCCXLII.

Vnde facile intelligitur (1) nimis uariare modos, quibus falsum committi potest;

n) Id. c. d. §. 31. seq. MAVRITIVS *de denunt. sagar.* c. 2.

o) DELRIO *disquis. mag.* II, 5.

p) Ill. BOEHMER c. l. p. 462. seq.

Landesbibliothek Oldenburg

potest; (2) non omne falsiloquium aut mendacium, quo quis onerauit alios, falsum esse *q*); (3) pro uarietate damni, falso dati, non uero illius quod dare intendit, nec lucri, quod percepit, falsarius, falsi qualitatem uariare *r*); *attentati* falsi reum esse, qui immutauit ueritatem aut rem corrupit, ut damnum ferret tertio, quod tamen non euenit; (5) falsarium uix dici posse, qui citra damnum tertii (a) sibi illegitimo confecit testimonium legitimæ natiuitatis *s*), uel (b) alius nomine insignibus aut sigillis usus est *t*), uel (c) testamentum aliudue instrumentum falsum suppressit.

§. CCCCXLIII.

cui dolus subest,

Quia deficiente dolo falsi crimen deficit (§. CCCCXLI.): sequitur, ut falsarii quidem, non autem criminis falsi rei sint (1) qui doli non capaces, aut (2) ex ignorantia, (3) errore iuris, (4) ui officii publici, uel (5) ex alia iusta causa commiserunt falsum.

§. CCCCXLIV.

quomodo puniatur?

Pœna criminis falsi arbitraria est *u*). In ea

q) POLAC *Syst. Iurisp. G. ant.* III, 5, 2.
r) a. C. C. art. 112.
s) BEIERI d. *de crimine falsi* c. 2. f.
t) KNIPSCHILD *de nobil.* I, 12. nr. 34. *Elem.* nostra *Iur. Germ.* lib. I. §. 123.
u) CARPZOV *pr. crim.* qu. 93. nr. 16. seq.

In ea determinanda iudex attendere debet *falsarii malitiam* & *damni* falso dati quantitatem * *x*) qualitatemque. Nimirum dolosus falsi reus mulctatur, priuatur fama, punitur corpore, plectitur capite, prout alterius bonis, honori, sanitati aut uitæ nocuit. Vbi damnum nondum datum est, res falsa remouetur, & leuis pœna falsario dictatur.

* Quantitas damni, quæ furtum facit magnum, hic ad capitalem pœnam non sufficit. KRESS. ad art. 112. §. 7. nr. 2. Diss. BRVNNEMANN *de Dardanariis.* c. f. nr. 25.

§. CCCCXLV.

Qui (1) *uinum* cum aqua commiscet, aut calce, sulphure, spuma argenti uel aliis rebus sanitati noxiis corrumpit, in delinquentibus est *y*); &, si dolo malo egerit, punitur uarie, prout nimirum aliorum bonis, sanitati aut uitæ damnum attulit *z*). Si uero nullum adhuc damnum dederit, iubent leges: uas, quo uinum sulphurosum continetur, frangi, uinum effundi (§. pr.), & illius adulteratorem tot aureis rhenensibus mulctari, quot amphoræ corruptæ sunt *a*). Causam, cur

Adulteratio uini.

x) C. C. art. 112.

y) *Rec. Rotenburg.* 1487. *Lindau.* 1497. *R. I. Wormat.* 1495. *Friburg.* 1498. tit. 72. *August.* 1500. tit. 33. *Ref. Pol.* de A. 1548. tit 17. von Schiff- und Fuhrl.

z) *R. I. Friburg.* cit. art. 3.

a) *R. Rotenb.* de A. 1498.

cur falsarius ob solum animum uitæ alicuius nocendi, ubi effectus deest, uita priuandus sit, equidem a WEBERO *b*) demonstratam non uideo.

§. CCCCXLVI.

Resignatio alienarum literarum.

Nec minus ille, qui (2) *alienas literas dolo malo resignauit*, falsi criminis reus, & pro diuersitate status illius, ad quem resignatæ literæ pertinent, nec non criminis falsum concomitantis aut subsequentis, uaria pœna adficiendus est *c*). Contra ab omni pœna immunes sunt (a) *iudex*, qui captiui uel ad captiuum missas literas resignauit (§. CCCCXLIII, 4.); (b) qui alienas literas casu (§. XXXIV. *d*), aut (c) quod eas iusta de causa suas habuit (§. CCCCXLIII, 2.) *e*), uel (d) ad eum, quem in potestate habet, directas uidit *f*), aut (e) ut saluti consuleret publicæ (§. eod. 5.), aperuit.

§. CCCCXLVII.

Iterata liberorum ad baptizandum oblatio.

Qui (3) *bis*, *ter* & *amplius* liberos suos *ad baptizandum obtulit*, ut sæpius lucraretur munus lustricum, fustigatus in perpetuum

b) d. *de crimine adulterat. uinor.*

c) RINCK. d. *de inspect. alien. literar.*

d) Friesens d. *de eo quod iustum est circa literas resignatas* c. 2. §. 15.

e) Id. c. l. §. 1.

f) MVLLER d. *de liter. amat.* th. 29.

petuum relegatur *g*). Pœna capitalis ex Receſſibus imperii *h*), ut quidam putant, probari nequit.

§. CCCCXLVIII.

Porro criminis falſi rei ſunt, qui, ut cum damno alterius fierent locupletiores, dolo malo (4) *nomina mutarunt* ſua *i*); (5) alios adſciuerunt titulos, alia inſignia; (6) alienum partum ſuppoſuerunt *k*); (7) menſuram * adulterarunt, aut adulterata uſi ſunt *l*); (8) ſigilla **, inſtrumenta ***, literas, librosue cenſuales corruperunt *m*) &c. Horum pœna iudicis arbitrio relicta eſt (§. CCCCXLIV.). Plura alia falſi genera.

* Hos media ætate graui pœna adfectos eſſe, conſtat ex *I. P. S.* II, 13. *Sueu.* c. 114. *Weichb. Magd.* art. 19. ubi pœna fuſtigationis ſtatuitur, conceſſa tamen reo facultate iſtam pœnam redimendi.

** Quia in ſigillorum publicorum deprauatione uel maxime periclitatur fides publica, qua tamen nihil debet eſſe ſanctius: ſigilla publica uel leuiter temerare auſos quouis ſupplicio dignos habuerunt maiores noſtri. HEINECCIVS *de ſigillis* p. I. c. 1. §. 5.

*** *L. Wiſi-*

g) CARPZOV c. qu. n. 43.

h) R. I. 1529. §. 6.

i) KREBS *de mutat. nomin.* p. 41. ſeq.

k) LYNCKERI d. *de partu ſuppoſ.*

l) SVRVV d. *de eo quod iuſtum eſt circa menſuras & pondera* c. 4. nr. 45. ſeq.

m) KRESS ad cit. art. §. 10. nr. 2.

Landesbibliothek Oldenburg

*** *L. Wisigoth.* VII, 1. seq. distinguit in *principis præcepto*, an in *priuata* quadam *scriptura* falsum commissum fuerit. *L. Ripuar.* LIX, 3. eos, qui instrumento falso in foro usi fuerant, solidis mulctabat, si Cancellarium exceperis, cuius pollex dexter amputabatur. *Longobardi* ab eo, qui chartam non ex formula scripserat, widrigeldum *L. Longob.* I, 29, 2. ab auctore autem falsæ chartae, amputatam nec ulla pecunia redimendam manum petebant *ib. leg.* I. Id quod & media ætate iuris fuit. *I. P. Sueu.* c. 384.

TIT. XL.

DE PERIVRIO.

§. CCCCXLIX.

Periurium quid?

Falsum (§. CCCCXLI.), quod sub iurisiurandi * religione committitur, qualificatum est (§. LV, 7.), & audit *periurium*.

* Maiores nostri, quibus omnes gentes inferiores erant fide, TACITVS *Annal.* XIII, 54. ignorarunt fidem iuratam, & sic etiam illius uiolationem. Ex quo uero fides germanica cæpit esse gallica, simplex non amplius sufficiebat, sed requirebatur iurata, quam uiolans periurus dicebatur.

§. CCCCL.

Vnde aperte fluunt axiomata:

I. Periurium supponit iusiurandum legitimum.

II. Periurium consummatur damno per uiolationem fidei iuratæ dato.

III. Cri-

III. Crimen periurii commissum sit, nec ne? diiudicatur ex proposito fidem iuratam frangentis.

IV. Pro uarietate damni dati uariat pœna criminis periurii (§. CCCCXLII, 3.).

§. CCCCLI.

Qui iusiurandum legitimum

Ex primo axiomate colligo, periuros non esse (1) qui non steterunt iis, quæ uel absque contestatione diuini numinis, uel sola obtestatione, uel sub formulis: bei adelichen Ehren und Treuen *, an Eides statt ꝛc. promiserunt; (2) qui iuratam fregerunt fidem, quam dederunt infantes, furiosi, mente capti, ira summa uel amoris æstu ardentes, enormiter ebrii *n*), aut (3) ui dolo uel metu adacti, aut (4) contra leges uel bonos mores, aut (5) de re illicita, eaue, quam non satis intellexerunt. Sic quoque praxis periuros non habet (6) eos, qui uiolant iusiurandum, quod haud conceptis uerbis, uel de dicenda ueritate non admoniti, uel non satis edocti, uel religioni non attemperatum cognoscentes praestiterunt (*Elem. I. Germ.* lib. IV. tit. X. sect. 3.).

* Apud Mennonistas periuris annumerantur uiolatores fidei, datæ sub formula: bei Mannen und Trauen

n) SETSER tr. *de iuramentis* l, 6. FICHTNER d. *de uar. periur. pœn.* §. 20.

Trauen uel bei Mannen Wahrheit MATTHAEI *de criminibus* XLVII. tit. f. nr. 4.

§. CCCCLII.

cum damno tertii, ac

Ex secundo (§. CCCCL, 2.) recte inferas, (1) eum attentasse tantum periurium, qui uiolatione fidei iuratæ damnum alteri inferre uoluit, ast reuera non intulit, *o*); (2) non omne mendacium iureiurando firmatum periurium esse (§. CCCCXLII, 2.).

§. CCCCLIII.

dolo malo uiolarunt,

Fallor aut ex tertio (§. CCCCL, 3.) intelligere potes (1) criminis periurii reos esse, (a) qui iurant uera esse, quæ tamen falsa probe cognorunt, (b) qui iureiurando promiserunt, de quo præstando nunquam cogitarunt, uel (c) tempore iurisiurandi praestiti cogitarunt quidem, ast illud praestare noluerunt postea. Contra (2) ex numero reorum criminis periurii eximendos iudico (a) in quibus defuit deliberatus animus alterum circumueniendi, (b) quos, promissis juratis quo minus starent, impediuit uel deus uel natura *p*) uel moralitas ciuilis *q*), (c) qui, quod uerum habuerunt, uerum

o) CLASEN *comment. ad* C. C. p. m. 311.

p) LYNCKER *Resp.* 87. nr. 33.

q) WILLENBERG d. *de periurio ueniali* sect. 1. §. 29. MATTHAEI *de crimin.* XLVII. tit. f. c. 1. nr. 7. p. m. 252.

Landesbibliothek Oldenburg

uerum esse iurarunt *r*), (d) qui contra fidem iurato datam egerunt ob notabilem status mutationem (*s*, (e) qui iure suo contra fidem iurato datam sub certa pœna agendi usi sunt *t*).

§. CCCCLIV.

Ex quarto (§. CCCCL,4.) denique colligere licebit (1) eo leuiorem pœnam criminis periurii reo dictandam esse, quo leuius damnum ille dedit (§. CCCCXLIV.), sicque (a) falsum testem in causa criminali maiorem pœnam, atque falso testi in causa ciuili iniungi potest, luere debere, (b) eumque, qui falso testimonio alium morti tradidit, seueriore pœna adficiendum esse, quam ille, qui aliquem sicut uoluit non potuit morti tradere; (2) *damni* dati *resarcitionem* & *remissionem* in determinanda pœna attendi debere *u*). pro damni dati uarietate

§. CCCCLV.

Qui in iudicio solemnibus uerbis, & admonitione de periurio uitando * facta, hoc commiserunt (1) *pecuniæ ergo*, notantur infamia *x*) iuris *y*), & priuantur uarie, plerumque manus amputatione puniuntur.

r) WILLENBERG c. d. sect. II. §. 2.

s) Id. c. d. sect. I. §. 28.

t) Id. c. d. sect. II. §. 21.

u) BEYER ad C. C. art. 68. pos. 35.

x) C. C. C. art. 107. §. 1.

y) CLASEN ad c. art. p. m. 310.

Landesbibliothek Oldenburg

digitis **, quibus iurarunt z); (2) in cauſa *criminali*, ubi affectui reſpondit effectus, pœnam talionis ſuſtinere debent *a*). *** Quid iuſtum ſit circa uiolatam urphedam, docebo lib. II. tit. 24.

* Neque peregrini neque patrii iuris ullam ſanctionem eſſe, qua admonitio clerici de uitando periurio introducta dici queat, ſtatuit MYLIVS in d. *admonitio de uitando periurio quæ fit per clericum* §. 2.

** Interpretes hoc reſtringunt ad priores digitorum articulos. BERGER *Elect. Iurispr. Crim.* p. 24.

*** Vbi germanorum fides, iurata etiam, in fumum abire cæpit, omnibus indiſtincte doloſis periuris dextra manus amputanda *L. Longob.* II, 58, 2. *Capit.* III, 4. V, 196. *Caroli M.* c. 10. aut redimenda erat, *L. Friſion.* X. *Capit.* IV, 23. dimidio wergeldo. *L. Cnuti R. Angl. Sax.* 33. ap. WILCKINS p. 139. L. *Luitprandi* VI, 91. ap. GEORGISCH p. 1109. GAERTNER *ad* L. *Sax.* p. 47. ſi exceperis Saxones, qui pœna capitali notabant periuros ſcientes, neſcientes uero manus amputatione L. *Saxon.* II, 8. 9. *Capit. Caroli M.* de part. Sax. c. 32. Subſequentibus uero temporibus nata eſt diſtinctio inter periurium iudiciale & extraiudiciale C. C. C. art. 107.

§. CCCCLVI.

Cauſæ pœnam mitigantes.

Cui pœnæ locus eſſe nequit (1) ubi *iusiurandum* uel nullum præſtitum eſt, uel illud

z) C. C. c. art. §. 2. *a*) Ibid. §. 3. & KRESS ad art. 68. §. 4.

illud, quod ſolemne *b*) & legitimum (§. CCCCLI.) dici nequit; (2) ubi periurium tantum *attentatum* eſt (§. CCCCLII, 1.); (3) ubi *damnum* periurio datum uel leue uel reſarcitum *c*), uel a læſo remiſſum eſt (§. CCCCLIV.); (4) ubi *dolus* deficit (§. CCCCLIII.). Quibus in caſibus periuri mox numellis includuntur, mox pecuniariam pœnam ſoluere debent.

§. CCCCLVII.

Qui dolo malo (a) peieraturos ui adegerunt *d*), (b) conduxerunt *e*), (c) perſuaſerunt &c. eadem *f*), & qui (d) iusiurandum peieraturis imprudenter tantum & incaute detulerunt, leuiori pœna *g*), quam criminis periurii rei, adficiuntur. Sociorum pœna.

§. CCCCLVIII.

Quædam prouincialia iura, nulla ratione cauſæ, in qua peieratum eſt, habita, amputationem digitorum *h*) aut arbitrariam pœnam *i*) minantur; *alia* inter cauſas diſtinguentia uolunt periurium in cauſa criminali commiſſum uindicari uel Iura prouincialia.

b) HEIL *iud. & def.* c. 6. §. 15. p. 362.

c) M. G. L. G. art. 91. KRESS ad c. a. §. 1. * 2.

d) *I. P. Sueu.* c. 342. ed MEISCHN. & p. 197. ed. BERGER.

e) GILHAVSEN ad art. 107.

f) C. C. c. art. §. 4.

g) LEYSER *ſpec.* 567. m. 23.

h) Dithmarſ. L. R. art. 119. *Stat Mulhus.* V, 4.

i) Hall. Regiments-Ordn. art. 10. §. 2.

Landesbibliothek Oldenburg

pœna talionis *k*), uel, prout uitæ aut corpori innocentis falso testimonio damnum allatum est, gladii aut talionis pœna *l*), atque, si in ciuili causa patratum, iudicem arbitrari, quæ pœna irroganda *m*), & num causa sit, cur præter digitos amputetur lingua *n*); *alia* ius commune sequuntur *o*). In *Morauia* denique & *Bohemia* capite *p*) priuantur criminis periurii rei.

§. CCCCLIX.

Iudicium ciuile.

Periurus ea, quæ periurio suo acquisiuit, læso *restituere q*), quid? quod alicubi *r*) damnum, quod dedit sine lucro percipiendo, resarcire tenetur.

TIT. XLI.

DE TERMINO MOTO.

§. CCCCLX.

Termini

Terminorum nomine ueniunt quæuis signa ad fines agrorum distinguendos rite posita.

§. CCCCLXI.

k) Oesterr. P. L. G. O. art. 91 §. 2

l Chur-Pfältz. Malef. Ordn. tit. 10

m Bad L. R. VII, 9.

n) Tyr. l. L. R. VIII, 20. Oesterr. P. L. G. O. c. l.

o) Goth. L. O. p. II. c. 4. tit. 1. §. f.

p) *Const. Crim. Iosephina* art 19. §. 4.

q) C. C. art. 107. §. 1. ibique CLASEN. HARTM. PISTOR obs. 150.

r) Pfältz. Mal. R. tit X. § 2, Bad. L. R. VII, 9, 2.

§. CCCCLXI.

Terminum mouere dicitur, qui id, quod fines agrorum denotat, auellit, euertit, exarat, eiicit, transponit, alio dirigit, quod ad faciem adulterat, uel modo mutat alio *s*), ut cum damno tertii ferat quid commodi (§. CCCCXLI.). moti

§. CCCCLXII.

Qui dolo malo (§. XXXI.) falsos red dit (§. pr.) terminos (§. CCCCLX.), is in *crimen termini moti* incidere dicitur. Itaque in huius criminis reorum numero erit, (1) qui ut *fines* agri sui, liberorumue suorum *dilataret*, aut (2) *litem* inter ipsum & uicinum de finibus regundis pendentem *obscuraret t*), falsum fecit terminum; neutiquam uero (3) qui *furiosus*, aut (4) *casu* fortuito, aut (5) ex *ignorantia* finales mouit lapides. criminis reos

§. CCCCLXIII.

Pœna pro uaria conditione & malitia *criminosi*, nec non quantitate *damni* dati uariat * *u*). Mox enim mulctæ, mox carceri, mox relegationi, mox fustigationi locus est. quæ pœna maneat? &

* Nec olim quoscunque terminorum motores pœnâ manebat eadem. Nam *L. Longob.* I, 26, 1.

s) BEIERI d *de termino moto* c. 4. sect. 9.

t) MENOCH *lib.* II. *cas.* 393. nr. 18. seq.

u) C. C. C. art. 114. Oelsn. L. O. p. II. art. 15. Liegnitz. Dreydings Ordn. nr. 19.

Landesbibliothek Oldenburg

26, 1. seq. *L. Burgund.* LV, 3. ingenuos manu & seruos capite priuari iubent. *L. Wisig.* X, 3, 2. *L. Baiuuar.* XI, 1. seruos flagellorum ictibus castigat, & ab ingenuis certos petit solidos. Media ætate dolosus arborum finalium motor 30. solidos læso, & 60. iudici soluere tenebatur. *I. P. S.* II, 28. III, 20. 86. *Sueu.* c. 217. V. MÖLLINGER *de terminis & illorum iure* th. 30. seq.

§. CCCCLXIV.

quæ illam grauiorem reddant?

Autorem motionis *terminorum territorialium*, quam turbæ secutæ sunt, capite plectendum esse ad unum fere omnes statuunt *x*). Cur uero plurium terminorum priuatorum uno contextu facta euulsio, ut putat ERTL *y*), capitalis sit, equidem non uideo *z*).

§. CCCCLXV.

Iudicium ciuile.

Olim Francofurti coram singulari iudicio, dem Acker-Gericht, querela de termino moto instituebatur. Hodie coram quolibet institui potest. *I. Mulhusino a*) is, qui pendente lite lapidem mouit, causa cadit, & præterea aduersario expensas iudiciales restituere, ac mulctam soluere tenetur.

TIT.

x) BEYER ad h. t. ff. p. 630. LEYSER sp. 114. m. 6.

y) von der Nieder-Gerichtb. c. 6. obs. 6.

z) HILDEBRAND d. *de diuers. lapid. final.* p. 41.

a) *Statuta* der St. Mühlh. V, 35. §. 2.

Landesbibliothek Oldenburg

TIT. XLII.
DE DECOCTORIBVS.

§. CCCCLXVI.

Ad falsarios etiam pertinent, qui suo uitio * sunt bonis & fide exuti, quos decoctores, fallitos, *bancoruptores b*) dicimus. Bancoruptorum

* Crebris conuiuiis, uoluptate uenerea, lusu immodico, amictu pretioso, uita otio transacta an alio modo dilapidauerint bona, perinde est. GERDES tr. *de decoctoribus* §. 3. seq.

§. CCCCLXVII.

Qui olim ad manus addicebantur *c*), pœna & hodie notantur infamia *d*), atque præterea in urbibus *Hanseaticis e*), terris Borussico-*Brandenburgicis f*), & *Hannoueranis g*) pro qualitate causarum, numelarum, relegationis, &, si facti circumstantiæ hoc exigant, fustigationis immo laquei * pœnam, creditorum interceſſione uix declinandam, ferre tenentur.

* Iam Carolus V. Ed. de A. 1531. d. 7. Oct. &

b) ZIPFELS tr. von denen vorsetzl. *Banquerottiren* qu. 3.

c) *Elem.* nostra *Iur. Germ.* III, 228. seq.

d) *Ref. Pol. Aug.* 1548. tit. 22. *Ord. Pol.* 1577. tit. 23.

e) Der Hänse Städte Mandat wider die muthwilligen falliten de A. 1620.

f) *General Edict* von *Banq.* d. 12. Ian. 1715.

g) Const. wider die muthwillige und vorsetzl. Banquerouten de d. $\frac{15}{26}$ Mart. 1726.

Landesbibliothek Oldenburg

1540. d. 6. Oct. in prouinciis sibi hereditario iure subiectis ad laqueum condemnauit dolosos decoctores. Iure uero, an iniuria hæc sumatur pœna? disquirit IO. TOB. HOFFMANN d. *de iustitia pœnæ capit. debitoribus obæratis imponendæ.*

§. CCCCLXVIII.

fugitiuorum persecutio.

Vbi fuga elapsus est decoctor, alicubi iudex illius personam persequitur literis arrestatoris, nomen & imaginem uero furcæ adscribit, ac per nouellas cuique significat *b*).

TIT. XLIII.
DE
PRAEVARICATIONE.

§. CCCCLXIX.

Præuaricatores

Qui causam, quam defendendam suscepit, prodit aduersario in committentis detrimentum, *præuaricator* dicitur.

§. CCCCLXX.

quicunque sint,

Itaque (1) *aduocatum i*) uel *procuratorem*, qui (a) utrique litiganti uel ipse uel per alios *k*) præstat patrocinium, (b) qui in gratiam partis aduersæ transit dicenda, uel (c) cursim & breuiter attingit, quæ sunt inculcanda, infigenda, repetenda

b) ZIPFEL c. tr. qu. 18.

i) Diss. BLVMLACHER, BEYER ad a.

115. CARPZOV. *dec.* 91.

k) PLACCIVS *de præuaricat.* tit. 6.

petenda, (d) qui a cliente ſuo ſibi concredita merita cauſæ aduerſario *l*), uel delicta magiſtratui *m*) denuntiat atque reuelat, (e) qui clientem ſuum iuſta de cauſa litigantem indeſinenter hortatur de tranſactione ſub iniquiſſimis conditionibus ineunda *n*) &c. (2) *theologus*, qui ad iuſſum principis, religionis ſuæ principia defenſuri, obtrectatoribus leuiter reſpondent, & in eorum eruditione laudanda tempus omne conſumunt *o*); neutiquam uero (3) collegium ICtorum, quod utrique parti litiganti diuerſum in modum reſpondit *p*), aut (4) eum qui prodit cauſam, *de qua ſuſcipienda ſpem fecit*, quam tamen defendendam reuera non ſuſcepit *q*), aut (5), illum qui unam litem Caio nomine Titii, & aliam Titio nomine Caii intendit &c. præuaricatoribus annumero.

§. CCCCLXXI.

Quibusdam Dd. etiam in præuaricatoribus uidentur eſſe (1) *delatores publici*, qui commiſſa crimina, & (2) *chirurgi*, qui uulnera, quæ medicantur, magiſtratui,

l) BOSS tit. *de præuar.* pr.

m) LEYSER *ſp.* DLIV. m. 9. ſeq.

n) Ill. BOEHMER *Conſultat.* To. II. *Reſp.* 1105.

o) LEYSER *c. ſp.* coroll. 1.

p) HERTIVS Reſp. 247.

q) LEYSER c. ſp. m. 12.

Landesbibliothek Oldenburg

tui, prout eos decet, non denunciant, (3) *iudex*, qui aduocati munere simul fungitur, (4) is, qui postquam Syndicus ciuitatis creatus est, huius causas agit contra eos, quibus antea patrocinio suo adfuit *r*).

§. CCCCLXXII.

pro uarietate damni dati puniuntur.

Præuaricatio in falsis est. Hinc qui eam dolo malo commisit, *fama* priuandus ac arbitrarie *s*)* puniendus est, pro quantitate scilicet damni dati *t*). Vnde & capitali pœnæ locum esse putarem, si dolosa præuaricatio causam dederit alicuius morti *u*).

* *Ius Sueu.* c. 133. ed. SCHANNAT. lingua, & *Ius Bohemicum* XVIII, 15. capite priuari iubet, quotquot dolo malo præuaricati essent.

§. CCCCLXXIII.

Iudicium ciuile.

Præuaricator *damnum*, si quod dedit, *resarcire* tenetur *x*). Nimirum (a) *proditor arcani*, ignominiam contimentis, factum deprecari & honorem declarare; is uero (b) qui *pecuniæ* clientis sui damnosus fuit præuaricatione sua, damnum emer-

r) HOFFMANN *sylloge obseru. quæ ad usum fori spectant* nr. 37.
s) C. C. C art. 115. ibique KRESS §. 1. n. 4.
t) CARPZOV *pr. crim.* qu. 93. nr. 48.
u) Diss. LEYSER c. sp. m. 31.
x) C. C. art. 115.

emergens pariter atque lucrum ceſſans præſtare tenetur *y*).

§. CCCCLXXIV.

Aduerſarius qui cum præuaricatore colluſit, *perdit cauſam* ſuam. Habetur enim confeſſus & conuictus, ſi cauſam ſanguinis & matrimonii exceperis *z*). Colludens cum præuaricatore.

TIT. XLIV.

DE CRIMINE LAESAE MAIESTATIS.

§. CCCCLXXV.

Hactenus de criminibus, quibus primario læduntur ciuitatis membra. Itaque ſequitur, ut iam ſiſtamus ea, quibus *maieſtas* uiolatur. Hoc quum uaria ratione fieri poſſit, intelligi poteſt, cur læſa maieſtas latiori ſenſu ſumta quoduis dictum factumue homagio contrarium denotet, & *læſam maieſtatem* in ſpecie ſic dictam, *perduellionem*, *ſeditionem*, *falſam monetam* &c. comprehendat. Nos de ſingulis ſigillatim acturi ſumus.

MEM-

y) KRESS ad art. 115. §. 2. nr. 1.

z) BERGER *El. Proc. Matr.* th. 43.

Landesbibliothek Oldenburg

MEMBRVM I.
DE
LAESA MAIESTATE IN SPECIE SIC DICTA.

§. CCCCLXXVI.

Læsa maiestas

Læsa maiestas dicitur quælibet iniuria (§. CCLXXII.), quam quis in principem suum contulit.

§. CCCCLXXVII.

tam directa quam obliqua

Vnde consequitur (1) ut maiestas tam uerbis quam factis, (2) & *directe* & *oblique*, lædi possit (§. CCLXXIV.). *Directe* ea læditur, ubi principis a) dignitas uel potestas uocatur in dubium, aut (b) nomen maledictis roditur (CCLXXVI.) aut (c) uitia publice describuntur *a*) &c. *Oblique* uero maiestatem lædit, (a) qui Augustam qua talem, aut (b) ministrum principis intuitu officii iniuriosis uerbis prosequitur *b*), (c) qui statuam principi consecratam saxis petit aut conspurcat, (d) qui iura principis usurpat, aut (e) ab eo exercita temerat, dum u. c. ab eo collatas dignitates uilipendit *c*), aut concessum saluum conductum temerat.

§. CCCCLXXVIII.

in principem

Vtraque in Germania in Imperatorem, Regem

a) LEYSER sp. DLXIX. m 7

b) ID. c. l. m. 24. seq.

c) de LVDWIG ad A. B. p. 363.

Landesbibliothek Oldenburg

Regem Romanorum & Electores a quolibet, in reliquos uero imperii ordines ab his speciatim subiecto ciue committi potest.

§. CCCCLXXIX.

Ex eodem porro constat (2) non nisi ab iis, quorum est uenerari maiestatem, hanc lædi posse *d*). Hinc læsæ maiestatis rei esse nequeunt extranei *e*) aut uasalli qua tales, attamen ciues & incolæ cuiuscunque sexus *f*), status *g*) & conditionis. Sic quoque perinde est, num singuli an ciuitates iniuriam in principem contulerint *h*). non nisi a ciue committitur.

§. CCCCLXXX.

Quia nulla iniuria, nisi dolo malo facta, crimen uocari potest (§. CCLXXVIII): nec læsæ maiestatis crimen commissum erit (1) ubi quis eum, quem iniuriauit, suum *non cognouit principem* aut (2) *iocandi* libertatem sibi dedisse probabili ratione ductus credidit. Crimen læsæ maiestatis,

§. CCCCLXXXI.

---

d) GIGAS *de crim. læs. mai.* lib. III. qu. 1. nr. 11.

e) MATTHAEI *de crimin.* h. t. c. 1 nr. 7. ENGELMANN *num in extraneum principem committatur crimen læsæ maiestatis?*

f) b. de LVDEWIG c. l p. 405.

g) WILLENBERG d. *de femina crim. læs. mai. rea* §. 13.

h) Id. c. d. §. 12.

§. CCCCLXXXI.

illiusque pœna. Crimen læsæ maiestatis extraordinaria tantum pœna uindicatur *i*), si exceperis famosum libellum, qui quandoque capitalis est *.

* Wisigothi inter honestiores & uiliores distinguebant, illorum dimidiam partem facultatum publicantes, horum uero personas & res in potestatem regis redigentes. *L. Wisig.* II, 1, 8. Media ætate gladius persequebatur reos criminis læsæ maiestatis. de LVDEWIG *ad A. B.* p. 359.

§. CCCCLXXXII.

Causæ mitigantes. Criminis læsæ maiestatis accusato prodest (1) *error* in facto commissus, & quandoque (2) *ioci* exceptio (§ CCCCLXXX, 2.) *k*), ac (3) linguæ lubricum.

MEMBRVM II.

DE PERDVELLIONE.

§. CCCCLXXXIII.

Perduellionis, quæ Hostilis actus, quo quis summum imperantem uel rempublicam, cui nomen dedit, priuat securitate, *perduellio* dicitur.

§. CCCCLXXXIV.

Vnde fluunt sequentia:

1. Non

i) CARPZOV. *pr. crim.* qu. 41, nr. 109.

k) LEYSER *spec.* DLXIX, m. 26.

Landesbibliothek Oldenburg

I. Non nisi in maiestatem aut remp. perduellis esse potes.
II. Perduellio hostili actu absoluitur.

§. CCCCLXXXV.

Primum (§. pr.) docet, perduellionem in Germania committi (1) in imperium, Imperatorem, Regem Romanorum *l*) & Electores *m*), non uero in Augustam *n*), Electorum uxores, principem hereditarium *o*), aut magistratus subalternos, (2) a solis ciuibus, superhabita ratione sexus, dignitatis, diuitiarum &c. Vnde imperii ordines in Imperatorem & imperium illud committere nequeunt. *p*). in princinem, pem,

§. CCCCLXXXVI.

Ex secundo (§. CCCCLXXXIV.) recte colligunt ICti (1) perduellionem uel *directam* uel *obliquam* esse, atque (2) in illius reorum numero esse (a) qui *hostem reip.* concitarunt, aut (b) fecerunt, ut ciues caperent arma, ad faciem reip. immutandam; (c) qui hostem aduentantem iuuerunt commeatu, armis, telis, pecunia, (d) speciatim qui cum uel directo

l) CARPZOV *pr. crim.* qu. 41. nr. 47.
m) *A. B.* c. 24.
n) BERGER *Elect. Iur. Crim.* p. 119.
o) CARPZOV c. I. nr. 14.
p) CRAMER *de delictis & pœnis statuum imperii* §. 4. seq.

Landesbibliothek Oldenburg

cum eo maligna *consilia ceperunt* contra summum imperantem & remp., si uel maxime animum ea exsequendi non habuerint *q*); (e) qui scelestam *factionem* inierunt, aut factionis iusiurandum susceperunt uel dederunt *de nece imperantis*, aut (f) de *armis contra remp.* ferendis, licet euentus consilio non responderit *r*).

§. CCCCLXXXVII.

uel oblique committitur,

Contra *obliquæ perduellionis* reos habent illos, qui de nece eorum, qui Imperatori sunt a consiliis rei publicæ uel militaris intimis *s*), conspirant tempore, quo Imperatoris nomine tranquillitatem curant publicam, pacem cum hostibus sancire uolunt &c.

§. CCCCLXXXVIII.

pœna.

Perduelles (§. DI.) dolosi, ubi (1) fama * & bonis omnibus *t*) **, tam feudalibus quam allodialibus ***, sunt priuati, (2) in quatuor partes dissecantur, si masculi sint; sin feminæ, culleo insuuntur *u*) ****.

* Media ætate supplicium prius non sumebatur, quam perduelles nobiles canem, ministeriales sellam, & rustici aratri rotam ex uno comitatu in alterum portauerant. GVNTHER *Ligur.* V, 194. seq.

q) LEYSER *spec. duell. obl.* nr. 6. DLXVIII m. 4.
r) A. B. c. 24. pr.
s) LEYSER *de per-*
t) C. C. art. 218 §. 7.
u) arg. C. C. art. 124. §. 1.

Landesbibliothek Oldenburg

seq. KLVVER *Elect. de iure canum* c. 2. MEIBOMII ep. *de κυνοφορια.*

** Confiscationem iam olim probarunt *L. Ripuar.* tit. 69. §. 1. *Ed. Theodor.* c. 113. *L. Longob.* I, 1, 1. Eam in causa esse, cur ex testamento perduellis tam ante quam post perduellionem condito nulla detur successio, ad unum fatentur omnes ICti. LEON. LVDOV. MENCKE d. *de crimine perduell.* §. 24. de eo autem ferram contentionis reciprocant: num a die commissi criminis, an latæ sententiæ fisco cedant perduellis bona? MATTHAEI *de crimin.* h. t. c. 3. nr. 21. CASP. a RHEDEN d. *de iis, quæ in crimine læsæ maiest. occurrunt singularia* §. 18. WILLENBERG d. *de femina criminis l. m. rea* §. 28. MENCKE c. d. §. 17. Ast, me quidem iudice, sine causa contendunt. Verba enim *A. B.* c. 24. §. 11. clara sunt quam maxime.

*** Prout perduellio in Imperatorem & Electores, aut unum ex reliquis imperii ordinibus commissa fuit, confiscatio uel in toto imperio uel in læsi tantum fit territorio. BERGER *El. Iurispr. Crim.* p. 120. Illo casu bona allodialia fisco istius principis, in cuius deprehenduntur territorio, feudalia uero, sita sint quo uelint loco, domino directo addicuntur. *Capit.* Caroli VI. art. 21. WILLENBERG c. d. §. 37. MENCKE c. d. §. 36.

**** Perduelles & proditores olim arboribus suspendebantur, TACITVS de *M. G.* c. 12. post lapidibus obruebantur, GREGOR. TVRONENS. *Histor.* IV, 44. uel aliud supplicium ab iis sumebant maiores. *L. Sax.* III, 1. seq. *Capit. Caroli M.* de partibus Saxoniæ c. 10. CAROLVS M. *ad L. Sal.* III, 7. L. *Alamann.* tit. 24. 25. L. *Longob.* I, 1, 1. proditores non abscisse capitis damnat. V. GVNDLING *singul. de crim. mai.* c. 2. §. 6.

Landesbibliothek Oldenburg

seq. *l. P Sax.* II, 13. iubet frangi proditorum crura. Postea constitutionem Arcadii probasse uidetur Carolus IV. *A. B.* tit. 24.

§. CCCCLXXXIX.

Porro (3) perduellium *memoria* damnatur*, necnon (4) eorum *liberi*, sint ante an post commissum crimen perduellionis nati *x*), a successione, atque ab omni honore, titulo & nomine paterno excluduntur *y*).

* Nimirum perduellis (a) *nomen*, si quod in fastis, monumentis aut aliis uirorum honestorum catalogis legitur, deletur, (b) *arma* & insignia, si quibus usus, conuelluntur, (c) *statua* euertitur, & (d) *domus* adæquatur solo, quod sale spargitur. Quæ omnia fiunt istius liberis & agnatis præsentibus. GRASS *collat. I. Ciu. Ro.* sect. XV. §. 2. p. 760. seq. b. de LVDEWIG *ad A B.* pag. 420.

§. CCCCXC.

Quando cesset aut mitigetur pœna?

Quæ tamen pœna (1) *cessat*, ubi ciuis ab hoste captus & coactus est ad uim ciuitati suæ inferendam (§. XXXIX.); (2) *mitigatur* illius intuitu, qui uel obliquæ tantum perduellionis reus factus est, uel directæ quidem, crimen tamen & criminis socios detexit prius quam damnum daretur

x) WILLENBERG *y*) *A. B.* c. l. §. 1. c. d. §. 45.

daretur principi uel reipublicæ z). Idem de *exploratoribus* ab hoſte ad nos miſſis *a*) dicendum erit.

§. CCCCXCI.

Perduellionem participant, qui eam dolo malo (1) *mandarunt*, (2) *conſulue-runt*, (3) *auxilio* ſuo promouerunt, (4) pro concione *laudarunt b*), (5) ſibi ſatis notam neque *impediuerunt* neque *reue-larunt* principi *c*) &c. Sic quoque (6) es illius perduellis ſocius, quem *ex car-cere publico liberaſti d*). Socii.

§. CCCCXCII.

Singularia huius criminis hæc ſunt: (1) quod *attentatum pro conſummato* ha-beatur (§. CCCCLXXXVI, f.) *e*); (2) quod pœna *liberos* teneat (§. CCCC-LXXXIX.), & (3) cum confiscatione bo-norum ſit coniuncta; (4) quod *mortuus* accuſari *f*), (5) *abſens* damnari, & (6) in flagranti crimine deprehenſus a quolibet occidi *g*) queat; (7) quod *conſcius crimi-* Singularia huius crīminis.

z) *A. B.* §. 7. arg. C. C. art. 124. §. 2. 3.

a) BEYER ad a. 124. poſ. 3.

b) LEYSER *ſpec.* DLXVIII. m. 18.

c) *A. B.* §. 6. GVNDLING c. l. c. 4. LEYSER c. ſp. m. 6. RHEDEN *de pœn. cogit.* th. 42.

d) LEYSER c. ſp. m. 8. ſeq.

e) *A. B.* §. 3. LEYSER d. *de perduell. obl.* n. 14.

f) *A. B.* §. 16.

g) WILLENBERG *de femina crim. læſ. mai. rea* §. 26.

Landesbibliothek Oldenburg

nis habeatur ſocius, ubi illud non reuelauit (§. pr. 5.); (8) quod *interceſſio* pro perduelle teſtari uideatur de inita ſocietate criminis *h*). Reliqua ſingularia, quæ Dd. tradunt, nec legibus nec ratione iuris fundata habeo *i*).

§. CCCCXCIII.

LL. prouinciales. Quæ de perduellione & proditione diximus, in omnium fere prouinciarum germanicarum legibus *k*) firmata, ob connatam tamen Germanorum erga principes ſuos fidem rariſſime applicata ſcimus.

MEMBRVM III.
DE SEDITIONE.

§. CCCCXCIV.

Seditionem *Seditio* eſt tumultus ad contemnenda magiſtratuum iuſſa ciuitati iniectus.

§. CCCCXCV.

quæ pœna maneat? Seditionis auctores pariter atque fautores, præter damni & impenſarum reſtitutionem, pœnam dant arbitrariam, pro eorum ſtatu & malitia, nec non modo & effectu ſeditionis determinandam *l*).

Tan-

h) *A. B.* §. 2. LVDOVICI d. *de interceſſ. innoc.* §. 13. 15.

i) MATTHAEI *de crimin.* h. t. c. 4.

k) *Stat. Mulh.* V, 8. Bad. Land-R. VII, 13. &c.

l) C. C. C. art. 127.

Landesbibliothek Oldenburg

Tantum enim abeſt, ut quiuis ſeditionis auctor plectatur capite, ut potius eum, qui magiſtratus mala adminiſtratione uel alia cauſa probabili ductus anſam dedit tumultui, leuior pœna maneat *m*).

§. CCCCXCVI.

Quorundam locorum ſtatuta iubent (1) auctorem tumultus pro rerum circumſtantiis uel capite truncari, uel in perpetuum relegari *n*), (2) arma & equos tumultuantium addici fiſco *o*). Vſus forenſis.

TIT. XLV.

DE DIFFIDATIONIBVS.

§. CCCCXCVII.

Temporibus Taciti *p*) quilibet ius ſuum ui perſequebatur, etiam cum uitæ ſanguinis & bonorum alterius periculo. Poſtea uero *Baiuuarii q*) iis, qui ius ſibi manu dixerant, & *Alamanni r*) iis, qui ui & armata manu alienam domum intrauerant, irrogabant mulctam. Diffidationes

§. CCCCXCVIII.

A temporibus Henrici IV. ius manuarium adeo frequens eſſe cæpit, ut ei im- uario modo limitatas

m) KRESS ad c. art. §. 2. nr. 2.
n) *Stat. Mulhuſ.* V, 7.
o) MYLIVS ad BEYER. c. art. poſ. 4.
p) *de M. G.* c. 21.
q) *L. Baiuuar.* X, 1, 1. & 2, 1. 3.
r) *L. Alamann.* X. XI.

Landesbibliothek Oldenburg

pares essent leges. * Hinc Fridericus I. Philippus & Imperatores ac reges insequentes tantum non omnes, uel *diffidationibus ponebant terminos* (ut non nisi ante tres dies *s*) in domo diffidandi *t*) denuntiatæ interdiu fierent *u*), uel *inducias* magis paciscebantur, quam leges ferebant de pace seruanda *x*).

* Quid? quod sæpe conuentiones celebratæ sunt de diffidatione ferenda in casum non seruatæ fidei BESOLD. *th. pr.* u. Fehde.

§. CCCCXCIX.

Sustulit Maximilianus I.

Quæ tamen omnia diffidationum abusum uix sustulerunt, sed demum Maximilianus I. supremum tribunal constituens hac peste liberauit germaniam per constitutionem Wormatiensem de A. M. CCCCXCV, * sæpius iterumque firmatam, quippe qua omnes hostilitates, diffidationes & bella intestina sub pœnis prohibentur grauissimis.

* Huius constitutionis historiam delineauit DATT *de P. P.* lib. V. c. 1. seq.

§. D.

In eas quæ pœna statuta? &

Qui minas in ciuitatem, licet per indirectum, redundantes *y*) spargit, earumque

s) 5. F. 10.

t) GOLDAST *Const. Imper.* To. III. p. 367.

u) *A. B.* tit. 17. §. 2. ibique b. de LVDEWIG. DATT *de P.P.* lib. 1. c. 15.

x) DATT c. l. c. 3. seq. BOCER *de diffidationibus.*

y) Diss. BEYER ad art. 128. pos. 9. seq.

que executionem futuram prodit uel literis signisue diffidatoriis z), uel eo, quod in suspecta loca abeat *a*): diffidationis criminis reus habetur, & capite truncatur hodie.

§. DI.

A qua pœna non quidem (1) conditio minis addita *b*), aut (2) defectus executionis *c*), attamen (3) hoc liberat, quod quis uerbis nullam facti sed iuris uindictam minitantibus usus, aut (4) hosti iusta minatus fuerit. Qui mala minatus est, nec animum exequendi ullo declarauit modo, carceri includitur, & cautione de non offendendo præstita relegatur *d*). ex quibus causis hæc mitigetur?

§. DII.

Vnde simul constabit, quænam pœna diffidatorum sociis, speciatim (1) iis, qui literas diffidatorias conscripserunt *e*), aut (2) scriptas diffidato tulerunt *f*), (3) qui consilium de pecunia sic extorquenda dederunt &c. irroganda sit. Socii qua pœna adficiantur.

z) CRVSIVS *de indiciis* II, 38, 2. BERGER *El. I. Cr.* suppl. p. II. obs. 127.

a) C. C. art. 128. §. 2. 3.

b) *Const. El. Sax.* 15. p. IV. CARPZOV *pr. crim.* q. 37. nr. 52. seq.

c) *R. I.* 1590. §. dergleichen.

d) THEODORICI *Iud. Crim.* c. VI. aph. XI. lit. f. p. 897.

e) MINDANVS *proc. Crim.* c. 25. sect. 4.

f) THEODORICI c. l. lit. g.

Landesbibliothek Oldenburg

TIT. XLVI.
DE
FRACTA PACE PVBLICA.

§. DIII.

Eum, qui p. p. uiolauit

Qui tranquillitatem imperii armis & coadunatis hominibus turbat, *pacem publicam frangere*, &, si dolo malo istam turbationem fecerit, *crimen fracta pacis publicæ* commisisse dicitur.

§. DIV.

dolo malo,

Vnde non difficile est intellectu (1) cur unicus pacem publicam frangere *g*), ac (2) qui uim iniustam armis & coadunatis hominibus repulit, aut (3) uiolentias ex controuersiis uicinorum ortas fouet &c. reus criminis fractæ pacis publicæ dici nequeat *h*).

§. DV.

quæ pœna maneat, &

Reus criminis fractæ pacis publicæ, ubi *absens* est, in bannum imperiale incidit, & omnibus iuribus, actionibus & priuilegiis ab imperatore concessis priuatur; sin *præsens*, ad ultimum rapitur supplicium *i*). Præterea uiolatus *k*), huiusque

g) CARPZOV. *pr. crim.* qu. 40. nr. 3.

h) GAIL. *de P. P.* I, 16. nr. 18.

i) *R. I.* 1521. tit. von Landfried.

k) *Ref. Frideric.* 1442. *Ordin. Cam.* p. II. tit. 9. §. Wir wollen auch ꝛc.

que amicus, si uelit, ad solam damni resarcitionem agere potest *l*).

§. DVI.

Quæ tamen pœna cessat, (1) ubi ciuis corripuit arma, hominesque coadunauit, *ex permissu* imperatoris & imperii, aut (2) ut se ab iniuria *defenderet* (§. DIV, 2.); (3) ubi homines confluxerunt, uimque alicui fecerunt temere & ueluti *casu m*). quæ hanc mitigent causæ?

§. DVII.

Complices habentur (1) qui pacem publicam turbantibus *ope consilioue* adsti- terunt, (2) iis *n*) eorumue bonis *o*) *receptum dederunt*, (3) alioue modo fauerunt, itidem (4) *magistratus*, qui uiolatores pacis publicæ *non puniuerunt*. Socii criminis.

§. DVIII.

Quia communis est opinio: neminem sibi subiectis uim inferentem frangere pacem publicam: consequitur (1) ut status imperii cuidam sibi subiectorum de facto uim inferens, crimen fractæ p. p. non incurrat *p*), ne quidem (2) tunc, ubi de subiectitia qualitate dubium supereſt. An, qui uim sibi subiectis infert, frangat p. p.?

§. DIX.

Denique notes uelim, *pacem religio-* Fracta pax religiosa.

l) *Ord. Cam.* p. II. tit. 10. §. 3. 13. tit. 12.

m) MEVIVS *p.* I. *decis.* 105.

n) *Ord. Camer.* p. II. tit. 12.

o) Ib. tit. 12.

p) STRYK d. *de facto iud. de facto.*

sam non solum armis & coadunatis hominibus, sed & uerbis, scriptura immo pictura uiolari posse *q*).

TIT. XLVII.

DE VIOLATA SANCTITATE, QVAM LEGES CERTIS PERSONIS LOCISVE TRIBVVNT.

§. DX.

Violatio sanctitatis, speciatim

Qui dolo malo & sine iure uim intulerunt uel personis uel locis sanctitate munitis, pro ratione circumstantiarum puniuntur exilio, fustium ictu, manus amputatione, & quandoque capite.

§. DXI.

I. *excubiarum* publicarum,

Qui I. *excubias* publicas dolo malo uiolarunt, uel capitis *r*) uel manus amputationis, fustigationis, aliamque arbitrariam *s*) pœnam sustinere debent, prout belli aut pacis tempore hoc fecerunt. Illud quoque notandum erit, quod milites in excubiis turbati turbantem occidere possint *t*).

§. DXII.

q) *I. P. W.* art. 2.

r) Schwed. K. R. art. 46. Mecklenb. art. Br. art. 34.

s) CARPZOV *Iurispr. for.* p. IV. c. 13. d. 5.

t) D. C. CIESE d. *de excubiis* c. 2. §. 28. Kern=*Chronic.* 1702. m. Mai. p. 57.

Landesbibliothek Oldenburg

§. DXII.

Vis II. *magiſtratui* officium ſuum facienti dolo malo illata, quandoque, illa autem quæ magiſtratus miniſtris & apparitoribus infertur, nunquam capitalis eſt. Qui uim magiſtratus ſine dubio iniuſtam ui repulit ab omni pœna tutus eſt *u*). II. *magiſtratus* officium ſuum facientis,

§. DXIII.

Qui III. uim ædibus ſingulari ſanctitate munitis intulit, *priuatur manu x*). III. Des Burgfriedens, &

§. DXIV.

IV. *Violatio ſecuritatis domeſticæ*, iam olim notata *y*), arbitrarie *z*), plerumque carcere uel mulcta punitur. Iſtam ſecuritatem uero uiolaſſe non cenſetur, qui in alienas ædes irrupit, (1) ut ſtuprum inferret feminæ, a qua expectatur anxie; (2) ut conuiuas nuptiales ſaltare uideret. IV. *ſecuritatis domeſticæ.*

§. DXV.

V. *Obſeſſio uiarum* eſt uiolenta prohibitio, ne hic uel ille per uiam publicam tranſeat. V. *Obſeſſio uiarum*

§. DXVI.

---

u) LEYSERI *ſp.* 590. *m.* 12.

x) BESOLD *th. pract.* u. Burgfriede. CRELL *de iure man.* §. 48.

y) DITMAR *Chron.* lib. VII. ap. LEIBNITIVM To. I. Script. Brunſu. p. 402. *Weichb.* art. 88.

z) BEYER d. *de uiolat. pac. domeſt.* GERDES *To.* II. *Opuſc.* p. 225. ſeq.

Landesbibliothek Oldenburg

§. DXVI.

ad uiolandam pacem uel sanctitatem facta

Quæ ubi ad uiolandam pacem publicam uel sanctitatem ciuilem *a)* dolo malo facta est, capite debet lui.

§. DXVII.

crimen constituit.

Vnde dignosci potest facile, (1) obsessionem uiarum præcedere posse omnis generis criminibus, nec (2) crimen constituere, nisi ei pacem publicam aut sanctitatem ciuilem uiolandi accedat declaratus animus. Vt (3) *læsio* facta sit, non requirunt leges *b*).

§. DXVIII.

Quæ causæ tollant mitigentue pœnam?

Porro inde constabit (4) cur omnis pœna cesset in eo, (a) qui uias obsedit, ut ne hostis publicus terras depopulaturus transire possit; (b) qui ad iussum magistratus fugitiuum clanculum expectauit *c*); (5) cur ordinaria minor dictari debeat ei (a) qui ad sua *iura tuenda* uias obsedit, (b) qui aduersario, cui in uia publica *casu fortuito* obuiam processit, uim quandam intulit, (c) qui alios in uia priuata, aut publica quidem, ast *petulantiæ* ergo *d*), expectauit. Hos praxis (1) pro ratione admissi relegandos, fustigandos

a) SIMON d. *de obsess. itineris* c. 3.

b) arg. C. C. C. art. 128.

c) CARPZOV *pr. crim.* qu. 111.

d) BERLICH *p.* IV. *concl.* 20. nr. 10. 28.

gandos *e*) uel manu truncandos *f*) censet, atque (2) capitis neminem damnat, nisi eum, qui simul homicidii reus est.

§. DXIX.

Huc VI. pertinet *uiolatio sepulcri*, & quod inde sequitur, læsio uel spoliatio cadaueris sepulti. Germani enim a tempore, quo humarunt demortuorum corpora, locis sanctis annumerarunt *sepulcra g*), atque piaculum habuerunt, instrumenta artis, pretiosa, & quæ alia tumulis una cum cadauere illata erant, surripere. VI. Criminis *uiolati sepulcri*

§. DXX.

Nullam pœnam determinauit * Carolus: quare usu obtinet arbitraria, quæ tamen ad mortem usque extenditur *h*), si quis (a) plura cadauera diuerso tempore, aut (b) unicum armata manu spoliauit, aut (c) sine armis spoliata terræ non mandauit iterum. Pœna.

* Olim pœna criminis uiolati sepulcri determinata quidem fuit, ast uarie. Etenim *Edict. Theod.* c. 110. capitalem, contra *L. Sal.* XVII, 1. seq. *Alamann.* L, 1. *Baiuuar.* XVIII, 1. *L. Longob.* I, 12, 1. pecuni-

e) BESOLD *thes. pr.* u. Weglagern. THEODORICI *Colleg. Crim.* c. VI. aph. 10. n. 3. p. 893.

f) HEIL *iud. & defens.* c. VI. §. 35. p. 401. CRELL d. *de iure mannum & pœnis* p. 43.

g) HEINECCIVS *Elem. Iur. Germ* To. II. lib. II §. 340. seq.

h) *Constit. Elect Sax.* 34. p. IV. HEIL *iud. & def.* c. 6. §. 58.

Landesbibliothek Oldenburg

pecuniariam probarunt. Porro *L. Wisig.* XI, 2, 1. seq. iussit, ingenuum libra auri mulctatum centies flagris cædi, seruum uero flammis ardentibus exuri, & cuiusuis conditionis homines, qui sarcophagum, ut haberent remedium, abstulerant, leuiter puniri. *I. P. S.* II, 13. crurifragium omnibus omnino profanis sepulcrorum uiolatoribus dictat, & *Sueuicum* c. 114. distinguens: uimne quis intulerit sepulcro, an aliquid, pretium XXX. nummorum excedens, abstulerit? illius crura frangi, huius corpus fustibus cædi solere refert SCHILTER *exerc.* XLIX. §. 37.

§. DXXI.

VII. *Patibuli uiolatio*

Patibuli uiolatio committitur, dum uel ipsum destruitur, uel ex eo suspensus aut suspensi uestes detrahuntur.

§. DXXII.

quomodo puniatur?

Iudex eam uindicaturus, perpendere debet (1) *animum delinquentis.* Is enim, qui cadauera punitorum aufert *sepulturæ* aut *anatomiæ* causa, mulcta carcere uel relegatione punitur; qui uero ea *ludibrio* habiturus, aut ad *usus magicos* aliosue reprobatos adhibiturus surripuit, fustigatur, immo quandoque truncatur capite *i*); (2) *rem surreptam.* Prout enim quis suspenso uestes, uel numos tantum ex illis subtraxit, fustigandus est, aut pecunia multandus *k*). *

* Olim quærebatur: quis ex furca detractus fuerit?

i) BERGER *Elect. Iur. Crim.* p. 52.

k) Id. c. l. p. 51. HEIL *iud. & defens.* p. 447.

rit? uiuus an mortuus. Viuum qui detraxerat, uitam redimere cogebatur. L. *Sal.* XLIV, 9. & LXIX, 1.

TIT. XLVIII.

DE DELICTIS MONETARIIS.

§. DXXIII.

Circa monetam uarie delinquunt homines. Alii *falsum*, alii *læsam maiestatem*, alii *utrumque* committunt. Circa monetam

§. DXXIV.

Falsum committunt (1) qui iure monetandi, quo gaudent, usuri (a) ex reproba *materia*, uel (b) *liga* superhabita *l*), uel (c) sub alterius *principis nomine* numos cudunt; (2) qui a principe quodam cusos tingunt *m*), radunt, alioue corrumpunt modo *n*), quiue (3) monetam grandiorem reflant *o*). mox falsi,

§. DXXV.

Maiestatem lædit, qui absque priuilegio ab ea impetrato monetam, pondere tamen ac materia bonam, cudit *p*). mox læsæ maiestatis,

§. DXXVI.

l) DAMHOVDER *pr. crim.* c. 65. nr. 4. BEYER h. art. pos. 9. 10.

m) CARPZOV *pr. crim.* qu. 42. nr. 82.

n) *R. I.* 1551. §. dahin & 1559. §. Wir wollen.

o) *R. I.* 1571. §. Aber damit 1559. §. wir ordnen.

p) STRYKV. m. ff. h. §. 4. & d. *de temerat. iur. monet.* §. 5.

Landesbibliothek Oldenburg

§. DXXVI.

mox utriusque

Denique *falsi* pariter atque *læsæ maiestatis* rei sunt, qui destituti iure monetandi, quod in regalibus est *q*), falsos numos * cudunt sub ligæ probatæ nomine, & cusos expendunt.

* Aurei sint an argentei, maioris an minoris ualoris nummi, perinde est. *Edict. mon.* 1552. §. 169. STRYK d. *de temerat. iur. monet.* c. 3. §. 8.

§. DXXVII.

crimen committitur.

Quia falsum & læsa maiestas tunc demum in uerum crimen abeunt, ubi sunt dolo malo facta (§. CCCCXLI. §. CCCCLXXX.): consequitur, ut (1) qui doli non capaces, aut (2) ex ignorantia circa monetam deliquerunt, neque falsi (§. DXXIV.), neque læsæ maiestatis (§. DXXV.), neque utriusque (§. DXXVI.) criminis rei dici possint.

§. DXXVIII.

An crimen pro uarietate damni dati uariet?

Quumque ea demum ueritatis immutatio, qua damnum fertur tertio, dicatur falsum (§. CCCCXLI.), putarem (1) falsæ monetæ qualitatem pro uarietate *damni dati* uariare (§. CCCCXLII, 3.), proptereaque uidendum esse (a) num nummi, quos quis falsos cusit, fuerint *expensi?* &, (b) si hoc, num magnæ an exiguæ *quanti-*

q) L. *Longob.* I, 28, *B. X.* f. *Elem.* nostra *Iur.* I. *I. P. Sueu.* c. 12. *A. Germ.* III, 64. *

quantitatis? (c) num damnum falsa moneta datum a lædente *resarcitum*, aut a læso *remissum* sit nec ne? (2) non nisi *attentatæ falsificationis* monetæ reum esse, qui non expendit nummos, quos corrupit aut falsos reddidit (§. eod. 4.); (3) falsum circa monetam non commisisse eum, qui ad memoriam illustris facti conseruandam nummos quosdam cusit.

§. DXXIX.

Ius Carolinum * iubet (1) eum, qui numos, superhabita liga, cusit, aut signauit, aut quos cognouit falsos, acceptos tulit iterumque in aliorum detrimentum expendit, *comburi r*), (2) illum uero, qui probos rasit numos aut iure monetandi destitutus aliquos cusit, *arbitrarie* puniri *s*). Pœna.

* Olim monetarum falsarius uel manu uel libertate uel bonis priuabatur *L. Wisig.* VII, 6, 2. *Capit.* IV, 33. Tamen *Const. Sicul.* III, 40. præcipiunt: *eos*, qui dolo malo falsam monetam cuserunt uel acceperunt, capitis damnari eorumque bona fisco addici, *illos* autem, qui monetæ aliquid detraxerunt, bonis priuari. *I. P. S.* II, 26. & *Sueu.* c. 385. pro diuerso falsariorum statu, diuersoque falsorum numorum numero, uel capitali uel corporali pœnæ locum fuisse referunt.

§. DXXX.

Praxis uero non nisi illum, qui con-

r) C. C. C. art. 111. *s*) Ib. §. 4. 5. §. 2.

ſummati criminis falſi & læſæ maieſtatis ſimul reus eſt, *comburi*, (2) reliquos autem, qui crimen alterutrum circa monetam commiſerunt, pro damni dati quantitate & contemtus principis grauitate, *arbitrariam* pœnam luere iubet *t*).

§. DXXXI.

Cauſæ mitigantes.

Quare pœnæ non uiuicomburii ſed gladii locum dant Dd. (1) ubi quis monetam *prouincialem* (§. DXXIV.) *u*), eamque minutam, falſam fecit, aut (2) *imperialem* * quidem, aſt eam uel plane non (§. DXXVIII.), uel in ludo tantum *x*) *expoſuit*, ** aliisue hoc ſcientibus uendidit *y*); (3) qui *principis extranei* effigiem monetæ dedit falſæ *z*). *Minorennitatem*, *ignorantiam*, aliasque cauſas generales, pœnam ordinariam mitigantes, una cum his, quod numorum reſolutio hodie fere i punis ſit, quodque, ſi ſolum falſum commiſſum, damni dati reſarcitio attendi debeat, lubens iam prætereo.

* *Imperialis* non illa tantum dicitur, quæ fert effigiem Imperatoris, ſed omnis illa, quæ ad ligam in imperio adprobatam cuſa eſt, uel ſaltem cudi debuit. ROTHII d. *de falſa moneta* c. 2 §. 13.

** Qui

t) STRYK V. in ff. tit de falſ. §. 6.

u) BEYER ad c. art. poſ. 9 WERNHER p. IX. obſ. 200.

x) KIZZEL *de iure monet.* p. 473. nr. 45.

y) WERNHER p. IX. obſ. 68.

z) CLASEN ad h. art. CARPZOV qu. 42. n. 71 75. Diſſ. STRYK c. d. c. 3. §. 9.

Landesbibliothek Oldenburg

** Qui mitiorem pœnam ſtatuendam putant iis, qui monetam imperialem, quam cuſerunt falſam, non ipſi ſed per alios expenderunt, a regia aberrare uidentur mihi.

§. DXXXII.

Societate ſceleris uidentur iuncti monetæ temerator, & (1) qui hunc auxilio, conſilio alioue modo iuuit, ſpeciatim (2) qui inſtrumenta monetaria & metalla procurauit, aut (3) numos falſos erogauit &c. Hi cum architecto ſceleris non ſemper in eodem reatu ſunt. Qui enim ignoranter, nulla, &, qui extra actum monetandi uel absque ſocietate ad facinus perpetrandum concurrerunt, extraordinaria *a*) plectuntur pœna. Speciatim (a) princeps qui conniuit in moneta temeranda, iure monetandi, & (b qui domum ſuam ad fabricandos numos commodauit, hac priuatur *b*). * Sic quoque (c) qui falſos numos dolo malo expendit, uel fuſtigatus relegatur uel capite truncatur, prout hoc fecit absque ſocietate inita, aut ea præuia *c*). Socii.

* Quod hodie uſu non ſeruari ſtatuit BOEHMER To. II. R. 1186. nr. 5.

a) KRESS ad C. C. art. III. §. 4.
b) C. C. C. c. art. §. 3. 6.
c) KRESS c. l. §. 5. CARPZOV *pr. crim.* q. 42. nr. 99.

Landesbibliothek Oldenburg

§. DXXXIII.

An confiscationi bonorum locus sit?

Territorii domino committuntur quidem numi falsi (§. CCCCXLIV.), non tamen omnia falsarii bona *d*). Itaque frustra quæris: Num bona ipso iure in commissum cadant, nec ne?

TIT. XLIX.

DE RELIQVIS DELICTIS QVAE GERMANORVM LEGES VINDICANT.

§. DXXXIV.

Vsuraria prauitas.

Qui dolo malo VSVRARIAM PRAVITATEM exercuit *, seu usuras modum legitimum excedentes a debitore suo exegit petiitue iudicialiter, priuatur fama, quarta parte sortis, iure testandi & honesta sepultura *e*); licet debitor legibus contra usurariam prauitatem latis renuntiasset.

* Itaque huc non pertinent, (a) qui quidem sibi stipulati sunt, non tamen petierunt, usuras centesimas; (b) qui usuras ultra alterum tantum exegerunt.

§. DXXXV.

Carceris effractio a commentatoribus,

CARCEREM EFFRINGVNT uel *commen-*

d) R. I. d. A. 1578. §. 75. KRESS ad C. C. c. art. §. f.

e) *Ref. Polit.* de A. 1530. tit. 26. §. 7. de A. 1548. tit. 17. §. 7. de A. 1577. tit. 17. §. 8.

commentarienſes uel *incarceratus* uel *alii*. *Iſti* (a) eodem ſupplicio adficiuntur *f*), ad quod ſententia iudicis iam condemnatus erat, quem e carcere dimiſerunt, aut, ut euadere poſſet, fecerunt, *dolo* malo; ſin (b) *culpam* tantum commiſerint, pro huius diuerſo gradu mox fuſtigationis mox relegationis mox carceris mox pecuniariam pœnam *g*) ſuſtinere, atque præterea ſumtus, ad recuperandum reum carcere elapſum erogatos, ferre tenentur. Quod denique (c) pœna talionis hodie ſit rariſſima *h*), atque (d) nulla pœna commentarienſes maneat, ex quorum ſingulari uafritia deceptorum *i*), cuſtodia aufugit, caſuue elapſus eſt reus, res ipſa loquitur.

§. DXXXVI.

Incarceratus effringendo carcerem ſe (1) magis ſuſpectum reddit de commiſſo crimine, cuius accuſatus eſt *k*), non tamen (2) ulli pœnæ propterea hodie ſubiacet, præſertim ubi conniuentia & negligentia cuſtodum aufugit, nulla ui ſingulari adhibita. incarcerato uel

§. DXXXVII.

Exteri, qui effracto carcere fecerunt, aliis facta.

f) C. C. art. 180. §. 1.
g) ib. §. 2.
b) CARPZOV *pr. crim.* qu. 111. nr. 84. ſeq.
i) LEYSER ſp. DLXIV. m. 11.
k) C. C. art. 25. §. f.

ut incarceratus effugeret, pro modo effractionis, malitia effringentis & grauitate criminis incarcerati puniuntur. Scilicet (a) qui *per seditionem* effregit, ut reus fractæ pacis publicæ punitur; sin (b) effractio *per aliam uim atrociorem* facta, arbitraria pœna locum sibi uindicat, nisi ex carcere dimissus reus fuerit criminis *per duellionis* (§. DVII, 6.). Denique (c) mitius agi debet cum iis, qui eam effracti carceris causam, qua dolus imminuitur, laudare possunt. *l*).

§. DXXXVIII.

Cr. *dardanariatus*

Dardanariatus crimen dicitur quilibet actus dolo malo ad id susceptus, ut annona fieret carior. Itaque prohibito propolio *m*), fraudulenta rerum, quæ ad uictum pertinent, coemtarum suppressione & alio modo committitur. *.

* Ius Romanum huc quoque refert eos, qui falsum circa pondera & mensuras committunt.

§. DXXXIX.

pœna.

Cuius criminis pœna, quæ in publicatione bonorum * & relegatione aliaue pœna arbitraria consistit *n*), infligi nequit ei, qui merces, quas ut se aliosque a futura

l) CLASEN ad c. a. p. m. 578. MATTHAEI *de crimin.* ad lib. XLVII. ff. tit. f. c. 4 nr. 5.

m) GRASS *de propolio iuste prohibito.*

n) *Ord. Polit.* 1548. tit. 18. §. 2. 5. & de A. 1577. tit. 18. §. 1.

futura inopia defenderet *o*), aut principe permittente coemit, nisi tempore caritatis *p*) uenales non habet.

* Praxis non nisi annonæ suppressæ publicationem approbat.

§. DXL.

Collegium, quod sine principis consensu coiit, dissoluitur & illius membra coercentur ex iudicis, causam collegii & qualitatem coeuntium attendentis, arbitrio *q*). *Collegium illicitum.*

TIT. L.
DE
DELICTIS MINISTRORVM PRINCIPIS.

§. DXLI.

Ministri principum uario delinquunt modo, speciatim ubi (a) principi in deum aut superiorem peccanti adsistunt *r*), (b) arcana principis reuelant amicis & domesticis suis, (c) officia publica principe prohibente negotiantur *s*) &c. Eorum pœna est priuatio salarii, honoris, muneris, &, pro qualitate damni princi- *Ministri principum quando delinquant &*

o) BRVNNEMANN *de Dardanariis* c 4. n. 7. HEIL *iud. & defens.* p 444.

p) KRESS probl. *Virum Iosephus fuerit Dardanarius?* §. 11. 12.

q) HEIL c. l p. 452.

r) LEYSER *spec.* DLXXI. m. 20.

s) Id. c. *spec.* m. 38.

Landesbibliothek Oldenburg

principi aut reip. dati, corporis adflictiua uel capitalis.

§. DXLII.

quando delinquere uideantur.

Contra in delinquentibus non sunt (1) qui iussis principum, legi diuinæ contrariis *t*) aut superiori principi iniurias adferentibus *u*) obsequi, uel (2) iniusta principis facta defendere & excusare nolunt *x*); (3) qui gerunt ministrissimatum, quem legitimis modis obtinuerunt *y*); (4) præcipui ministri, qui negotium reip. damnosum ex consilio totius senatus expediunt *z*).

§. DXLIII.

Barattariæ

Barattariæ * seu *repetundarum* reus est minister publicus, qui δωροδοκος in officio suo facienda omisit, uel omittenda fecit *a*).

* Cuius nominis rationem euoluit GOD. LVD. MENCKE d. *de crim. baratt.* th. 3.

§. DXLIV.

crimen

Itaque (1) donorum * acceptatio, (2) munus publicum & (3) dolus accipientis, nec non (4) animus magis aut minus faciendi officium, constituunt crimen barattariæ.

* Donata

t) LEYSER. sp. DLXX. m. 5.
u) Id. c. sp m. 13.
x) id. c. l. m. 7.
y) ID. c. sp. m. 21. seq.
z) ID. c. sp. m. 27.
a) MENCKE d. *de crim. baratt.* th. 15.

Landesbibliothek Oldenburg

* Donata fuerit pecunia an res alia, perinde est. Sic quoque huc pertinet emtio numo facta.

§. DXLV.

Crimen barattariæ, quia falso non admodum dissimile est, arbitrarie *, & quidem pro diuersa *malitia* delinquentis & quantitate *damni* dati diuersimode (§. CCCCXLIV.), u. c. priuatione famæ ac dignitatis, relegatione &c. punitur *b*). A qua pœna non liberant (1) beneuolentia donatoris, aut (2) iustitia causæ, quam iudex donorum intuitu promouit *c*), attamen (3) illud, quod pecuniam extra muneris sui rationes acceperit, aut (4) ob acceptam haud magis minusue fecerit officium *d*). arbitrarie punitur.

* Olim iudices & magistratus criminis repetundarum reos dignitate priuabat, & X. libr. auri mulctabat *L. Wisigoth.* XII, 1, 2. redhibitionem lucri ac pœnam pecuniariam iis imponebat *L. Baiuuar.* II, 18. Ast *L. Ripuar.* LXXXVIII. hoc crimen semper, ex dispositione uero R. Theodorici tunc capitale erat, ubi pecunia corruptus innocentem ad mortem condemnauerat. *Ed. Theod.* 1. seq.

§. DXLVI.

Qui simulato officio, aut magistratus iussu alicui terrorem incutit pecuniæ uel alterius rei extorquendæ gratia, *concussionis* Concussio.

b) CARPZOV *pr. crim. cast.* concl. 20. 11. qu. 93.

c) ZIEGLER *Di-*

d) HEIL c. l. p. 407.

nis reus est, & arbitrarie punitur. Sufficit hic metus accusationis, fidei amittendæ, aliusue incommodi. *e*).

§. DXLVII.

De residuis. Qui reditus publicos, quorum administrationem in se suscepit publice, dolo malo conuertit in suos usus, crimen *de residuis* commisisse dicitur. De quo crimine in antiquis legibus quicquam me legere non memini. Hodie uero singulares illæ constitutiones, quæ vom anvertrauten Guthe, publicatæ sunt in *Saxonia Electorali f*), *Marchia g*) & *Ducatu Brunsuicensi h*) suam pœnam in fraudulosos administratores statuunt. Huic tamen locus non datur, (1) ubi administrator iureiurando non fuit obstrictus de officio suo rite subeundo *i*), aut (2) constitutionem pœnalem ignorauit *k*), aut (3) culpam tantum in administratione commisit *. Perfidum uero administratorem propterea quod ei animus fuerit & facultas ablata restituendi a pœna ordinaria neque lex neque praxis Saxonica *l*) liberat. Quod si uero

e) DAMHOVDER *pr. crim.* c. 29. n. 5

f) *p.* IV. *const.* 41. *Mand.* de A. 1705.

g) *Edict.* 1683. d. 22. Ian.

h) *Constitutio Henrici Iulii* d. 1. Aug. 1594. wegen untreuer Diener und Boten.

i) CARPZOV *Iurispr. forens.* I, 42, 2.

k) CARPZOVII d. *de crimine residui* nr. 8.

l) Id. c. d. n. 19. 25.

uero numos, si quos in suos conuerterit usus, rationibus intulerit sub salarii sibi debiti nomine, aliud dicendum erit *m*).

§. DXLVIII.

Syndicatus.

Iudex qui uel odio uel alio adfectu motus illegitime processit aliquem male iudicando, sine legitimis indiciis torturæ subiiciendo &c. reus est *syndicatus*, & arbitrarie punitur (§. CCCCXLIV.). Sententia, quam pronunciauit, quum sit ipso iure nulla (§. eod.), in rem iudicatam nunquam transit.

§. DXLIX.

Ambitus & *Simoniæ* crimina prætereunt germanorum leges. Hinc eorum naturam ac pœnas scisciturum ablego ad ius ciuile Ro. & Canonico-Pontificium.

TIT. LI.

DE DELICTIS MILITARIBVS ET MARITIMIS.

§. DL.

Delictorum militarium

Militum delicta uel *communia* esse uel *propria*, inter omnes constat. *Hæc* dicuntur quæuis dicta factaue cum fide aut disciplina militari pugnantia.

§. DLI.

m) FAVST. A STROMBERG tr. de *crimin.* C. C. art. 170. c. 2. p. 21. comment. ad

§ DLI.

pœna

Quorum pœna uaria. Etenim (1) *ignominia* notantur, qui languorem simularunt, aut digitos resecuerunt *n*); (2) *arbitrarie* puniuntur, qui (a) ex agmine excesserunt prædam facturi *o*), (b) tesseram, prout decet, non reddiderunt *p*), (c) in hospites suos uerberibus sæuierunt *q*) &c. Contra (3) *capitalis* pœna manet (a) eos, qui *in castris* manum leuarunt in præpositum *r*), aut (b) gladium strinxerunt in commilitonem *s*); (c) qui *extra castra* manus intulerunt præposito *t*), aut (d) hunc contra uim iniustam non defenderunt *u*); (e) qui *tempore belli* excubias deseruerunt, (f) muros transcenderunt *x*), (g) primi ex acie fugerunt *y*), (h) præter necessitatem ad arma conclamarunt, (i) res, quibus militia carere nequit, corruperunt, (k) quæ ad castri defensionem spectabant, ad ducis imperium agere detrectarunt *z*), (l) hosti tesseram uel alia secreta prodiderunt *a*) &c.

Ac

n) BEHAIMB *mil. delinq.* obs. 58. FR. BENED. CARPZOVII d. *de murcis.*
o) BEHAIMB c. l. *obs.* 57.
p) Id c. l. *obs.* 62.
q) Id. c. l. *obs.* 47.
r) ID *obs.* 52.
s) ID. *obs.* 54.
t) ID. *obs.* 53.
u) ID. *obs* 51.
x) ID. *obs* 62.
y) ID. *obs* 64.
z) ID. *obs.* 50.
a) ID. *obs.* 71.

Landesbibliothek Oldenburg

Ac denique (4) mox arbitrariam mox capitalem pœnam ſubire debent (a) qui locum, quo ſtare iuſſi erant, dereliquerunt *b*), (b) qui arma ſua citra neceſſitatem alienarunt *c*).

* Hos citra cauſæ cognitionem occidere licet. SCHOEPFFER *de milite deſertore* c. 2. nr. 42. ſeq. 56.

§. DLII.

Pœna ordinaria remittitur ei, qui (1) *conatus* tantum eſt delictum committere, aut (2) quod conſummauit, patrauit *doli* quodammodo *expers*, ut ſi (a) in minore ætate adhuc conſtitutus, (b) nimia ſimplicitate captus, (c) articulorum militarium ignarus *d*), (d) corporis infirmitate, aut alia neceſſitate adactus, (e) iuſto dolore motus &c. deliquerit. Ebrietate uero delictum militare quandoque grauius, nunquam leuius, redditur. quando remittatur ?

§. DLIII.

Militares (5) POENAE ſunt uel IGNOMINIOSAE uel CORPORALES uel CAPITALES *e*). ISTAE uel *famam minuunt* ſaluo militari ſtatu, utpote (a) *ſtipendii priuatio*, (b) *ad caſtra purganda conde-* Militares pœnæ ſunt uel ignominioſæ

b) R. Beſt art. 59. 82. 83 Fußkn. Beſt. art. 12.
c) BEHAIME c. l. obſ. 56.
d) IDEM c. l. obſ. 48.
e) BVRGER *obſerv. iuridico - politico - milit.* cent. 2. obſ. 65. p. 360.

Landesbibliothek Oldenburg

condemnatio, (c) *ordinis militaris imminutio*, das Absetzen vom carico &c. uel *famam* penitus *consumunt*, u. c. (a) *missio* ignominiosa ohne Abschied von der compagnie verstossen *f*), (b) *exauctoratio g*), tam *realis*, quam *symbolica*, quarum hæc consistit in publica proclamatione uel *nominis* & *effigiei* ad patibulum affixione *h*).

§. DLIV.

uel corporales

Pœnæ corporales sunt (a) abscissio nasus & aurium *i*), (b) ictus uirgularum Gassenlauffen, (c) castigatio quæ fit uiribus, das Prügeln zwischen den Picken *k*). Sic quoque sæpe debent (d) asino ligneo insidere, adpensis quandoque ad eorum pedes ponderibus, (e) fossam fodere, (f) cespitem ferre, aut, ubi equites sunt, (g) ad palum stare, (h) ephippia portare &c.

§. DLV.

uel capitales.

Capitalis denique pœna hæc est, ubi miles globulis, quos ex machinis bellicis

f) BEIER *iuris milit. prud.* nr. 277. p. 572.

g) Stein id. *de eo quod iustum est circa pœnas milit. ignom.* §. 18. WEND. *de pœnis militum famosis.*

h) Id. c. d. §. 20. LUDOVICI Einl. zum Kriegs-*Pr.* c. 13. §. 8. p. 206.

i) Stein c. d. §. 19. SEYFRID *de desertoribus* p. 139.

k) BEIER c. l. nr. 2080. p. 573.

cis manuariis eiecerunt commilitones, occiditur, mird arquebusiret *l*).

§. DLVI.

Quid de famosis notandum?

Illud porro quin adducam me temperare nequeo, quod pœnæ famosæ (1) haud beantur illæ tantum pœnæ, quas infligit carnifex *m*); (2) ob delictum commune irrogari debitæ in militares, famæ innoxias, commutari soleant, nisi delinquentis malitia, euitandumue scandalum suadeat aliud.

§. DLVII.

Centurionis delicta.

Volunt etiam leges *centurionem* (1) *militiæ gradu pelli*, qui(a stipendium militibus non soluit *n*), aut (b) æs militare legendis militibus destinatum interuertit *o*), (c) in numerandis & lustrandis militibus falsum commisit *p*); (2) *capite puniri*, qui (a) duos exercitus eodem tempore duxit, aut (b) in conflictu peponem pro corde habuit, aut (c) hosti castellum sine causa tradidit *q*), aut (d) proditor fuit.

§. DLVIII.

---

l) LVDOVICI c. l. §. 7. p. 202.

m) *Elem.* nostra *Iur. Germ* I, 495. 499.

n) BEHAIMB. c. l. *obs* 29.

o) ID. c. l. *obs.* 30.

p) Id. c. l. *obs.* 33.

q) SCHOEPFFER *de officio præfecti castelli ad extrema obligati.* MALDONER *synopsi milit.* q. 27. p. 606. seq.

Landesbibliothek Oldenburg

§. DLVIII.

Obsequii militaris denegatio

Obsequii militaris * *denegatio* delictum est, quod eo grauius redditur, quo maior potestas illius, cuius mandata superhabentur.

* Qui sibi præposito non paret in priuatis negotiis, delinquit minime FRANCKENSTEIN d. *de rigore pœnarum militari per æquitatem temperando* sect. II. §. 16.

§. DLIX.

quomodo punienda?

Pœna leuior, quam LL. militaribus statuta est, imponi debet ei, qui (a) *dolore* non iniusto motus, aut (b) *errore* deceptus, aut (c) nimia *familiaritate* inuitatus, immorigerum se gessit, & ui resistens intra conatum substitit.

§. DLX.

Desertoribus

Desertor est, qui a signis, quibus se addixit, abiit animo nunquam redeundi.

§. DLXI.

pœna

Desertio * pro uarietate ordinis, stipendiorum, gradus militiæ, uitæ anteactæ delinquentis &c. uarie punitur *r*), plerumque *capite s*), præsertim in iis, qui primi se ex acie in fugam conuerterunt *t*), excubias deseruerunt, muros transcenderunt

r) BVRGERS c. l. cent. 2. obs. 23.

s) WILDVOGELII d. *de desertor.* c. 1. §. 12.

t) *Carl. Gustau. A. B.* art. 51. Brand K. R. art. 34.

derunt (§. DLI, 3.), aliaue simul commiserunt crimina *u*).

* Huius criminis, quod *heriliz* uel *herisliz* dicebatur, conuictos, prout honestioris erant aut uilioris conditionis homines, uel exilio uel ictibus & decaluatione, itidem auri libra puniebat *L. Wisig.* IX, 2, 9. contra capite priuandos habebant *L. Longob.* I, 14, 15. *Capit.* de A. 812. §. 4. Quædam huc pertinentia legere potes in HACHENBERGII *German. med.* diss. IV.

§. DLXII.

Contra pœna ordinaria cessare debet, (1) ubi desertor uel adhuc minorennis est, uel (2) si maiorennis, tamen non legitime lectus *x*); (3) ubi iusiurandum militare uel nondum præstitit, uel præstitum, quod prima desertione solutum est, non repetiit; (4) ubi fides, quam ei legendo dabat dux uel princeps, seruata est minime; (5) ubi desertio reipublicæ parum aut nihil damni attulit; (6) ubi causæ adsunt spem emendationis promittentes; (7) ubi necessitas aut alia iusta causa desertionem suasit *y*); (8) ubi milites magni numeri signa deseruerunt *z*). mitigata quando dictetur?

u) SCHOEPFFER d. *de mil. desert.* c. 3. nr. 2. seq.

x) ID. c. l. nr. 31. seq.

y) ID. c. l. nr. 70. seq.

z) BEHAIMB c. l. *obs.* 73.

Landesbibliothek Oldenburg

§. DLXIII.

Qui milites ad desertionem postea secutam solicitarunt, consilioue speciali instruxerunt *a*) &c. dolo malo: eadem pœna, qua ipsi desertores, adficiuntur. Quod de iis, qui fugitiuos occultarunt, dici nequit.

§. DLXIV.

Transfuga. *Transfuga* laqueo *b*) *, non autem sectione, punitur *c*), nisi hostem consiliis armisue iuuerit.

* Iam olim transfugæ ex arboribus suspendebantur. TACITVS *de M. G.* c. 12. *Capitul.* II. A. 812, §. 2. 9.

§. DLXV.

Classi præfectus delinquens quomodo puniatur? Classi præfectus, qui (a) castellum aquaticum ad extremam necessitatem nondum adactus hosti tradidit *d*), aut (b) ad eum nauibus suis fugit uel fugere conatus est &c. capitis damnatur.

§. DLXVI.

Piratarum pœna. *Piratas*, quibuscum confundas nolim excursores maritimos *e*), uel suspendii uel

a) Schwartz *decis. militar.* v. Ausreisere cas. 18.

b) Brand. K. R. art. 46. K. *Leopoldi* A. B. art. 44.

c) Diss. SCHOEPFER c. d. c. 2. nr. 29.

d) WILLENBERG *de delict. marit.* §. 14. seq.

e) ID. d. *de eo quod iustum est circa excurs. marit.*

Landesbibliothek Oldenburg

uel gladii pœna manet. Hoc casu eorum caput iuxta portum palo infigitur *f*).

§. DLXVII.

Qui nauim suam diuersis uocauit nominibus, atque literis, quas uocant Lurdenbriefe, usus est in fraudem reipublicæ: & nauim & merces amittit.

§. DLXVIII.

Collisio nauium.

Qui dolo malo collidit naue sua in nauem alterius, ut alterutra conquassetur aut damnum capiat, damnum, si quod dedit, resarcire, & si lucri causa, uel, ut perirent homines, deliquerit, pœnam capitis subire debet *g*).

f) HARTMANN *obs. sing.* 174. VOET *iure milit.* c. 4. nr. 52.

g) STRYKd. *de collisione nauium.*

LIB. II.

TIT. I.

DE IVRISDICTIONE CRIMINALI.

§. I.

Iurisdictio criminalis

Iurisdictio criminalis nihil aliud est quam potestas causas criminales dirimendi *a*).

§. II.

quibus tempore Taciti,

Antiquissimis temporibus crimina in bello aut comitiis peracta iudicabant *sacerdotes b*); ea uero quæ pacis tempore & extra conuentus publicos erant commissa, *principes* cum suis centenariis* *c*).

* Ita dicti a *centenis*, in quas t. t. tota Germania distributa erat. V. MEINDERS *de iudic. cent.* c. 2.

§. III.

sub Francis &

Francorum Reges, crimina, prout a maioribus aut minoribus personis erant commissa, uel ipsi cognouerunt *d*), uel per comites *e*), quorum cuique suus erat pagus.

---

a) *Elem.* nostra *Iur. Germ.* IV, 1.

b) TACITVS *de M. G.* c. 7. 12.

c) KRESSEL *de uariis iurisd. crim. in Germania generibus* c. 2. obs. 2. §. 3.

d) *Capitul* VII, 170.

e) *Capitul.* III, 79. IV, 497. BIGNONIVS not. ad MARCVLFI *formulas.*

Landesbibliothek Oldenburg

pagus. Vnde constabit de causa, cur reges (1) adpellationem a sententia comitum interpositam acceperint *f*), & (2) suo tempore miserint, qui comites sinistros iustitiæ sacerdotes corrigerent *g*).

§. IV.

Saxonibus competierit?

Reges stemmatis Saxonici res criminales cognoscebant uel *ipsi*, ubi palatinorum quidam *h*), uel *per duces*, ubi maioris nobilitatis homo, qui in comitibus palatinis non erat, deliquerat *i*); uel *per comites k*), ubi homines leuioris conditionis contra leges egerant. Quia itaque regis nomine crimina iudicabant duces comitesque, non potuit non, illo præsente, horum potestas quiescere *l*).

§. V.

Iurisdictio ordinum imperii,

Ex quo præsertim superioritas territorialis nata est *m*), iurisdictionem criminalem, den Blut-Bann, den Königs-Bann, qua sibi propriam in suis quique territoriis exercere cæperunt (1) DVCES (2) Burg-

f) *Capit.* VII, 240. 251. 333.

g) BRVMMER *de Scabinis* c. 6. FRANC. de ROY *de missis domin. ad iustit.* c 7.

h) KRESS c. d. obs. 4. §. 18. p. 33.

i) Id c. l. §. 4. BVRGERMEISTER Grafen-Saal p. 113.

k) *I. P. S.* III, 64.

l) KRESS c. d. §. 15. *El.* nr. *Iur. Germ.* IV, 4.

m) Entwurf einer gründl. Nachricht von den ehemahligen Landesherrl. Vogteyen t. 16.

Landesbibliothek Oldenburg

Burggrauii *n*), Palatini, Marchiones, Landgrauii reliquique COMITES *o*) immediati, & 3) post aliquod temporis spatium, EPISCOPORVM reliquorumque prælatorum imperio nostro immediate subiectorum *p*) ii, qui ab Aduocatis * Vögten sunt liberati.

* Hos, qui olim quamuis iurisdictionem in Episcopatibus exercebant, OCKEL *de palat. regio* th. L. seq. constituebant ab initio reges, dein ipsi Prælati, RECHENBERG *de Aduocatis & Aduocatiis German.* a Cæsare ita priuilegiati LVNIG *Spicil. eccl.* To. I. p. 140. To. II. p. 341.

§. VI.

Vnde colligere licebit causam, cur ordinum imperii iurisdictio adhuc ea sit, (1) quæ concursum Cæsareæ iurisdictionis respuit *q*), nec Cæsare præsente quiescit *r*); (2) quæ in alieno territorio exerceri nequit, nisi iusto titulo probetur acquisita.

§. VII.

urbium regiarum, Iurisdictionem criminalem, quæ plerisque *urbibus regiis* cessit sec. XIV. XV. *s*), admodum uariam esse probat THO-

n) HORN d. *de Burggrauiis.*

o) *I. P. S.* III, 64. KRESS. c. l.

p) KRESS c. d. p. 80. MEINDERS *de iud. cent.* p. 195. *Acta Lindav.* p. 282. seq.

q) KRESS c. l. §. 16. p. 73.

r) ALTESERRA *de duc. & comit.* III, 7. GVNDLING Pr. p. 143.

s) SCHILTER ad *I. F. A.* p. 263.

Landesbibliothek Oldenburg

THOMASIVS *t*), exemploque ſuo nos docent *Aquisgranum*, *Wetzlaria u*), *Colonia*, *Brema*, *Wila x*) aliæque. Quæ uarietas uel ex uaria conceſſione uenit, uel ex eo, quod conceſſam iurisdictionem mox ſub ſpecie aduocatiæ reſtrinxerint principes, mox ſub prætextu banleucæ & politiæ extenderint urbes *y*).

§. VIII.

nobilium, tam immediatorum

Iurisdictio *nobilium immediatorum* non ubique eadem eſt. Vix enim omnes eodem modo & ab eadem curia feudali inueſtiuntur *z*). Accedit, quod uarias tranſactiones cum principibus celebrauerint, uariisque mactati ſint priuilegiis *a*).

§. IX.

quam mediatorum, &

Nobili mediato nulla iurisdictionis criminalis ſpecies competit, niſi quam præſcriptione, conſuetudine loci *b*), priuilegio, inueſtitura, pactoue ſibi quæſitam probauit. Ex ſola poteſtate dominica nulla deriuari poteſt *c*).

§. X.

municipiorum.

Etiam MVNICIPIA criminalem ali-

t) d. *de iurisdictionis & magiſtratuum differentia ſecundum mores Germanorum* §. 103 ſeq.

u) KRESS c. d. obſ. V. p. 66.

x) *dipl. Wenceslai* de A. 1398.

y) KRESS c. l. p. 68.

z) ID. c. l. p. 44.

a) BVRGERMEISTER *Cod. dipl. equeſtr.* cont. p. I. p. 291. ſeq.

b) STRYK *de iurisd. circumſepta* c. 3.

c) KRESS c. d. obſ.

Landesbibliothek Oldenburg

quam iurisdictionem in se deriuarunt, mox expresso mox tacito domini territorialis & quandoque cæsaris consensu.

§. XI.

Vnde constabit (1) cur iurisdictio criminalis, si qua nobilibus mediatis aut municipiis competat, mox sit omnimoda, mox uero temperata, & quidem (2) loci, causarum decidendarum, & iudicii habendi intuitu. Alibi enim (a) iudiciis municipalibus præsidet scultetus, aut adsident scabini, principis territorialis nomine *d*), alibi uero & præsidem & assessores urbs nominat; alibi (b) nobilis sententiam a ICtis latam statim, alibi impetrato demum consensu territorialis domini, executioni dare potest; (3) cur iudex criminalis in urbe, pago &c. non semper gaudeat iurisdictione criminali in suburbio *e*) uia regia, agris &c.; (4) cur causæ, quæ alibi ad altam iurisdictionem pertinent, alibi ad bassam referantur.

§. XII.

Iurisdictionis criminalis, quæ

Iurisdictio criminalis quæ olim dicebatur *bannum regium*, *bannum sanguinis*, *placitum spadæ f*), **Ungericht** *g*) ꝛc. audit

V. §. 6. p. 55. seq. & ad C. C. art. 2. §. 4.

d) Id. c. l. p. 63.

e) Id. c. obs. §. 11. p. 63.

f) *L. Normann.* p. l. c. 56. §. 7. FRESNE *glossar.* h. u.

g) KRESS d. *de iurisd. omnimoda f.* Richt und Ungericht *in feudum concessa.* §. 26.

dit hodie Bann, Blut-Bann, Königs-Bann, Cent, Cent-Gericht, Cent-Recht, hohe Cent *h*), Fraiß, hohe Fraiß, Fräißliche Obrigkeit, Blut-Halß-Hoch-Ober-Peinliche-Vitzdom-Gerichte, Gerichte zu Halß und Hand, Gerichte über Ehre, Gut und Blut, Malefitz-Gerichte, dat Geding der Haarscharen *i*), Wizzegeding, Peinlichkeit, Probst-Amt *k*), Semner-Amt *l*). *

* In præsulatibus inferioris Saxoniæ uenit quoque sub *Vogteiæ* nomine, ut uidemus Quedlinburgi, Helmstadii &c. Ibi enim supersunt Aduocati (§. V, 3.).

§. XIII.

Est (1) uel *omnimoda* uel *limitata*. *Illa* dicitur potestas in omnia * omnino crimina ubiuis commissa inquirendi, eorumque auctores puniendi; *hæc* uero restricta est uel ad certas *personas* uel ad certa *loca m*) uel ad certa *criminum* genera. Sic centena in alieno territorio exercenda consistit in potestate coercendi Mord, Brand, Nahm (Diebstahl oder Raub) und Nothzucht *n*), quae dicuntur die 4. Haupt-wrogen, die 4. hohen Wände.

1) uel omnimoda uel limitata est,

h) ENGELBRECHT *de iurisd. superiori* sect. 2. m. 1. §. 1.

i) *Apolog. Colonienſ.* p. 403.

k) Ill. BVDER *amœn. l. Feud.* p. 68.

l) Mulhäuſ. *Statuta* I, 20.

m) STRYK d. *de iurisd. circumsepta.*

n) Mit Anmerk. verſehene Nürnb. *Reform.* To. I. p. 243. LINCK *de centena* c. 1. §. 6.

Landesbibliothek Oldenburg

* Illa intelligas uelim crimina, quæ pœna uel capitali uel corporali ex legum morumue uniuersalium præscripto luenda sunt, HILDEBRAND *iurisd. uniu.* c. VI. pos. 7. 10. p. 55. 57., neutiquam uero leuiora, quæ dicuntur excesse, Frevel, liederliche Händel und iniurien, quippe quæ a uogteiæ domino cognoscuntur puniunturque.

§. XIV.

2) uel solitaria uel simultanea &c.

Diuiditur porro (2) in *solitariam* & *simultaneam*, prout uni aut pluribus in uno eodemque loco competit *o*); (3) in die hohe, allgemeine, Fraiß, und Nieder-Cent. Quam ultimam alii dicunt immediatam imperii uogteiam, eine unmittelbare Reichs-Vogteiligkeit *p*).

§. XV.

dominus, quibus gaudeat, &

Dominus centenæ potest (1) ea omnia, sine quibus inquisitio instituí & facinorosus puniri nequit, agere, u. c. den entleibten Cörper aufheben, das Fraiß-Pfand hohlen, Stich und Wunden abmessen *q*), criminosos prehendere *r*) atque captiuos ducere &c. & quidem (2) irrequisito uogteiæ domino *; (3) fidelitatem centenicam, nec non (4) ea quæ in recognitionem centenæ præstari moris est, ueluti Cent-Rüge-Haber, Land-Knechts-Büttel oder

o) BOECKELMANN *de centen.* th. 42.

p) PRAEBES d. *de iniusta centenæ extens.* th. 4.

q) HILDEBRAND *iurisd. uniu.* c. VI. pos. 14.

r) LINCK c. tr. c. 3. §. 14.

Landesbibliothek Oldenburg

oder Frey-Brod ꝛc. exigere *s*); (5) fructus iurisdictionis criminalis percipere *t*). Praeterea (6) protectionis, fisci, aliisque gaudet iuribus *u*).

* Quod tamen secus est, si centena exerceatur in alieno territorio, PRAEBES c. d. § 3., aut in uogteia libera, HILDEBRAND c. l. pos. 15. p. 61. uel in domo non centenica degat capiendus. KNICHEN *de superioritate territor.* c. 4. nr. 354.

§. XVI.

Num ius *molendina & columbaria uisitandi* ad centenam, an ad uogteiam pertineat? quotidie disceptatur in Franconia. Videtur mihi ad uogteiam spectare *x*), nisi eo utendum sit ad detegendum illud criminis, quod uel corporalis uel capitalis pœna manet *y*).

§. XVII.

Praesertim centenæ falso adscribitur (1) *superioritas territorialis z*), (2) *ius reformandi religionem a*), (3) potestas peragendi ea, quæ ad *uogteiam* pertinent u c. cogno- quibus non gaudeat iuribus?

s) HILDEBRAND c. l. pos. 10. MVLLER *de iure facinorosos sequela praefectoria persequendi.*

t) GRAMIZER d. *de fructibus iurisd.* c. 3. § 1.

u) PVFENDORF *de iurisd. german.* p. 273. seq. 281. seq.

x) LINCK c. d. c. 3. §. 20. seq.

y) HILDEBRAND c. l. pos. XI.

z) PRAEBES c. d. th. V. seq.

a) IDEM c. d. th. VIII. seq.

Landesbibliothek Oldenburg

cognoscendi die Frevel-Händel *b*), constituendi ac inspiciendi pondera & mensuras &c.

§. XVIII.

Iur. Crim. quibus symbolis possideatur, &

Quis iurisdictionem criminalem alicubi possideat, loquuntur (1) die Fraiß-Acht-Straf- und Urphed-Bücher *c*), his enim actus criminales quouis tempore exerciti inscribuntur hodie, sicut olim signa corporum occisorum; (2) uaria *symbola*, utpote *loca ad torturam apta suisque instrumentis instructa*, *statua Rolandi d*), *murus decollationi deputatus*, Rabenstein &c. *e*) * &c. non uero (3) *gallina fumosa*, quam quis exigere potest *f*).

* Quod a defectu furcæ ad defectum iurisdictionis criminalis argumentari non liceat, res per se clara est.

§. XIX.

quibus modis amittatur?

Iurisdictionem criminalem *abusu* & *sæuitia* perdi, certum est. De eo autem disceptant Dd. Num amittatur *non usu diuturniore*? Equidem causam usus intermissi attenderem, statuens, iurisdictionem

b) Ibid. c. d. th. XI.

c) WEHNER *obs. pr.* h. 11

d) *Elem.* nostra *Iur. Germ.* I, 172. 2 GRYPHIANDER *de Weichb. Sax.* p. 189.

e) ENDTER d. *de symbol. poss. iurisd. crim.*

f) HEINECCIVS d. *de orig iurisd. patr.* §. 19. *Elem.* nr. *Iur. Germ.* I, 77.

Landesbibliothek Oldenburg

nem criminalem amisisse eum, qui per tempus lege definitum ea, qua facile tamen uti potuit, non est usus. Quod hic non usus uix præiudicet tertio *g*), quodque collapsis furcis non amittatur iurisdictio, ut multis adducam, non esse puto.

TIT. II.
DE
IVDICE, SCABINIS ET ACTVARIO.

§. XX.

Iudicium criminale constat

Cui iurisdictio criminalis competit qua propria, ille uel ipse * uel per alios potest *b*), in utroque tamen casu antiquitus debet, *scabinis* præsentibus & adscito *actuario i*), causas criminales cognoscere, cognitasque dirimere. Itaque (1) una persona iudicium criminale conficere nequit; (2) inquisitio a solo iudice peracta, nulla est *k*).

* Olim reges *Const. Frideric. de A.* 1234. & sec. adhuc XIV. principes tam seculares quam ecclesiastici, suis ipsi præfuerunt iudiciis. *Chron. Limpurg.* ad A. 1374. SCHOTTEL *de ant. in G. iuribus* p. 571.

§. XXI.

g) KRESS d. *de iurisd. omnim.* §. 7.

h) C. C. C. art. 2.

i) C C. art. 1. §. 1.

k) C. C. art. 181. §. 3. BERGER *El. Iur. Crim.* p. II. obs. 195.

Landesbibliothek Oldenburg

§. XXI.

1) ex iudice, qui

Iudex est uir ad iustitiam administrandam publica auctoritate constitutus.

§. XXII.

qualificatus præsertim

Non nisi (a) sinceris, (b) honestis, (c) prudentibus, & (d) rerum criminalium expertis uiris * *l*) iudiciale munus (e) præuio iureiurando demandari iubet Carolina Nemesis.

* Eadem fere sententia est *I. P. Sueu.* & *glossatorum*, quorum *illud* sapientiam, fortitudinem, iustitiam atque temperantiam c. 73. p. 125. ed. BERGER, *hi* uero sal sapientiæ & conscientiæ in iudice requirunt.

§. XXIII.

a) sincerus & honestus

Itaque iudex (1) quærat ignoscendi causas non minus atque conuincendi rationes; (2) concedat reo tempus ad innocentiam deducendam necessarium; (3) sit liber ab omnibus animi perturbationibus *m*). Alias eum suspecti iudicis exceptione repellere aut iureiurando perhorrescere *n*), aut, ut ei commissarius adiungatur, a superiore petere potest reus.

§. XXIV.

b) prudens & rerum criminalium expertus atque

Quum quoque prudens, & rerum crimina-

l) C. C. art. 1. §. 1. REINHARTH d. *de iud. crimin. 4. uirtutibus.*

m) ZIEGLER *dicaſt.* diſſ. præl. §. 16.

n) KRESS ad C. C. art. 1. §. 8. nr. 2.

minalium expertus esse debeat iudex (§. XXII, c. d.): consequitur, ut a iudicis munere remoueri debeant (1) *furiosi*, (2) *mente capi*, (3) *impuberes*, (4) *surdi & muti*, (5) ασωτοι *o*), (6) *mulieres*, (7) quotquot iurium morumque germanicorum sunt imperiti &c.

§. XXV.

Præterea iuratus esse debet (§. XXII, e.). Iurat autem tempore muneris suscipiendi, se in cuiusuis causa criminali nulla animi perturbatione motum, sed prout legibus & moribus prouincialibus, ac, his deficientibus, Nemesi Carolina, proditum est, iudicaturum esse *p*). e) iuratus esse debet.

§. XXVI.

SCABINI (§. XX.), qui quandoque Urtheiler, Finder audiunt, antiquitus adiuuerunt criminalem iudicem. Pro diuersitate tamen temporum uariarunt eorum *qualitates*, *constitutio*, *dignitas* & *numerus*. 2) scabinis.

§. XXVII.

Olim non nisi ex (1) nobilium * *q*), (2) indigenarum *r*), (3) proborum, (4) prudentum & iuris peritorum numero Antiquorum qualitates,

poterant

o) THOENNIKER *aduocat. prud. in foro crim.* p. 8. seq.

p) C. C. art. 3. ibique interpretes.

q) BRVMMER *de Scabin.* c. 2. §. 21. seq. c. 7. §. 5. DATT *de P. P.* p. 741.

r) *Capit.* VI, 269.

Landesbibliothek Oldenburg

poterant eligi *s*). Vno uel altero horum requisitorum destitutus, ubi electus erat, iterum reiiciebatur *t*).

* Vnde diiudicare potes (1) nomen der Schöppenbarfreyen, (2) regulam: *Non nisi nobilis causas criminales diiudicare potest.* (3) cur subsequentibus temporibus, quibus plebeii sæpe creabantur scabini, alii echte und rechte, alii echte und rechte schildbortige Schöppen fuerint dicti KRESS ad art. 1. §. 7. & BEYER pos. 7. seq.

§. XXVIII.

constitutio Ab initio a plebe, post a regibus aut eorum missis constituebantur *u*), & quidem (1) ubi de munere rite & legitime tuendo * iurauerant *x*), nec non (2) ut æqualitatem mensuræ ac ponderum custodirent, leges libro consignatas haberent, causas plene cognoscerent, iudicarent ἀπροσωπολήπτως, ne essent δωροφάγοι &c. satis erant admoniti *y*). Vnde colligere possumus, quid causæ fuerit, cur (a) geschworne dicerentur, & (b) in fronte librorum iudicialium ultimum Christi iudicium conspicerent.

* Formula

s) BRVMMER cit. c. 7. §. 6. seq. OCKEL *de palat. reg.* th. 82. 140. GRYPHIANDER *de Weichb. Sax.* c. 64.

t) *Capit.* add. IV, 73 seq.

u) *Capit.* LVDOVICI P. add. IV, 73. & III, 33. 74. MEINDERS *de iudic. centen.* p. 63.

x) OCKEL c. l. th. 83.

y) BRVMMER c. l. c. VII. §. 9. seq.

* Formula iurisiurandi non semper fuit eadem. Aliquas uidere potes ap. MEINDERS c. l. p. 65. & Gl. *I. P. S.* III, 54.

§. XXIX.

Scabinalis dignitas (1) perſonalis * erat, nec tamen (2) ambulatoria z); (3) ob corporis aliquod uitium ** uix amittebatur. dignitas &

* Succedente tempore factum eſt, ut alicubi ſcabino mortuo, illius filius natu maximus, &, hoc deficiente, agnatus ſuccederet proximus.

** A mallo tamen arcebatur ſcabinus *leproſus*, itidem *excommunicatus*. Gl. *Weichbild*. art. 16. nr. 9.

§. XXX.

Numerus ſcabinorum mox *ſenarius a*) mox *ſeptenarius b*) mox *octonarius c*) mox *duodenarius d*) fuit. Solemnior aliis *duodenarius*, aliis *ſeptenarius* fuiſſe uidetur *e*). numerus.

§. XXXI.

De ſcabinis, qui ſunt hodie, notes: quod (1) debeant eſſe uiri probi & indigenæ; (2) conſtituantur (a) mediante iureiurando *f*) (b) a iurisdictionis criminalis domino (c) ad uitæ plerumque dies; (3) in eorum numero raro ſint nobiles * & iu- Hodiernorum ſtatus.

z) Id. c. l. c. VIII. §. 12.

a) GOLDAST. To. II. *rer. alam.* p. I. p. 58.

b) *Capit. Caroli M.* de A. 803. *L. Rip.* tit. 32.

c) BALVZIVS *Capit.* To. II. p. 790. ſeq.

d) b. LVDEWIG *de Sueuiæ tribunali S. R. I. Auſtr.* §. 15. III BVDERVS d. *de iudiciis duodecimuir.*

e) MEINDERS p. 63. 68. BRVMMER c. l. c. VI. §. 3.

f) C. C. C. art. 4.

Landesbibliothek Oldenburg

& iurium periti; (4) plerumque adhibeantur non ad ſuffragia ferenda, ſed ad conſtituendum iudicium criminale, tempore quo cauſa cognoſcitur aut decidi-tur *g*); (5) alicubi crimina denuntiare teneantur; (6) ſoleant eſſe diuerſi numeri, prout grauitas actus in iudicio peragendi uariat *h*), & mores prouinciarum differunt. **

* Ab illo enim tempore, quo (1) ſcabini tanquam ſanguinarii homines a præbendis excludebantur, (2) iunior ſcabinus carnificem agere cogebatur, (3) iura peregrina perplexam reddiderant iurisprudentiam, (4) principes & comites non amplius præſidebant &c. iudicii criminalis tædium ceperunt nobiles.

* Quia tot ſcabinos, quot ad conſtituendum iudicium criminale requiruntur, quodlibet bannum non continet, alicubi recepti ſunt die Noth- und Wechſel-Schöppen, de quibus uid. LVDOVICI ad C. C. p. 13.

§. XXXII.

3) Actuario. Illius officium &

Actuarii (§. XX.) eſt, ea omnia quæ in iudicio dicta ac peracta ſunt *conſignare*, conſignataque *adſeruare i*), nec ulli prodere *k*). Fieri autem debet conſignatio (1) *in continenti l*), (2) *accurate*, (3) *plenis* ac (4) *perſpicuis*

g) C. C. art. 1. 81. 84. 92. 93.

h) C. C. art. 12. 13. 47. 84.

i) C. C. C. art. 189. §. 4.

k) ib. §. 3.

l) *Ord. Notar.* Maximil. I. de A. 1512 §. 6. BEYER d. *de exped. act. iud.* §. 13. ſeq.

ſpicuis uerbis *m*), (5) additis *nominibus iudicis & ſcabinorum**, coram quibus, nec non (6) ſignificato *tempore*, quo, quod annotatur, dictum uel actum eſt *n*). Præterea ut actuarius (7) *nomen ſubſcribat* ſuum ** *o*), & quandoque ſcripta reo *prælegat*, neceſſe eſt *p*),

* Hi nomina ſua tunc demum ſubſcribunt ipſi, ubi actum magni momenti concernit conſignatio.

** Non ſufficit generalis ſubſcriptio u. c. Hochfürſtl. S. Weimar. Amt, Churfl. Maynz. Stadt-Gerichte zu Erfurth.

§. XXXIII.

Itaque debet eſſe (1) uir *bonus*, alias recuſatur. Et ſi acta falſo iam conſcripſerit, punitur pro grauitate damni dati (lib. I. §. CCCCXLIV.) *q*); (2) iurium criminalium *peritus*, atque (3) ad acta *iuratus r*)*. Denique in Saxonia Electorali ſit *Notarius publicus*, neceſſe eſt *s*), ſi iudicium militare *t*) exceperis. qualitates.

m) C. C. art. 181. §. 1.

n) C. C art. 182. §. 2. art. 189. §. 1. LEYSER ſp. LXXI.

o) C. C. art. 182. art. 189. §. 2.

p) STRYK d. *de protocollo*.

q) BERGER ſuppl. ad *Elect. Iur. Cr.* p. 2. obſ. 59.

r) C. C. art. 5. ibique KRESS §. 2.

s) KAYSER *pr. crim.* c. II. §. 15.

t) *Mand. Reg.* de A. 1718. d. 12. Apr.

Landesbibliothek Oldenburg

* Hoc iusiurandum statim ab initio muneris præstandum est, nec coepta aliqua inquisitione suppleri potest, nisi reo consentiente. GRANZ *defens. reor.* p. 192. seq.

TIT. III.

DE IVDICIIS CRIMINALIBVS, EORVMQVE FORMA ET DIVERSIS GENERIBVS.

§. XXXIV.

Iudicia criminalia antiqua

Causæ criminales olim (1) Martis potissimum diebus, (2) ab hora *tertia* ad medium usque diem (3) *sub dio*, in altiori quidem, non tamen eodem semper loco cognoscebantur ac decidebantur (4) a comite & scabinis, qui post iudicium septum (5) considebant in scamnis quadrato ordine *u*) circumpositis. Vnde intelligere potes (a) quid causæ sit, cur maiores locum iudicii notauerint aliquo signo, iudicia uocauerint malla & mallobergia *x*), atque statuæ, qua postea locus iudicii denotabatur, tribuerint nomen: Rugland, Roland *y*); (b) unde ueniat nomen sedis *z*), sedis scabinalis, Schöpfenstuhls, Ding-

u) MEINDERS *de iudic. centenar.* c. 4. §. 46. p. 91.

x) *Elem.* nostra *Iur. Germ.* IV, 28.

y) OCKEL *de palat. reg.* th. 17. sq. 39. sq. 146.

z) KVCHENBECKER *anal. Hass.* coll. 2. pag. 295.

Dingſtuhls, & (c) quid ſibi uelit phraſis: binnen 4. Bäncken.

§. XXXV.

In iudiciis Saxonicis antiquioribus, quæ dicebantur *comitiæ a*), *iudicia uehmica*, *libera*, *frigrauiatus*, Freyſtühle *b*), & ad coercenda plerumque religionis crimina conſtituta erant *c*), dabatur locus proceſſui cum clamore inſtituendo, atque probationibus uulgaribus *d*) Saxonica.

§. XXXVI.

AEp. & Ep. Colonienſis, Monaſterien- Weſtphaſis, Paderbornenſis, Mindenſis, ubi ſingu- lica.
laribus Imp. priuilegiis nacti erant den Königs-Bann nach Vemerecht, reprobarunt purgationes uulgares, atque in locum proceſſus cum clamore olim inſtituti ſurrogarunt nouum, ex accuſatorio & inquiſitorio mixtum. Scilicet (a) ubi *accuſatus* uel ore uel per literas a duobus ſcabinis perferri ſolitas *citatus e*), & (b) per *procuratorem*, ex ſcabinorum numero plerumque electum *f*), comparens (c) *exceptiones*, quas habebat, *dilatorias*

a) DV FRESNE *Gloſſ.* h u. ed. Par. nov. p. 830.
b) THOMASIVS *de iudic. Weſtphal.* §. 17.
c) MEINDERS c. l. pag. 70.
d) Idem c. l. p. 101.
e) Idem c. l. §. 21. ſq. p. 128. THOMASIVS d. *de iud. Weſtph.* §. 42.
f) THOMASIVS c. d. §. 43.

Landesbibliothek Oldenburg

torias g) aut *peremtorias* oppoſuerat, (d) in conſeſſu iudicii, ſiue Frigrauii* & ſcabinorum ** *h)*, ferebatur *ſententia*, (e) quæ a uiribus *rei iudicatæ* ſuſpendi poterat: ſi uero (f) citatus uadimonium deſeruerat, Frigrauius eum confeſſum habebat atque in *bannum* declarabat *i)*.

* Frigrauius & Stuhlherr ab illo tempore fuerunt diſtincti, quo domini iurisdictionis criminalis ſuis iudiciis ipſi non præſidebant. THOMASIVS c. d. §. 35. s). MOELLMANN *medit. in ſingularia quædam iuris Saxonici feudalis & publici capita, antiquitatibus Danicis illuſtrata* p. 86.

** Debebant eſſe (1) liberæ & (2) legitimæ natiuitatis, nec (3) banniti.

§. XXXVII.

uetita, horumque

Reliqua iudicii forma ſecreta erat, & ſolis ſcabinis cognita *k)*. Qua de re (1) ſcabini *ſciti l)*, wiſſende *m)*, (2) iudicia uero occulta, ſecreta *n)*, uetita, heilige heimliche Achten dicebantur *o)*; (3) a ſcabinis alii

g) DATT *d. P. P.* IV, 3, 49.

h) MEINDERS c. l. c. V. §. 20. p. 127.

i) Idem c. l. §. 24. p. 129. ſeq.

k) MVLLER R. Tags *Theatr.* p. II. c. 6. p. 494.

l) DATT *de P. P.* IV, 7. nr. 12. 24. & c. 20. nr 2. ſq. MOELLMANN c. l. pag. 87.

m) MEINDERS c. l. pag. 125.

n) FRESNE *Gloſſ.* h. v. THOMASIVS c. d. p. 54 p)

o) *Reform. Colon.* c. XVIII.

alii facilius *p*) ipsi uero ab aliis difficilius accusari, & condemnari poterant, propterea que (4) *homines* cuiuscunque *conditionis* certatim quærebant dignitatem scabinalem *q*). Qui omnes recipiebantur, ut data occasione iurisdictio in alieno exerceri posset territorio *r*)

§. XXXVIII.

Qua occasione ubi iudices Westphali- fata,
ci sub tutela principum libera sede inuestitorum ita usi sunt, ut ipsis principibus extraneis ius dicerent *s*), & causas a foris legitimis auocarent *t*): non solum *ordines imperii* de iudiciorum Westphalicorum abusibus conquesti *u*), mox priuilegium exemtionis impetrarunt *x*), mox fœdus cum aliis iniuerunt *y*), de ui iniusta repellenda; sed & *Imp.* de iis reformandis & corrigendis laborarunt *z*).

p) THOMASIVS c. d. §. 49. d). HVND Bayer. Stammbuch p. 410.

q) Idem c. d. §. 35. x) pag. 58.

r) KVCHENBECKER c. l. collect. 7. p. 120. seq.

s) MOELLMANN c. l. pag. 192.

t) MEINDERS c. l. pag. 107.

u) GRYPHIANDER *de Weichbild. Saxon.* c. 57. MEINDERS c. l. pag. 102.

x) Idem c. l. c. 60.

y) HERT d. *de consult. leg. & iud.* §. 20.

z) STRVV *hist. iur.* c. IX. §. 20. FREHERVS *de secret. iudic.* pag. 29. seq.

Landesbibliothek Oldenburg

§. XXXIX.

hodierna. Hodie (1) cauſæ criminales quouis die & quauis hora, ubi (2) iudex, ſcabini & actuarius conſederunt, wenn die Banck beſetzet worden (§. XX.), cognoſci queunt, nec (3) ut iudicium muniatur neceſſe eſt, ſi exceperis das Noth-it. das Hoch-Noth-Peinliche Halß-Gericht.

§. XL.

Iudicia denunciatoria antiqua & In iudiciis denuntiatoriis Rüge-Gerichten, quæ ſuis ſolemnitatibus inchoabantur & finiebantur *a*), ad unum omnes mallenſes comparere, & delicta in banno perpetrata, nec iudici iam cognita *b*), ſub iurisiurandi fide reuelare tenebantur *c*).

§. XLI.

hodierna. Quæ hodie uigent, & alibi annis alibi trienniis habentur ſingulis, ſunt quidem ſolemnia, aſt ſolam correctionem & emendationem morum intendunt *d*). Vnde (1) quibusdam dicuntur iudicia *cenſoria e*) *, & (2) conuenire uidentur iudiciis illis, quæ maiores uocarunt Drey-

a) MYLII d. *de iudic. denunt. Sax.* c. 3. §. 16. 25. 28.
b) Id. c. d. §. 19. p. 44.
c) HERTIVS c. d. §. 28.
d) F.S. Goth. L. Ord. p. III. adp. nr. 7. Altenb. L. O. p. II. c. I. tit. 7. Bad. L. O. p. II. tit. 16. & p. IX. pag. 342. ſq. Würtenb. L. O. de A. 1567. fol. 232. ſeq.
e) HERBORT. d. *de iudiciis cenſoriis.*

Dreyd ng *f*). Notes etiam uelim *iudicis censorii* esse (a) *aduocatos* reiicere *g*), (b) nullas *sportulas* exigere *h*), (c) attendere den Rüge-Zettul, atque (d) *grauiora crimina*, si quæ denuntiata fuerint, criminali iudici significare.

* Dicuntur etiam *Quatember*-Gerichte, Jahr-Gerichte, Ehegeding.

§. XLII.

Das Hagedorn-Gerichte.

His conuenit das Hagedorn-Gerichte, quod Delbrugiæ exercetur. In quo illud singulare est, quod accusatus soleat cultrum suum in terram agere, &, ubi nocens est, dicere: Ek steke mien Messer up Gnade! sin innocens, his uerbis uti: Ek steke mien Messer up Recht *i*).

§. XLIII.

Das Rüge-Hader-Inzicht-Gerichte.

Tria illa iudicia Norimbergensia, das Rüge-Gericht, das Fünfer-oder Hader-Gericht, das Inzicht-Gericht ita a se inuicem differunt, ut in *isto* simultates, si quæ inter opifices ortæ; in *illo* transgressiones legum uestiariarum, iniuriæ, die Peüderlinge, Blutrunsten, braun und blau *k*), & denique in *hoc* causæ criminales *l*) cognoscantur dirimanturque.

f) V. Dreydings Ord.

g) MYLIVS c. d. §. 21. p. 45.

h) Id. c. d. §. 27. p. 53.

i) IO. GVIL. HOFFMANN *Spec. Iurispr. symb. uet. Germ.* §. 28.

k) Linckens d. *de iudiciis reip. Norib.* c. V. §. 7. seq.

l) IDEM c. d. c. VIII. §. 9. seq. *Comment. Ref. Nor.* p. I. p. 334.

Landesbibliothek Oldenburg

TIT. IV.
DE
FORO COMPETENTE.

§. XLIV.

Forum commune triplex est.

Reus sortitur forum uel ex *communi* uel ex *singulari* iure. Ex iure communi (1) ubi *domicilium* habet suum, (2) ubi *delictum* uel inchoauit uel consummauit *m*). Quo autem modo locus delicti, si in confinio cadauer iaceat, inuestigari possit? acriter disceptant Dd. (3) ubi *deprehenditur*, ac carceri includitur. Quod forum cur ad uagabundos restringas, certe non est.

§. XLV.

Priuilegiato gaudent (1) ciues academici

Priuilegiato foro gaudent (1) *ciues academici*, quorum causæ criminales in iudicio academico * discutiuntur, si uel maxime (a) nomen suum nondum professi sint, (b) Bacho tantum & Veneri litent, (c) non nisi corpus exerceant, aut (d) domicilium in ea urbe, qua floret Academia, sibi constituerint *n*). Gaudent eo una cum famulis, si exceperis Academiam Francofurtensem *o*).

* Non

m) LEIPOLD *de concurrentia iurisdictionis modernæ* q. 13.

n) SCHOEPFFERI d. *de foro studiosi delinq.* c. I. nr. 57. seq.

o) Id. c. 2. nr. 78.

* Non omnium academiarum potestas cognoscendi crimina eadem est. Lipsiensi enim, Helmstadiensi &c. omnimoda iurisdictio competit, limitata uero Ienensi, quæ reum quæstori tradit, so bald etwas peinliches erkannt worden. LANSIVS *tr. de Acad.* p. 50. RICHTER ad Auth. Habita, disp. VI. p. 137.

§. XLVI.

Dein priuilegiato foro gaudent (2) *clerici*. Hi enim rei cuiuscunque criminis, communis proprii, in consistorio accusantur *p*); (3) *nobiles mediati q*), eorumque uxores & liberi *, præsertim ubi non sunt Amtsassii; (4) *milites*, etiam uoluntarii, non tamen ueterani, in delictis tam militaribus (Lib. I. §. DL. seq.) quam communibus *r*), post nomen militiæ datum, commissis. Quæ uero perpetrarunt antea, ab ordinario iudice, adstante tamen officiali, cognita puniuntur *s*).

(2) clerici

(3) nobiles mediati

(4) milites

* Hi banno patris uel mariti se subiicere nequeunt. KRESS c. obs. §. 9. LYNCKER *consil.* 47. LVDOLPH *de iure feminar. illustr.* p. 36.

§. XLVII.

(5) *Principes* imperii si qui criminis perduellionis rei facti, non nisi comitiali statuum

(5) principes

p) HILLIGERI d. *de foro clerici delinquentis.*

q) KRESS d. *de uariis iur. crim. in germania generibus* obs. V §. 8. p. 58.

r) *R. I.* de A. 1641. BEHAIMB *mil. delinq.* obs. 74.

s) ID. obs. 75.

Landesbibliothek Oldenburg

statuum imperii consensu puniri queunt. (6) nobiles immediati *t*). Quod attinet (6) ad *nobiles immediatos*, criminum in territorio cuiusdam Germanici principis ab iis commissorum cognitionem ita sibi tribuit imperator *u*), ut unicum casum, si qui alterius principis ministri circa officium deliquerint *x*), uelit excipi.

§. XLVIII.

Sic quoque non communi sed mitten- (7) legati tis foro subsunt (7) *legati* principum in imperii comitiis. In horum uero famulos & famulas iurisdictionem criminalem sibi tribuit Mareschallus hereditarius *y*), ciuitatibus imperialibus quidem consentienti-

t) Const. de modo declarandi statum imperii in bannum de A. 1711. Ill. Com. de WURMBRAND *de foro principum imperii.*

u) LONDORP *act. publ.* To. I. c. 5. p. 33. BURGERMEISTER *cod. dipl.* p. 723. sq. 749.

x) LEYSER *sp.* LXXX. *m.* 11.

y) Beweiß, daß dem Reichs-Marschall-Amt Kraft der Reichs-Afterbelehnung, auf Reichs-Wahl- und Crönungs-Tägen über der Reichs-Stände und deren Gesandschaften Bediente und Domestiquen, in Ciuil- und Criminal-Sachen die Iurisdiction zustehe. FABER *St. C.* To. LIV. pag. 630. KRAUSII d. *de iurisdictione in legatos statuum eorumque comites S. R. I. Mareschallo & hinc Vice-Mareschallo in comitiis competente.* §. 19. sq. 29. sq.

tientibus z), reliquis tamen imperii ſtatibus contradicentibus *a*).

§. XLIX.

(8) Ad iudicium Cameræ imperialis pertinentes ubi deliquerunt, a magiſtratu oppidano deprehenſi Cameræ hoc uolenti exhiberi debent. Sola enim Camera iſtorum crimina iudicat, & magiſtratus requiſitus demum ſententiam dat executioni *b*). (8) Camerales

§. L.

Denique quod ad forum priuilegiati ſunt (9) *conſiliarii*, reliquique miniſtri principis *c*), quorum delicta cognoſcit & punit princeps, cui ſeruiunt, dummodo non ſint titulares atque in alieno degant territorio. Itaque (a) qui circa officium deliquit, licet in ditione alterius principis habitet, tamen forum ſortitur ſub eo principe, cui ſeruit *d*); (b) duorum pluriumque principum miniſter communis, ubi deliquit, ad commune forum prouocare poteſt *e*). (9) conſiliarii.

§. LI.

---

z) LONDORP *act. publ.* To. I. p. I. c. 50. FABER *St.* C. To. LV. p. 489.

a) CARMON *de iurisdictione in legatos, eorumque comites* §. 50. ſeq. KRESS *c. d.* obſ. VI.

b) LVDOLFF *obſ. for.* 35. 128.

c) LEYSER ſp. LXXX. m. 4.

d) Id. c. ſp. m. 6.

e) Id. c. ſp. m. 9.

Landesbibliothek Oldenburg

§. LI.

Quando ipsi principi competat cognitio?

Illud quoque notandum erit, quod perduellionis & alia cum læsa maiestate coniuncta *f*) crimina neque in communi (§. XLIV.), neque in priuilegiato quodam foro (§. XLV. seq.) cognosci queant, sed discutienda sint ab ipso *principe* cuiusque territorii. Cæsar, licet hodie nulla iurisdictio competat ei in territoriis principum imperii (§. VI, 1.) *g*), tamen quandoque tentauit falsæ monetæ crimen cognoscere *h*).

§. LII.

Concursus fori communis & priuilegiati,

Cæterum notandum erit (1) quod non solum ipsi priuilegiati sed & ipsorum familia, ubi ad commune forum citantur, opponere possint exceptionem fori declinatoriam, semper attendendam, si (a) deliquerunt in territorio illius, qui concessit priuilegium *i*), atque (b) in loco eiusdem territorii specialiter non exemto deprehenduntur.

§. LIII.

---

f) LYNCKER *decis.* 795. LVDOVICI ad C. C. p. 45. nr. 42. seq. PVFENDORF de *iurisd. germ.* p. 123. sq.

g) HERT. d. de *super. territ.* §. 71. Opusc. Vol. I. To. II. p. 235.

h) LONDORP *Act. publ.* To. IX. p. 58. XV. pag. 206.

i) KNIPSCHILD. *de priuil. nobil.* III, 23.

§. LIII.

Quando forum delicti collidit cum foro domicilii uel deprehensionis, uidendum, num omnia *uni* an *diuersis* pareant principibus. *Illo* casu forum delicti præferendum reliquis, *hoc* uero, omnium competentia eadem est, & sic datur locus præuentioni, quæ contrahitur citatione reali, non autem uerbali, nisi citatus in citantis territorio possideat immobilia.

fori delicti cum foro domicilii & deprehensionis.

TIT. V.
DE
PROCESSV ACCVSATORIO.

§. LIV.

Duplici modo in causis criminalibus proceditur uel per *accusationem* uel per *inquisitionem*. *Denuntiatio* enim uiam tantum sternit ad inquisitionem.

§. LV.

Forma processus accusatorii hæc est: I. Si quis neque ciuiliter neque moraliter impeditorum *libellum accusatorium* iudici competenti (§. XLIV. seq.) obtulit, II. de lite prosequenda, & quandoque de sumtibus litis damnis & iniuriis *cauit*, III. commissi criminis *indicia* attulit legitima: IV. iudex iubet accusatum *carcerem* ingredi, & postea *litem contestari*, additis exce-

Forma processus accusatorii

exceptionibus criminis ueritatem elidentibus. V. Lite negatiue conteſtata, accuſator intentionem ſuam *probare* debet, accuſato reprobatione ſalua. VI. Probatione & reprobatione finita, de utriusque fide & concluſione *diſputant* litigantes, expectaturi VII. *ſententiam.*

§. LVI.

Accuſator habilis.

Ab accuſando plane repelluntur qui rem uel plane non uel non ſatis intelligunt. Illi uero, (a) qui accuſato *terrori* eſſe queunt, uel (b) *pietatem* accuſando lædunt, itidem (c) *feminæ*, *milites*, *clerici* tunc demum admittuntur, ubi iniuriam ſibi aut ſuis illatam uindicare *k*), uel læſæ maieſtatis aliusue ſat atrocioris criminis reum accuſare uolunt *l*).

§. LVII.

Ex pluribus ad accuſandum concurrentibus iudex illum eligit, (1) qui *dignitate* præcellit, aut (2) cuius maxime *intereſſe* * uidetur *m*), aut (3) quem *ætas*, *mores* uel *iuſta cauſa* alia commendant præ reliquis *n*).

* Ve-

k) PASSERINI *regul. tribun.* q. 4. a. 4. nr. 36.

l) CARPZOV *pr. crim.* q. 104. nr. 23. ſeq. FROELICH p. I. p. 329.

m) IAC. de BELLOVISV *pr. crim.* lib. II. cap. 6.

n) CARPZOV c. l. nr. 47. ſeq.

* Vetustæ LL. Goslarienses in uindicanda nece accusatores concurrentes hoc admittunt ordine, (a) de neyste swertmag, (b) dat echte Wyf, (c) de andere Mage, (d) de hoffhere, (e) de Wert, da de tode inne gewohnt. *Script. rer. Brunsu.* Tom. III. p. 498.

§. LVIII.

Nemo, ne quidem læsus, alterum accusare olim coactus est *o*)*. Et adhuc hodie liberæ uoluntatis est accusatio *p*), ubi eam non iubet (a) statutum speciale *q*), uel (b) muneris ratio *r*). qui lubens obtulit

* Qui uiri sibi proxime agnati cædem non uindicauit, eum hereditate priuatum aut alia pœna unquam adfectum esse, me legere neque memini, HERT *de herede occisi uindice* sect. 3., neque ab HOFFMANNO *spec. Iurispr. symb. uet. germ.* §. 29. aliisque probatum uideo.

§. LIX.

Libellus accusatorius continere debet *s*) libellum accusatorium, (1) nomen accusatoris *, accusati & iudicis coram quo fit accusatio, (2) speciem delicti ** ab accusato commissi *t*), (3) temporis ***, loci *u*) & alias circumstantias, quæ scitu necessariæ *x*). Illud præterea

o) *I. P. S.* II, 60. HERTIVS lib. I. *parœm.* 103.

p) art. 214.

q) KRESS ad C. C. C. a. not. 1.

r) STRVV *obs. crim.* II, 2.

s) FROELICH p. I. p. 334. seq.

t) C. C. art. 11. §. 1.

u) FAVSTA STROMBERG tr. *de crimin.* c. 19. p. 264.

x) OLDEKOP *obs. crimin. tit. 2. obs. 18.*

Landesbibliothek Oldenburg

terea in hoc libello singulare est, (4) quod *articulatim* possit concipi, atque (5) illius *petitum* generatim & alternatiue formari, immo penitus omitti.

* Quo dissimulato uel ficto, accusatio in famosum libellum degenerare quibusdam uidetur. Sed perperam. Quum enim tectum auctoris nomen hodie non amplius sit requisitum libelli famosi (lib. I. §. CCCI.*), nescio rationem, qua possit ex accusatorio libello famosum efficere.

** Qualitatem doli cautus accusator non adiiciat. OLDEKOP *tit.* II. *obs. crim.* 37.

*** Dies tunc demum speciatim adiici debet, ubi eum exprimi res iubet ipsa, uel reus petit se defensurus. FAVST A STROMBERG c. tr. p. 266.

§. LX.

Qui, præter libellum accusatorium, indiciorum delicti & delinquentis indicem eo, quem factum requirit, ordine articulateque conceptum obtulit, accusatus ut carceri includatur, petere potest *y*).

§. LXI.

cauere debet.

E contrario qui uel nulla uel non legitima attulit indicia criminis, de cuius corpore nec aliunde constat *z*), de sumtibus litis, damnis & iniuriis *cauere*, & si hoc nequeat, una cum accusato *carcerem ingredi* tenetur

y) C. C. art. 11. §. 1. q. 106. nr. 19. sqq. CARPZOV *pr. crim.* *z*) C. C. art. 15.

tur *a*). Personæ illustres & ecclesiasticæ, itidem ciuitates, custodiæ mancipare possunt *obsidem*, eum tamen, qui accusato par est dignitate & conditione *b*). Hic, ubi satis dedit, a carcere liberatur *c*).

* Etiam de accusatione prosequenda cauere debet accusator *I. P. S.* II, 9. C. C. art. 15. §. 1. ab inscriptionis uinculo omnino liber.

§. LXII.

Accusatus * iudicium *differt* opponendo exceptiones (1) *iudicis* incompetentis (§. LII. 1.), (2) inhabilis (§. XXII. seq.) uel (3) suspecti (§. XXIII.); (4) *præuentionis* (§. LIII.); (5) *accusatoris* inhabilis (§. LVI.); (6) *libelli* inepti (§. LIX.); (7) *cautionis* nondum præstitæ (§. LXI.); (8) *loci* non tuti *d*) &c. Accusatus excipit &

* Si quæ indicia commissi criminis legitima contra eum pugnant, non uero solius accusatoris periculo, includitur carceri C. C. art. 11. §. 2. STRYK d. *de eo quod sit periculo petentis*, atque non habens, unde se alat, ab accusatore uoluntario alendus est. COLER *proc. exec.* p. I. c. 2. nr. 89.

§. LXIII.

Responsio sit pertinens, clara & ad singula accusationis capita tendens. Quam secunda uice & quidem sub pœna confessi litem contestatur.

a) C. C. art. 12. §. 1. 14. §. 1. 181. §. 4.
b) C. C. art. 14. §. 3.
c) c. a. 14. §. 4.
d) OLDEKOP *tit.* 3. *obs.* 28.

Landesbibliothek Oldenburg

fessi & conuicti iiunctam ubi recusat accusatus, *confessus* & *conuictus* esse fingitur *e*). Exceptiones peremtoriæ possunt, neutiquam tamen sub pœna præclusi debent, L. C. subiici.

§. LXIV.

Accusator replicat.

Accusator debet a reo negata probare, oppositas exceptiones elidere, atque toties, quoties opus est, in iudicio comparere. Hinc penes illum non est durante processu alio se conferre. Si uero, quin peregre absit, nequeat, debet (a) designare locum, quo mittenda accusati scripta iudicisque decreta, & (b) facere sumtus in transmissionem necessarios *f*).

§. LXV.

Accusationis effectus.

Reliquas partes huius processus, quum uel inquisitorio uel ciuili processui respondeant, tacitus iam prætereo, hæc annotans: (1) quod accusando nemo perdat *famam* suam *g*); (2) quod accusator simul *testis* esse nequeat *h*); (3) quod liceat accusatori, quem deficit probatio criminis, ad *præsumtiones* regredi, iisque probatis facere, ut accusatus crimen negans torturæ subiiciatur *i*); (4) quod accusa-

e) CARPZOV c. l. q. 106. n. 74

f) C. C. art. 17.

g) CARPZOV c. l. q. 104. n. 11.

h) DAMHOVDER *pr. crim.* c. 50. n. 22.

i) CARPZOV c. l. q. 106. n. 26.

cusatus durante processu neque *recriminare k*), neque ad *dignitates* adspirare possit, sed (5) ab officio, quod adhuc obiicit, *suspendatur*; (6) quod simpliciter absolutus accusatorem *de iniuriis damnis & expensis conuenire* possit, tam in huius foro ordinario, quam coram criminalis quæstionis iudice *l*).

§. LXVI.

Procurator in causis criminalibus.

Accusatori semper, accusato uero tunc demum, ubi (a) causas absentiæ suæ laudaturus *m*), aut (b) exceptiones declinatorias uel dilatorias oppositurus, aut (c) merita illius causæ, quam pecuniaria tantum pœna manet, tractaturus, aut (d) super nullitate processus in summis imperii tribunalibus conquesturus est, per *procuratorem* comparere licet *n*).

* Et accusatori & accusato aduocatum, einen Fürsprecher, adhibere, neutri uero per procuratorem comparere antiquitus licuit. *I. P. S.* I, 60. Vnde cautio de se sistendo solebat exigi. Ill. BOEHMER *de potestate procuratoris in causis criminalibus §.* 27. 30. In iudiciis uero Westphalicis, quibus plerique in scriptis peragebantur, procuratores sunt ad-

k) WVLCOVII d. *de antecategoriis.* Ill. HEIMBVRG d. *de anticategoria.*

l) C. C. art. 12. §. 3. art. 13. §. 2.

m) ARVMAEVS *lib. 1. decis.* 7.

n) CARPZOV *pr. crim.* q. 105. Ill. BOEHMER d. *de procur. in caus. crim.*

admissi. DATT *de P. P.* IV, 5. Westphäl. G. O. ap. HAHN *collect. monum. uet.* p. 598. seq.

§. LXVII.

Vsus P. A. hodiernus

Accusatio, quia accusatori non unum & alterum, sed uaria fert incommoda *o*), hodie fere ignoratur. Illud tantum in quibusdam prouinciis seruatur usu, quod iudex publicum accusatorem, qui tot incommodis, quot accusator uoluntarius, non adficitur (§. LXI. seq.), soleat, immo, si reus gaudeat priuilegio de inquisitorie contra eum non procedendo, debeat constituere.

§. LXVIII.

in Saxonia,

I. Sax. debet (1) accusator *guarandam** praestare *p*), & (2) omnis processus *uiua uoce* institui von Mund aus in die Feder *q*). Guaranda praestita non impedit, quo minus accusator noua ac plura adducat indicia, quum sic non mutet libellum *r*).

* Quae hodie in foris Elect. Sax. praestanda non est. *O. P. R.* ad tit. 12.

§. LXIX.

Ducat. Wurtembergico, &

In Ducatu *Wurtembergico* diuiditur in *criminalem* κατ' εξοχην & processum *super*

o) FROELICH *comment.* über P. H. G. O. p. I. p. 328.

p) *Weichbild.* art. 114. COLER p. I. dec. 109. n. 10. CRELL. *de iure man.* c. 1. §. 10.

q) *Const. El.* 1. p. I.

r) CARPZOV c. l. q. 106. n. 64. seq.

per facto. *Ille* ubi instituitur, (1) reus citatur per campanam criminalem trina uice pulsatam; (2) iudex stricto gladio præsidet, & scabini cincto ense adsident (3) iudicio criminali, (4) reum audituri atque condemnaturi. *Hoc* instituto, nulla pulsatur campana, absunt gladii, & nulla res nulla persona in eo occurrens criminalis audit. Huic locus est, quando dubium, an pœnæ corporali locus esse queat? propterea, quod causæ adsint dolum & delictum imminuentes.

§. LXX.

In plerisque locis *Bremensibus* & *Westphalicis* processus ex inquisitorio mixtus seruatur usu. Scilicet iudex, ubi delicti corpus & auctorem inuestigauit, huncque carceri inclusum summariter examinatus est, aduocatum fisci constituit accusatorem. Huius est libelli loco articulos exhibere, atque, ad hos responsione ab accusato negatiue facta, onus probandi suscipere *s*). Bremensi.

s) PVFENDORF *Luneb.* c. 2. §. 8. *introd. in proc. crim.*

Landesbibliothek Oldenburg

TIT. VI.
DE
PROCESSV INQVISITORIO
& speciatim
DE
CORPORE DELICTI INVESTIGANDO.

§. LXXI.

Processus inquisitorii natales &

Olim ualebat regula: Wo kein Kläger, da kein Richter *t*). Processus inquisitorius, quem a clericis receptum usu seruari noluerunt Henricus III. IV. *u*) aliique *x*), contra adhiberi uoluit Lotharius, ut ecclesiæ eo facilius & celerius recuperarent res furto amissas *y*), subsequentibus temporibus est mox probatus mox reprobatus *z*), mox in paucis mox in omnibus atrocioribus criminibus admissus *a*).

§. LXXII.

forma.

Ordo solemnis, quem iudex inquisiturus seruare debet, hic est: (1) Quamprimum ei innotescit delictum aliquod (lib. I. §. XIV.), idque, quod uel capitali uel

t) *Capitul.* VII, 359.

u) LVNIG *spicil. eccles.* II, 272. 278.

x) *Apol. Colon. Elect.* pag. 31.

y) THOMASII d. *de orig. proc. inq.* §. 54.

z) *I. P. S.* I, 62.

a) KRESS ad C. C. art. 6. §. 5. 6. III. BOEHMER *I. E. P.* V, 1, 86.

uel corporali pœna coerceri iubent leges, commissum esse, (2) in illius* *corpus*, & (3) *auctorem* inquirere, atque (4) *indiciis* legitimis grauatum *carceri* mancipare, & (5) primum *summarie* (6) dein ad *articulos* rogare debet. Quod si reus delictum neget, iudicis est (7) conquirere *testes*, eosque (8) cum reo negante *committere*; (9) reum criminis quodammodo conuictum diris *quæstionibus* subiicere, ac (10) defensum, prout leges & facti circumstantiæ ferunt, uel condemnare uel absoluere.

* Dummodo non sit (a) *furtum* a coniuge aut herede proximo commissum, uel (b) *adulterium*. In his enim delictis querela læsi expectanda est. C. C. art. 165. 120.

§. LXXIII.

Delictum commissum esse, iudici innotescit uario modo. Præsertim illud uel *fama* fert *b*), uel *queritur* læsus, uel *denunciat* alius *c*), uel *præsumtiones* loquuntur. Iudex, cui delictum innotuit

* Per scriptum denuntiantis cautio hæc est, ut ne petat, sed iudici committat, uindictam criminis.

§. LXXIV.

Nullum uero nisi illud iudici in notitiam legitime ueniisse dicitur, cuius corpus inuestigandi simul oblata est occasio. legitime,

b) BECHMANNI d. *de fama.* *c*) WILLENBERG *de denuntiat. crimin.*

Landesbibliothek Oldenburg

§. LXXV.

illius corpus inuestigare debet.

Inuestigatio corporis delicti, quam fundamentum totius inquisitionis habeo *d*), fit uel *ad sensum* * uel *ad intellectum*† prout aliquod aut nullum uestigium delicti commissi supereſt *e*).

† praesumptionibus scilicet,

* Non magni æstimo distinctionem illam magisterialem, qua delicta uel *facti permanentis* uel *facti transeuntis* dicuntur esse. HEIL *iud. & defens. in proc. inquis.* c. 1. §. 3. HAHN d. *de corp. del.* §. 62. Eiusdem nominis enim delictum mox ad sensum mox ad intellectum potest inuestigari.

§. LXXVI.

Quomodo ad sensum inuestigetur corpus

Corporis delicti ad sensum inuestigatio debet (1) quam celerrime *f*) (2) a iudice * loci, quo res uel persona est delictum commissum significatura *g*), (3) præsente actuario, & (4) sumtibus publicis fieri. Si iudex rem ipse non intelligat, aut intelligere non uideatur legibus, (5) *peritos in arte* ** eosque iuratos, atque (6) si præter ueritatem delicti, & qualitas, hoc capitale reddens, inuestiganda, *scabinos* adsciscere debet.

* Etiam ciuili, quoties *delictum* tantum, non *illius qualitas*, criminalem pœnam ferens, inuestigatur.

** Qui

d) OLDEKOP *tit.* 2. *obs. crim.* 8.

e) LVDOVICI Einleitung zum peinlichen Proceſs c. 1. §. 12. seq.

f) HEIL c. l. §. 5.

g) LEYSER *spec.* LXXIV. m. 9.

** Qui ubi inter se dissentiunt, iudex sententiam mitiorem sequitur, si dissensus tolli nequeat.

§. LXXVII.

De corpore FVRTI constat, statim at- furti,
que paret, res eo in loco, quo breui ante tempore fuerunt, citra causam & factum domini non amplius adesse. *Qualitatem furti* significant fracta ostia, adpositæ scalæ, uulnera furtum passi, *magnitudinem* uero, rerum ablatarum designatio & æstimatio. Vtraque specifice *h*) a iuratis *i*), & illa quidem ab ipso læso, hæc uero, prout res furto surreptæ extant, aut non extant, uel a peritis in arte uel a læso fieri debet, addita ratione, cur tanti æstimentur. Vnde corpus furti magni dubium est, quando (a) de rei ablatæ æstimatione læsus, quod nolit uel ob mortem aliamue causam nequeat, iurato non deponit, aut ita quidem deponit, sed dubius, dum quod ad pondus, mensuram, numerum & bonitatem rerum ablatarum uariat aut æstimationis suæ nullam rationem reddit; itidem (b) quando taxatores de rei ablatæ pretio non conueniunt, aut conueniunt quidem, sed sunt iniurati, suspecti, ratione æstimationis destituti &c.

§. LXXVIII.

h) MYLIVS ad BEYERVM p. 318. pos. 49.
i) CARPZOV *pr. cr.* q. 78. nr. 55. 64 BERGER *El. Iurispr. cr.* c. 2. m. 1. §. 8.

Landesbibliothek Oldenburg

§. LXXVIII.

delictorum carnis, speciatim

Corpus DELICTORVM CARNIS nonnisi ex utriusque partis confessione de immisso semine plerique colligunt Dd. *k*). Non autem est, cur (1) testis unus & alia argumenta, ipsa confessione sæpe fortiora, negligantur, atque (2) delinquens confessus & conuictus dimittatur, ubi alterius confessio uel natura uel facto hominis haberi nequit *l*). Hinc ICti Ienenses & Halenses de corpore delictorum carnis constare putant, ubi adest unius confessio certis & indubitatis indiciis stipata.

§. LXXIX.

stupri,

Corpus STVPRI iudex quandoque inuestigat per peritas ac iuratas obstetrices *m*), quarum est uidere: fracta sit *uulua*, nec ne? Corpus stupri uiolenti quæsiturus, debet legere signa tam uiolentiæ in stupratæ, quam resistentiæ in stupratoris, corpore.

§. LXXX.

homicidii,

Corpus HOMICIDII *alii* ex *tempore*, per quod adhuc uixit, *alii* ex copia *sanguinis* quam profudit, *alii* ex *regimine* quod seruauit, & medicamentis quibus usus est, uulneratus, colligere uolunt. Sed perperam agunt, hæc ad instar regulæ

k) BAVER *de ueritate criminis perpetrati, corpus delicti uocari solita, in adulterio.*

l) FROELICH p. II. pag. 245.

m) MOELLER *ad Const. Sax.* IV, 31. GRANZ *def. inq.* p. II. pag. 69.

læ uniuersalis ponentes *n*). Etenim sine *sectione* cadaueris illud: num ex uulnere perierit læsus? diiudicari nequit *o*). Vnde Carolum V., qui solemnem sectionem præcepit *p*), sequuntur omnium fere prouinciarum leges. Scilicet iudex criminalis* debet, quam primum fieri potest (§. LXXVI.) *q*), scabinis (§. eod. 6.)** & actuario præsentibus cadauer *leuare* ***, & leuati membrum **** uulneratum per unum pluresue chirurgos (§. eod. 5.) † ad hunc actum legitime requisitos *r*), ac iureiurando †† obstrictos, accurate ††† *secare*. Secantes ad acta (1) statim referunt (a) *uulnera* quæ deprehendunt, (b) adiecta eorum *forma*, *quantitate* & *qualitate;* (c) notant punctim an uero cæsim, & (d) quibus probabiliter *armis* ea illata fuerint *s*); (2) post paucos dies exhibent *uisum repertum t*), quod Italis dicitur, addita regulariter, quæ claris certisque rationibus munitur *u*), epicrisi; num ex uul-

n) KLEIN d. *de diebus criticis* c. 2. 3. HOFFMANN d. *de læsion. extern.* obs. 5. 7.

o) GERICKE *de necessaria uulneris inspectione post homicidium.*

p) C. C. art. 149.

q) FELTMANN tr. *de cadau. inspic.* c. 3. §. 7. seq. BARTH *hodeg. for.* c. V. §. 6.

r) ALBERTI *Iurispr. Med.* c. XVII. §. 15.

s) ID. c. l. §. 11.

t) FELTMANN c. l. c. 3. §. 1. & c. 54. HERT d. *de inspect. ocul.* §. 16.

u) HOFFMANN c. d. *obs.* 8. seq.

Landesbibliothek Oldenburg

uulnere mors secuta nec ne? Si uero de letalitate uulneris inter se dissentiant, utriusque rationes separatim expositæ ad extraneos mittuntur medicos (§. LXXVI. **) *x*).

* Iudex illius scilicet loci, ubi cadauer iacet (§. LXXVI, 2.), siue idem de cæde cogniturus sit siue alius. Dissentire quodammodo uidetur FELTMANN *de cadau. insp.* c. 4. ast praxis, immo ratio docet, remissioni nullum locum dari.

** In terris quibus hi deficiunt, eorum loco uel aliæ iudiciales personæ *Ord. prou. Goth.* p. III. c. 2. §. 11. uel præfectorum subofficiales adhibentur. *Rescr. Brunsu. Luneb.* d. 29. Ian. 1727. apud PUFENDORFIVM *introd. in proc. crim.* c. VII. §. 11.

*** Si iam sepultum fuerit, iterum effodiendum est FELTMAMN c. l. c. 61.

**** Quoad usque uiguit das Noth-Gericht, cadauer in iudicium deportandum erat. MEINDERS *de iudic. centen.* c. VI. § 23. p. 161.

† Hodie primario adhibentur medici academico gradu ornati. HERTII d. *de oculari insp.* §. 28. 30. Sint religionis uel nationis, cuius uelint, FELTMANN c. l. c. 45. dummodo honesti ID. c. l. c. 47. Iudex arcessere nequit empyricos & chymicos ID. c. l. c. 46. aut tonsores, qui uulnera non intelliguut. ID. c. l. c. 48. Denique chirurgi, de quorum constat peritia, secundario tantum adhibentur, nisi nulla medici haberi queat copia CONRADI d. *de inspectione cadaueris occisi, a solis medicis peracta, uitiosa.*

†† Iurisiurandi formulam uide app. nr. 2. A iureiurando præstando immunes sunt (1) *Physici,*

x) FELTMANN c. l. c. 43. §. 4. seq.

sici tam urbici quam prouinciales, qui tempore susceptι muneris illud praestiterunt iusiurandum, cuius uis ad omnes & singulos actus sese extendit KRESS ad *C. C.* art. 149. nr. 3. FELTMANN c. l. c. 50 LVDOVICI Peinl. *Proc.* c. 1. §. 15. (2) Medicorum illi, qui *doctores* creati iurarunt de fide & diligentia in omnibus omnino sectionum actibus adhibenda. STRYK *de iur. sens.* diss. 1. c. 2. nr. 32. *Cons. Hal.* To. I. lib. I. cons. 9. n. 8.

††† Non est stylus immittendus, BOHN *de renunt. uulner.* p. II. VALENTINI π. *medicolegal.* p. II. sect. 1. §. 5. 7. sed pars uulnerata dissecanda, WELSCH *de ration. uuln. letal. iudic.* c. 15.

§. LXXXI.

Itaque corpus homicidii impugnaturo dantur (1) *sectionis cadaueris* uel plane non* uel non solemniter (§ pr.)** uel imprudenter (§. pr. †††) factæ *y*), (2) *uisi reperti* nullam ueritatis speciem habentis, (3) *diuersi medicorum* de letalitate *iudicii*, aliæque exceptiones.

* In casu, quo uulnus statim mors secuta est, inter alios a nobis dissentit WERNHER d. *de cerebr. cert. corp. del.* §. 35. seq. Equidem sectionis actum tunc demum superhaberi posse putarem, si quem telo letifero perculsum confossumue animam efflasse externe constat cuilibet, utsi gula laqueo fracta cultroue abscissa. PLAZ d. *An in homicidio sectio & inspectio cadaueris necessaria sit?* §. 42. seq.

** In

y) CONRADI d. *occisi a solis medicis per de inspectione cadaueris acta uitiosa.*

** In iudicio militari solemnitas minor est, dum scabini non requiruntur MYLIVS ad BEYER p. 285. pos. 33. Sic quoque Norimbergæ iudice & scabinis absentibus DANNREVTHER *Nem. Nor.* p. 56. seq. & quibusdam locis aliis solo actuario præsente, GRASS *collat. I. Ciu. Rom.* p. 927. legitima a chirurgis fieri potest sectio.

§. LXXXII.

infanticidii?

De *corpore infanticidii* certus est, cui de eo, quod partus uixerit, & sine causa naturali perierit, nullum supereſt dubium. Vt uero omne dubium cesset, debent Medici & Chirurgi, quos iudex hic eodem modo quo in homicidio (§. LXXX.) adhibet, (1) cadauer iusto & maturo tempore (§. LXXVI, 1.) accurate secare, & (a) attendere: num organa sint integra, & funiculus umbilicalis conformatus? atque quantum sanguinis ex hoc effluxerit? quæ qualitas secundinarum? adsit in hiatu rhomboideo, temporibus, cranio &c. sugillatio uera cum liuore & sanguine extrauasato? &c. (b) interna conspicere & uiscera in thorace, abdomine & capite sita probe considerare z); (2) quæ uitæ & mortis legerunt uestigia, iudici significare, atque (3) quam de infanticidio commisso uel non commisso habent sententiam, additis rationibus ferre.

§. LXXXIII.

z) b. TEICH- MEYER *cinæ legal.* c. 24. *Instit. medi-*

§. LXXXIII.

Quæ fides pulmoni natanti & submergenti habenda?

Experimentum *pulmonum*, quo quidam corpus infanticidii inuestigaturi utuntur *a*), fallax habeo ac illegitimum. Quia enim (1) in causa, cur natent pulmones, quandoque est putrefactio, quandoque aer inflatus, & sic non semper aer inspiratus, certum uitæ infantis nati signum esse nequit *pulmo natans;* & (2) si certum uitæ signum esset, tamen inde non constabit de infanticidio *b*); potest enim partus capite exclusus pulmones aere complere, & tamen ante exclusionem totius corporis sine ulla matris uel alterius culpa suffocari. Sic quoque (3) *pulmo subsidens* infanticidium commissum non esse uix satis probat. Inter Physicos enim & Medicos constat, (a) quod non statim a natiuitate quilibet partus respiret, sicque facile contingere possit, ut morti tradatur ante primum anhelitum, quo pulmo ad natandum disponitur *c*); (b) quod, ubi partus suffocatus est, aut (c) mater in aqua uel palude, quam intrauit parturiens, exclusit partum, pulmo nunquam natet, quum cessante respiratione non sit explicatus *d*). Num hæc dubia,

a) SCHOEPFFERI d. *de pulmone infantis natante uel submergente*, c. 1. nr. 3. seq.

b) IDEM c. d. c. 2. nr. 37.

c) HEIL *iud. & defens.* c. 1. §. 7.

d) IDEM c. d. c. 1. nr. 29. seq.

Landesbibliothek Oldenburg

bia, adhibitis cautionibus, quas commendat BEYER *e*), & ponderatis rationibus, quas tradit b. TEICHMEYER *f*), ad unum ceſſent omnia, diſquirant medici.

§. LXXXIV.

Quid iudicis ſit, inueſtigaturi corpus procurati abortus,

De *procurati abortus* corpore quo conſtet, iudex quærit Medicos: num u. c. medicamentum*, quod adhibuit grauida, partum immaturum expellere potuerit, & reuera expulerit?

* Quæ medicamenta procurant abortum, uaria tradunt medici. V. b. TEICHMEYER c. l. c. X. qu. 3. Quod uero dentur pharmaca ſimpliciter & abſolute abortum procurantia, hodie negauit HOFFMANN c. d. obſ. 12.

§. LXXXV.

ueneficii, &

Iudex corpus *ueneficii* cogniturus ex medicis iuratis, per quos inſpicit & ſecat cadauer (§. LXXX.), quærit: num homo ex ueneno propinato perierit *g*)? Hi, liuores in corpore, ſpumam in ore, corporis & unguium colorem &c. *h*)* attendentes, ferunt ſententiam rationibus firmatam. Vbi medici in diuerſas abeunt ſententias, quilibet ſuam epicriſin ſigillatim exhibet (§. eod. 2.).

* Signa

e) ad C. C. art. 33. poſ. 21. ſeq.

f) c. l. p. 233. ſeq.

g) CARPZOV *pr.* 5. 7.

crim. qu. 21. nr. 3. ſeq.

h) b. TEICHMEYER c. l. c. 20. q.

* Signa ueneni *ingeniti* tradit FELTMANN *de cadau. insp.* c. 25. nr. 11. seq. *propinati* uero KAYSER *pr. crim.* p. m. 137. seq.

§. LXXXVI.

reliquorum delictorum ?

Sic quoque iudex reliquorum delictorum u. c. *incendii*, *magiæ*, *falsi*, *falsæ monetæ* &c. uestigia legere debet.

§. LXXXVII.

Quod si nulla supersint uestigia, ad indicia & præsumtiones recurrendum est *i*) (§. LXXV.), quæ plerumque cum indiciis delinquentium coincidunt. Sic corpus stupri uiolenti inuestigaturus, debet attendere (a) stupratoris & stupratæ *uitam* ante actam, *dignitatem*, *diuitias*, *robur*, atque (b) *proceritatem*, ubi stando delictum commissum dicitur; (c) ponderare: num remoto an propinquo *loco*, (d) semel an diuersis temporibus concubuerint? (e) considerare, quæ coitum sint *subsecuta* (α) odii an amoris signa, (β) discursus de præmio an de accusatione, (γ) querelæ, clamor, eiulatus an taciturnitas sine ratione* seruata *k*)? Ii qui ex subsecuta conceptione, stuprum ui non esse commissum, colligere uolunt *l*), me quidem iudice, sæpe fallunt & falluntur.

i) LEYSER *sp.* 609. *m.* 3.

k) CARPZOV *pr. crim.* qu. 75. nr. 87.

LEYSER d. *de stupro uiol.* nr. 3.

l) BERLICH *p.* V. *concl.* 41. nr. 74.

Landesbibliothek Oldenburg

* Sin femina honesta, in loco remoto ab homine nullius frugi, eoque fugitiuo, uim passa tacuit, ne se subiiciat sinistro hominum iudicio, aut amittat conditionem nubendi: iudex illius dicta superhabere nequit. KRESS ad art. 119. §. 6. nr. 2. CLASEN ad eund. artic. CARPZOV *pr. crim.* qu. 75. nr. 87. LEYSER c. d. nr. 4. 5.

§. LXXXVIII.

Actuarii officium.

Actuarii est, prolixe notare (1) *causam inquisitionis* u. c. denunciationis diem & circumstantias, denuntiantis gestus, uerba, nomen* & personam, (2) *corpus delicti*, speciatim quo modo, loco & tempore, per quem & sub quibus circumstantiis illud inuestigatum fuerit. Posteriori annotationi subscriptione sua fidem dant scabini, qui actui interfuerunt (§. XXXII.*).

* Quandoque tamen denuntiantis nomen post defensionem demum a reo susceptam exprimitur, ut colluſiones & persuasiones fraudulentæ euitentur. MYLIVS ad BEYERVM art. 62. pos. 42.

TIT. VII.

DE INVESTIGANDO AVCTORE DELICTI.

§. LXXXIX.

Iudex auctorem delicti inuestigaturus 1) rogat testes,

Iudex cognito delicti corpore (§. LXXVI. seq.) illius auctorem quærere debet, (1) *examinando testes*, speciatim (a) læsum, huiusque consanguineos, (b) eos, qui-

quibus præsentibus, aut (c) in quorum uicinia uel domo delictum peractum est, (d) denuntiatores, qui denuntiato silentii uinculo non obstricti, immo (e) eos omnes, qui delicti notitiam habere uidentur.

§. XC.

Quos omnes sine ulla suggestione rogare debet. Videlicet (1) an delictum commissum esse* sciant? (2) unde illud cognouerint?** (3) quem delicti habeant auctorem? (4) cur hunc non alium?*** (5) quid? quale? quo tempore, loco, modo & quibus aliis circumstantiis commissum? & (6) quid iis amplius de delicto commisso cognitum ac perspectum? *m*).

sed sine ulla suggestione,

* Dantur enim facta, quæ modo cum, modo sine scelere, mox ab ipso patiente, mox ab alio peraguntur BRVNNEM. c. l. c. VII. nr. 12. seq.

** Eos quoque, ex quibus testes de delicto commisso se cognouisse dicunt, iudex rogare debet.

*** Nulla enim fides habenda testi sine ratione aliquid adstruenti, & sic multo minus schedulæ, qua ab incerto quodam reus significatur iudici. OLDEKOP. *tit.* 2. *obs.* 19.

§. XCI.

Sic examinatorum testium dicta, prosint uel obsint cui uelint, diligenter notare,

m) ERVNNEMANN *proc. inquis.* c. VII. nr. 28. seq.

Landesbibliothek Oldenburg

re, &, quæ sibi iterum prælecta confirmarunt testes, nemini manifestare debet actuarius (§. XXXII.).

§. XCII.

2) perscrutatur domus,

Ad inuestigandum auctorem delicti facit (2) *perscrutatio domestica.* Hæc uel *generalis* uel *specialis* esse dicitur, prout uel omnes & singulæ cuiusdam banni, uel certæ tantum ædes perquiruntur *n*). Huic non datur locus, nisi satis constet de corpore delicti, & contra eum, cuius ædes perscrutandæ, militent indicia. Instituitur h. m. Iudex, etiam ciuilis (§. LXXVI. *) *o*), aut illius delegatus *p*), ubi una cum actuario introiuit suspectas domus, iubet, lictorem omnes angulos perscrutari, & quæ suspecta inuenit, producere *q*). (1) *Quis, quo modo, loco & tempore ædes perscrutatus sit?* (2) *an & quæ res suspectæ*, nec non *quo in loco sint inuentæ?* (3) *quo eas duci iusserit iudex?* (4) *quid circa personam delinquentis* & amplius *tempore perscrutationis domesticæ contigerit?* sunt quæstiones, quarum responsio ex annotatione, quam in continenti fecit actuarius, petenda est.

§. XCIII.

---

n) LIPOLD *de perscrutat. domest.* c. 3.

o) BERLICH *dec.* 120.

p) LIPOLD c. l. c. 8.

q) IHRINGK *de perquisitione domestica.* FROMMANN *de rei furtiuæ inquisitione & deprehensione.*

Landesbibliothek Oldenburg

§. XCIII.

Quis delictum commiserit, iudicem certiorem faciunt (3) *indicia*, de quibus iam dicendum erit. 3) conquirit indicia.

TIT. VIII.
DE INDICIIS.

§. XCIV.

Indicia sunt argumenta ex circumstantiis facti desumta, quae iudici de crimine perpetrato uel illius auctore fidem faciunt. Indicia

§. XCV.

Diuiduntur in *remota* & *proxima*, prout inter ea & maleficium commissum huiusue auctorem certus uel incertus nexus* deprehenditur. diuiduntur in remota & proxima, quorum illa

* Quouis nexu cessante, cessat uis indicii. Vnde superhaberi debet exploratio rei, si qua facta est per artes magicas C. C. C. art. 21. §. 1. uirgulam mercurialem BEYER ad c. a. *pos.* 6. STRYK *de curios.* c. 5. nr. 26. cleidomantiam STRVV *disp. crimin.* VII, 14. saltum cribri &c.

§. XCVI.

Remota subdiuido in *simplicia* & *qualificata*. Illius generis sunt: (1) Physiognomia *r*), (2) fragilitas sexus *s*), (3) uel simplicia

r) STRYK d. *de physiognomia* c. 1. 2. KRESS ad C. C. art. 21. §. 3.

s) CRVSIVS *de indiciis* p. I. c. 38. seq.

Landesbibliothek Oldenburg

mali parentum mores *t*), (4) mala educatio, (5) abnegatio nominis, patriæ uel familiæ *u*) &c.

§. XCVII.

uel qualificata.

Qualificata sunt (1) *uita* perpetratis delictis eiusdem generis & sub iisdem circumstantiis ante acta *uu*), (2) cum hominibus, quos malos cognouisti, citra casum, necessitatem uel aliam iustam causam contracta *societas x*), (3) mala *fama y*), quæ publica est *z*), nec ab inimicis diffamati, aut profligatæ leuitatis hominibus, aut iis, quorum interest, originem trahit *a*); (4) *fuga*, cui quis in loco delicti nuper perpetrati subito & ante inquisitionem se dedit *b*), (5) suspecta *præsentia* in loco delicti *c*), (6) possessio *instrumentorum*, quibus delictum patratum est; (7) *denominatio a socio criminis* sponte *facta d*), additis circumstantiis,

t) PISTOR *cent.* IV. *parœm.* 4.

u) CRVSIVS c. l. c. 37.

uu) c. 8. *de R. I.* in 6to HORN tr. *de semel malo semper malo* c. 2. §. 14. seq.

x) CRVSIVS tr. *de indiciis* p. I. c. 8. HERTIVS lib. I. *parœm.* 3.

y) C. C. art. 25. §. 3. BECHMANNI d. *de fama.* MENCKEN d. *de fama forensi* §. 21.

z) HERT *lib.* I. *p.* 112.

a) CARPZOV *pr. crim.* qu. 120. n. 22. OLDEKOP c. l. obs. 30. TABOR *de indiciis* p. 134. seq.

b) OLDEKOP tit. IV. obs. 8.

c) C. C. C. art. 25. §. 4. 5.

d) C. C. art. 31.

tiis, quas ueras inuenit iudex inquirens, (8) dominium rerum in delicti loco adinuentarum *e*), (9) *minæ* ad illud speciatim damnum directæ, quod intra breue tempus secutum est, (10) signorum delicti commissi clandestina remotio, (11) transactio cum læso uel accusatore, celebrata *f*), (12) habitus conformis ei, quo delinquens delicti commissi tempore fuit indutus &c.

§. XCVIII.

Quæ uario modo elidi possunt. Videlicet *primum*, exceptione uitæ per triennium bene actæ, conclusionis a delicto huius ad delictum alterius generis &c. *secundum* exc. *societatis*, quam officium *g*), famulitium aliaue iusta causa suasit, *conditionis* simulatæ &c. *tertium* exc. famæ uagæ, incertæ, leuis, ab inimicis aut post inquisitionem ortæ *h*) &c. *quartum* exc. *discessus* ante delictum patratum ex iusta causa statuti *i*), per uiam regiam aut ob metum carceris *k*) suscepti, spontanei reditus *l*), *quintum* exc. necess-

Quomodo hæc elidi possint?

e) C. C. art. 29.
f) CRVSIVS c. l. c. 12.
g) TABOR c. l. pag. 146. seq.
h) ID. c. l. p. 134. sq.
i) BERGER p. II. Resp. 179. HEIL c. l. pag. 212.
k) CARPZOV c. l. q. 120. nr. 68.
l) TABOR c. l. pag. 167. seq.

Landesbibliothek Oldenburg

necessariæ aut fortuitæ præsentiæ, *sextum* exc. emtionis, permutationis &c. *septimum* exc. denominationis ad suggestionem factæ, ex inimicitia proueniens, postea reuocatæ &c. *octauum* rerum ante tempus delicti uel amissarum uel alienatarum *m*) &c. *nouum* exc. hominis, qui neque potest, neque solet minas exequi, minarum generalium, uel ex ioco iactatarum, damni post longum temporis interuallum secuti *n*) &c.

§. XCIX.

Proximorum diuisiones.

Proxima, prout distinguunt uel non distinguunt delictorum unius eiusdemque generis auctores, (1) in *communia* & *propria* diuiduntur.

§. C.

Quumque alia delictum illiusue auctorem perfecte significant, alia probabiliter: iterum (2) diuiduntur in *necessaria* seu certa & *uerisimilia*.

§. CI.

Quæ indicia proxima sint furtorum, &

Omnium delictorum, quæ ex cupidine habendi proueniunt, communia (§. XCIX.) eaque *uerisimilia* (§. C.) indicia hæc sunt: (1) si cuius *res familiaris*, ubi de nulla causa incrementi constat, crescit, aut

m) GRANZ *defens. inquis.* c. 5. m. 2. sect. 3. art. 2. nr. 65. seq.

n) IDEM c. l. nr. 86. seq.

aut (2) ubi profusio multo maior est acquæstu, non decrescit. Vtrumque eo magis ueritatem innuere uidetur, quo plura cum eo concurrunt indicia qualificata, utsi illius res familiaris præter spem creuerit, qui ex loco furti commissi res quasdam suspecto tempore & modo efferre uisus est *m*) &c. *Necessarium* uero adesse putant (3) si quis rem alteri surreptam possideat, nec possessionis suæ honestum titulum laudare queat.

§. CII.

Quæ indicia elidit reus, probans (a) res furtiuas in suis quidem ædibus non tamen in sua possessione *n*) deprehensas esse, (b) res, quas furtiuas habet iudex, ad læsum nunquam pertinuisse, (c) incrementum uel plane deficiens uel ex iusta causa oriundum, (d) profusionem alienorum bonorum &c. quomodo elidantur?

§. CIII.

Delictorum ex odio prouenientium indicia communia (§. XCIX.), eaque uerisimilia (§. C.), hæc sunt: (1) *inimicitia capitalis;* (2) comminatio istius cædis quæ postea secuta est *o*) (§. XCVII, 9.); (3) *gla-* Indiciis proximis homicidiorum

m) C. C. C. art. 38. seq. CRVSIVS *de indiciis* p. III. c. 2. nr. 27. seq.

n) *I. P. S.* II, 38. ZANGER *de quæst.* c. 2. nr. 177.

o) MVLLERI d. *de uerbis minitantibus.* GERDES *de comminationibus.*

Landesbibliothek Oldenburg

(3) *gladius cruentus*, quem quis tremebunda manu tenet; (4) *inculpatio uulnerati*, quæ ſua ratione munita eſt, nec tendit in inculpantis, illiusue amicorum commodum *p*); (5) poſſeſſio rerum, quas interemtus tempore, quo morti traditus eſt, ſecum habuit *q*) &c. *Sandapila*, ſeu *cruentatio cadaueris r*), quia nulla uis ineſt cadaueribus, quæ ſanguinem poteſt egerere & egeſto homicidam denotare *s*), huc non pertinet (§. XCV.*).

§. CIV.

uis uario modo detrahitur.

Contra reus excipere poteſt (a) de *inimicitia* leui, reconciliata uel inter plures diuiſa, (b) de *minis* nihil plane probantibus aut ab eo profectis, cui uel uoluntas uel poteſtas eas exſequendi defuit, (§. XCVIII, 9.), (c) de nece ſibi damnoſa, (d) de *inculpatione* uulnerati omni ratione deſtituta uel denuntiantis heredibus ferente commodum, (e) de poſſeſſione iuſto *titulo* quæſita &c.

§. CV.

p) STRYK d. *de effatis agonizantium* c. 4.

q) C. C. C. art. 33.

r) FELTMANN *de cadau. inſpic.* c. 59. SCHOTTEL *de ſingul. in G. iuribus* c. 3. MVLLERI d. *de iure feretri ſiue cruentat.*

s) KIRCHMAIER *de cruentatione cadauerum, fallaci illo præſentis homicidæ indicio* HVNDESHAGEN *de ſtillicidio ſanguinis in hominis uiolenter occiſi cadauere conſpicui.*

Landesbibliothek Oldenburg

§. CV.

Indicia delictorum carnis hæc accipe communia, eaque ueriſimilia, (1) maſculi cum femina, quæ denudauit aut leuiter texit mamillas, in locis inſolitis amicam conuerſationem; (2) tactum membrorum muliebrium, quem maſculus quidam frequentauit & femina cum uoluptate paſſa eſt; (3) ad coitum præparationem; (4) in-& e-greſſum cubiculi, in quo quis alterius ſexus accubat; (5) pernoctationem ſoli cum ſola &c. *Neceſſarium* eſt tumor uentris illius feminæ, quæ nulli marito iuncta eſt, aut cum eo non concubuit.

Indicia proxima delictorum carnis.

TIT. IX.
DE
INCARCERATIONE FACINOROSORVM.

§. CVI.

Vt ne iudicium reddatur eluſum, ille, contra quem legitima facinoris commiſſi militat ſuſpicio, *præſens* carceri includendus (§. LXXII, 4.), *fugitiuus* literis arreſtatoriis perſequendus, & *latitans* ſaluus conducendus eſt. De *incarceratione* hic, *de literis arreſtatoriis* uero & *ſaluo conductu* infra quædam proferre licebit.

§. CVII.

Landesbibliothek Oldenburg

§. CVII.

Carceri

Carcer uel *publicus* uel *priuatus* * dicitur esse, prout auctoritate publica uel priuata exstructus est. A loci qualitate hæc distinctio uix recte petitur. Carcer enim, si iudici ita uidetur, in loco priuato esse potest *t*).

* Hic in delictis est. Nihilo tamen minus priuatis licet (1) sibi subiectos, castigandi & a criminibus reuocandi animo, carceri includere, atque (2) facinorosos fugientes comprehendere, & ad illud usque tempus, quo eos iudici exhiberi fas est, custodire. DECIANVS *tr. crimin.* lib. VII. c. 10. LEYSER *sp.* DLXIII. m. 12.

§. CVIII.

Hic notes sequentia:

I. Reus de iudicio eludendo suspectus carceri includendus est.

II. Custodia, non pœna, debet esse carcer *u*).

§. CIX.

includuntur rei

Ex primo (§. pr. 1.) sequitur (1) ut carceri sine iure mancipetur inculpatus delicti, de cuius corpore plane non constat; (2) ut, quo magis quis de iudicio eludendo suspectus, eo sanctior illius custodia debeat esse; (3) ut cessante causa suspicio-

t) LEYSER c. *spec.* *u*) C. C. art. 11. §. 3. m. 9. seq.

ſpicionis non poſſit non ſqualor ceſſare carceris *x*).

§. CX.

Suſpectus autem de iudicio eludendo habetur (1) is, contra quem militant plura indicia *y*) remota ſimplicia (§. XCVI.), aut unum & alterum remotorum ſingulari qualitate munitorum (§ XCVII.), aut unicum ex proximis, licet communibus, (§. CI. ſeq.) illius delicti, quod uel capitali uel corporali pœna uindicandum eſſe uidetur *z*); (2) uagabundus, etiam leuioris criminis reus *a*), qui cautionem de iudicio ſiſti præſtare uel non uult uel non poteſt *b*); (3) criminis inculpatus, qui ad forum delicti citatus non uenit *c*). de iudicio eludendo ſuſpecti.

§. CXI.

Quia quo magis quis ſuſpectus eſt de iudicio eludendo, eo ſanctior illius cuſtodia debet eſſe (§. CIX, 2.): intelligere potes cauſam (1) cur alius in honeſto, alius in inhoneſto *conclaui* ſedere debeat; (2) cur alius cum, alius ſine *catenis* aut *cuſtodibus** ſit, ſpeciatim (3) cur uir alioquin Perſonæ ratio haberi debet

x) HEIL *iud. & defenſ.* c. 2. §. 5.

y) C. C. art. 6. 11.

z) BRVNNEMANN *proc. inquiſ.* c. VIII. nr. 7. CARPZOV *pr. crim.* qu. III. nr. 12.

a) LEYSER c. ſp. m. 3. 4.

b) FROELICH *comment.* über P. H. G. O. p. 1. lib. 1. tit. 4. n. 3.

c) LEYSER c. ſp. m. 6.

quin honeſtus, ubi criminis capitalis incuſatur, *militibus*, ſin leuioris, idoneis *fideiuſſoribus*, aut ſuæ ipſius ampliſſimis facultatibus gaudentis *promiſſioni* committatur *d*).

* Quod mallati neque excubias agere, neque ſumtus, quibus ad uigiles conſtituendos opus eſt, ferre teneantur, niſi pacta aut mores regionis illud uelint, tit. XXXIII. docebitur. Hic tantum notes, quod perpetui cuſtodes iurent de reo fideliter cuſtodiendo, atque ei nullius rei aut perſonæ copiam faciendo, inſcio & inuito iudice.

§. CXII.

in determinanda qualitate carceris.

Secundum axioma (§. CVIII, 2.) nos docet (1) iis carceribus, iis catenis utendum eſſe iudici, quibus nullo modo *cruciatur* reus *e*). Itaque carcer non ſit humidus, teter, obſcurus uel ſubterraneus locus *f*), nec catenæ conſtringant membra corporis *g*); (2) iudicis eſſe (a) incarcerato *victum* quotidianum præbere, & (b) graui *morbo* confectum ad tempus uinculis ſoluere *h*).

§. CXIII.

---

d) LYNCKER Reſp. 23.

e) C C. art. 11. 218.

f) BOSS f. 21. LEYSER c. ſp. coroll. 2.

g) FARINACIVS *pr. crim.* qu. 27. nr. 103. BRVNNEMANN c. l. c. VIII. m. I. n. 21.

h) MVLLERI d. *de relaxat. incarcerat.* th. 14.

§. CXIII.

Cautiones atque prouisiones iudicis circa reos incarcerandos & incarceratos retinendos fere hæ sunt: (1) ut, ubi dubitat, sitne capturæ locus? uel ad regimen uel ad ICtos acta transmittat *clanculum i*); (2) ut ne rei deprehensionem, cuius iusta causa adest (§. CVIII.), moretur *k*); (3) ut ne det mandatum lictoribus de *reo* criminis licet capitali pœna luendi *uiuo aut mortuo capiendo*, nisi summa hoc iubeat reipublicæ salus & utilitas *l*); (4) ut ne ansam præbeat captiuo (a) uitam sibi adimendi *m*), (b) fugam capessendi, (c) ueritatem criminis supprimendi *n*), (d) de nouo delinquendi *o*); (5) ut ne misericordia motus sine causa dimittat reum (§. XXIII.) *p*); (6) ut de carcere illiusque qualitate sit sollicitus &c. Cautiones iudicis.

§. CXIV.

Actuarii est (1) notare quid *causam* dederit cur reus *captus*, (2) describere *locum* Officium actuarii &

i) BRVNNEMANN Anw. zum *Inquis. Proc.* c. 3. §. 12.

k) LVDOVICI Peinl. *Pr.* c. 2. §. 2.

l) OLDEKOP *tit.* 3. *obs.* 1.

m) BESOLD. *thes. pract.* u. Messer.

n) C. C. art. 11. OLDEKOP tit. 3. obs. 11. THOENNIKER *Adu. prud.* p. 20.

o) *Spec. Sueu.* c. 120. FARINACIVS c qu. nr. 52.

p) LEYSER c. sp. m. 17.

cum carceris, (3) laudare uerba, quibus conceptis *iurarunt* cuſtodes, (4) mentionem facere *uictus*, reo præbendi quotidie.

§. CXV.

carcerarii. *Carcerarii* alicubi *q*) eſt. iudici, ne hic cuiusdam incarcerati obliuiſcatur, ſuo tempore ſuggerere omnium & ſingulorum incarceratorum nomina, ætatem, ordinem, ſedem, uictum, facinora &c. addita mentione temporis, per quod carceri ſunt incluſi.

TIT. X.

DE MEDIIS, QVIBVS REVS CARCEREM VEL AVERTERE VEL MITIGARE POTEST.

§. CXVI.

A carcere liberat 1) aſylum

A carcere tutus eſt (1) quem *aſylum*, Fritſtoll, Frithof, idque uel *profanum r*)* uel *religioſum* ** excipit.

* Quod competere dicitur ſtatuis Rolandinis, BECHT *de ſecurit. & ſalu. conductu* c. 6. curiis dominicis priuilegiatis, DVRR *de curiis domin.* domibus a centena liberis, BESOLD *th. pr.* u. Freyheit, an quod competat, probari nequit. V. ENGELBRECHT d. *de iniuſta aſylorum immunitatisque eccleſiarum ad crimina doloſa extenſione*, c. II. §. 25.

** In

q) *Reſcr. gen. Canc. Cellenſ.* d. 17. Sept. 1717.

r) KAVFFMANNI *Dominus & Subditus* p. 791. MYLER *de aſylorum iure* c. 8.

** In Germania olim nemoribus, HELMOLD *Chron. Slau.* c. 83. post ecclesiasteriis, *L. Alam.* tit. 3. *Baiuu.* I, 7. *Capit.* V, 93. VII, 174. ius asyli datum est. Quo tamen ne fruerentur homicidæ, fures, aliique criminosi, uoluerunt *L. Sax.* III, 5. *Capit.* III, 26. V, 193. Vid. ENGELBRECHT c. l. §. 7. seq. Iuris Canonico-Pontificii dispositio de hac re nunquam placuit maioribus nostris, nec nobis placet hodie, quod ex plerarumque prouinciarum legibus u. c. Bayer. M. O. tit. 10 *Statuta Com. Tirol.* lib. VIII. c. 58. 60. Conf. Ausführung der Osnabrück. Asylen Sache patebit cuilibet. In terris Euangelicorum omne ius asyli exulat. *Elem.* nr. *I. Can. Pont. Eccl.* lib. II. §. 269.

§. CXVII.

Defensionum fauor non exiguus. Nam (1) non facile denegantur, sed (2) quo maius periculum reo aut illius cognatis & amicis *s*) imminet, eo sæpius conceduntur; (3) respuunt *contradictorem* & (4) *præscriptionem*. Sic quoque, ubi periculum imminens magni momenti est, iudex (5) *defensorem ex officio* constituere, *ac constituto, ubi reus nihil in bonis habet, ex ærario publico suum stipendium dare tenetur *t*). Defensoris uel a reo electi uel a iudice constituti est, scriptum offerre breue, nullis precibus intempestiue fusis, nullis dictis Scripturæ S. male adplicatis, nulla allegatorum

2) defensio

s) *I. P. S.* II, 57. *t*) C. C. C. art. 47.

farragine, sed argumentis solidis refertam, atque rationibus, quas facti suppeditant circumstantiæ *u*).

* Olim unus ex assessoribus iudicii plerumque constituebatur *ferendarius* siue defensor. *I. P. S.* I, 60.

§. CXVIII.

pro auertendo carcere.

Reus toties quoties ipsi damnum imminet, huius causam auertere & imminuere, seu se defendere potest. Itaque danda quoque est *defensio pro auertendo* & *mitigando carcere*. *Illam* susceptur**us** decenter (§. pr.) excipiat (1) de persona *iudicis*, (2) de defectu *corporis delicti*, (3) de singulorum *indiciorum*, contra reum militantium, futilitate, (4) de *fuga* rei non metuenda *x*). Quandoque satius est, ut simul reus de se sistendo ac iudicatum soluendo *caveat y*), aut ad pœnam pecuniariam uel iusiurandum purgatorium se offerat. Contra, petitionem salui conductus cum hac defensione cumulare, absonum est.

§. CXIX.

Carceris relaxatio quo modo petenda?

Hanc meditans, cuius preces iudex repudiauit, principem, cum quo *queritur* de carcere tetro, subterraneo &c. submissa

u) FALCKNER *medit. ad defens. for.* pag. 32. seq.

x) HEIL *iud. & def.* p. 59. seq.

y) GVAZZINI *def.* V. c. 2. nr. 7.

missa uoce rogare debet, uelit cuidam committere inspectionem & mitigationem carceris atque catenarum z).

§. CXX.

Quod in causa criminis corporali pœna luendi suprema imperii dicasteria *appellari* nequeant tam certum est, quam quod certissimum *a*). De eo autem: *Num a iudicibus criminalibus ad principem uel summum iudicium cuiusque territorii appellare liceat?* disceptarunt CARPZOVIVS *b*), OLDEKOP *c*), & alii. Si dicendum quod res est, (1) cum superiore conqueri licet super nullitate processus *d*). Quo facto uel mandata de rite administranda iustitia decernuntur, uel iudices iubentur, reorum defensiones ad ICtos extraneos mittere *e*); (2) *appellatio*, sicut olim *, ita & hodie prohibita est, si terras Austriacas *f*), Ducatum Brunsuicensem

An detur appellationi locus?

z) RVLAND *de commissar.* p. II. lib. 4. c. 1. GAIL *obseru.* I, 26. & 78.

a) *R. I.* 1530. §. 95. *Ord. Cam.* p. II. tit. 28. §. 5. & tit. 31. §. 14. LVDOLF *obs. for.* p. I. obs. 108. pag. 296. SCHWANEMANN *differ. I. Ciu. & Cam.* d. 18.

b) *pr. crim.* qu. 139.

c) tr. *de appellat. in caus. criminal.*

d) *Ord. Cam.* p. II. tit. 28. §. 5.

e) RVLAND. *de commiss.* p. I. lib. II. c. 3.

f) K. Josephs Peinl. Halßger. Ord. art. 21. §. 1. seq.

Landesbibliothek Oldenburg

censem *g*), & paucas alias prouincias *h*), quibus uel lege uel consuetudine suo modo data est appellandi facultas, exceperis; (3) in Sax. El. appellatio in processu accusatorio, &, qui illius species est, bannitorio interponi potest, dummodo illius schedula non ad curiam quandam prouincialem aut supremum appellationum iudicium, sed ad ipsum Electorem dirigatur; in inquisitorio autem interposita hoc tantum efficit, ut res ad superiorem referatur *i*). Vnde colligere potes, quid de appellatione, quam interponit facinorosus tempore, quo carceri includitur, statuendum sit.

* Olim leuiorum criminum rei appellare poterant, homicidæ uero, adulteri & malefici conuicti non audiebantur. *Capit.* VII, 129. Sententiam blasphemare poterant criminosi neque temporibus, quibus specula sunt condita, *I. P. S.* II, 2. *Sueu.* c. 114. ed. GOLDAST. neque ætate, qua florebant iudicia Westphalica. MEINDERS *de iudiciis centenar.* p. 82.

TIT.

g) PVFENDORF *introd. in proc. crim. Luneb.* c. 22.

h) MARTINI *ad O. P. S.* tit. 10. nr. 344. seq.

i) LEYSERI d. *de appellatione in causis crimin.* c. 6. §. 3. seq.

TIT. XI.

DE REORVM EXAMINIBVS speciatim DE SVMMARIO EXAMINE.

§. CXXI.

Reum qui rogat

De delicto & illius circumstantiis rogatur reus, primum *summarie*, dein *ad articulos* (§. LXXII, 5. 6.). Quod quandoque *ad certa puncta** rogetur, illud recentioris nec ubique probati moris est.

* Ad hæc rogat iudex, ut respondentis famam & existimationem seruet illibatam. BERGER *El. Iur. Crim.* p. 210.

§. CXXII.

iudex, sit iustus

Reus sit rogandus quo uelit modo, iudicis est, (1) ubi cum scabinis & actuario *consedit* (§. XXXI, 4. XXXIX, 3.), (2) illum de *dicenda ueritate* & mente *categorice* explicanda monere; (4) dicentem audire, eumque (5) de uero *significatu* uerborum, si quibus dubiis aliqua dixerit, nec non (6) de causa, cur illius dicta cum fama pugnent & testimoniis? interrogare *k*); (7) ex responso rei quando-

k) BRVNNEMANN *proc. inquis.* c. VIII. m. 1. nr. 84.

Landesbibliothek Oldenburg

que quæstiones confestim formare, & ad eas responsionem exigere; (8) examini toties quoties post illud peractum noua indicia emergunt, aliud *addere &c.*

§. CXXIII.

bonus & Quia iudex bonus, honestus & sincerus esse debet (§. XXII. seq.): summa cum iniuria (1) criminis confessionem elicit *spem impunitatis* faciens, (2) prætermittit *causas ignoscendi*, (3) utitur præstigiis, fallaciis & *dolosis captionibus &c. l*).

§. CXXIV.

cautus, præsertim ubi res ei est Cautiones iudicis reum examinantis hæ sunt: (1) ut ne reo ullum locum det *subterfugia* quærendi, aut de nouo *delictum* aliquod committendi *m*); (2) ut examen rei, *ueritatem fateri* incipientis, nullo abrumpat modo *n*); (3) ut quandoque simulet, examen interrumpat aut illius ordinem quodammodo immutet, aliumue *dolum bonum* adhibeat *o*), ubi reus uersutus est, & ad omnia neganda paratus *p*).

§. CXXV.

---

l) BEYER ad art. 45. seq. pos. 10. STRYK *de salute publ.* c. 2. nr. 122.

m) Kayser *pr. crim.* p. m. 270.

n) BRVNNEMANN c. l. n. 83.

o) CARPZOV *proc. crim.* qu. 113. n. 38.

p) BRVNNEMANN c. l. nr. 66. 70.

Landesbibliothek Oldenburg

§. CXXV.

Præſertim caueat iudex, (4) ut *furioſum* ſtatim eum habeat, qui furenter agit & loquitur. Diſquirat potius: ſit furor *ſimulatus* an *uerus*? &, ubi de hoc conſtat, ſit *approquinquans* an *præſens? abſolutus* an *reſpectiue talis?* Ad quod intelligendum, quærat (a) ex *medicis*: num, in quantum & ex qua cauſa furore agitatum uel mente captum reum habeant *q*)? & (b) *ex iis, qui circa reum adhuc fuerunt:* num, quoties, quo tempore & in quibus rebus furioſum uiderint *r*)? cum furioſo,

§. CXXVI.

Iudex (5) cum *muto* rem agens, iubeat eum oculos in res, quibus tempore delicti commiſſi uſus eſt, dirigere, & de delicto illiusque circumſtantiis ueritatem per ſigna prodere. Vt uero conſtet iudici, quid quodlibet ſignum loquatur, *interpretes duos* pluresue, eosque reo uel conſuetudine uel ſanguine iunctos, adhibere debet *s*). muto,

q) THOMASII d. *de præſumt. furor. atque dement.* §. 16. ſeq.

r) ID. c. d. §. 41. ſeq.

s) KRESS vom R. der Taub und Stumm gebohrn. c. 1. §. 5. c. 3. §. 4. GASSERI d. *de inquiſit. contra ſurdum & mutum natura* §. 11. 15. ſeq.

Landesbibliothek Oldenburg

§. CXXVII.

surdo. Vbi (6) *surdus* examinandus est, tradunt nonnulli Dd. iudicis esse, quæstiones suas fundere, uel super cerebrum, uel per os apertum, rei *t*).

§. CXXVIII.

homine peregrini idiomatis aut Vbi (7) iudex rei & reus iudicis *linguam* non intelligit, ad minimum duo* interpretes sunt accersendi, qui iureiurando ad id obstringuntur, ut iudicis uerba reo & rei uerba iudici fideliter interpretentur, atque in iudicio, iis præsentibus, acta prodant nemini.

* Vnicum sufficere putat STRYK d. *de negotiis per interpretem gestis* c. 2. §. 76. seq. ast praxis examen in causis capitalibus institutum, unico interprete interueniente, iubet repeti. MYLII progr. d. inaug. HOLDERRIEDERI præmissum.

§. CXXIX.

contumace. Qui uel plane non, uel non categorice refert aut respondet, reus *leuioris* criminis, pignoribus, mulcta, aut carcere coercetur *u*), uel a confessionario suo excitatur; sin reus *grauioris* criminis, relatio uel responsio iniungitur ei, sub pœna confessi & conuicti, sub commination tormentorum &c. *y*).

§. CXXX.

t) GASSER c. d. §. 15. *u*) BRVNNEMANN c. l. nr. 78. *y*) Kayser c. l. p. m. 279. CARPZOV c. q. nr. 56. BRVNNEMANN c. l. nr. 81.

§. CXXX.

Actuarii eſt (1) annotare (§. XXXII.) quando, ubi, a quo, quibus præſentibus, qua admonitione præmiſſa & quo modo reus rogatus, (2) conſignare *uerba*, quibus reus delictum referens uſus eſt, (3) conſignata finito actu *prælegere*, (4) deſcribere *ſtatum animi* & *geſtus* rei hoc uel illud dicentis z). Actuarii officium.

§. CXXXI.

Examen rei *ſummarium* (§. CXXI. LXXII. 5.) eſt breuis & concatenata delicti illiusque circumſtantiarum relatio, iudice iubente ab ipſo reo facta. Examen rei ſummarium

§. CXXXII.

Iudicis eſt (1) hoc examen quouis modo maturare, (2) præſentibus ſcabinis & actuario monere reum dicendæ ueritatis (§. CXXII.), (3) mouere dubia, ſi quæ dicta rei pugnent cum iis, quæ uera cognouit ex fama uel dictis teſtium &c. (§. eod. n. 6.); (4) non tamen facile ſermonem rei interrumpere. quomodo inſtituendum?

TIT. XII.

z) HEIL *iudic. & defenſ.* p. 81.

TIT. XII.
DE
ARTICVLIS INQVISITIONALIBVS
ET
REI AD ILLOS RESPONSIONE.

§. CXXXIII.

Ad articulos inquisitionales

Articuli inquisitionales sunt quæstiones *a*), quibus iudex reum rogat tam de sua persona quam de delicti, cuius inculpatur, circumstantiis.

§. CXXXIV.

tam generales

Vnde in *generales* & *speciales* diuiduntur, quorum illi faciunt, ut iudex nomen, parentes, patriam, ætatem, educationis locum rationemque, electum uitæ genus, fortunam &c. rei queat cognoscere.

§. CXXXV.

quam speciales

In *speciales*, qui dicuntur, *articulos* illæ digeruntur circumstantiæ, (1) quas ex denuntiatore, testibus, reo summarie respondente, uel aliunde cognouit, (2) quasque ad ueritatem criminis detegendam, & sic (3) ad reum uel condemnandum uel absoluendum facere iudex probabili ratione ductus iudicat.

§. CXXXVI.

a) Kayser c. l. p. 239. BRVNNEMANN c. l. nr. 34.

§. CXXXVI.

Ad unum omnes articuli inquisitionales debent esse (1) breues, (2) perspicui, (3) singulares *b*), (4) pertinentes (§. pr.) *c*), (5) responsionem non suggerentes *d*), (6) tam ad inculpationem quam ad defensionem directi (§. XXIII, 1.), nec (7) uagi & incerti, aut (8) fallaces & captiosi (§. CXXIII, 3.) *e*). legitime conceptos

§. CXXXVII.

Vbi constat de corpore illius delicti, quod, si dolo peractum est, manet pœna uel capitalis uel corporis afflictiua *f*), leuioris conditionis homo grauatus indiciis remotis qualificatis (§. XCVII.), aut honestior grauatus indiciis proximis (§. CI. seq.), ad inquisitionales articulos rogatur *g*). indiciis sufficienter grauatus

§. CXXXVIII.

Iudex cum scabinis & actuario consi- iudice rodens (§. CXXIII,) *h*), reum de ueritate dicenda, & categorice respondendo admonitum (§. eod. 2. 3.) rogat primum ad generales (§. CXXXIV.) post ad speciales (§. CXXXV.) articulos. Sit autem inrogando gante

b) Kayser c. l. p. 237. nr. 33.
c) C. C. art. 20. CARPZOV qu. 113. nr. 25.
d) C. C. art. 56. §. 2. Kayser c. l. p. 241.
e) CARPZOV c. l. *f*) C. C. C. art. 10.
g) HEIL c. l. c. 3 §. 4. seq. KRESS ad art. 6. §. 8. seq.
h) C. C. art. 46. 71.

Landesbibliothek Oldenburg

gando (1) *accuratus*, ut nullam circumstantiam tacitus praetereat, omnem dubitationem, quae ex responsione rei nasci potest, tollat tempestiue (§. CXXII, 4. seq.) (2) *bonus*, ut ne dolo malo irretiat loquentem (§. CXXIII.) *i*), (3) *cautus*, ut ne articulos cum reo ante examen communicet, ut ne uel ad instantiam rei differat, uel reo delictum confitente diuidat examen, ut unum idemque interrogatorium aliis quandoque uerbis repetat (§. CXXIV, 3.) *k*), alioque dolo utatur bono. Speciatim ei cautionibus utendum est, ubi agit cum furioso (§. CXXV.) muto (§. CXXVI.) surdo (§. CXXVII.) homine peregrini idiomatis (§. CXXVIII.) aut contumace (§. CXXIX.).

§. CXXXIX.

respondere debet. Reus ad articulos rogatus respondere debet (1) oretenus (2) categorice (3) sigillatim. Ad summarium examen se referre, aut protestans de non recedendo a prima relatione respondere nequit *l*).

§. CXL.

Officium actuarii. Actuarius praeter illa, quae in examinibus rei ab eo notanda diximus (§. CXXX.) *m*), debet

i) BRVNNEMANN nr. 36. c. l. nr. 85.
k) CARPZOV c. q. c. l. nr. 89. seq.
l) BRVNNEMANN

m), debet chartam in duas partes distribuere, & unum articulum post alterum ita conscribere, ut e regione compareat, quæ, et sub quibus gestibus, ad unum quemque a reo data sit responsio. Illa ipsa uerba, quibus reus usus est, sunt conscribenda, nec *æquipollentia* substituenda *n*). Conscripta, ubi reo sunt *prælecta*, subscriptione firment scabini.

§. CXLI.

Effectus responsionis ad articulos.

Reus, statim atque ad articulos inquisitionales respondere incipit, (1) audit *inquisitus*, (2) suspenditur ab *officio*, si quod gerit publicum, (3) excluditur a *collegio opificum*, cui adscriptus est, immo (4) ab omni *consortio honestorum* uirorum &c. ad illum usque diem, quo, innocentia purgata, absoluitur. Quæ quum ita sint, non est, cur mireris, quod responsionem ad inquisitionales articulos uariis mediis (§. CXVIII.) *o*), de quibus seq. tit. dicendum erit, declinare liceat.

TIT. XIII.

m) IDEM c. l. nr. 78.

n) Kayser c. l. p. m. 256. BRVNNEMANN c. l. nr. 93. seq. BARTH *hodeg. for.* p. m. 921.

o) BEYER ad C. C. art. 6.

Landesbibliothek Oldenburg

TIT. XIII.

DE MEDIIS, QVIBVS REVS RESPONSIONEM AD ARTICVLOS INQVISITIONALES DECLINARE POTEST.

§. CXLII.

1) Defensio pro auertenda

Præcipuum medium, quo auerti potest responsio ad articulos inquisitionales, est *defensio*, siue demonstratio deficientis causæ iustæ, cur ad articulos inquisitionales rogetur reus.

§. CXLIII.

ubi concessa est,

Itaque hæc defensio non cuiuis datur petenti *p*), sed illi demum, qui in eo est, ut demonstret uel nullam uel illegitimam causam inquisitionis specialis adesse (§. pr.). Allegatio causæ pœnam mitigantis non attenditur *q*).

§. CXLIV.

non omni destituitur fauore.

Concessa uix omni destituitur fauore. Nam (1) ex iustis causis post terminum peremtorium admittitur *r*), (2) respuit fiscalem, & illius interrogatoria ad articulos defensionales concepta (§. CXXIV, 3.).

§. CXLV.

p) BERGER suppl. p. II. p. 43. HOMBORG *Resp.* 191.

q) CARPZOV q. 115. nr. 125.

r) BERGER suppl. p. I. *obs.* 50. LEYSER sp. 592. m. 17.

Landesbibliothek Oldenburg

§. CXLV.

Sic quoque (3) ut defensor quid effi- Media de-
cere possit, datur ei locus cum reo collo- fensionis
quendi *s*), &, contra hunc quæ militant, quærat
indicia cognoscendi *t*).

§. CXLVI.

Est autem defensoris, si fieri potest, defensor
(1) *fundamentum inquisitionis* destruere prudens,
u); (2) *iudicem* incompetentem, præuen-
tum, inhabilem, suspectum esse, docere;
(3) seruatum *procedendi* ordinem impu-
gnare; (4) *corpus delicti* incertum du-
biumque reddere; (5) leuitatem *delicti x*)
& (6) futilitatem *indiciorum y*) contra
reum militantium demonstrare, nec non
(7) testimoniis probare, quod uitam an-
tea ita egerit reus, ut uix præsumi queat,
eum auctorem esse inculpati delicti. Ex-
ceptiones litis finitæ & peremtorias li-
quidas *z*) opponere sat, eas uero, quibus
pœna mitigatur, laudare frustraneum est
(§. CXLIII.) *a*).

s) CRAVETTA *cons.* 35. HEIL *iud. & defens.* p. III. seq. THOENNIKER *aduoc. prud. in foro crim.* c. 6.

t) BARTH *hodeg. for.* p. m. 890. KRESS ad c. art. §. 16.

u) ID. c. l. p. 1019.

x) LVDOVICI Peinl. *Proc.* c. VI. §. 6.

y) CARPZOV qu. 108. nr. 50.

z) MEIER d. *de defens. pro auertenda inquis.* § 13. seq.

a) PVFENDORF *introd. in proc. crimin. Luneb.* c. 13. §. 5.

Landesbibliothek Oldenburg

§. CXLVII.

adhibeatque cautus.

Præterea caueat (1) ut se ad defendendum offerat, durante adhuc summario testium examine, aut iam ad articulos data responsione *b*); (2) ut in schedula oblationis multis deducat momenta, quæ habet, defensionis *c*); (3) ut rei causam reddat deteriorem *d*); (4) ut admittat fiscalis *e*) monita, aut (5) notas marginales iudicis.

§. CXLVIII.

2) Oblatio ad pœnam pecuniariam uel iusi. purgat.

Quandoque defensor non sine fructu sub finem defensionis refert *f*), reum ad soluendam 2) *pœnam pecuniariam*, uel ad præstandum *iusiurandum purgatorium*, promptum & paratum esse, non quod delicti sibi sit conscius, sed pertæsus litis & illius expensarum.

§. CXLIX.

3) Prouocatio ex L. diffamari.

4) Appellatio.

3) *Prouocationem ex L. diffamari* uix sistere inquisitionem ad unum fere fatentur omnes ICti *g*). Circa (4) *appellationem*

---

b) KRESS ad c. a. §. 15.

c) Sälig *El. iur. th. pr.* p. 785.

d) LEYSER *spec.* DLXII. m. 14.

e) LVDOVICI c. l. §. 8. BERGER c. l. p. II. p. 481.

f) THOENNIKER *aduoc. pr.* c 9 p m. 34.

g) LYNCKER *decis.* 1185. *resol.* 63. Diss. OLDEKOP *de appell. in cauf. crim.* q. 3. p. 60. seq.

Landesbibliothek Oldenburg

nem hic idem iuris est ac supra (§. CXX.) docuimus.

§. CL.

Quidam de defensione, quam pro auer- 5) Contumacia rei.
tenda responsione ad articulos inquisitionales conscripserunt, desperantes, se ad articulos rogari patiuntur, ast non respondent. Sic famæ consulere uolunt *h*), sed, ex sententia plurium doctorum, perperam *i*).

§. CLI.

Iudex caueat, (1) ut defensorem solum Cautiones
cum incarcerato *colloqui* patiatur *k*); (2) iudicis.
ut cuilibet petenti hanc *concedat* defensionem; (3) ut defensori *integra acta* ad perlustrandum exhibeat *l*); (4) ut consentiat in oblationem a reo factam, & exigat pœnam pecuniariam uel iusiurandum purgatorium (§. CXLVIII.) prius, quam probe considerauit inculpati personam ac indiciorum qualitatem.

h) BEYER ad C. C. art. 6. pos. 7. BARTH *de cominat. sub pœna conf.* c. 2. §. 6.

i) BOEHMER d. *de contum. non respond.*

k) THOENNIKER c. l. c. VI.

l) Diss. REINMANN d. *de edendis a iudice actis ad formandam defensionem pro auertenda inquis.*

Landesbibliothek Oldenburg

TIT. XIV.
DE
REO CONFESSO.

§. CLII.

Confessio

Confessio est actus, quo quis sciens & intelligens adfirmat, se hoc uel illud egisse.

§. CLIII.

1) in *iudicialem & extraiudicialem*,

Diuiditur confessio (1) in *iudicialem* & *extraiudicialem*, prout ea in iure fit uel extra illud. Ad extraiudicialem referre solent *sacramentalem m*), atque coram iudice *incompetente n*), aut competente quidem, sed non in *loco iudicii* factam *o*).

§. CLIV.

2) in *ueram & fictam*,

Quandoquidem mox uerbis fit, mox ex certo facto a iudice elicitur, aut a lege præsumitur: (2) in *ueram* & *fictam* dispescitur. Fingitur autem confessio (a) ubi reus cum læso *transegit p*), aut (b) sub *pœna confessi & conuicti* respondere iussus non respondit, aut (c) nunquam in eo fuit, ut indicia contra se pugnantia *elideret q*).

§. CLV.

---

m) KRESS ad art. 32. §. 3.

n) MATTHAEI *de crimin.* ad lib. D. 48. tit. 16. c. 1. nr. 5.

o) OLDEKOP *obs.* *crimin.* IV, 45.

p) CARPZOV *pr. crimin.* qu. 121. nr. 56.

q) MATTHAEI c. l. nr. 9.

Landesbibliothek Oldenburg

§. CLV.

Denique (3) uel *pura* uel *qualificata* dicitur esse, prout reus crimen simpliciter confessus est, aut confessioni suæ qualitatem quandam addidit *r*). 3) in *puram* & *qualificatam* diuiditur.

§. CLVI.

Confessio, ut fidem facere possit iudici, (1) *clara* ac euidens, (2) *animo deliberato susceptа*, atque (3) *probabiliter uera* debet esse. Confessio debet esse

§. CLVII.

Quia igitur confessio clara ac euidens debet esse (§. pr. 1.): intelligis causam, (1) cur eo maior aut minor fides habenda confessioni, quo minus aut maius dubium circa eam supereſt; (2) cur confessio *uaga*, *generalis*, *ambiguis uerbis facta* nullam plane, (3) *illatiua* uero, *nutu s*) aut ab iis facta, quos *surdos & mutos* simul natura fecit (§. CXXVI. seq.) *t*), quosue iudex per *interpretem* rogauit (§. CXXVIII.) *u*), aliqualem tantum fidem mereatur. 1) clara ac euidens

r) SCHOEPFF *de confessione qualificata.*

s) WILLENBERG d. *de inefficaci criminis confess.* §. 6

t) STRVV *obseru. crim.* VIII, 6. p. 41.

u) MYLII pr. HOLDERRIEDERI d. præmiss. p. 7. ZIEGLERI d. *de pœnis* §. 67.

Landesbibliothek Oldenburg

§. CLVIII.

2) animo deliberato facta &

Quia confessio animo deliberato debet esse facta (§. CLVI, 2.): sequitur, ut nihil efficiat confessio, quam is fecit, qui uel *rationis usu* uel *uoluntatis libertate destituitur*. Itaque iudici fidem facere nequit confessio (a) ira (b) ioco aut (c) uino commota, (d) ui metu dolosisue persuasionibus *x*), speciatim (e) spe impunitatis *y*) elicita, nisi illius causa cessante rata fuerit habita *z*). *Erronea* nullam fidem facit *a*), & quouis tempore reuocari potest *b*).

§. CLIX.

3) probabiliter uera.

Sit denique (3) probabiliter uera (§. CLVI, 3.). Hæc adesse uidetur, ubi (a) causa adest præexistens uel paret *corpus delicti* (§. LXXVII. seq.) *c*), (b) confitentem delicti auctorem monstrant *indicia* ualida & *in iure probata* (§. XCVI. seq.) *d*), atque (c) confessio eas continet *circumstantias*, quas iudex *ueras* deprehendit, aut, quod magis est, quas innocens non facile scire potuit *e*). Contra probabiliter

x) COCCEII *de simulat.* §. 54. 55.

y) CRVSIVS *de indiciis* p. I. c. 107.

z) a. C. C. art. 56.

a) a. C. C. art. 57.

b) OLDEKOP *obseru. crim.* IV, 21. CARPZOV *pr. crim.* qu. 115. nr. 33.

c) WILLENBERG c. d. §. 10.

d) C. C. art. 6.

e) ibid. art. 60.

Landesbibliothek Oldenburg

ter uera non habetur confessio facti illius, quod naturæ repugnat aperte *f*), aut de quo neque ad sensum neque ad intellectum constat *g*).

§. CLX.

Quid efficiat confessio iudicialis,

Confessio iudicialis (§. CLIII.), quæ sim plex est (§. CLV.) & legitima (§. CLVI. seq.), plene probat, sicque facit, ut condemnetur confitens, non uero tertius. Hic tamen, ubi alia concurrunt indicia (§. XCVII.), inquisitioni speciali subiici potest (§. CXXXVII.) *h*).

§. CLXI.

extraiudicialis,

Confessio extraiudicialis (§. CLIII.), si qua pura (§. CLV.) est & legitima (§ CLVI. seq.), uim semiplenæ probationis habet, immo, si sæpe repetita fuerit, ad infligendam pœnam leuiorem sufficit *i*). Eiusmodi confessionem factam esse, si reus neget, plene probari debet *k*).

§. CLXII.

qualificata, & ficta?

Confessio, cui ea qualitas addita est, quæ præsumtioni iuris contrariatur, nec probari potest, simplici æquiparatur.

f) DAMHOVDER *pr. crim.* c. 54. nr. 33.

g) Id. c. l. nr. 34.

h) C. C. art. 31. HERTIVS R. 89. LYNCKERI d. *de nomin. socii criminis* c. 6. 7.

i) Ill. LEYSER d. *de extraiud. crimin. confess.* m. 9. 10.

k) C. C. art. 32.

Landesbibliothek Oldenburg

Ficta denique probationis mox semiplenæ mox semiplena maioris uim habere dicitur.

§. CLXIII.

Cautiones iudicis.

Iudicis est (1) cauere, ut legitimam habeat confessionem, quam (a) per *suggestionem* extorsit *l*), aut (b) *elicuit* cum reo uel ipse uel per alios amicum colloquium instituens tempore, quo post parietem notarium & testes posuit, eosque quæuis uerba rei, hæc omnia nescientis, annotare iussit *m*); (2) confessione secuta (a) perpendere, constet de *corpore delicti* nec ne? militent contra confitentem *indicia legitima*, annon? (b) inuestigare *ueritatem confessionis*, præsertim circumstantiarum, quas reus confessus retulit *n*). Hinc iudex debet *testes* & *socios* nominatos rogare, nec non nuntios eo mittere *o*), ubi uestigia delicti commissi supereſſe, aut instrumenta, quibus illud perpetratum est, latere significauit reus; (3) si aliud inuestigando deprehenderit ac reus dixit, hunc iterum, & quidem de *falso* dicto illiusque causa rogare *p*).

TIT.

l) STRYK *de iure suggestionis* c. 4. nr. 37.

m) OLDEKOP *obs. crim.* IV, 45.

n) HEINECCIVS *de relig. iudicant. circ. reor. confess.*

o) C. C. art. 54. Kayser *pr. crim.* p. 293.

p) C. C. art. 55.

TIT. XV.

DE PROBATIONE CRIMINIS.

§. CLXIV.

Vbi reus uel omnia uel quædam, de quibus ſuſpectus & ad articulos inquiſitionales rogatus eſt, negauit, omnem curam defigit iudex in eo conuincendo (§. LXXII, 7.) *q*), reus autem in ſe defendendo, uel *teſtibus* uel *inſtrumentis* uel *indiciis* *. Neuter ad apices ciuilis proceſſus adſtrictus eſt. Neutri peremtorius terminus poſitus eſt, examinis inſtituendi & deducendæ innocentiæ intuitu *r*). Illud ſingulare duco, quod (1) *eo fortior* debeat eſſe *probatio criminis*, *quo maior pœna* inde metuenda *s*), atque (2) *probatio criminis clarior* requiratur *ac probatio innocentiæ*. † De ſingulis conuincendi & innocentiam deducendi modis agamus ſigillatim.

* Olim etiam uarii modi erant, quibus reus conuinci, illiusue innocentia probari poterat. Ad illos *iudicium diuinum*, *iudicium humanum* & *purgationem* adhibitis ſeptem *teſtibus* factam refert 2. F. 27. §. 3. his uero annumerat reformatio iudicii Limburgenſis den wahren Schub, den gichtigen Mund & denique Leumuth. i. e. notorietatem ex fama publica ortam.

† vbi in probanda innocentia etiam implicita admittitur probatio praecipua, ita vt negatur crimen.

q) C. C. art. 62. c. VI. §. 17.

r) BRVNNEMANN c. l. c. VIII. m. 2. nr. 84.

s) Auctor *cauſ. crimin.* dub. 37.

Landesbibliothek Oldenburg

MEMBRVM I.
DE
TESTIBVS ET PROBATIONE QVAE PER EOS INSTITVITVR.

§. CLXV.

Testis *Testis* hic nobis est persona fidem iudici iurato faciens de crimine, quod reus negauit.

§. CLXVI.

Vnde fluunt axiomata:

I. Testes oportet esse fide dignos &

II. iuratos.

III. Testes deponere debent de ipsa criminis substantia.

§. CLXVII.

debet esse fide dignus.

Testes oportet esse fide dignos (§. pr. 1.), seu eos, qui uolunt & possunt tempore, quo rogantur, uerum dicere. Vnde in atrocioribus * & leuioribus, manifestis & occultis criminibus (1) REPELLVNTVR (a) qui rem, de qua sermo est, plane *non intelligunt*, utpote furiosi, mente capti, infantes **, (b) qui *de falso dicendo* sunt suspecti, u. c. inimici capitales, criminosi *t*), infamia *u*) iuris laborantes aut illius facti, quod adhuc non emendarunt, ut testimonium uel dicerent uel non dicerent pecu-

t) III. LEYSER sp. CCLXXXIII. m. 31. seq.

u) C. C. art. 66.

pecunia corrupti *x*), *** falsarii *y*); (2) FIDES VACILLARE uidetur eorum (a) qui testimonium ferendo lædunt *reuerentiam z*); (b) qui testes frangunt *sigillum confessionis a*). Confessionarii tamen de iis, quæ sibi in confessione non sunt reuelata, aut ante confessionem in notitiam uenerunt, testimonium ferentis fides uacillat minime; (c) qui sensa animi satis exprimere nequeunt, ut surdi, muti &c. (d) qui reo sunt ignoti, nisi producens eos probos fideque dignos probauerit *b*).

* Quod in crimine læsæ maiestatis testes inhabiles reum conuincant plene, statuunt Dd. BEVER ad art. 62. seq. *pos.* 27. sed sine ratione (§. CLXIV, 1.).

** Nec maiores facti de iis, quæ in infantia uiderunt aut audiuerunt, testimonium ferre possunt. Quod ad *pueros* autem, cum Ill. LEYSERO sp. CCLXXXIII. m. 4. eandem profiteor sententiam, scilicet de testimonio puerorum pro diuersitate circumstantiarum diuersimode iudicandum esse; quoniam quantum eorum fidei imbecillitas iudicii & facilitas detrahit, tantum addit innocentia & illibatus animi candor.

*** De fide testis contra corruptorem deponentis agunt MYNSINGER *cent.* 6. *obs.* 67. VOLCKMAR *de testibus* cent. 5. concluſ. 44.

§. CLXVIII.

x) C. C. art. 64.
y) ibid. art. 68.
z) BLVMBLACHER ad art. 23. BERGER *suppl. ad El.* p. II. obs. 175. p. 459.
a) Ill. LEYSER sp. CCLXXXIV. m. 2. BEIER *de sigill. conf.* c. 3. §. 58.
b) C. C. art. 63.

§. CLXVIII.

Num talis sit denuntiator

An *denuntiator* qua testis habilis sit admittendus? quæritur. Eum admittendum esse putarem, cuius fidei præter denuntiationem neque deficiens intellectus neque suspicio falsi neque aliud quid obstat.

§. CLXIX.

Socius criminis & læsus?

Socius criminis, qui ab inimicitia, rancore & proteruia alienus, sponte, licet extra tormenta *c*), contra illum, qui iam suspectus criminis, tulit testimonium, illis circumstantiis additis, quas ueras deprehendit iudex inquirens *d*), uix potest reiici *e*).

§. CLXX.

Multo minus reiiciendus erit *læsus*, præsertim *moribundus*, qui certas dicti sui causas prodidit, proditasque uel iuramento uel morte confirmauit *f*).

§. CLXXI.

Ad articulos probatoriales

Iudex crimen per testes probaturus debet (1) ea capita, quæ reus negauit, hic uel

c) HOFFMANN *an nominatio socii criminis sub tortura fieri debeat.*

d) C. C. art. 31. DIEBOLD *de indic.* c. 2. §. 3.

e) HORN *Cl.* XV. *Resp.* 101. ZANGER *de quæst.* c. 2. nr. 56. seq. MEINDERS *de iudic. centen.* p. 100.

f) KLEIN *de in- & ex-culpatione moribundi.* STRYK *de effatis agonizantium.*

uel ille testis autem summarie deponens adfirmauit, in *articulos probatoriales* digerere. Hi per modum interrogationis, clare, rotunde ac ita sunt concipiendi, ut singuli singulas circumstantias contineant; (2) articulis crimen ipsum, quod reus negauit, concernentibus *generales* alios præmittere, quibus exploret cuiusque testis nomen, ætatem, electum uitæ genus &c. *g*).

§. CLXXII.

Ad hos articulos ipse * debet testes *examinare h*), ideoque (3) eos conuocare, prout opus est, uel compulsorialibus uel requisitorialibus literis *i*), nec non (4) ut compareant carcerem aut uim metuentes, saluos ducere *k*); (5) omnibus *uecturæ* & *victus mercedem* suppeditare *l*). iudex rogat testes

* Notario rem committere periculosum est, MYLIVS ad BEYER. p. 128. pos. 50. Iudici uero domicilii, qui testem sistere non uult, transmittendi sunt articuli, iuncto petito, uelit ad hos nominatum rogare, ac rogati responsa in rotulum fide dignum redigere. Kayser *pr. crim.* p. I. p. m. 333.

§. CLXXIII.

g) BRVNNEMANN *proceſſ. inquiſ* VIII, 2, 51. seq. Hannov. *Crim. Instruct.* c. 8. §. 7.

h) C. C. C. art. 71.

i) Ibid. art. 72.

k) Ib. art. 76.

l) Ib. art. 75. BEYER ad art. 62. seq. pos. 19. seq. & MYLIVS ad Eund. pos. 57.

Landesbibliothek Oldenburg

§. CLXXIII.

solemniter & Teſtes ubi comparent, ſint clerici an laici, iudex præſentibus ſcabinis & actuario *m*) (§. CXXII, 1.) debet eos (5) ad uerum dicendum *iureiurando* adſtringere *n*) (CLXVI, 2.), & (6) poſtea unumquemque *ſeorſim o*) ad articulos probatoriales rogare, atque (7) a rogatorum quolibet *categoricam reſponſionem* exigere *p*), (8) ſibi ſubiectos in reſpondendo *contumaces*, mulcta, carcere, & in cauſis grauioribus, tortura* *q*) cogere**; (9) reſpondentium *frontem* & *dicta* probe attendere *r*), nec (10) *ſcriptæ depoſitioni* fidem habere.

* Scilicet, ubi (1) delicti atrocioris (2) ueritas aliter haberi nequit, & (3) teſtis uilioris conditionis eſt, atque (4) de illius dolo ex actis conſtat aperte. V. TENZEL d. *de tortura teſtium*. c. 3.

** Vbi ueritas aliter haberi nequit, cogit & illos, qui alias a teſtimonio ferendo ſunt immunes. Ill. LEYSER ſp. 283. m. 22. nunquam tamen eum, qui teſtimonium dicere nequit ſine proditione propriæ turpitudinis. BEYER ad C. C. p. 126. poſ. 43. aut ſine uiolatione fidei, quam uel iubente uel permittente lege dedit. WILLENBERG *de compulſione teſtium ad dicendum teſtimonium* §. 24.

§. CLXXIV.

m) C. C. art. 71.
n) *Capit.* V, 207.
o) CLASEN ad C. C. art. 65.
p) BRVNNEMANN c. l. nr. 66. ſeq.
q) MYLIVS c. l. poſ. 51.
r) C. C. art. 71. KRESS. ad art. 72. §. 2.

Landesbibliothek Oldenburg

§. CLXXIV.

Caueat iudex (1) ut *iusiurandum* remittat s) huic uel illi testi uariis priuilegiis munito, aut (2) longe post depositionem exigat; (3) ut testes *examinet* per solum Notarium *t*), aut (4) cateruatim; (5) ut admittat *responsa* testium *dubia* &c. caute.

§. CLXXV.

Actuarii est, notare (1) qui *testes*, a quo & quomodo fuerint *citati*; (2) quando *comparuerint*; (3) ad quos *articulos* rogati responderint; (4) quæ *uerba* quisque respondentium protulerit (§. XXXII.), & sub quibus *gestibus*. Actuarii officium.

§. CLXXVI.

Quibus processus accusatorius & inquisitorius circa probationem per testes suscipiendam inter se differunt, hæc sunt: (1) in illo accusator, in hoc iudex *concipit* articulos probatoriales, (2) qui accusato ubique, inquisito autem quibusdam tantum in locis *u*), communicantur ad dandum *interrogatoria*; (3) in accusatorio ubique, in inquisitorio autem processu Differentiæ proc. accusat. & inquis. circa examen testium.

s) BRVNNEMANN *l. E.* III, 4. 13.
t) LEYSER sp. 283. m. 36. MARTINI *ad O. P. S.* tit. 20. §. 3.
u) KRESS *ad C. C.* artic. 70. §. 2. * 2. BRVNNEMANN *de inquisitionis processu* c. 2, m. 2. §. 52.

ceſſu paucis in locis *x*), teſtes *præſente reo* iureiurando adſtringuntur, atque (4) in illo, neutiquam uero in hoc, teſtium dicta in ſolemnem *rotulum* rediguntur, publicantur, & *diſputationi* partium ſubiiciuntur *y*), niſi in locis, quibus fiſcalis ſolet conſtitui *z*).

§. CLXXVII.

An examini extraordinario detur locus?

Extraordinarium teſtium examen non admittitur, niſi (a) ad inſtruendam inquiſitionem generalem, uel (b) ad reum defendendum *a*).

§. CLXXVIII.

Probatio per teſtes plena,

Vbi (1) duo minimum * teſtes (§. CLXV.), (2) iique claſſici (§. CLXVII.), (3) ad rogationem iudicis legitimam (§. CLXXIII.), (4) certi delicti auctorem (5) ex ſufficienti ratione ſcientiæ nominarunt: *plena probatio* adeſſe dicitur *b*).

* Olim ad reum conuincendum ſeptem teſtes requirebantur. Vnde natus eſt mos des beſiebnens EBELING *de prouocat. ad iudic. Dei* p. 11. qui ſæpe in cauſa fuit, ut impunita manerent ſcelera.

§. CLXXIX.

ſemiplena,

Contra *ſemiplena* tantum adeſt probatio, ubi præuia rogatione iudicis ex ſufficiente

x) Hannöv. *Crimin. Inſtr.* c. 8. §. 9. OLDEKOP dec. quæſt. 4.

y) C. C. art. 73. 151. ſq.

z) KRESS ad C. C. art. 73. §. 6.

a) Ill. BOEHMER *I. E. P.* II, 6, 10.

b) C. C. art. 67.

ciente ratione (1) unicus tantum testis, omni exceptione maior rem criminalem (§. CLXVI, 3.) adfirmauit *c*), aut (2) duo testes habiles uel (3) quatuor inhabiles *d*) proximum (§. CI. seq.) probarunt indicium *e*). Vbi testes indicia probaturi *singulares* sunt, uidendum est: num eorum uerbis *singularitas obstatiua*, ut communis schola loquitur, an *adminiculatiua** insit? quoniam *illa*, non *hæc*, tollit uim semiplenæ probationis.

* De *singularitate subalterna* seu *diuersificatiua* quæ notanda sint, tradunt FARINACIVS *pr. cr.* q. 64. CLASEN ad C. C. art. 66. p. m. 225.

§. CLXXX.

Denique aliis adminiculis deficientibus, nulla plane fides habenda est testi, qui (1) de credulitate *f*), (2) ex sensu alius *g*), (3) generaliter & uage, aut (4) sine ulla ratione deposuit. Dictum, non quidem sine omni, attamen sine sufficienti, ratione prolatum, tunc demum attenditur, ubi ad alia indicia, quæ iam probata sunt, tanquam adminicula annititur. nulla.

c) C. C. art. 23.

d) LEYSER d *de extraiud. crim. confess.* pag. 13.

e) C. C. art 30.

f) CARPZOV *proc. crim.* q. 114. nr. 59.

g) STRYK *de iur. sens.* diss. 3. c. 3. nr. 38.

Landesbibliothek Oldenburg

§. CLXXXI.

Singularia probationis innocentiæ.

Quia probatio criminis clarior requiritur, atque probatio innocentiæ (§. CLXIV, 2): constabit de causa (1) cur unicus testis classicus plenam *b*), & (2) testes de credulitate, de auditu, aliique, quorum fides uacillare uidetur, aliqualem *i*) fidem faciant, ubi pro reo deposuerunt, atque (3) cur contra reum iure non admittantur testes suspecti in criminibus, quorum ueritas aliter haberi nequit *k*).

MEMBRVM II.
DE
PROBATIONE CRIMINVM PER INSTRVMENTA.

§. CLXXXII.

Literæ, per quas delictum commissum est, &

Delicta, quæ *per scripturam* sunt *commissa*, hac plene probantur *l*). Sic (a) literæ, quibus quis hostem patriæ consilio iuuit, proditionem & proditorem, (b) literæ ad priuatum missæ, quibus quis scientiam perduellionis ab alio committendæ

b) FARINACIVS q. 63. nr. 42. seq. CLASEN ad art. 66. p. m. 226.

i) ID. q. 68. nr. 79. sq. GRANZ *de defens.* c. 2. m. 4. sect. 2. nr. 201. seq.

k) BEYER *ad* C. C. art. 62. seq. pos. 10.

l) LVDOVICI *proc. crim.* c. VI. §. 5. REINHARTH d. *de eo, quod circa probat. delicti per documenta iustum est.*

tendæ profitetur, societatem criminis, & (c) literæ, quas quis falsas fecit in præiudicium tertii, falsum satis innuunt &c.

§. CLXXXIII.

quæ crimen peragendum, aut

Literæ crimen aliquod adhuc *peragendum loquentes*, attentatum plene, consummatum semiplene probant. Huc pertinent literæ, quibus quis alteri mandauit, consuluit &c. homicidium aut aliud crimen committendum.

§. CLXXXIV.

peractum loquuntur,

Literæ, quibus quis *gloriatus* est, se hoc uel illud crimen patrasse, idem operantur, quod confessio extraiudicialis.

§. CLXXXV.

recognoscendæ aut

Nullæ autem probant literæ, nisi quas ab inquisito conditas cognouit iudex. Cognoscit autem plene ex *recognitione*, quam reus fecit, & semiplene, uel ex recognitione a testibus facta, uel ex *comparatione literarum m)* caute instituta *n)*.

§. CLXXXVI.

cum aliis comparandæ sunt.

Nimirum iudex debet (1) ad comparandum eligere scripturam, quam a reo prouenisse certum est, (2) accersere duos in arte scribendi *peritos*, eosque (3) *iure-*

m) BERGER *El. Iur. Cr.* suppl. p. II. obs. 92, p. 262.

n) ZVBRODII d. *de comparatione literarum.*

iurando adstringere ad singulos ductus literarum authenticarum & dubiarum fideliter inter se *comparandos*, &, quid sibi uideatur, ad acta referendum.

MEMBRVM III.
DE
PROBATIONE CRIMINVM PER INDICIA.

§. CLXXXVII.

Indicia probant, ubi

Pro uaria indiciorum qualitate uariat probatio criminis per ea instituta. Nam indicia *uiolenta* ac indubitata plene, *proximorum* uero singula (§. Cl. seq.), ubi sunt qualificata, semiplene probant. Horum numerus non est exiguus. Equidem præter ea, quæ suppeditat Nemesis Carolina, pauca tantum dabo. Omnia enim recensere, nec lubet, nec licet.

§. CLXXXVIII.

per duos testes sunt probata.

Illud primum sentias uelim, quod indicia uiolenta æque ac proxima suam probationem (§. pr.) non efficiant, nisi firmata sint uel documentis recognitis, uel confessione rei coram iudice facta, uel per *duos testes* omni exceptione maiores (§. CLXXIX, 2.) *o*),

§. CLXXXIX.

o) C. C. art. 23. §. 1.

§. CLXXXIX.

Quænam indicia semiplene probent furtum & rapinam.

Semiplena *rapinæ* uel *furti* probatio militare dicitur (1) contra eum, qui res alteri raptas, uel furto surreptas *possidet*, aut possidere desiit, nec bonam fidem iustumque *titulum* laudare potest *p*) (§. CI, 3.). Hæc probatio *eliditur* ab eo, qui (a) rem in foro aut quum ostiatim per urbem circumferretur, emtam, uel (b) in domo quidem sua, non autem possessione, deprehensam (§. CII, a.) *q*) probat; *imminuitur* uero ab illo, qui (a) se hominem bonæ frugis & bonæ famæ *r*), aut (b) indicium non satis probatum (§. pr.) esse demonstrat.

§. CXC.

Eadem fere probatio *s*) pugnat (2) contra *militiæ desertores t*) & *zygenos u*), qui ex syluis uel aliis locis minus tutis, quo frequentius discursitant (§. XCVII, 5.), redeuntes in cauponis publicis laute uiuunt, nec, unde sumtus ferant, docere possunt (§. CI, 2.).

p) C. C. art. 38. 43. §. 1.

q) *I. P. S.* II, 35. CLASEN ad art. 58. p. m. 196.

r) MYLIVS ad BEYERVM p. 84. pos. 22.

s) C. C. art. 39.

t) *R. I.* 1577. art. 26. FRITSCH *de ualidis mendicant.* c. 8. 12.

u) ID. tr. *de Zygenorum origine uita & moribus.*

Landesbibliothek Oldenburg

§. CXCI.

uiolentum furtum,

Violenti furti probatio ſemiplena contra eum militat, quem circa ædes, ex quibus effractis res ſunt furto ſurreptæ, aliqui uiderunt inſtructum ab inſtrumentis iſtius generis, quibus effractio facta uidetur, *x*), præſertim, ſi iam antea uitam male egerit *y*).

§. CXCII.

homicidium occultum &

Reus *homicidii* ſemiplene probatus uidetur, (1) quem eo tempore z) & loco *a*), quo homo necatus eſt, indutum ueſtibus & armis ſanguine conſperſis *b*), duo teſtes deprehenderunt (§. CLXXXVIII.). Quam tamen probationem eneruat reus, docens (a) gladium ſibi ab alio ereptum & poſt redditum, (b) aliunde quam ex hominis occiſione maculatum eſſe; (c) ſanguinem ſibi e naribus in ueſtes profluxiſſe, (d) ſe, dum conaretur auxilium uulnerato ferre, ſanguine pollutum eſſe *c*).

§. CXCIII.

Idem dicendum eſt (2) de eo, qui res, quas occiſus, dum impeteretur, ſecum habuit, poſſidet aut poſſidere deſiit (§. CIII, 5.),

x) C. C. art. 43. §. 2.
y) C. C. c. l. ibique MANZIVS.
z) BLANCVS *de indiciis* nr. 53. ſq. nr. 297.
a) KRESS. ad art. 33. §. 2. nr. 2.
b) C. C. art. 33.
c) CLASEN ad c. a. p. m. 144.

CIII, 5.). nec iustum titulum, quo acquisiuerit eam, laudare potest *d*). Huius probationis uires debilitat reus, docens (a) rem, de qua iam quæstio est, ab occiso in sua *domo* relictam fuisse, seque (b) eam ab hoc uel illo *emisse*.

§. CXCIV.

Qui in turba *præsens* ea arma letifera *strinxit*, & *sanguine conspersa* retulit, quæ letali respondent uulneri: illum homicidii in turba commissi reum esse semiplena loquitur probatio *e*). Quam tamen quodammodo elidit, probans (a) plures eiusdem generis arma strinxisse; (b) se gladium cum alio commutasse; (c) tantum abesse, ut occiso *inimicus* fuerit, ut potius eum nunquam nouerit. in rixa commissum,

§. CXCV.

Femina, cuius (1) *uterus* solito maior subito decreuit, (2) *facies* pallida secuta est uires corporis debilitatas, (3) *mammæ* lac iustæ crassitiei & albedinis continent *f*), ac (4) *uulua* ob certa *signa* partum enixa uidetur duabus *g*) obstetricibus *, hanc uidentibus & tangentibus *h*), peperisse, & partum, qui non extat, occidisse infanticidium;

d) C. C. art. 33.
e) C. C. art. 34.
f) *Ib.* art. 36.
g) BLVMBLACHER ad c. art. p. m. III.
h) MVLLER d. *de mul. prægn.* c. 10. §. 9.

creditur adeo, ut ſemiplena probatio contra eam militet *i*). Cui neruum ſuum ſubtrahere poteſt, docens (a) ex alia cauſa creuiſſe & decreuiſſe *uterum*, (b) *aquam ſubdulcem* non lac, & (c) ſi hoc, tamen ex ſola *menſium* ſuppreſſione, in mammis fuiſſe; (d) *inſpectionem* uel a cæcis uel ab iniuratis obſtetricibus factam, aut (e) ſine certis *ſignis* partus editi relatam eſſe; (f) ſe *molam* tantum uel grumam ſanguinis edidiſſe *k*).

* Quanta fides obſtetricum relationi habenda ſit, diſquirit STRYK *de I. ſenſ.* diſſ. 1. c. 1. nr. 45. ſeq. & c. 2. nr. 35. ſeq.

§. CXCVI.

Matri, partum necatum ſuum eſſe agnoſcenti, ſed eum ſine uita natum, aut propterea, quod ex utero in terram citra ſpem & opinionem ceciderit, interemtum eſſe, excipienti, ubi ſtudio celauit uterum, clam peperit & natum occultauit *l*), nulla fides habetur, ſi uel maxime adſerat, (a) ſibi nullum lac in mammis ante partum fuiſſe *m*), (b) ſe cecidiſſe, (c) magno *onere* ſuppreſſam, uel (d) *ligno*, lapide &c. contuſam eſſe *n*).

§. CXCVII.

i) C. C. art. 35.
k) LYNCKER *deciſ. ſol.* 524. 1388.
l) C. C. art. 131.
m) LYNCKER *reſol.* 181.
n) IDEM *reſol.* 181.

Landesbibliothek Oldenburg

§. CXCVII.

Si quis ex ueneno propinato mortuus, huius delicti reum ſemiplene probatum Nemeſis habet illum, qui ſine iuſta & probabili cauſa emit aut præparauit ſpeciem materiæ uenenoſæ, quam medici deprehenderunt in necati cadauere. Idque eo magis ſtatuit, ſi ſuſpectus iam olim nequam, aut necato ad caput usque inimicus fuerit, aut ex illius diſceſſu magnum potuerit ſperare commodum *o*). Vnde ad intelligendum eſt facile, modo dictæ probationis uim quodammodo imminui excipiendo, ſuſpectum (a) uenenum emiſſe uel præparaſſe ad tollenda nociua animalcula, (b) necato amicum fuiſſe, (c) ingens pecuniæ damnum ex hac nece ſentire *p*). ueneficium,

§. CXCVIII.

(1) Improbus homo, qui (2) igneas fauces, uel alia quæ in ædes immitti, immiſſa uero incendium efficere poſſunt, emit aut præparauit, (3) iisque inſtructus clam comparuit (4) in loco, ubi paulo poſt incendium ortum eſt: ſemiplene conuictus habetur *incendiarius q*), idque eo magis, ſi (5) inimicus eſt ei, cui damnum incendio datum eſt, aut (6) uerbis, literis incendium,

o) C. C. art. 37. §. 1. nr. 2.
p) KRESS ad c. art. *q*) C. C. C. art. 41.

Landesbibliothek Oldenburg

ris diffidatoriis uel alio modo minas incendii paulo ante ſparſit *r*). Has præſumtiones elidit, qui ſe hominem frugi ignem ad uſum licitum excitaſſe docet.

§. CXCIX.

proditionem, Qui (1) amicitiam cum hoſte contractam, quam diſſimulant, ſuſpecto loco modo & tempore colunt; itidem (2) qui, cum hoſtes commercium literarium habentes, ignotis utuntur characteribus: habentur *proditores s*). Sola uero literarum hoſtis acceptatio commercium, & ex hoc diiudicandam proditionem, uix ſignificat. *t*).

§. CC.

magiam, Carolus *magiæ*, quam exiſtere credit, reum habet *u*) illum, (1) qui artes magicas *didiciſſe gloriatur*, aut (2) *docet* alios; (3) qui faſcinationes paulo poſt ortas minatus (§. XCVII, 9.), aut (4) libris magicis, carminibus uel geſtibus inſolitis uſus eſt *x*). Fuerunt quoque, qui ex defectu *lacrymarum y*), furore tactum ſubſecuto *z*), decal-

r) ZANGER *de quæſtion.* c. 2. nr. 69. LVBLER *de incend.* c. 3. nr. 17. 23.

s) C. C. art. 42.

t) COCCEII *de fallac. crimin. indic.* §. 21.

u) C. C. art. 44.

x) MEIER *de indiciis in crimine magiæ quod ad torturam reprobatis & approbatis.*

y) HERT *lib.* I. *par.* 113.

z) KRESS ad c. a. §. 13.

decaluatione in partibus pudendis &c. magiam collegerunt. Aſt hæc aliaque indicia, quæ ſiſtunt CARPZOV *a*), CRVSIVS *b*) aliique, nulla fide digna ſunt *c*). Sic quoque per *aquam frigidam* ſagas explorari non poſſe, certum eſt *d*).

§. CCI.

falſam monetam & Falſi circa monetam commiſſi ſemiplene conuictus dicitur, qui una cum falſis numis inſtrumenta ad eos cudendos idonea poſſedit, præſertim ſi eum malleis nocturno tempore utentem cognouerint teſtes fide digni.

§. CCII.

alia crimina. Sic quoque modo huius modo illius commiſſi criminis auctorem ſemiplene probant indicia remota qualificata (§. XCVII.), ubi plura ſunt. Vnde Carolus V. ſtatuit pugnare ſemiplenam probationem commiſſi criminis contra illum (1) qui ſuſpecto modo uiſus eſt in loco delicti, ibique res ſuas dereliquit *e*) *; (2) quem præter nominationem a ſocio criminis conuicto ſponte, intrepide & ſine ullo

a) *pr. crim.* q. 49.

b) *de indiciis* p. II. c. 32.

c) THOMASIVS d. *de crim. mag.* §. 50. ſeq. WERNHER d. *de cerebr. certitud. corp. del.* §. 21. ſeq. BODINI d. *de fallacibus indiciis magiæ.*

d) BERGER *E. I. C.* ſuppl. p. II. obſ. 138.

e) C. C. art. 29.

ullo rancore factam **, nec reuocatam (§. CLXIX,), alia grauant indicia *f*).

* Huius probationis uis corruit, si inculpatus probet (a) se rem in loco delicti inuentam uel nunquam uel una cum aliis possediſſe, aut (b) eam, quam solus possedit, longe ante delictum commissum uendidiſſe, uiolenter amisiſſe &c. (§. XCVIII.), (c) se tempore delicti commissi uitam alibi degiſſe.

** Vt sit facta sub tormentis aut doloribus partus, non requirit Nemesis (§. CLXIX.).

TIT. XVI.
DE
CONFRONTATIONE.

§. CCIII.

Confrontationem, quæ

Confrontatio est duorum, qui de facto, aut huius circumstantiis discrepant, commissio *.

* Quia frons mali conscium mentem sæpe prodit: confrontatio non potest non (a) facere ad indagandam ueritatem criminis pariter ac innocentiæ; (b) respuere committendorum procuratores.

§. CCIV.

triplex est,

Triplex esse dicitur. Committi enim queunt (1) *testes inter se g*), (2) *inquisiti inter se*, (3) *testes cum inquisito* *.

* Actus quo iudex reum subiicit oculis testium, qui illum delicti commissi tempore quod ad personam, non uero nomen cognouerunt, caute susci-

f) C. C. art. 31. *pr. rer. crim.* c. 47. nr.
g) DAMHOVDER 3.

ſuſcipiendus eſt BRVNNEMANN *pr. inq.* c. VIII. m. 2. nr. 99. OLDEKOP *obſ. crim.* tit. 4. obſ. 4. & audit *recognitio* non *confrontatio*. Illa tamen cum hac coniungi poteſt, & quandoque coniungitur utiliſſime.

§. CCV.

Quæuis confrontatio utilis eſt. Facit e- utilem ha-
nim ad indagandam ueritatem (§. CCIII.), beo.
atque fieri poteſt (1) ut, dum teſtes inter ſe committuntur, ſi non omnis, tamen obſtatiua, eorum ceſſet *ſingularitas*; (2) ut reus, quocum correus aut teſtes committuntur, uel crimen confiteatur, uel uario ſermone, geſtibus &c. ſe de eo *ſuſpectum* reddat magis magisque.

* Sunt, qui diſſentiunt & confrontationem plane reprobandam cenſent Dd. Eorum tamen *alii* paralogysmis utuntur, *alii* illud tantum probant, quod uir honeſtus, legitimis indiciis commiſſi criminis nondum grauatus, neutra onerari debeat. TABOR *diſp.* I. §. 32. p. m. 23. & diſp. IV. §. 2. ſeq. p. m. 98.

§. CCVI.

De ſecunda & tertia confrontationis De ea no-
ſpecie (§. CCIV, 2. 3.) hæc notanda acci- tatu digna.
pe: (1) neutri locum eſſe, ubi *ſemiplena probatio* deficit *h*), aut iam eliſa eſt *i*); (2) utraque illius, cum quo, qua reo, committun-

h) MEVIVS p. III. dec. 73. *i*) TABOR *de confront.* d. I. §. 19.

Landesbibliothek Oldenburg

mittuntur alii, ſugillari famam, & ſic (3) pro ea auertenda dari defenſionem (§. CXVII, 2.) *l*).

§. CCVII.

Iudicis & Iudex reum, contra quem ea pugnant, quæ ſemiplenam efficiunt probationem (§. pr. 1.), debet (1) grauiſſime monere de ueritate dicenda, & (2) in negando perſiſtentem cum uno teſte poſt alterum *m*) ita committere, ut (a) unumquemque teſtium *, cui dicta ſua prælegit, & uim iurisiurandi præſtiti ſuggeſſit, roget: num uera dixerit *n*)? & (b) hæc adfirmantem iubeat eadem in faciem rei dicere *o*); porro (c) reum reſpondentem, teſtem replicantem ac reum duplicantem audiat, nec non (d) ex utriusque uultu, loquela &c. animum loquentis & ueritatem dictorum iudicet *p*), (e) teſtem uariantem tormentis ſubiiciat *q*) &c.

* Teſtes, qui reo debent reuerentiam, inuiti cum hoc nequeunt committi. TABOR *de confront.* diſp. 1. §. 33.

§. CCVIII.

---

l) LVDOVICI *pr.* *crim.* c. VII. §. 3.

m) GRANZ *de def. reor.* p. I. p. 574. MICHAELIS tr. *de inquiſ. crim.* c. 19.

n) Kayſer *pr. crim.* p m. 364.

o) TABOR c. l. diſp. II §. 6

p) LVDOVICI c. l. §. 8.

q) TABOR. c. l. diſp. IV. c. 5. p. 127.

§. CCVIII.

Actuarii est (1) iudicis *interrogationes*, (2) rei & cuiusque testis commissi *gestus*, ac (3) utriusque partis *dicta*, uti prolata sunt, notare. Actuarii officium.

§. CCIX.

Actu confrontationis ad finem perducto, uidendum: fit crimen confessus, an in eo negando perstiterit reus? *Illo* casu condemnatur, quum hæc confessio plus ualeat, quam spontanea; *hoc* autem, ubi dicta testium & indicia contra se militantia elidere nequit, se de crimine purgare debet. Confrontationis effectus.

TIT. XVII.

DE DEFENSIONE QVA REVS PROBATIONEM CRIMINIS DESTRVERE ET CONFRONTATIONEM AVERTERE CONTENDIT.

§. CCX.

Reus, cui ex probatione criminis (Tit. XV.) & confrontatione (§. CCVI) non exiguum imminet periculum, ab utraque se defendere potest (§. CXVII.), docens, deficere causam legitimam, cur pro- Defensionum

probationi habeatur fides, aut detur locus confrontationi.

§. CCXI.

fauor. Defensio, qua neruus probationis frangitur, & innocentia rei demonstratur, admodum priuilegiata est. Iudex enim debet (1) eam cuiuslibet delicti reo concedere, immo (2) superhabita tam criminis confessione *r*), quam defensionis renuntiatione, si quam reus fecerit *s*), ex officio defensorem, quandoque tamen iuratum *t*), constituere *u*), (4) huiusque laborem ex ærario compensare publico, ubi reo est magna pecuniæ penuria (§. CXVII, 5.) *x*); (4) constituto defensori dare locum cum reo colloquendi & acta perlustrandi (§. CXLV.); (5) conceptam defensionis formulam actis inserere, licet terminus, quem statuit peremtorium, præterlapsus fuerit (§. CXVII, 4. CXLIV, 1.); (6) testibus delictum negantibus eandem, immo maiorem fidem habere quam adfirmantibus, nisi illi negatiuam loco aut tempore coarctauerint; (7) te-

r) C.C. art. 57. BRVNNEMANN *de proc. inquis.* c. 8. m. 3. nr. 9.

s) THOENNIKER *aduoc. prud. in foro crimin.* c. 4. nr. 19. seq. Diss. LEYSER d. *de odio defens.*

t) C. C. art. 88.

u) KRESS ad art. 47. §. 3.

x) *Ib.* art. 47.

Landesbibliothek Oldenburg

(7) teſtes ſecundum quid inhabiles tanquam defenſionales admittere &c. *y*).

§. CCXII.

Quid defenſori agendum ſit,

Defenſor non eodem ſemper modo procedere poteſt. Aliter enim ei de *nullitate proceſſus* conquerendum, aliter *delictum*, aliter *crimen* negandum eſt *z*).

§. CCXIII.

ubi conqueritur de nullitate proceſſus,

De *nullitate proceſſus* conquerens, debet, ſi fieri poteſt, (1) fundamentum inquiſitionis (§. LXXIII.) deſtruere, (2) excipere de delicto uix ſpeciali inquiſitione digno, de incompetentia iudicis (§. XLIV.), de defectu qualitatum actuarii (§. XXXIII.), de abſentia ſcabinorum tempore, quo cauſa cognita eſt (§. XXXI, 4.), de illegitimo rei (§. CXXII. ſeq.) uel teſtium (§. CLXXIII.) examine, de callidis & ſpinoſis quæſtionibus, quibus teſtes turbati, de effatis teſtium non fideliter conſignatis (§. CLXXV, 4.) *a*), de falſo circa acta commiſſo &c.

§. CCXIV.

ubi delictum, aut

Defenſor delictum negaturus (1) excipiat de *corpore delicti* deficiente, dubio & incerto, non rite inueſtigato (§. LXXVI. ſeq.) &c. de deficiente hoc uel illo, quod

y) THOENNIKER c. l. c. XIII. nr. 10.

z) IDEM c. l. n. 8. ſeq.

a) IDEM c. l. c. X. n. 8. GRANZ *defenſ. inquiſit.* c. 5. m. 2. ſect. 3. art. 4.

Landesbibliothek Oldenburg

leges ad essentiam delicti requirunt *b*), contra (2) ubi de corpore delicti satis constat, in eo sit, ut uires probationis (§. CLXIV. CLXXVIII. seq.) contra reum susceptæ destruat (a) *testes* demonstrans inhabiles, inimicos, uel plane non uel non legitime iuratos *c*), ex aliorum sensibus locutos, ex testimonio ferentes commodum *d*) &c. (b) *eorum dicta* ex iure, actis inquisitionalibus aut instrumentis docens *e*) dubia, falsa, sine ratione prolata, reuocata &c. (c) *instrumenta* ostendens falsa, ab alio condita, sibi contraria, nihil certi inferentia *f*) &c. (d) unum *indicium*, post alterum negans esse proximum, legitimum, probatum &c. aut ubi hoc negare nequit, indicia fortiora opponens iis. Denique (3) ex eo, quod reus (a) semper occasione & uiribus, quibus ad delictum, cuius accusatur, committendum opus est, destitutus fuerit, (b) tempore delicti commissi alibi degerit &c. illius probet innocentiam.

§. CCXV.

---

b) GRANZ c. l. c. 6. m. 2. sect. 2. art 11.

c) THOENNIKER c. l. c. XIII. nr. 16.

d) GRANZ c. l. c. 5. m. 2. sect. 3. art. 5.

e) BOVRICIVS *captiuo* s. *enchir. defens.* c. 8. p. 171. seq.

f) HEIL *iud. & defens.* c. 4. §. 41.

Landesbibliothek Oldenburg

§. CCXV.

Defensor delictum concessurus, crimen uero negaturus, (1) præmissa *facti* *specie*, quam claram & ingenuam sistere debet, (2) utatur illa regula iuris, qua omnis *præsumtio doli* exclusiua dicitur; porro (3) demonstret defectum doli (a) probans, reum (α) uitam antea bene egisse *g*), nec (β) occupari affectu, qui ad committendum facinus, cuius postulatur, impellere solet *h*), (γ) nihil lucri, plus tamen damni ex commisso delicto sperare potuisse, atque (δ) post illud patratum, dormiuisse secure, nec (ε) fugam arripere uoluisse, sed in iudicio sponte comparuisse &c. (b) prætendens rei lubricam ætatem, furorem, summam ebrietatem *i*), summam iram, iustum dolorem *k*), altum somnum, coactam uoluntatem *l*), ignorantiam normæ diiudicandi (lib. I. §. XXXV. seq.), pœnitentiam cum retractatione facti illiciti coniunctam *m*) &c. crimen negaturus est.

§. CCXVI.

Præterea quilibet defensor caueat, (1) ut defensionem præcipitet; (2) ut cauil- Cautiones defensoris.

g) IDE. d. *de usu attestator. in defens. inquis.*

h) GRANZ c. l. c. 2. m. 4. sect. 1. nr. 136. seq. 148. seq.

i) IDEM c. l. c. 6. m. 2. sect. 2. art. 6.

k) ID. c. l. art. 4.

l) ID. c. l art. 7. 8.

m) ID. c. l. art. 11.

Landesbibliothek Oldenburg

letur, & negotium in dies differat; (3) ut a reo concessa neget; (4) ut, quæ probare nequit, adferat; (5) ut concipiat articulos defensionales, qui huc non pertinent; (6) ut producat testes, uel facti & innocentiæ plane ignaros, uel reo aduersantes. Quodsi uero ipsum denuntiantem *n*), aut, qui ab huius stant partibus, testes producere satius esse putet, omnes de nouo iureiurando legitimo ad uerum dicendum adstringi petat.

§. CCXVII.

Defensio pro auertenda confrontatione.

A confrontatione se defensurus probet deficere causam legitimam, cur ea instituatur (§. CCX.). Id quod probat, docens (a) delictum leue, nec speciali inquisitione dignum esse, (b) contra putatiuum reum nullam plane probationem criminis commissi militare, atque (c) testes, quibuscum committendus est, inhabiles, non iuratos &c. esse, & sic aliquid, neque probasse, neque committendo probare posse. Sic quoque (4) nobilis quo minus cum uilioris conditionis homine committatur, impedire potest *o*).

TIT.

n) THOENNIKER c. l. c. X. nr. 6.

o) TABOR *de confront.* d. V. c. 1. §. 4. seq.

TIT. XVIII.

DE PVRGATIONIBVS

speciatim

DE

MODO PVRGANDI PER ORDALIA.

§. CCXVIII.

Reus olim se purgabat

Reus a crimine, cuius commissi indiciis legitimis, quæ elidere nequit, grauatus est, se purgare debet *p*). Id quod faciebat olim, subeundo *ordalia*; hodie uero illud facere debet, uel sustinendo *tormenta*, uel præstando *iusiurandum*, prout scilicet semiplena, aut semiplena maior criminis probatio (Tit. XV. seq.) non elisa (Tit. XVII.) contra eum militat.

§. CCXIX.

per ordalia, speciatim

Ordalia dicebantur iudicia Dei, quia existimabant ueteres, deum ipsum quasi ferre sententiam *q*). Hinc eum, cui purgatio non cedebat bene, ac si crimen confessus aut de eo conuictus esset, condemnabant.

p) L. *Alam.* XLIV. LXXXIV. C. C. art. 6.

q) L. *Burgund.* XLIV. *Angl.* XV.

Landesbibliothek Oldenburg

§. CCXX.

per duellum.

Inter ordalia omnium maxime notum est *r*) *duellum* (Lib. I. §. CCCXVIII.), quod a Gothis, Vandalis aliisque borealibus gentibus receperunt Longobardi *s*), Franci, Alamanni *t*), Saxones; probarunt reges & sacerdotes *u*); decreuerunt iudices *x*). Duellantes *, ubi stato die pedites gladio & clypeo, equites uero, πανοπλία equestri ornati comparuerant, & wadium dederant, eos de innocentia iuratos ante meridiem iudex mittebat in arenam sanctione pœnali munitam *y*), ut ibi pugnarent, dum alter succumberet. Succumbens accusator habebatur calumniator, accusatus uero criminis confessus & conuictus (§. pr.) *z*).

* Etiam *feminæ* ad duellum admittebantur. GERHARD *de iudicio duellico.* Per campionem comparere *infirmi*, *milites*, *monachi*, *canonici*, *clerici* &c. semper, reliqui uero tunc demum, si delictum, cuius redarguebantur, neque capitalis, neque corporalis pœna manebat, poterant. EBELING c. l. §. 8. Huic, ubi de iustitia causæ prin-

r) EBELING *de pronoc. ad iudic. Dei* c. 3. §. 1. HEINECCIVS *El. Iur. Germ.* lib. III. §. 239.

s) *L. Longob.* I, 9, 23. & 15, 2.

t) c. leg.

u) *Capit.* I. A. 707. c. 20.

x) EBELING c. l. §. 4.

y) *I. P. S.* I, 63.

z) *I. P. S.* II, 12.

Landesbibliothek Oldenburg

principalis sui iurauerat, non nisi tonso duellum suscipere licebat, IDEM c. l. §. 9. seq.

§. CCXXI.

Qui per ualetudinem ipsi non poterant, ignem, & per campionem nolebant duellum suscipere, liberi *igne*, rustici uero *aqua* se purgabant *a*). Purgatio per ignem uario fiebat modo. Mox ferreas laminas, easque ignitas ferebant, mox igni *b*), aut chirothecæ ferreæ candenti immittebant dextram *c*), mox nudis pedibus super uomeres ignitos *d*) ibant, mox prunas sinu uel uestimenti lacinia *e*) excipiebant, mox per rogum accensum ibant *f*), accusati criminis. Ritus huius iudicii, quos uarii uarie persequuntur *g*), tacitus iam prætereo. Illud autem quin adducam nequeo, quod maiores nostri nocentem habuerint

a) HINCMARVS REM. Tom. II. Opusc. pag. 543. DV FRESNE *Gloss.* u. *ferrum candens* To. II. p. m. 385.

b) *L. Ripuar.* XXX, 1. XXXI, 5. *Cap. ad L. Sal.* c. 5. *L. Longob.* I, 10, 20.

c) SAXO GRAMM. *hist. Dan.* lib. X.

d) DV FRESNE *Glossar.* h. u. To. IV. p. m. 1366.

e) GREGOR. TVRON. *histor. Franc.* II, 1. SCHOTTEL *de singul. in G. iurib.* c. 28. §. 21.

f) DELRIO *disquis. mag.* IV, 4. sect. 4.

g) SVENO ad *L. Scan.* VII, 15.

Landesbibliothek Oldenburg

buerint hoc iudicio læsum, innocentem uero, qui illæsus abierat *h*).

§. CCXXII.

aquam feruentem uel

Iudicium *aquæ feruentis* * seu purgatio per aquam calidam erat, quo de flagitio suspectus nudum brachium in feruentem aquam immittere cogebatur, nocensque habebatur, si illud integrum & illæsum non extraheret *i*). Solemnia circa hoc iudicium adhiberi solita eadem fere fuerunt, quæ Germani circa ferrum candens, & Iudæi circa aquam illam amaram adhibuerunt *k*).

* Dicitur etiam iudicium AENEVM *L. Sal.* LV, 1. LXXVI, 2. & CALDARIAE *L. Wisig.* VI, 1, 3. *L. Longob.* I, 33, 1. DV FRESNE *Gloss.* To. I. p. 281. seq. quum aqua feruens aheno contineretur.

§. CCXXIII.

frigidam,

Iudicium *aquæ frigidæ* consistebat in eo, quod homo uinculis constrictus, aut uestibus imprecationum formula præparatis indutus *l*) & in aquam proiectus, si mergeretur, innocens haberetur *m*). Hoc iudi-

h) GERIKEN ad SCHOTTELIVM c. c. §. 7.

i) *L. Longob.* I, 19. 29. 35. *Capit.* IV, 13. *L. Frisi.* III, 6. XIV, 3. *I. P. S.* I, 39.

k) EBELING c. l. c. V. §. 4. seq.

l) HOFFMANN *obs. Iur. Germ.* II, 1. p. 162.

m) DV FRESNE h. u. To. I. p. 278.

iudicium in explorandis ſagis diutiſſime manſit *n*), ſed ſumma cum iniuria *o*). Quis modus huius iudicii fuerit, docent SCHROETER *p*), EBELINGIVS *q*) aliique.

§. CCXXIV.

Iudicium *crucis*, quod apud Francos in- crucem,
primis frequentabatur *r*), poſtea uero reprobabatur *s*), in quo conſtiterit? diſceptant Dd. Nonnulli ſtatuunt, duas teſſeras, alteram puram, alteram cruce ſignatam interueniſſe; alii ſortes manu cruci impoſita iactas, alii duellum armis, quibus forma crucis fuiſſe, ſuſceptum, alii crucis lignum in ignem coniectum, alii ramuſculos cruce inſignitos altari impoſitos eſſe putant *t*). Ego quidem crederem, maiores innocentem habuiſſe eum, qui expanſis in crucis formam brachiis immobilis ſteterat, dum presbyter euangelium uel orationem dominicam recitauerat *u*).

n) SCHROETER *de lamiis* c. VIII. §. 8. CRVSIVS *de indic.* p. II. c. 32. nr. 78. ſeq.

o) EBELING c. l. c. VI. §. 8.

p) c. tr. p. 160.

q) c. l. §. 3.

r) HEINECCIVS *El. I. G.* lib. III. §. 233.

s) *Capit.* I, 102.

t) DV FRESNE *Gloſſ.* Tom. I. p. 1274. GERICKEN ad SCHOTTEL. c. V. §. 3.

u) EBELING c. l. c. VII. §. 3. p. 91.

Landesbibliothek Oldenburg

eucharistiam,

§. CCXXV.

Iudicio *eucharistiæ*, quod Sec. IX. adinuentum dicitur *x*), utebantur soli fere sacerdotes, quibus iurare nefas uidebatur *y*).

corsned, uel

§. CCXXVI.

Olim alicubi usu receptum erat iudicium *offæ*, uel panis adiurati, quod Angli dixerunt *corsned*. Offam certis uerbis & precibus adiurabant *z*), credentes, ea suffocatum iri nocentem reumque criminis, cuius ante execrationem esset incusatus *a*).

sortes.

§. CCXXVII.

Olim quidam germaniæ populi, qui in eo erant, ut explorarent auctorem commissi criminis, ducebant *sortes* uel in iudicio uel ad altare *b*).

Vsus hodiernus.

§. CCXXVIII.

Hodie ordalia, quippe quæ superstitionem & abusum nominis diuini redolent, præstigias diabolicas promouent, & innocentes

x) GERICKEN c. l. c. VI.

y) DV FRESNE *Gloss.* To. II. p. 285.

z) GERICKEN c. l. c. VII. §. 5. BECHMANN *de iud. Dei* c. V. ECKART To. II. *de reb. Franc. Orient.* p. 930.

a) ID. c. l. To. I. p. 1234. EBELING c. l. c. IX.

b) *L. Fris.* XIV, 1. 2.

Landesbibliothek Oldenburg

centes sæpe declarant nocentes *c*), uix adhibentur.

TIT. XIX.
DE TORMENTIS ET PVRGATIONE QVAE PER EA INSTITVITVR.

§. CCXXIX.

Vbi de corpore delicti liquido constat (§. LXXVI. seq.) *d*), is qui *semiplena maiorem* criminis commissi probationem contra se pugnantem (§. CLXXIX. CLXXXIII. CLXXXVII.) elidere non potuit (§. CCXIV. seq.), sub tormentis de ueritate rogatur.

MEMBRVM I.
DE VARIIS TORMENTORVM GENERIBVS.

§. CCXXX.

Tormenta, seu instrumenta, quibus cruciantur rei, sunt uarii generis, quæ doctrinæ causa diuidere licebit in ea, quæ a germanis *nunquam recepta*, ea, quæ a quibusdam recepta, mox uero *reprobata* sunt, & ea, quæ adhuc *probantur* hodie.

§. CCXXXI.

Tormentorum alia

c) CAMERAR. *hor. succiv.* p. I. c. 18. p. 74.

d) TABOR *de tortura* c. 4.

§. CCXXXI.

sunt peregrina,

Ad *ista* pertinent: (1) feminæ a *mammis*, & masculi a *pudendis* suspensio, (2) aquæ fœtidæ uel aceti in *os naresue* infusio *e*), (3) denegatio rerum ad *gustum* pertinentium *f*), (4) taurus æneus *lento igne* calescens, (5) monile *cuspidibus ferreis*, iisque compernibus munitum, (6) *uigiliæ* cum continua corporis quassatione coniunctæ *g*), (7) tormentum, quo *plantas pedum* uel lentus ignis excruciat, uel nimio sale delinitas capra lingit *h*), (8) tormentum, quo *mures* sub uitro, cui ignis superimponitur, rodunt *acromphalum &c. i*).

§. CCXXXII.

alia reprobata,

Ad *illa* pertinet (1) *scamnum* seu *eculeus*, in quo reus manibus pedibusque ligatus modo extendebatur, modo suspendebatur *k*)*, (2) Pommerische Mütze oder Crantz,

---

e) STRYK *de iure sens.* diss. VI. c. 4. nr. 8.

f) ID. c. l. n. 5. ZACHIAS *quæst. med. legal.* lib. VI. tit. 2. qu. 1. nr. 22.

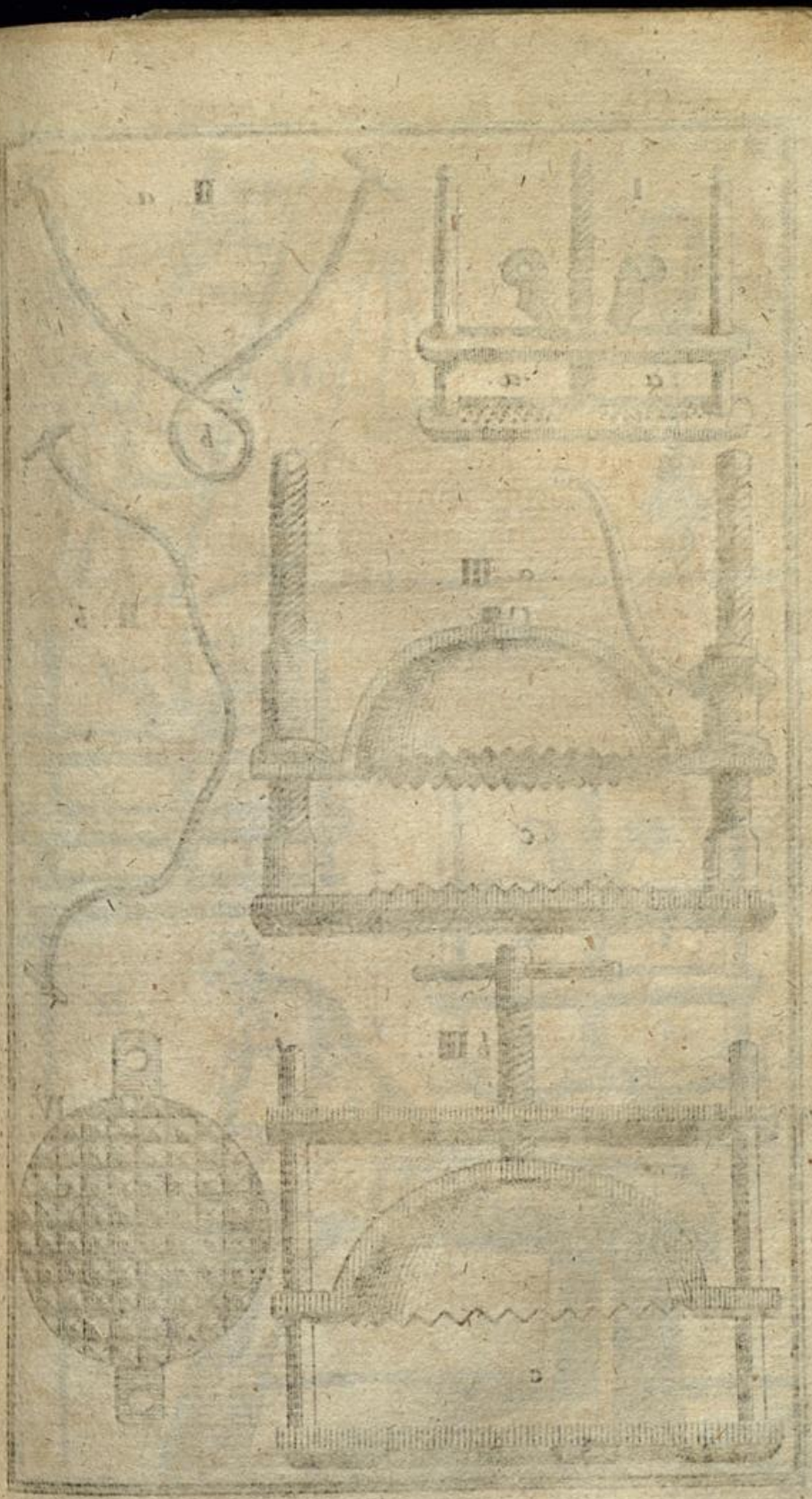
g) BRVNNEMANN c. l. c. VIII. m. 5. nr. 46. OLDEKOP. *observ. crim.* IV, 40.

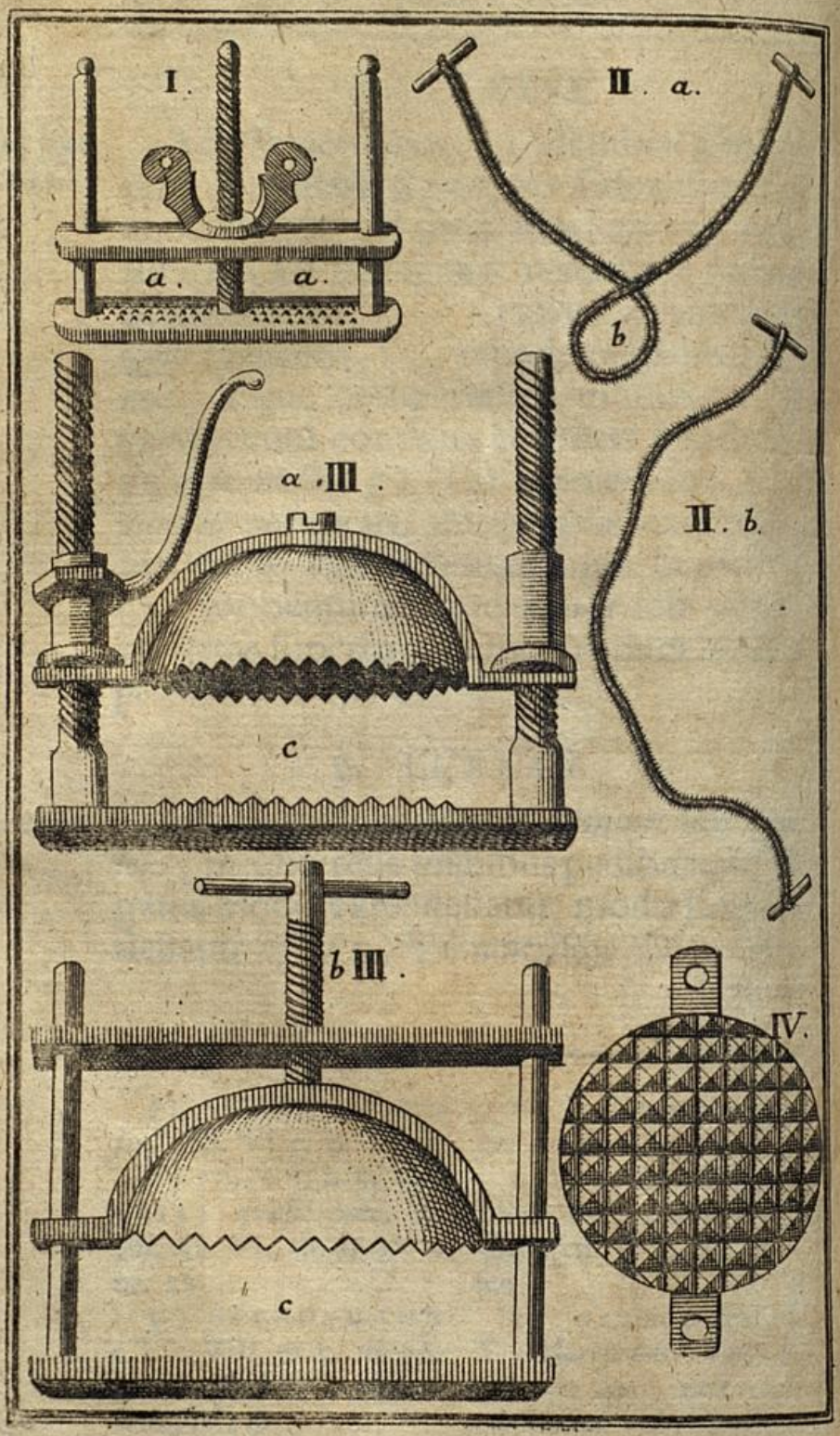
h) DAMHOVDER *pr. crim.* c. 37. nr. 8.

i) DOEPLER Schauplatz der L. und L. Strafen p. I. p. 261. seq.

k) GALLONIVS *de S. Martyrum cruciatibus* p. 41. ECCARD *ad L. Sal. XLIII. 1.*

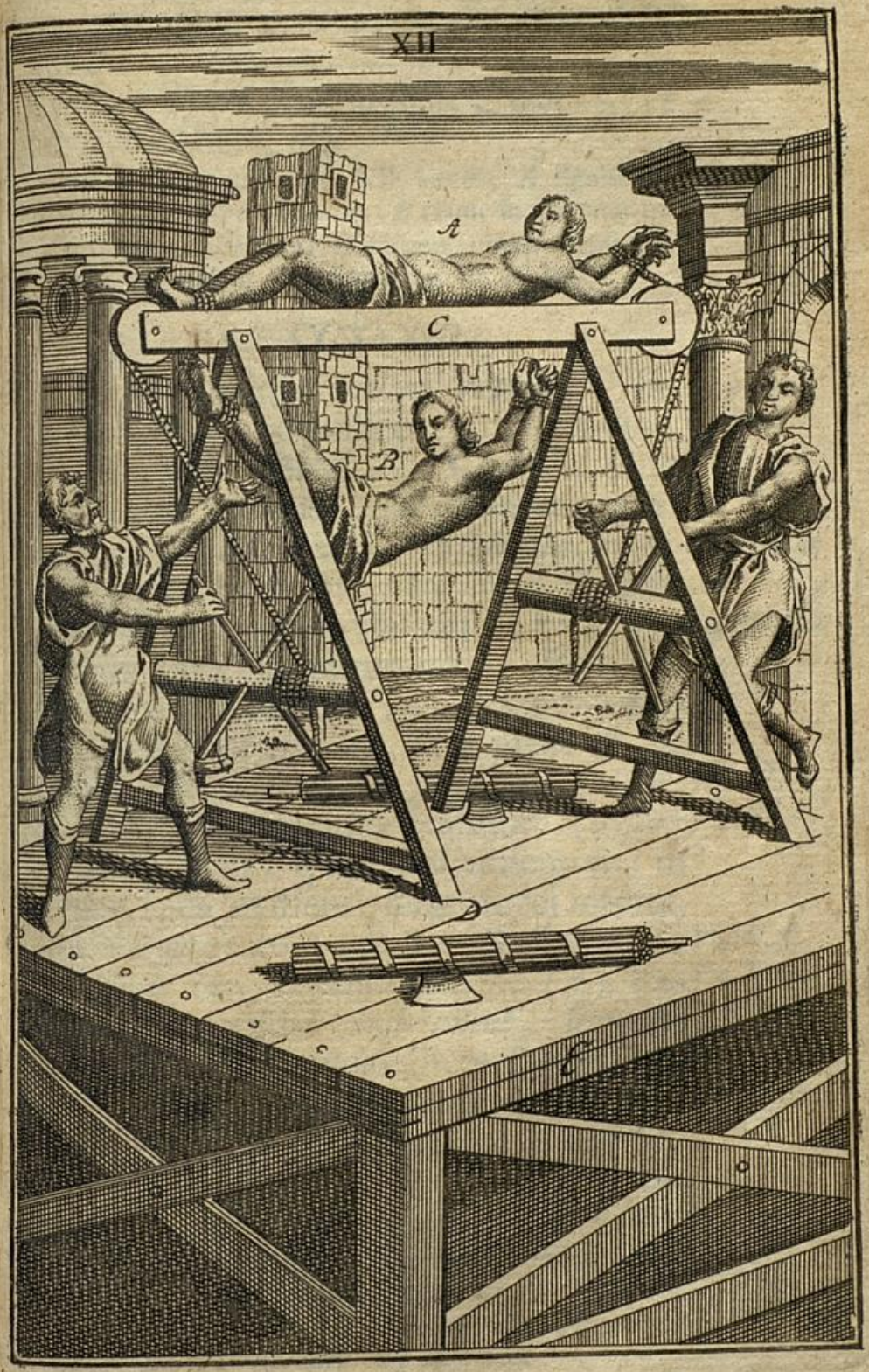
Landesbibliothek Oldenburg

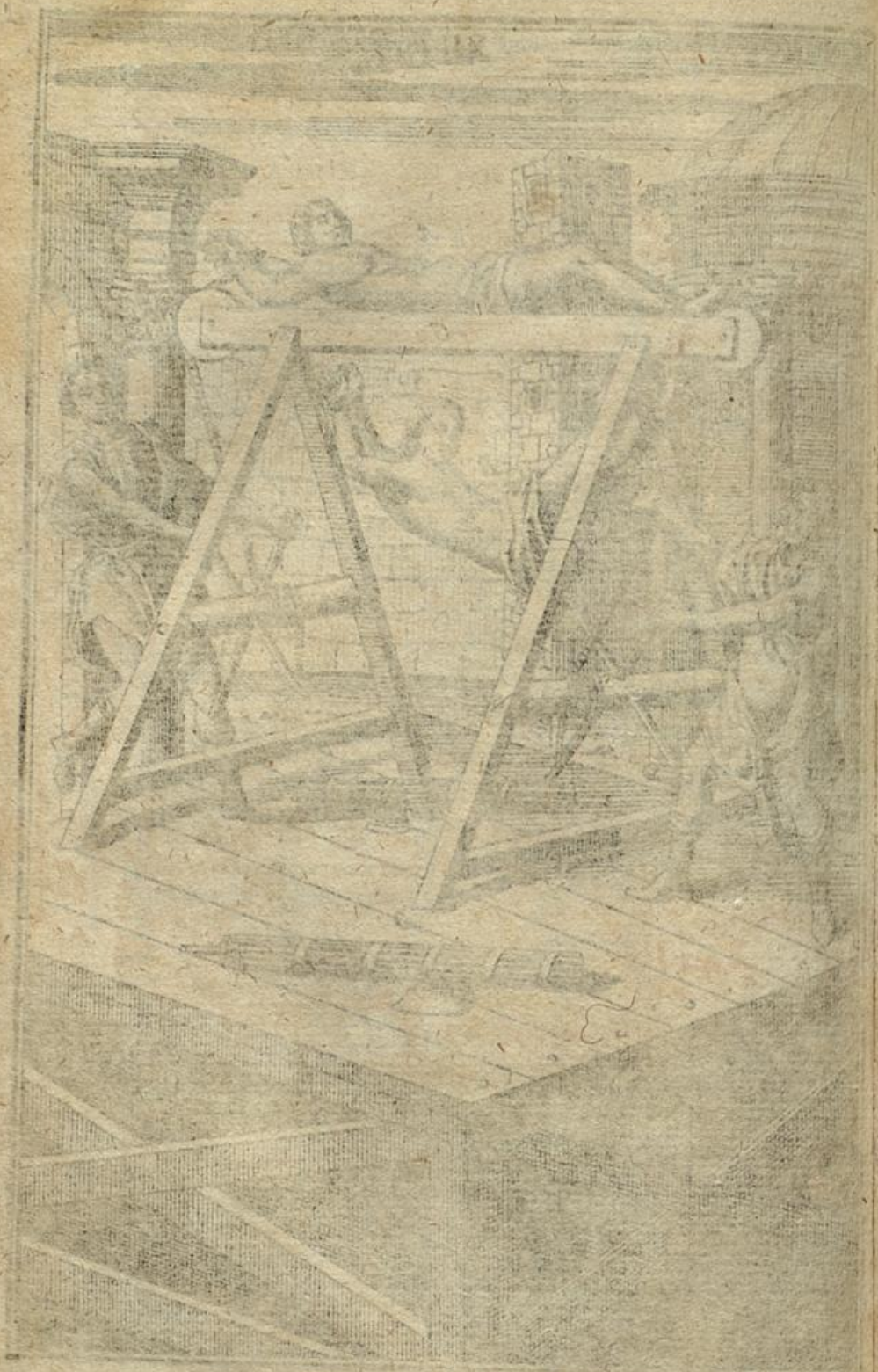

I.
a.
a.
II. a.
b
II. b.
a III.
c
b III.
c
IV.

V.
g.
VI.
VII.
VIII.
a. VIIII.
a.
b.
c.
d.
b. VIIII.
a.
b.
c.
d.
XI.
X.
h.
i.

III
IV
V
VI
VII
VIII
IX

Landesbibliothek Oldenburg

Landesbibliothek Oldenburg

Crantz, (3) der Lüneburgische Stuhl *l*), (4) der Hals-Kragen *m*).

* Ad illustrationem Fig. XII. notes: *A* significare reum in scamno extensum, *B* reum in scamno suspensum, *C* eculeum, *D* fascem uirgas continentem, *E* catastam, cui impositus est eculeus. Fig. XII.

§. CCXXXIII.

Ad *hæc* denique referri debent (1) instrumentum, quo pollices comprimuntur, der Daumen Stock *n*). Constitit illud ex duabus laminis, quarum inferior plerumque aculeata est; (2) *fidiculæ*, ex seta equina constructæ, die Leine, Schnüren, (3) compedes Spanische Stiefeln, quibus suræ comprimuntur. Hoc instrumentum constitit (a) ex lamina ferrea, quæ alibi crenata, alibi plana est, & (b ex disco ligneo. 4) *scala*, die Leiter, in quam reus sursum trahitur; (5) der gespickte Hase, quod instrumentum, in media scala existens, tergum rei inforat, ubi reciprocatur; (6) der Kolben, quo membra rei expanduntur *, (7) das Mecklenburgische *Instrument*, siue der Spanische Bock, quo pollices & primi pedum digiti comprimuntur *o*); (8) das Bambergische *Instrument*, cui reus insidet

alia probata adhuc hodie.

Fig. I.

Fig. II. a, b.

Fig. III. a. b.

Fig. IV.

Fig. VI. g.

Fig. V. f.

Fig. VIII. a. b.

Fig. X, XI.

l) HEIL *iud. & def.* p. 261.

m) ID. c. l. p. 262.

n) CRELL *de iure manuum & pœnis* §. 75.

o) LVDOVICI Einleitung zum Peinl. *Proc.* p. 189. seq.

Landesbibliothek Oldenburg

det pedibus manibusque alligatus, atque nudatus & incuruus flagro cæditur. Sex priora ubique fere regionum Germaniæ ſolent adplicari, duo autem poſteriora in illis tantum locis, ubi ſpeciali principis conſenſu ſunt probata.

* Dum reus eſt expanſus, quandoque in illius corpus nudatum iniiciuntur *ſulphurata*, quibus ignis admotus eſt; quandoque *pinei cuneoli ſub illius ungues miſſi accenduntur*, ut ſic cutis aduratur.

§. CCXXXIV.

Horum gradus numerantur uarii.

Tormentorum adplicationis *gradus* alii 9, alii 7, alii 5, alii 3. numerant *p*). Ob quam diſputationem hodie ICti ipſa tormenta adplicanda, non uero gradus eorum nominant, nec omnes utuntur phraſibus: gelinder oder menſchlicher Weiſe, ziemlicher maſſen, mit der Schärfe ꝛc. *q*) quæ omnino dubii ſignificatus ſunt.

Membrvm II.

DE TORTVRA

§. CCXXXV.

Tortura

Tortura eſt iudicium, quo, qui grauitati criminis, cuius accuſatur, & ui indiciorum, quibus grauatus eſt, reſpondentia

p) HEIL *iud. & defenſ.* c. V. §. 7.

q) BARTH *hodeg. for.* p. m. 949. ſeq. GRANZ *def. inquiſ.* p. 588. nr. 541.

dentia tormenta ſuſtinuit, ſe purgaſſe * dicitur.

* Hoc a Romanis didiciſſe uidentur Wiſigothi VI, 1, 2. Oſtrogothi *Ed. Theod.* §. 100. & Franci *L. Sal* XLIII, 1, 2. quorum hi & illi non temere alios quam ſeruos, iſti uero quandoque etiam honeſtiores torquebant. Purgationibus ſuperſtitioſis poſt in exilium miſſis, nec ingenui a tortura fuerunt immunes. Id quod artibus & conſiliis cleri adſcribit THOMASIVS *ad ff.* tit. de quæſt. & d. *de conſt. crim.* §. 21.

§. CCXXXIV.

Vnde hæc deriuo axiomata:

I. Tortura eſt medium * ueritatis eruendæ, idque

II. ſubſidiarium.

III. Iure is tantum torquetur, quem probatio ſemiplena maior prodit reum criminis, quod, ubi probatum eſt, uel capitalis uel corporis adflictiua pœna manet *r*).

IV. Ea tormenta adplicanda ſunt, quæ reſpondent atrocitati criminis & ſuſpicionibus contra reum pugnantibus legitimis.

V. Qui legitima tormenta ſuſtinuit, crimen & indicia quorum intuitu tortus eſt, purgaſſe dicitur.

* *Idoneum* ſit, nec ne? inter Dd. non conuenit. Qui illud negant, ſtatuunt (1) torturam pœnam eſſe, & (2) uaria operari pro uario patientis robore,

r) HEIL a. l. §. 5.

robore, (3) barbarum esse, non conuictum ad confitendum cogere, & coacte confessum ueluti conuictum necare &c. Contra, qui adfirmatiuam tenent sententiam, dicunt, (1) usum ab abusu discernendum esse, (2) torturam probari Nemesi Carolina & omnium fere prouinciarum legibus, (3) torturam non esse pœnam, nisi pœnam contumaciæ dixeris, (4) aliud medium non suppetere &c. GRIBNER d. *de repetit. torment. confesso inficiante.* §. 1. seq.

§. CCXXXVII.

ad eruendam ueritatem

Ex primo (§. pr. 1.) intelligere potes (1) tormentis uix sæuiendum esse in eos, (a) qui *facta*, de quibus sermo est, *non intelligunt*, aut (b) eorum *memoriam exuerunt*, aut (c) ad rogata *nihil distincti uel perspicui respondere possunt.* Itaque furiosi *s*), melancholici *t*), senes gryllo obliuiosiores *u*) plane non, atque muti & surdi natura tales tunc demum, si adsint interpretes, illius signa probe intelligentes *x*), torqueri possunt.

§. CCXXXVIII.

ita, ut nullius animo uel corpori noceatur,

Ex eodem constat (3) cur non sit *nocendum* iis, quos decet confiteri. Hinc (a) tormentis uix possunt subiici, quorum *animo*

s) BOCER *de quæst. & tortur. reor.* c. IV. n. 9. seq.

t) BRVNNEMANN c. l. c. VIII. m. 5. n. 33.

u) Bayer. Malef. Ø. p. III. art. 9.

x) BOCER c. l. n. 13. p. 321. KRESS vom R. der Taub und Stumm gebohrnen c. 3. §. f.

animo uel *corpori* periculi quid inde imminet, u. c. obesi *y*), qui firmi non sunt corporis, senes decrepiti *z*), laborantes morbo comitiali *a*), feminæ prægnantes *b*) uel fluxu mensium adfectæ *c*); (b) cessante periculo damni, cessat immunitas. Itaque febri quartana laborans potest, cessante paroxysmo, torturæ subiici *d*).

* Dolo malo an citra eum, a marito an ab alio, longe an nouissime, conceperit, perinde est. STRVV *obs. crim.* c. 33. obs. 9. p. 163. BOCER c. l. nr. 26.

§. CCXXXIX.

Ex eodem (§. CCXXXVI, 1.) denique prono fluit alueo, (3) eum, qui tormenta determinaturus est, attendere debere delinquentis ætatem, robur & ualetudinem, ut ne iubeat (a) adplicari chiragrico, den Daumenstock (§. CCXXXIII. 1.), & podagrico, den Spanischen Stiefel (§. eod. 3.), (b) expandi in dorso, femoribus &c. sau-

y) ALBERTI tr. *de torturæ subiectis aptis & ineptis* p. 44 seq.

z) BLVMLACHER ad C. C. art. 45.

a) CARPZOV *proc. crim.* qu. 118. nr. 46. BOEHMERI d. *de eo quod iustum est circa tortur. ualetud.* EYSEL *de morbis, ob quos rei ad torturam fiunt inhabiles.*

b) MVLLERI d. *de iure prægnant.* c. IV. §. 9. ALBERTI c. l. p. 81.

c) ALBERTI c. l. §. 11. p. 47.

d) GVAZZINI *defens.* 30. nr. 16.

Landesbibliothek Oldenburg

ciatum, aut (c) hernioſum grauiter torqueri *e*).

§. CCXL.

in ſubſidium adhibetur,

Vbi reus (1) per teſtes aut inſtrumenta criminis *plene conuictus*, uel de eo ſufficienter & legitime *confeſſus* eſt, uel etiam (2) facile conuinci & ad confeſſionem adigi poteſt: non dari locum torturæ *f*), nos docet ſecundum axioma (§. CCXXXVI, 2.).

§. CCXLI.

ubi de corpore atrocis delicti conſtat, ac

Ex tertio (§. CCXXXVI, 3.) diſcimus, (1) non dari locum torturæ prius quam ſatis conſtet de *delicti corpore g*); (2) ad torturam uix ſufficere *indicia* leuia, dubia &c. ſed requiri concludentia, eaque plene probata, nec eliſa *h*); (3) *unicum teſtem*, etiamſi omni exceptione maior tulerit teſtimonium ſuum de ipſa criminis ſubſtantia, ſolum non facere, ut reus tormentis ſubiiciatur *i*); (4) de furto legitime, & de homicidio leuiter ſuſpectum, non niſi de furto torqueri poſſe *; (5) ſumma cum iniuria torqueri eum, qui de illo crimine ſuſpectus eſt, quod pœna

e) LVDOVICI c. l. c. 9. §. 47. ALBERTI c. l. pag. 67.

f) C. C. art. 22. 69. KRESS ad a. 186. nr. 1. p. m. 702. BERNHARDI d. *de tortura ex foris chr. proſcr.* §. V.

g) C. C. art. 17.

h) HEIL c. l. p. 200.

i) BERNHARDI c. d. §. 6. ſeq.

na pecuniaria, carceris aut numellarum manet.

• Iniustissima est ratiocinatio: hat er das gethan, so hat er wohl mehr gethan, nel: an einem solchen Fuchs bricht man keine Wildbahn. DONDORFF d. *de reuoc. conf.* §. 64.

§. CCXLII.

adsunt indicia legitima.

Ex quarto (§. CCXXXVI, 4) sequitur, (1) ut, quo grauius *crimen* est, & quo magis *probatio* semiplena maior ad plenam accedit, eo plura & grauiora tormenta adhiberi debeant. Vnde (a) nec eadem semper tormenta, nec (b) qualia postulauit fiscalis, applicari queunt. (2) ut duorum pluriumue criminum reus, huius ergo omnia, illius uero quædam tantum tormenta sustinere debeat *k*); (3) ut *confessio*, quam tormenta iusto grauiora extorserunt, reo non præiudicet *l*).

§. CCXLIII.

Officium iudicis circa præludia torturæ.

Vt actus torturæ rite susceptus queat dici, iudicis est (1) *sententiam* de tortura susceptam reo publicare, ita tamen, ut neque diem, quo actus suscipiendus est, neque gradum torturæ prodat *m*); (2) reum a tortura se *defensurum* audire,

k) HEIL c. l. §. 13. LVDOVICI c. l. c. IX. §. 37. Bericht von dem ermordetem Hofs Kürschner p. 22.

l) C. C. art. 20. ibique KRESS.

m) LVDOVICI c. l. §. 9. seq.

Landesbibliothek Oldenburg

eumque (3) priore ſententia confirmata, de ueritate dicenda & uitandis torturæ cruciatibus ſerio *n*), & pro re nata adſtante miniſtro eccleſiæ *o*), *monere.*

§. CCXLIV.

ipſam torturam &

Quo facto, ſi reus in negando perſiſtat, iudex (4) una cum ſcabinis & actuario (§. XXXI, 4. XXXII.) adit torturæ locum, (5) eoque iubet reum duci, ac (6) torqueri modo, quem ſententia, carnifici ad perlegendum danda, exprimit *p*). Speciatim CAVEAT iudex (7) ut tormenta, quorum ui repugnat ſtatus rei (§. CCXXXVIII. ſeq.), iubeat applicari, ut potius deſcriptionem ſtatus naturalis & moralis rei a medicis factam inſerat actis, & denuo ICtos conſulat *q*); (8) ut reum ſanum ſtatim a prandio uel cæna *r*), aut (9) ægrotum tempore, quo uis morborum creſcere ſolet *s*), torturæ ſubiici iubeat; (10) ut reus *furorem*, *epilepſiam* aliumue morbum ſimulando auertat *t*), aut (11) cor-

n) C. C. art. 46.

o) LVDOVICI c. l. §. 16. Diſſ. WILDVOGEL d. *de arbitr. iud. circa tort.* c. 3. §. 2. ſeq.

p) HEIL c. l. c. V. §. 42.

q) WILDVOGELII d. *de arbitr. iud. circa tortur.* c. 3. §. 6.

r) CARPZOV *proc. crim.* qu. 124 nr. 7. 8.

s) BOEHMER c. d. §. 9.

t) ALBERTI c. tr. p. 10. 17. FRITSCH ſeltz. Händ. p. II. nr. 7. OLDEKOP tr. 3. obſ. 21.

corpus magicis artibus firmando *u*) dormiendoue * illudat tormenta; (12) ut diuidat tormenta *x*), nisi hoc lex prouincialis permittat iubeatue *y*); (13) ut *carnifex* det reo hauriendam potionem illam, quæ dicitur der Hexen-Tranck *z*); (14) ut actus torturæ, nisi ex iusta causa, ultra *horæ* duret spatium *a*); (15) ne, ubi plures sunt torquendi, ab illo fiat primordium, *qui ueritatem magis scire, aut facilius significare præsumitur*. Hinc ubi uicini torquendi sunt, a proximiore & maioribus indiciis grauato, sin masculus & femina, ab hac *b*), sin pater & filius, ab hoc *c*) initium faciendum est; (16) ne oculos semper ad reum, qui sub tormentis est, adiiciat; (17) ut reus, dum torquetur, mœstissimis questibus late loca impleat. Hinc illius ori instrumentum, quod dicitur die Birn, inferri & intrudi iubet. Fig. VIII.

* Quo casu in scala dormientis caput sursum trahitur. Fig. VII.

u) LEYSER *de officio iudicis circa tort* n. 20

x) LYNCKER *decis.* 265. CONCIOL. *resol* 12.

y Böhm. P. H. G. O. art. 16. §. 10.

z) BESOLD *th. pr.* u. Hexen.

a) BERGER *E. I. C.* suppl. p. I. obs. 175. p. 459. SCHNVRBEIN *de tortura* th. 53.

b) CRVSIVS *de tortura & indic. delict.* p. I. c. 39. nr. 10. seq. CASON *de tormentis* c. XIII. nr. 5.

c) BOCER c. I. c. V. n. 6. seq. ZANGER *de quæst. & tort.* c. 4. n. 26.

Landesbibliothek Oldenburg

§. CCXLV.

examen rei. Porro iudicis est (18) interrogare* reum de illo tantum crimine, de quo sententia loquitur *d*), & (19) de sociis non nisi generaliter; (20) sistere tormentorum adplicationem, ubi reus in eo est, ut confiteatur *e*), neutiquam (21) ubi appellauit *f*); (22) actu torturæ finito torti corporis curam habere *g*).

* Hodie interrogatoria solent sententiæ de tortura conceptæ inferi. Nihilo tamen minus prudentiæ iudicis datum est, noua illis addere.

§. CCXLVI.

Actuarii officium. Actuarii est, accurate & fideliter notare *h*) (1) diem & modum, quo publicata est *sententia*, (2) *contenta admonitionis* de ueritate dicenda, quam iudex fecit, (3) *locum & tempus*, quo actus torturæ susceptus est, (4) nomina *iudicis* & *scabinorum*, qui isti interfuerunt, immo (5) ea omnia, quæ iudicialiter gesta sunt, speciatim (6) *interrogatoria* iudicis, & (7) quid ad unumquodque, quibusque sub *gestibus* responderit reus. Denique (8) debet con-

d) C. C art. 20.
e) C. C. art. 58. KAESTNERI pr. *de tortura remittenda, si delinquens confiteri uelit.*
f) LEYSER *de officio iudicis circa torturam* nr. 13. seq.
g) BODINI d. *ad* 8. C. *de quæst.* th. 56.
h) C. C. art. 15. 185. 187.

consignata responsorum uerba sub finem actus reo *prælegere*. Prælecta subscriptione sua corroborant *scabini* (§. XXXII.*).

§. CCXLVII.

Quæ dignitas a tortura liberet?

Ob dignitatem olim * a tortura plane immunes erant, hodie uero ex grauissima causa *i*), & consensu domini territorialis impetrato *k*), torqueri possunt, (1) episcopi, presbyteri reliquique clerici, (2) nobiles *l*), (3) professores, doctores, licentiati, studiosi *m*) & (4) milites *n*).

* Ex quo uero purgationes uulgares in desuetudinem abierunt, etiam ingenui tormentis sunt subiecti, idque præsertim arte & consilio cleri. THOMASIVS *ad ff.* tit. de quæstion. & d. *de occas. concept. ac intent. const. crim.* §. 21. g).

MEMBRVM III.
DE
TERRITIONE ET TORTVRA OB CONTVMACIAM.

§. CCXLVIII.

Territio.

Territio est actus, quo reum, in cuius conspectum tormenta posita sunt, uerbis & gestibus seuerioribus, ad tor-

i) Bayer. Malef. G. tit. 3. art. 9 ZIEGLERI d. *de torturis* c. 3. §. 6.

k) CARPZOV c. l. qu. 118. nr. 95.

l) ZANGER *de quæst. & tort.* c. 1. nr. 73. seq.

m) BRVNNEMANN *pr. inquis.* c. VIII. m. V. nr. 21.

n) TABOR *de tortura* p. 82.

Landesbibliothek Oldenburg

quendum usitatis terret, uix autem apprehendit *o*), carnifex.

§. CCXLIX.

quæ in uerbalem & realem diuiditur,

Ea plerumque diuiditur in *realem* & *uerbalem p*). Sed frustra. Realis enim species torturæ est.

§. CCL.

quos maneat? &

Illos terret carnifex (1) quos *leuioris conditionis* homines aut de periurio suspectos semiplena grauat probatio; (2) quos *ætas* a tortura immunes reddit, non uero (3) quos a tortura defendit *dignitas* uel *uterus q*).

§. CCLI.

quid circa eam notandum?

Vbi sententia caute publicata est, iudex una cum scabinis & actuario adit torturæ locum, eoque iubet reum duci, quem de ueritate dicenda serio admonitum (§. CCXLIII, 3.), sed in negando persistentem terret (§. CCXLVIII.) carnifex. Quo eodem tempore illum iudex rogat ad articulos. Omnia quæ aguntur *r*), præsertim interrogatoria iudicis, & respondentis rei uerba gestusque, prout decet, annotat actuarius (§. CCXLVI, 6. seq.).

§. CCLII.

o) BOCER c. l. n. 26. ZANGER nr. 17. seq.

p) HEIL c. l. c. V. nr. 8. p. 204.

q) Perner d. *de territione* p. 13.

r) C. C. art. 187.

Landesbibliothek Oldenburg

§. CCLII.

Qui tormentis subiicitur ob *contumaciam* in respondendo, non rogatur: uelit confiteri? sed: uelit respondere? Hæc tortura debet esse moderata, & regulariter primum tantum tormentum solet applicari, nisi atrocitas delicti & grauitas indiciorum suadeant aliud *s*). Tortura contumacis in respondendo.

MEMBRVM IV.
DE
IIS, QVAE TORTVRAM ET TERRITIONEM SVBSEQVVNTVR.

§. CCLIII.

Qui legitima tormenta aut legitimam territionem perpessus est, crimen & indicia, quorum intuitu tortus uel territus est, purgasse dicitur (§. CCXXXVI, 5.) *t*). Tantum itaque abest, ut ulla *pœna* adficiendus, aut ex collegio opificum uel mercatorum excludendus sit, ut potius *definitiue* absolui debeat *, & absolutus eos, qui sibi torturam in opprobrium obiiciunt, iniuriarum conuenire possit *u*). Qui tormenta sustinuit, habetur innocens.

* Famosi tamen nebulones, quique reip. incendium aliaue mala minati sunt, ubi tormenta sustinuerunt, uel ad carceres uel ad opus publicum con-

s) LVDOVICI Einl. zum P. *Proc.* c. V §. 13.

t) C. C. art. 61.

u) WILLENBERGII d. *de innoc. per tort. purgata* c. 3. §. 14. seq.

condemnantur, ut ne ciuitati damnum, quod minati sunt, aliudue ferant in posterum. HEIL c.l. c. V. §. 48.

§. CCLIV.

niſi crimen fateatur poſtea.

Confeſſio, quam reus ſuperatis tormentis fecit criminis, quod a ſe commiſſum eſſe ſub tormentis negauit; prout ſpontanea eſt aut minis, quas reo intendit iudex uel carnifex, extorta, *uel* ſtatim, *uel* ſubſecuta demum ratificatione condemnat *x*).

§. CCLV.

Confeſſus dicta uel confirmat,

Reo, qui crimen ſub tormentis confeſſus eſt, iudex (1) poſt biduum uel triduum *y*), (2) extra locum torturæ *z*) & (3) abſente carnifice (4) præſentibus ſcabinis & actuario (5) confeſſionem per tormenta aut territionem elicitam uerbotenus, clare & diſtincte *a*) prælegi iubet, illius uel confirmationem * uel reuocationem expectaturus.

* Hac, quam alias RATIFICATIONEM dicunt, opus eſt, ut exceptio: *quod metus cauſa*, ceſſet. C. C. art. 56. & adeund. KRESS § 5. V. HAMM d. *de ratificat. confeſſ. in tormentis factæ* §. 11. Eſt ea neceſſaria, ſi uel maxime confeſſio tormentis

x) RIVINVS d. *de effectu confeſſionis ſuperatis tormentis factæ* §. 23. ſeq.

y) HOMMEL d. *de ratificatione confeſſionis per tormenta extortæ* §. 12. ſeq.

z) HAMM c. d. §. 23. ſeq.

a) C. C. art. 56.

mentis uel eorum metu extorta aliis adminiculis suffulta, aut extraiudicialem confessionem secuta sit. DONDORFF d *de confessione tormentis extorta* c. IV. §. II. Diss. FARINACIVS *pr. rerum crim.* qu. 126. nr. 36. nr. 78. Contra prætermittitur, ubi contumax in respondendo tortus est (§. CCLII.), nec tortura in medium eruendi ueritatem degenerauit. Ill. BOEHMERI d. *de contumac. non respondentis* c. 2.

§. CCLVI.

Reuocationi locus est, quoties (1) tortura *nulliter* suscepta, utsi (a) iudex incompetens, aut (b) competens quidem, sed temere & absque indiciis legitimis *b*), tortorem accersiuerit, aut (c) ratione temporis, loci uel gradus in tortura excessum commiserit; (2) *examen non rite peractum* est, utsi iudex reum (a) fallacibus & captiosis interrogationibus deceperit, aut (b) dolosis persuasionibus, promissione impunitatis uel alio modo illicito ad confitendum adduxerit *c*). uel ex iusta causa reuocat.

§. CCLVII.

Tormentis iterum subiiciuntur (1) qui iustam reuocationis causam (§. pr.) laudare *d*), aut (2) laudatam probare nequeunt, (3) falsa Qui secus facit, iterum tormentis subiicitur.

b) HAMM c. d. §. 4.

c) BRVNNEMANN c. l. c. VIII. m. 1. n. 54. seq. DONDORFF d. *de reuocat. confess. per tormenta extortæ* §. 44. seq.

d) DONDORFF d. *de conf. tormentis extorta* c. 4. §. 12.

Landesbibliothek Oldenburg

(3) falsa confessi *e*), (4) qui tempore ratificationis dubie, obscure uel plane non responderunt *f*); (5) quem criminis reum loquuntur indicia, quæ post torturam superuenerunt, dummodo sint specie a prioribus diuersa, & per se sufficiant ad torturam *g*).

§. CCLVIII.

Vbi reus confessionem intuitu huius delicti confirmat, intuitu alterius reuocat, uidendum est: quodnam delictum grauius? Vbi illud, quod comm isisse iam negat, iterum * torquendus est *h*). Sic ex RIVINI *i*) sententia, repetitioni torturæ datur locus, quoties circumstantia negata in illis est, quæ ad pœnam huiusue qualitatem exasperandam faciunt.

* Non tamen *ultra tertiam uicem* torturam repeti posse, ad unum fere omnes Dd. statuunt. Qui tertiam confessionem reuocauit, extra ordinem punitur. GRIBNER c. d. §. 15. seq.

§. CCLIX.

Continuatio torturæ. A repetitione torturæ differt illius *continuatio*, cui toties datur locus, quoties ten-

e) C. C. art. 55.

f) DONDORFF c. d. §. 66. C. C. art. 57.

g) GRIBNERI d. *de repetit. tormentorum confesso inficiante.* §. 9. KRESS ad art. 57. §. 5. ZANGER c. l. c. V. nr. 11. seq. 80. seq.

h) DONDORFF c. d. §. 64.

i) d. *An & quatenus mortis reus tormentis denuo subiiciendus sit?* §. 16.

sententiæ nondum plene satisfactum est *k*).

§. CCLX.

Officium actuarii.

Quo die & loco, nec non quibus præsentibus, itidem, quibus uerbis & gestibus, ratificatio confessionis a reo facta sit, accurate annotare debet actuarius (§. XXXII.) *l*).

TIT. XX.

DE PVRGATIONE PER IVSIVRANDVM.

§. CCLXI.

Purgationem per iusiurandum

Quoties (1) *grauitas delicti* deficit *m*), aut (2) homo, qui honestioris conditionis est, semiplene tantum, aut (3) magis quidem conuictus, sed *a tortura* & *territione* ob dignitatem miseramue corporis debilitatem *immunis* est *n*): toties datur locus purgationi per iusiurandum.

§. CCLXII.

habent leges mores-que

Hæc purgatio moribus & legibus probata *o*), quouis tempore fuit *solemnis*

k) GRIBNER c. d. §. 8.

l) DOEPLER Schauplatz der L. und L. Str. p. I. p. 433. KAYSER *pr. crim.* p. I. p. m. 695.

m) CARPZOV c. l. qu. 116. nr. 62.

n) HEIL c. l. c. IV. §. 8. seq.

o) *I. P. S.* I, 15. 18. II, 4. 69. III, 32. 39. *R. I.* de A. 1512. tit. von Gotteslästerern.

Landesbibliothek Oldenburg

mnis p). Media ætate (1) adhibebantur *compurgatores q)*, eiusdem plerumque cum reo ordinis, ſtatus *r)*, ſexus *s)*, atque pro re nata, modo plures, modo pauciores *t)*, & (2) iusiurandum ſuper *reliquiis ſanctorum* præſtabatur *u)*.

§. CCLXIII.

Vnde has deriuo regulas:

I. Purgatio per iusiurandum eſt medium ueritatem eruendi ſubſidiarium.

II. Fit ſolemniter.

§. CCLXIV.

medium eruendi ueritatem.

Ex prima (§. pr. 1.) intelligere potes cauſam, (1) cur iusiurandum purgatorium, ante *reſponſionem ad articulos x)*, & (2) ſine legitimis *indiciis y)*, dictari nequeat; (3) cur *infames*, *periuri z)*, *de periurio*

p) HOFFMANN *ſpec. coniect. LL. Germ.* p. 38. GERICKEN ad SCHOTTEL. c. IX. §. 3.

q) SIMON *de ſacramentalibus.*

r) *Capit. Aquisgran.* de A. 803.

s) *L. Baiur.* VII, 15.

t) *l. P. S.* I, 15. 18. BALVZIVS *Capit* To. I. p. 117. 122. & alibi EBELING *de prou. ad iud. Dei*, c. 2. §. 5. ſeq.

u) *L. Friſion.* III, 2. ECCARD *ad L. Sal.* p. 94. EBELING c. l. §. 12. ſeq. III. BOEHMER *I. E. P.* V, 34, 11.

x) SCHILTER *exerc.* XLIX, 75.

y) BEYER ad C. C. art. 28 poſ. 1. ſeq. WERNHER p. IX. *obſ.* 140.

z) SETSER *de iuram.* III, 11, 23.

iurio ſuſpecti a), & alii huius farinæ homines ad purgationem noſtram non admittantur; (4) cur, qui illud præſtitit, famam & honorem conſeruaſſe *b)*, atque ſe iudici de crimine *purgaſſe*, dicatur; (5) cur, qui illud præſtare detrectauit, in criminibus leuioribus *confeſſus* habeatur, in grauioribus autem, *tormentis ſubiiciatur c)*.

§. CCLXV.

Ad ſecundam regulam (§. CCLXIII, 2.) notes: ſæpe (1) aliquot *candelas* accendi, (2) præter *imaginem Chriſti cruci adfixi*, (3) *caput emortuum* apponi, (4) menſæ *nigro panno* tectæ (5) *horologium* & (6) *gladium euaginatum* una cum *chirothecæ ferrea* imponi, atque (7) dum inſtat tempus iurandi, *feneſtras ianuamque* aperiri *d)*. Quæ ſolemnitates pro re nata uel adaugeri uel imminui queunt. ubi ſolemniter facta eſt.

* Alicubi *biblia* proponuntur, & reus *flexis genubus* iurat. Quas ſolemnitates Judæus iuraturus ſeruare debeat, docui in *El. I. G.* IV, 98. Vid. quoque HEIL *iud. & defenſ.* c. IV. §. 16. ſeq.

§. CCLXVI.

Iudex, ubi publicauit ſententiam, qua dicta Officiu iudicis.

---

a) HORN *de ſemel malo ſemper malo* c. 3. §. 32.

b) BERGER *E. I. C. ſuppl.* p. II. obſ. 75.

c) HEIL c. l. c. IV. §. 28.

d) LVDOVICI d. *de ſolemnibus iuramenti.*

Landesbibliothek Oldenburg

dictatur purgatorium, quod reus a se defendere nequit, debet (1) formulam iurisiurandi, iurantis religioni attemperatam, & factum, de quo fides facienda iudici, claris uerbis referentem, concipere *e*), (2) dato breui deliberandi spatio *tempus iurandi* commodum constituere *f*), (3) in termino *considere*, & (4) reum de uitando periurio, grauissimo peccato, *monere**, eoque facto, (5) *solemnitates* tam communes omnium iurisiurandi specierum (El. I. G. IV, 125. seq.), quam huius proprias (§. pr.) adhibere, & denique (6) iurisiurandi formulam *prælegi*, atque a reo prout decet, clare & distincte repeti, iubere.

* Vbi iuraturi leuitas tanta est, ut uix sufficere uideatur admonitio iudicis, huic socius datur uerbi diuini minister. MYLII d. *Admonitio de uitando periurio, quæ fit per clericum.*

§. CCLXVII.

actuarii & Actuarius notare debet (1) *formulam iurisiurandi* (2) *tempus* iurisiurandi præstiti, immo (3) omnem actum iuratorium. Hinc (4) tenorem *admonitionis* a iudice (§. pr. 4) & clerico (§. pr.*) factæ, atque (5) *linguam, frontem, constantiam & gestus* alios, quibus iurauit reus, non potest non notare.

§. CCLXVIII.

e) HEIL c. l. §. 13. *f*) Id. c. l. §. 19.

§. CCLXVIII.

Defensoris est, (1) perpendere: num iurisiurandi formula rite sit concepta? (2) impedire, quo minus iudex in termino iuratorio eam mutet, aut (3) horrendis execrationibus exornet, aut (4) in admonendo excedat, miserum & consternatum per aliquot horas callidis quæstionibus uexans, aut (5) ita alloquens: Ich sehe dirs an, du kanst nicht schweeren, ich lasse dich nicht schweeren *g*). defensoris.

TIT. XXI.
DE
DEFENSIONE PRO AVERTENDA PVRGATIONE.

§. CCLXIX.

Defensio pro auertenda purgatione triplex est. Defendimus enim reum uel a *tortura*, uel a *territione*, uel a *iureiurando purgatorio*. Quæ defensiones omnes & singulæ neruum probationis frangere debent. Hinc eodem fauore gaudent (§. CCXI.), eodemque concipiuntur modo (§. CCXIII. seq.), quem supra delineauimus. Defensiones pro auertenda purgatione sunt

§. CCLXX.

Pro *auertenda tortura* reum defensurus, debet (1) probationem criminis destruere (§. pr.) ita, ut uel nulla, uel saltem defensio pro auertenda uel

g) THOENNIKER *aduoc. prud.* c. XI. n. 8. 9.

Landesbibliothek Oldenburg

non semiplena maior superſit. Quo enim facto non eſt, cur tormenta adhibeantur (§. CCXLI.). Præterea laudare debet (2) defectum *ſpei* ueritatem per tormenta eruendi (§. CCXXXVII); (3) rei *dignitatem*, a tortura liberantem (§. CCXLVII. *h*); (4) *damnum* uel corpori uel animo rei ex tormentorum applicatione imminens (§. CCXXXVIII.) &c. *i*).

§. CCLXXI.

mitiganda tortura,

Qui harum cauſarum (§. pr.) nullam adducere, & ſic torturam plane auertere nequit, de hac mitiganda cogitare poteſt. Obtinebit autem finem ſuum, demonſtrando (1) gradum torturæ longe ſuperare qualitatem criminis & indiciorum (§. CCXLII.), (2) ualetudinem rei repugnare ui tormentorum, quæ applicari iubeat ſententia (§. CCXXXIX.).

§. CCLXXII.

pro auertenda territione,

In defenſione *pro auertenda territione* hæc præſertim deducenda erunt: (1) deficere probationem criminis ſemiplenam, (2) reum eſſe hominem, quem dignitas (§ CCXLVII.) uel (3) uterus a tortura, & ſic etiam a territione liberet (§ CCL,3.).

§. CCLXXIII.

pro auertendo purgatorio.

Purgatorium declinaturus, probationem criminis ita deſtruere debet, ut docere queat,

h) HEIL *iud. & defenſ.* c. V. §. 52. ſeq.

i) THOENNIKER c. l. c. XII. n. 7. ſeq.

queat, uix ulla supereſſe indicia legitima (§. CCLXIV, 2.) *k*).

TIT. XXII.
DE SENTENTIA, EIVSQVE CONCEPTIONE.

§. CCLXXIV.

Sententiam laturus debet (1) bonus, & ab omni corruptione alienus eſſe (§. XXXIII.); (2) facti, quod acta * & probata exhibent, qualitatem perpendere *l*), &, (3) ſi quid dubii ſupereſſe uidetur, ea adornare, quibus illud ſolui poſſe putat. Sententia criminalis debet 1) actis &

* Vix pronuntiando attendere poteſt ad factum, quod ſibi aliunde, quam ex actis cognitum.

§. CCLXXV.

Porro diſquirere debet, num factum illud, quod ex actis didicit comprehendatur ſub legibus illius præſertim loci, ubi peractum eſt (lib. I. §. LXXXVI.). Vnde formula: darauf ſolchen Acten gemäß und in Rechten gegründet. legibus reſpondere,

§. CCLXXVI.

Vnde intelligere potes (1) cur *interlocutoriæ* tantum ſententiæ locus ſit, (a) ubi ordo procedendi neglectus aut interruptus eſt; (b) ubi quid dubii ſupereſt circa delictum commiſſum, illius qualitatem ſiue interlocutoria ſit

k) IDEM c. l. c. XI. nr. 3. ſeq.

l) KRESS *de ration. decid.* c. V. §. 6. 7.

Landesbibliothek Oldenburg

uel auctorem. *Illo* casu defectus supplendus & futurus procedendi ordo dirigendus est; *hoc* uero præscribenda sunt ea omnia, quæ ad dubium soluendum & ueritatem eruendam facere uidentur.

§. CCLXXVII.

f. definitiua.

Sic quoque intelliges (2) cur causa non nisi plene discussa & satis cognita *decidi* queat, ideoque (3) pronuntians debeat ad omnes causas, quæ uel exasperant, uel mitigant pœnam ordinariam attendere, atque (4) nonnisi eum *condemnare*, quem uel legitima probatio *m*), uel qualificata confessio prodit dolosum auctorem delicti, de cuius corpore satis constat ex actis (§. CCLXXIV. *); (5) cur alius *plene*, alius *ab instantia* tantum sit *absoluendus;* (6) cur sententia contra acta, aut ius in thesi lata, sit nulla *n*); (7) cur non debeat semper respondere accusatoris petito.

§. CCLXXVIII.

2) esse certa.

Sit porro sententia *certa.* Vbi enim incerta est, declaratione adhuc indiget, utsi ex ea non constet, quousque tendat absolutio, aut quo pœnæ genere reus adficiendus sit *o*).

§. CCLXXIX.

---

m) C. C. art. 69.
n) LYNCKER *dec.* 337.
o) C. C. art. 192.

§. CCLXXIX.

Sententiam ipsi iudices concipere que- Eam ferunt uel ipsi iu-
unt, ubi (a) in *supremis* consident *dicaste-* dices
riis, aut (b) illud tantum quæritur: *num locus sit incarcerationi & responsioni ad articulos inquisitionales?*

§. CCLXXX.

Contra, neque præfecti, directores iu- uel extra-
diciorum ad nobiles spectantium, & ma- nei ICti,
gistratus oppidanus ullam de purgatione *p*), uel pœna criminali *q*), neque superiores iudices illam, quæ defensionem rei sequitur *r*), ferre queunt sententiam. His enim in casibus acta mittenda sunt ad ICtos *s*), & quidem, quod praxis uult fere uniuersalis, ad Scabinatus * aliaque ICtorum collegia, non ad singulares Dd. *t*).

* Olim iudex consulebat *scabinos* cuiusque iudicii (§. XXVI.) MEINDERS *de iudic. cent.* c. 4 §. 17. p. 62. &. p. 172. & *mallatos*, qui iudicium circumstabant. IDEM cit. tr. pag. 53. 84. seq. 132. Ex illo autem tempore, quo ad ignorantiæ asylum recurrere cœperunt scabini, factum est, ut scabini in aliis ciuitatibus collegium formantes consule-

p) KRESS ad C. C. art. 57. §. 3. BERGER *El. Iur. Cr.* suppl. p. II. obs. 27.

q) C. C. a. 91. 146. 148. 178. OLDEKOP *obs. crim.* I. 7.

r) KRESS ad a. 47. §. 8.

s) C. C. art. 219. §. 3.

t) CARPZOV *proc. crim.* qu. 116. nr. 22. WERNHER *enum.* 85.

Landesbibliothek Oldenburg

consulerentur. Inter scabinatus olim celebe imi erant Magdeburgensis, Halensis KRESS *de ration. decid.* c. 1. §. 10. Dohnensis &c. hodie uero Halensis, Lipsiensis & Wittebergensis, quo regulariter mittuntur causæ criminales, si quæ decidendæ. THOENNIK. c. l. c. XIV. nr. 12 Kayser *prax. crim.* p. m. 584. seq. Disputationem propterea inter Scabinatum & Facultatem iuridicam Lipsiensem habitam, atque illius fata, enarrat WABST Nachricht von des Churf. Sachsen ietziger Verfassung der hohen und niedern *Iustiz* lect. 2. c. 15. §. 3. seq.

§. CCLXXXI.

Scabinatus, Facultates & quæuis collegia, quibus facultas de iure respondendi data est, suo *sigillo* *, & sua *cera* utuntur, gaudent *communi arca*, &, quæ necessaria habent, condunt *statuta*.

* Sigillum *Halensium* Scabinorum olim exhibebat in cera flaua effigiem saluatoris nostri ad extremum iudicium uenientis, hodie uero in cera rubra sceptrum Brandenburgicum. OCKEL *de palat. reg.* th. 149. *Lipsienses* olim utebantur quinque turribus flauæ ceræ impressis, post Augusti uero Elect. tempora effigiem Themidos, dextra gladium sinistra libram tenentis, impresserunt ceræ miniatæ. BRVMMER *de Scabinis* c. IX. §. 8.

§. CCLXXXII.

ii præsertim, quos consuli iu-

Ea præsertim collegia, quæ (1) adhuc consuluit, die Oberhofe *u)*, aut (2) consuli iu-

u) C. C. C. art. 219. §. 1.

li iubent uel leges uel mores prouinciales (§. CCLXXX.*), * & (3) quæ a partium studio uidentur esse aliena (§. CCLXXIV.), consulat iudex criminalis. Itaque (a) acta ad eos ICtos, qui uel fiscali, uel reo a consiliis fuerunt *x*), eosue, qui eandem criminalem sententiam tulerunt, a qua reus se defendere est annisus &c. uix iure transmittuntur *y*); (b) contra aliquot ICtorum collegia facultas excipiendi reo danda est *z*). bent leges moresue.

* In præfecturis El. Bauariæ, AEp. Salisburgensis & Ep. Herbipolensis hoc usu receptum est, ut ad immediate superiorem toties referre debeat iudex, quoties aliquid notatu dignum in iudicio criminali peregit Bayer. M. C. tit. 3. §. 5. BLVMLACHER ad a. 7. BECK *de centena.* c. 7. obs. 4.

§. CCLXXXIII.

Acta integra una cum registraturis & defensione rei transmittenda sunt. Nudi *extractus* actorum inquisitionalium attendi nequeunt. Hi, ubi acta integra

§. CCLXXXIV.

Literæ informatoriæ, quas concipit iudex acta ad extraneos ICtos transmissurus, nihil noui contineant. Sunt tamen, cum literis informatoriis receperunt,

x) BRVNNEMANN *proc. inquisit.* c. VIII. m. 4. n. 10.

y) GRANZ *defens. inq.* p. I. p. 578.

z) BRVNNEMANN Anleit. zur vors. Anstell. des *Inquis. Pr.* c. IX. §. 1.

Landesbibliothek Oldenburg

qui in illis naturalem rei ſtatum quin deſcribant nulli dubitant, aſt, me iudice, ſatius eſt, hoc ipſum fieri in regiſtratura actis inſerta *a*).

§. CCLXXXV.

concipere debent legitime, ac

Scabini * uel ICti ubi (1) ſuo loco & tempore conuenerunt, (2) eorum quilibet ex actis, quæ ad perluſtrandum accepit, alibi ore, alibi ſcriptis ita refert, ut (3) ſignificato ordine, quem iudex procedendo ſeruauit, ſiſtat facti ſpeciem, & illud præſertim notet caput, quod ſententia iam dirimendum eſt. De hoc (4) quid ex actis conſtet, quidque ſibi uideatur, ubi collegis ſuis ſatis explicuit, (5) ſecundum maiora ** uota (6) totius collegii nomine concipit ſententiam (7) breuem, actis (§. CCLXXIV.) legibus (§. CCLXXV.) & ſtylo *** collegii conformem, atque ſuffultam rationibus **** ſuis. Hanc ubi (8) reuidit ordinarius, (9) in formam epiſtolæ deſcribit, (10) deſcriptæ tam menſes, quibus acta collegio tradita & ab eo remiſſa ſunt, quam (11) ſportularum pro concepta ſententia ſoluendarum quantitatem adſcribit, ac denique (12) ſententiam & acta ſigillo collegii munit actuarius.

* Horum numerus pro uarietate collegiorum uariat. In Magdeburgenſi collegio fuerunt olim XI. ſcabi-

a) BOEHMER *Elem. I. Cr.* ſect. 1. §. 280.

scabini & scultetus moderator. Hoc ad exemplum Christi & discipulorum factum esse fabulatur gl. *Weichb.* art. 16. nr. 3.

** Iam olim scabini non poterant, nisi cum reliquis, sententiam ferre. *Weichb.* art. 100. &, si inter eos dissensus esset, cautum erat, ut maior pars concluderet. BRVMMER *de Scabinis* c. VIII. §. 7. OCKEL *de palat. reg.* th. 84.

*** Hic admodum uariat, & alibi perpetuus, alibi temporarius est. Scabini & ICti *Saxonici* sub initium sententiæ partes processus repetunt. *Helmstadienses* hanc repetitionem negligunt, in causa inquisitionis per modum responsi sententiam ferentes. Solemnia uerba, quibus unumquodque collegium solet uti, ut ab alio distinguatur, iam adducere non iuuat. Quasdam formulas dabo in appendice. Illud tamen quin adducam nequeo, quod (a) leuiora delicta, quæ relegationis aut minore pœna adficiuntur, dicantur Begünstigungen; (b) ea, quæ uindicat pœna corporis adflictiua, mox specifice exprimantur, mox Verbrechen audiant, (c) capitalis delicti specificum nomen semper addatur; (d) ubi aliqualis causa mitigandi adest, soleat addi: es wolte dann die hohe Landes-Herrschaft in Ansehung ꝛc.

**** Sententiis reum ad torturam uel pœnam criminalem condemnantibus inseri solent rationes decidendi ex iure & facto desumtæ *R. I.* 1654. §. 61. Quod fieri sæpe præstat, ut scilicet (a) defensionis media reo non adimantur, nec (b) ansa præbeatur disputandi de uero significatu uerborum sententiæ u. c. quid sibi uelint uerba: zu verweisen, menschlich zu torquiren. KRESS d. *de ration. decid. in uariis iuribus & resp.* c. V. §. 10. seq.

Landesbibliothek Oldenburg

§. CCLXXXVI.

caute. Sententiam concepturus caueat, (1) ut fidem habeat literis informatoriis (§. CCLXXIV.*) *b*), aut (2) per alios acta legat; (3) ut uerbis utatur dubiis; (4) ut pronuntiet alternatiue, aut (5) ubi alternatiuæ sententiae locus est, confundat usum uerborum adhiberi solitorum: oder & er könte und wolte denn ꝛc.

§. CCLXXXVII.

Cautiones iudicis & Iudex caute agens (1) neque reo, neque illius defensori significat ICtorum collegium, ad quod acta transmissurus est, & (2) ubi hoc cognouit reus, alii iubet acta tradi (§. CCLXXXII, 2.) *c*); (3) ubi post responsionem rei ad articulos conquisiuit indicia, audiuit testes, & alia susceptit, quæ ad reum conuincendum faciunt, prius non transmittit acta, quam defensionem conscripsit, uel etiam ad fiscalis monita respondit reus *d*); (4) toties, quoties dubitat, num hoc uel illud sit agendum? ICtos consulit *e*).

§. CCLXXXVIII.

defensoris. Defensor cautus, qui (1) acta integra *f*) ac

b GRANZ c. tr. c. 5. m. 2. sect. 3. a. 4. n. 497.

c) Diss. THOENNIKER c. l. c. XIV. nr. 18. seq.

d) Kayser *pr. crim.* c. VII. §. 1. p. m. 370.

e) C. C. art. 219. §. 1.

f) OLDEKOP *obs. crim.* l, 8.

ac (2) literas informatorias, quas inspicere alicubi licet ei *g*), generaliter conceptas cognouit, curat, ut (3) ea, si reus innocens est, aut sumtus ferre tenetur, *sine mora* (4) *ad ICtos* in loco non adeo remoto commorantes transmittantur. Illa cautio, qua actis inuolutis & iudicii sigillo munitis defensor sigillum addit suum, paucis in locis adhiberi potest *h*), atque adhibita frustranea est *i*).

TIT. XXIII.
DE
SENTENTIAE PVBLICATIONE,
ET
PVBLICATAE EFFECTIBVS.

§. CCLXXXIX.

Intimatur * sententia criminalis

Vbi acta a ICtis extraneis remissa sunt, iudex sententiam eamque integram statim ** uel *publicat*, uel *intimat*. Inter publicationem & intimationem hæ intercedunt differentiæ: (1) quod illa solemniter in iudicio ***, hæc citra solemnitates extra iudicium, (2) illa a iudice, hæc ab iis, quos delegauit **** iudex, fieri soleat.

* Ratio-

g) Ord. Crim. Boruss. c. 8. §. 11. Hannover. Crim. Instr. c. X. §. 1.

h) Diss. OLDEKOP *de appellat. in caus. crimin* q. 7. nr. 3.

i) THOENNIKER c. l. c. XIV.

Landesbibliothek Oldenburg

* Rationes tamen sententiæ ante responsionem ad articulos latæ additas publicare sat non est. HOMMEL *de cauta publicatione sententiæ criminalis* §. 12. Sic quoque integras publicare uix licet sententias, quibus uel tortura uel territio iuiungitur (§. CCXLIII, 1.), itidem eas, quibus, quid iureiurando uel præstito uel non præstito fieri debeat, determinatur. ID. c. d. §. 7. sq.

** Publicatio tamen differtur, quoties (1) ad mortem condemnata grauida est, HOMMEL c. d. §. 17. (2) sententia actis & probatis contrariatur, aut, (3) quod mores quarundam prouinciarum uolunt, a principe nondum confirmata est; Hannöv. *Cr. Instr.* c. XII. §. 6. *Ord. Crim. Boruss.* c. X. §. 8. itidem (4) post transmissionem actorum noui quid contigit, quod eam mutandam suadet. Ex nulla alia causa iudex sententiæ publicationem differre, multo minus ipsam sententiam ab actis remouere aut supprimere & aliam quærere potest, quia hoc scopo transmissionis actorum contrariatur. C. C. a. 150. & f. Quodsi tamen illud fecerit, & mitiorem sententiam remouerit, hæc ualet, atque iudex tam *reip.* quam *reo* satisfacere debet. *Illi*, dum mulctam soluit, aut se iurisdictione priuari uel ab officio remoueri patitur; *huic*, dum damnum datum resarcit, &, si quid in contumeliam fecerit, hoc deprecatur. THOMASII d. *de iudice sententiam in causis criminalibus latam ab actis remouente.*

*** Vt reus citetur ad recognoscendum sigillum collegii ICtorum, mores non requirunt, quicquid dicat THOENNIKER c. l. c. XV. nr. 4.

**** Modo clericum, modo actuarium, modo bidellum, modo carnificem delegari tradit SIMON *de intimat. sent. cap.* c. 2. th. 6.

§. CCXC.

§. CCXC.

Fit autem sententiæ criminalis intimatio eum in finem, ut reus se parare possit ad pœnam uel declinandam uel subeundam. Hinc genus pœnæ præsertim capitalis * ei significandum est *k*). ut reus se parare queat ad pœnam

* Sæpe tamen, ubi princeps ueniam dare iam decreuit, mors subeunda generatim indicitur.

§. CCXCI.

Ad pœnam autem declinandam se parat (1) meditans defensionem, qua (a) ulterius deducit ea, quæ supra (§. CCXIII. seq.) stitimus, (b) statuit adesse causas, quæ mitigent pœnam criminis a se commissi. Quæ uero illæ sint, iam adducere non iuuat, quum supra dictum sit de causis mitigantibus pœnam abigeatus (lib. I. §. CXXIV.), abortus procurati (lib. I. §. CCCXCVII.), adulterii (lib. I. §. CC. seq.), assassinii (ib. §. CCCLXXV.), bigamiæ (ib. CCXV.), blasphemiæ (ib. §. CCXCIX.) dardanariatus (ib. §. DXXXIX.), desertionis (ib. §. DLXII), expositionis infantum (ib. §. CCCXCII.), falsæ monetæ (ib. §. DXXXI), libelli famosi (ib. §. CCCVII.), furti (ib. §. CXVIII. seq.), furti ferarum (ib. § CLIX.), homicidii (ib. §. CCCXLIX.) incendii (ib. §. CCCCXXX.), incestus (ib. §. uel declinandam defensione, aut

k) C. C. art. 94. §. 2. *execut. capital.* c. 1. SIMON d. *de intimat.* th. 7.

(ib. CCLX.), iniuriarum (ib. §. CCXCI.), latrocinii (ib. §. CCCLXIV.), lenocinii (ibid. §. CCLXX.), magiæ (ibid. §. CCCCXXXVIII.), læſæ maieſtatis (ib. §. CCCCLXXXII.), fractæ pacis publicæ (ib. §. DVI.), parricidii (ib. §. CCCLXXXV.), perduellionis (ib. §. CCCCXC.), periurii (ib. §. CCCCLVI.), plagii (ib. §. CLIII.), rapinæ (ib. §. CXLVII.), raptus (ib. §. CCXLI.), ſacrilegii (ib. §. CXXXIV.), ſodomiæ (ib. §. CCL.), ſtupri (ib. §. CLXXV.), ſtupri uiolenti (ib. §. CCXXIX.), ueneficii (ib. §. CCCCX.) &c.

§. CCXCII.

ſupplici uoce,

Quem legitima defenſionis momenta deſtituunt, ille poteſt principem ſupplici uoce rogare *l*) *, uelit, quod poteſt (lib. I. §. LXXX.), ueniam dare & pœnam commeritam remittere, uel ſaltem mitigare & in aliam commutare.

* Vnde perſuaſoria deſumi queant, tradit HEIL *iud. & defenſ.* c. VI. §. 73.

§. CCXCIII.

uel ſubeundam.

Vt eo facilior ſit ad mortem ſubeundam præparatio, (1) tenor ſententiæ intimatur reo adhuc ieiuno, (2) ad minimum tertio *m*) uel quarto *n*) die ante ter-

l) THOENNIKER SIMON c. d. c. IV. th. 2. c. l. c. XV. nr. 8.

m) C. C. art. 79. §. 1.

n) *Ord. Proc. Goth.* p. III. c. 9.

terminum executioni statutum *. Quo facto (3) cum reo, quem ex carcere in locum quendam honestiorem *o*) duci iussit iudex, (4) de rebus sacris prudenter *p*) colloquuntur uiri religiosi, a iudice missi. Mittendi autem illi sunt, qui (a) eandem religionem profitentur, quam ad mortem condemnatus *q*), quique (b) possunt uoluntque huius animum lege percellere, perculsum euangelio erigere, erectumque debite præparare ** ad eucharistiam sumendam, ac mortem subeundam. Qui finis ut obtineatur, preces funduntur publicæ *r*).

* Maiores nostri ad mortem damnatis nullas fere dabant inducias, sed eos haud raro eodem die, quo deliquerant, accusatique fuerant, gladio percutiebant, uel laqueo suffocabant. *I. P. S.* I, 55. 57. MVLLER *annal. Sax.* ad A. 1470.

** Peccant, qui aliud agunt, præsertim qui condemnatum instigant ad confessionem suam reuocandam. C. C. art. 31. §. 7. art 103. WILLENBERG d. *de officio ministri eccl. &c.* c. 3. §. 2. seq.

§. CCXCIV.

o) Kayser *prax. crim.* c. X n. 11. p. m. 756.

p) WILLENBERG d. *de officio ministri eccl. erga condemnatum ad mortem* §. 2. seq.

q) ID. d. *de impœnitente ad mortem condemnato delinquente.* §. 10. seq.

r) ID. d. *de officio ministri eccl. erga cond. ad mort.* c. 2. §. 18.

Landesbibliothek Oldenburg

§. CCXCIV.

Triduum illud ad hoc quoque datur, ut reus possit, si uelit, (1) de rebus suis disponere *s*) *, (2) cum amicis & cognatis ultimum sermonem instituere, (3) corpus ** quodammodo reficere *t*).

* Id quod tamen perduelli negandum est (lib. I. §. CCCCLXXXVIII. **). GRANZ *defens. inquisit.* c. 5. m. 2. sect. 3. art. 13. nr. 768.

** Risu dignus est mos ille, quo alicubi ad mortem condemnatus per triduum comedit socio carnifice, quo, ut dicitur, huic adsuefieret.

§. CCXCVI.

Effectus sententiæ absolutoriæ &

Sententia *absolutoria* statim uires rei iudicatæ nanciscitur. Quæ reum soluit mox *simpliciter*, mox propterea, quod *deficiant indicia*. *Illo* casu absolutus ex iisdem indiciis ad nouam inquisitionem trahi *u*), aut ab alio magistratu puniri nequit *x*), nisi per collisionem facta sit absolutio *y*); *hoc* uero indicia, quæ emergunt noua, cum primis coniungi possunt *z*). En causam, cur acta non cassanda, sed custodienda sint *a*).

---

s) C. C. art. 79. SEITZ d. *de priuilegiis ad supplicia damnatorum.* §. IX.

t) IDEM c. d. §. 14. CLASEN ad C. C. art. 79.

u) GRANZ *defens. inquis.* c. 6. m. 2. sect. 2. art. 12.

x) TABOR *racemat. crimin.* c. 1. nr. 73.

y) BRUNNEMANN c. l. c. 6. m. 2. seq.

z) KRESS ad C. C. art. 99. §. 1.

a) a. C. C. art. 202.

§. CCXCVI.

Sententia *condemnatoria*, reo capitalem pœnam irrogans, tertio demum uel quarto die post intimationem datur executioni (§. CCXCIII. seq.); eam uero, quæ reum pœnam corporalem, aut hac leuiorem sustinere iubet, iudex exequitur statim atque dicta & recitata est *b*), nisi reus defensionis, prouocationis aut supplicationis beneficio uelit uti. condemnatoriæ.

TIT. XXIV.
DE VRPHEDA.

§. CCXCVII.

In quos, quid egerint, iudex specialiter inquisiuit, ii licet per sententiam absoluti fuerint, tamen prius non dimittuntur, quam iurarunt de ultione non meditanda. Quod iusiurandum dicitur ein Urfehden *. Hoc nomen & illi iuriurando tribuitur, quod de ultione ** non meditanda & uitando territorio præstare coguntur ***, quotquot uel fustigatione uel relegatione puniuntur. Vrphedam

* Huius iurisiurandi natales sistunt KRESS ad C. C. art. 108. §. 1. n. 2. SCHILTER *gloss.* u. Fehed.

** Priuata intelligitur. Publica enim & iudicialis omnino licita est C. C. art. 20. §. 3. Ille ta-

b) SCHILTER *exerc. proc. crim.* qu. 102. nr. XI. §. 27. CARPZOV 9. seq.

men, qui iurauit, se neque absolutionem a iureiurando petiturum, neque impetrata usurum esse, ad effectum agendi relaxationem a iureiurando impetrare tenetur. BESOLD *thes. pract.* u. Urpheb. BERGERI d. *de Vrpheda* c. VI. th. 1. §. 2

*** Qui hoc iusiurandum præstare detrectarunt, statim atque in eorum animam iurauit uel iudicialis nuntius uel carnifex, MYLIVS ad BEYERVM p. 339 pos. 9. uehiculo carnificis impositi e prouinciæ finibus eiiciuntur, atque relegatio per publicum proclama significatur populo. BERGER c. d. c. VI. th. 3. §. 3.

§. CCXCVIII.

solemniter præstitam

Qua formula *, *quo ritu* & *a quo* urpheda sit præstita, & quid post hanc contigerit? si quæris: perlege annotationem, quam actuarius *c*) ad acta fecit.

* Formulas urphedarum in Camera Imperiali, Principatu Anhaltino, Bremensi, Lipsiensi aliisque ciuitatibus usitatas tradunt BERGER c. d. c. V. §. 10. seq. ZEPPER *discurs. iurid.* tit. IV. nr. 33. seq.

§. CCXCIX.

uiolantis pœna de I. communi &

Violatio urphedæ * concurrens cum delicto capitali, ab hoc absorbetur (lib. I. §. LXXIX.) *d*). Quodsi uero concurrat cum delicto, quod uel corporalis uel pecuniaria pœna manet, abscissione digitorum,

c) Kayser *pr. crim.* RVM p. 175. pos. 10. c. X. §. 4. p. m. 735. MYLIVS ad BEYE-

d) C.C. art. 108. §. 1.

rum, quibus urpheda præstita est, uindicatur *e*).

* *Nemesis Carolina* loquitur de uiolatione iurisiurandi, quod quis de ultione non meditanda præstitit; *praxis* uero illud traxit ad iusiurandum de uitando territorio præstitum.

§. CCC.

In *Saxonia El.* relegatus, ubi prima uice redit, digitorum abscissione* *f*), sin secunda, fustigatione, sin denique tertia, gladio punitur *g*). Idem apud *Bauaros* obtinet usu, si fides habenda BLVMLACHERO *h*). In *Austria i*) & *Franconia k*) relegatus, ubi redit, fustigatur. In terris *Brunsuico-Luneburgicis* temporaliter relegatus, ubi redit, ad plures annos relegatur, in perpetuum uero relegatus, ubi reuertitur, fustigatur *l*). Ex residentiis *Brandenburgicis* relegati ubi redibant, olim capitaliter puniebantur *m*), hodie uero fustibus cæduntur *n*). prouinciali.

e) Ibid. §. 2.

f) IO. FLOR. RIVINI pr. *de pœna fractæ urphedæ in eos, qui reuertuntur, ex præscripto legum Saxonicarum omnino statuenda.*

g) p. IV. *const. elect.* 48.

h) ad c. art. nr. 2.

i) FROELICH *comment.* der P. H. G. O. p. II. p. 80.

k) KIRCHGESNER *tribun. nemes. iuste iudic.* p. 240.

l) CLASEN ad c. art.

m) Ed. d. 9. Mart. 1711. ap. MYLIVM p. II. sect. III. nr. 26. p. 41.

n) Ed. d. 26. Mart. 1715. ap. Eund. c. l. p. 59.

Landesbibliothek Oldenburg

* Errant, qui reum fustigatum, ubi uiolat iusiurandum de uitando territorio præstitum, simpliciter capite plectendum censent. V. CARPZOV *pr. crim.* qu. 47. nr. 25.

§. CCCI.

Causæ mitigantes.

Quæ pœna *cessat*, ubi (a) remissa est urpheda *o*), uel (b) fames, pestis aut uis hostilis in causa est, cur relegatus ad patrios lares redierit *p*); *mitigatur* uero, ubi (1) relegatio propria iudicis inferioris auctoritate decreta *q*), aut (2) urpheda uel non solemnis, uel non legitima *r*) præstita est; (3) ubi qua admonitione de uitando periurio præuia, (4) quoque modo præstita sit urpheda, non loquitur protocollum *s*); (5) ubi relegatus ex territorio nunquam exiit, aut (6) ignorans fines territorii reuersus est.

TIT. XXV.

DE EXECVTIONE SENTENTIAE CAPITALIS ILLIVSQVE SOLEMNIBVS.

§. CCCII.

Iudex, ubi signa executiua

Vbi sententia capitalis rite concepta (Tit. XXII.)*, & decenter reo intimata

o) BERGER c. d. c. VI. th. 3. §. 2.

p) BERLICH *p.* V. *concl.* 72.

q) KRESS ad c. art. §. 1. nr. 2.

r) BERGER *Elect. Iurispr. Crim.* p. I. obs. 10. p. 426.

s) MYLIVS ad BEYERVM p. 175.

mata est (§. CCLXXXIX. seq.): iudex criminalis patibulum uel aliud signum, quo exequutor sententiæ indiget, iubet suis ipsius sumtibus *t)* nouum erigi uel collapsum refici.

* Alicubi sententia capitalis ante omnia confirmari debet uel a principe, MASCOV *notit. iur. & iudic. Brunsu.* p. 77. uel a cancellaria. ARPI *fer. æstiu.* p. 253.

§. CCCIII.

Vtrumque hoc modo solet fieri: (1) solemniter Conuocantur murarii & fabri lignarii*, quotquot in isto banno commorantur**, qui, ubi (2) dominus iurisdictionis primum lapidem posuit, den ersten Stein gelegt und mit 3. Hieben ins Holtz den Anfang gemacht, (3) uel omnes *u)*, uel per sortem electi *x)*, (4) patibulum erigunt*** aut reficiunt. Quandoque carnifici locatur *y)* furcæ & aliorum signorum executiuorum exstructio.

* Olim textores quoque, molitores, carpentarii & fabri ferrarii conuocabantur. KRESS ad C. C. art. 215. not. 2. ERTL. *de iurisd. infer.* lib. 2. c. 1. obs. 6.

** Ne unus alteri quicquam obiicere possit. Obtrectator istorum opificum, a quibus furca exstructa est, ubi marcam auri puri, qua puniendus

t) C. C. C. art. 215. §. 4. CARPZOV c. l. qu. 109. nr. 68.

u) C. C. art. 215. §. 1.

x) Ib. §. 4.

y) MYLIVS ad BEYERVM c. a. pos. 12.

dus est, C. C. art. 215. §. 5. soluere nequit, carceri includitur, donec satis fecerit. C. C. art. 216.

** Numerus columnarum patibuli arbitrarius est, excepta Gallia, ubi ille pro diuersitate dynastiarum uariat. TENZEL d. *de eo, quod iustum est circa pœnas furcarum* th. 5. not. r.

§. CCCIV.

in loco exstruxit publico, aut

Signa executionis in loco publico exstruuntur, & quidem plerumque ad fines banni, ita tamen, ut hi nullo attingantur modo. Hodie XXIV. ulnas z) * a confinio distare debent.

* Id, quod de umbra loquitur *I. P. S.* II, 50. & tradunt Dd., refert, atque ridet BEIER tr. *de expensis crimin.* nr. 783.

§. CCCV.

in subsidium iuris requisiuit alium,

Sæpe iudices, qui uel penuria temporis, uel alia de causa impediuntur, quo minus furcam iubeant erigi, requirunt iudicem alium, ut in subsidium iuris executionis curam suscipiat *a*).

§. CCCVI.

terminum executionis

Executio non debet fieri die dominico uel alio feriato. Antiquitus facta est die Martis (§. XXXIV.) *b*). Reum illo etiam die, quo sacra cæna usus est, morti tradi posse, uix dubius statuo.

§. CCCVII.

---

z) *Ord. Crim. Austr.* art. 58

a) BEIER *de expens. execut. crimin.* n. 766. seq. STRYK V. m. tit. *de iurisd.* §. 2.

b) *Elem.* nostra *Iur. Germ.* lib. IV. §. 30.

§. CCCVII.

Eam sine mora *c*) fieri uolunt iubentque leges. Quoties uero (1) *testes*, quorum fide reus condemnatus est, apparent falsi *d*); (2) *reus* cuidam rationes reddere adhuc tenetur, (3) destitutus est cognitione Dei aut ad mortem præparatione *e*), (4) confessionem reuocat *f*), aut (5) de nouo se defendit *g*); itidem quoties (6) *nouum crimen* a reo commissum detegitur; (7) *complices* indagandi & per confrontationem cum condemnato ad mortem instituendam conuincendi sunt *h*); (8) deficit *carnifex i*), (9) rea prægnans est *k*) &c. toties executio sententiæ capitalis iure optimo differtur. Sic quoque (10) ubi condemnatus ad mortem prouocat ad *tribunal Christi*, iudex animo nunc huc, nunc illuc fluctuans, acta reuidere debet *l*). sine mora statuit.

c) C. C. art. 77.

d) BRVNNEMANN *pr. inquis.* c. X. nr. 4. OLDEKOP *obs. crim.* V, 22.

e) WILLENBERG d. *de impœnit. ad mortem condemnato.* Id. d. *de tempore ad pœnitendum dando condemnato ad mortem.*

f) C. C art. 91. §. 1. GRANZ *defens. inquis.* c. 5. m. 2. sect. 3. art. 9.

g) LVDOVICI *pr. crim.* c. XI.

h) THEODORICI *Colleg. Crimin.* c. X. aph. 5. nr. 67. seq.

i) GRANZ c. l. art. 15.

k) THEODORICI c. l. nr. 64. seq.

l) GRANZ c. l. art. 16. CORTREII. d. *de extrema prouocatione ad tribunal Iesu Christi* c. 5.

Landesbibliothek Oldenburg

§. CCCVIII.

Vbi iudicium criminale summum constitutum, &

Iudicium criminale summum, das hochnothpeinliche Halß-Gericht, solemniter constituitur. Nimirum (1) assessores & scabini * per apparitorem **, (2) in loco consueto ***, qui alibi sub dio, alibi sub tectis, alibi ad statuas Rolandinas est, & armatis hominibus solet circumdari, (3) prout decet atque moris est ****, adesse ac (4) considere iubentur.

* Septem uel octo requirit Nemesis Carolina art. 84. §. 2. ast mores hodierni alibi 5. alibi 3. sunt contenti. V. C. HERTEL d. *de constitutione siue forma iudiciorum criminalium solemnium.* §. 25.

** Populus etiam, alibi per sonitum uel campanæ der Malefitz-Glocke, C. C. art. 82. uel tubæ HEIL *Iud. & defens.* c. VI. §. 65. alibi per pannum rubrum e curia suspensum KRESS ad art. 83. §. 2. * conuocatur, ut publicam delictorum animaduersionem intelligat.

*** Ibi circum mensam panno nigro obductam ponl sellas denigratas quorundam locorum fert consuetudo.

**** Olim ieiuni, nec pileis, chirothecis aut armis instructi, adesse debebant. *I. P. S.* III, 69. Id quod etiam iudicii Westphalici ordo requirebat. KRESS ad art. 82. §. 3. *. Hodie alicubi nigris uestimentis induti comparere iubentur.

§. CCCIX.

pace firmatum est,

Statim atque iudex & scabini consederunt, seu sellas occuparunt, ille uel gla-

gladium uel baculum uel utrumque manu *m*) * tenens scabinorum primum rogat: num consessus sit legitimus *n*)? & ubi hic adfirmando respondit, secundum: num hoc tempus iustum sit, quo pax iudicio constituto sanciri queat, gehegt werde? dein tertium: quo modo pax sanciri debeat? Modum, quem hic respondendo describit, obseruat iudex, ter pacem dum sancit iudicio. Quo facto rogat quartum: Num iudicium criminale summum rite constituerit & pace sua firmauerit? atque hoc quæstionem adfirmante, iubet præconem per proclama significare populo, iam constitutum & sanctum esse iudicium, ut rite accedere queat capitis aliquem accusaturus.

* Alicubi iudex manum chirotheca armare, atque gladium uagina reconditum coram populo extrahere & manu comprehendere tenetur.

** Formulæ interrogationum & responsionum uariant. Quod intelliget collaturus formulas adhiberi solitas in Ducatu *Altenburgensi*, Kayser *pr. crim.* c. X. §. 6 nr. 16. seq. & *Holsatico.* EVCHS *introd. ad praxin Holsat.* IV, 3. principatu *Schwartzburgico.* DOEPLER Schaupl. der L. und L. Strafen p. I. p. 159. ciuitate *Lipsiensi*, Haym *Lex. I. Crim.* p. 121. seq HEIL *iud. & def.* p. 478. *Mulhusina*, Mülhäus. P. O. p. 96. *Wittenbergensi* V. C. HERTEL c. d. p. 48. præfectura *Wartenslebensi.* Id. p. 36. &c.

m) C. C. art. 82. *n*) Ib. art. 84.

Landesbibliothek Oldenburg

§. CCCX.

prodit accusator, nec non

Tunc prodit accusator der Blut-Schreyer, petens (1) ueniam consistendi coram iudice, &, (2) ea impetrata, determinationem modi, quo sibi liceat comparere, & N. accusare huius uel illius criminis. Postquam scabinorum unus a iudice de modo accusandi rogatus respondit: er solle vorkommen mit gewafneter rechten Hand, mit ausgezogener geschliffenen Wehre, und mit Gerüfte, zweyer und eins, wie recht und gewöhnlich ist, (3) accusator alibi ipse euaginat gladium, alibi petit a iudice sibi dari ministrum publicum, qui strictum gladium manu armata præferat. Quo facto (4) ter clamat *o*) uel quiritat*, crimen illiusque auctorem nominans, & dein (5) accusationis formulam recitat, (6) petens, rei responsione secuta, ferri sententiam.

* Formula quiritationis hæc plerumque traditur: Zetter über *N. N.* als Thäter, daß er *N. N.* wider Gott und Recht vom Leben zum Tode gebracht. Ast hæc in Saxonia fere tantum obtinet. Francones clamant: Waffen über *N. &c.* Saxones inferiores: Wapen, Wapen, Wapen, alii aliter. Hæc uerba & sequentia: *Haisterhand*, *Zister* - uel *Zitter* - *hand*, *armata* uel *calida manus*, *Zister*, *iodüt &c.* unum idemque significare notant KRESS ad C. C. art. 87. HOFFMANN *obseru. Iur. Germ.* p. 141. seq. Vnde nullus

o) C. C. C. art. 87. §. 1.

nullus dubito, quin statuam (1) hoc clamore adumbrari bellum illud priuatum, quo olim familia læsa homicidam persequebatur; (2) non esse, cur cum HEINECCIO *El. I. Germ.* lib. II. † §. 28. accusatorem propterea gladio euaginato instructum reputes, quod rei familiam metuat.

§. CCCXI.

adducitur, & post condemnatur reus.

Reus, interim ad iudicium solemne adductus, rogatur: Num crimen, cuius accusatus est, confiteatur? Adfirmando * respondens, per sententiam, quæ publice prælegitur, condemnatur & simul baculus fractus** *p*) abiicitur. Quo facto (1) *accusator*, impetrata uenia, abit a iudicio, (2) condemnatus uero traditur carnifici *** *q*), qui (3) securitatem ****, si forte res male cederet, sibi stipulatur. Quæ impetrata (4) iussu iudicis per lictorem significatur populo *r*), (5) in loco uel iudicii *s*) uel supplicii *t*), quo (6) reus, comitantibus eundem sic dictis clericis *u*), uel ducitur, uel uehitur. Cum hoc factum, (7) tum finitum proclamatur iudicium, (8) euertuntur mensa & subsellia *x*), atque

p) C. C. C. art. 96.
q) Ib. eod.
r) Ib. art. 97. BEYER *de eo, quod iustum est circa carnifices* p. 28. seq.
s) Hommens *Lex I. Crim.* p. 132.
t) art 97.
u) WILLENBERG d. *de officio ministri eccl. erga condemnatum ad mortem* c. 2.
x) BEIER *de expens. criminal.* n. 749.

Landesbibliothek Oldenburg

atque (9) iudex & ſcabini petunt locum, in quo ſupplicium a reo ſumendum eſt.

* Reuocata confeſſione criminis, iudex actum executionis differt, & de nouo extraneos ICtos conſulit. C. C. art. 91. §. 1 DONDORFF d. *de reuocat. confeſſ. per tormenta extortæ* §. 68. ſq. HAMM d. *de ratificatione confeſſionis in tormentis factæ* §. 43. Bayſer *pr. crim.* c. X. §. 7. nr. 40. ſeq. p. m. 766.

** Olim ſententiam criminalem executioni dabant ſacerdotes. KRESS *de uariis iurisd. gener.* c. 2. obſ. 2. §. 10. poſt ſcabinorum ultimus, BRVMMER *de Scabinis* c. V. § 9. & c. VIII. §. 18 MEINDERS *de iud. centenar.* c. V. §. 29. BESOLD *th. pr.* u. Scharf-Richter. uel iudicialis nuntius, THOMASII d. *de iurisd differ. ſecundum mores germ.* §. 81. uel ſodalis uel accuſator, BOEHMER d. *de executionis pœnarum capitalium honeſtate* §. 40. Quandoque ſenior interemti agnatus homicidam capitis damnatum percutiebat gladio. MVLLER *Annal. Sax.* A. 1470.

*** Bacuhum, quo regimen & iurisdictio denotatur, antiquitus fregerunt germani, ut denotarent, iudicium finitum eſſe. KRESS ad C. C. art. 95. §. 1. Errat itaque CLASEN ad c. a. ſtatuens, fractionem baculi ſignificare ſententiam capitalem retractari non poſſe. V. BECK d. *de ſolemni fractionis baculi ritu in exequenda ſupplicii extremi ſententia* §. 31.

**** Cui ritui anſam dedit feritas plebis, carnificem, qui munere ſuo minus recte functus erat, olim ſine mora opprimentis. KRESS ad C. C. art. 97. I. *P. Bad.* VII, 75.

§. CCCXII.

§. CCCXII.

In loco supplicii, eoque ordinario *, (1) carnifex sententiam iudice præsente dat executioni **. Itaque (a) reum, qui rupto laqueo uiuus in terram cecidit, iterum suspendit *y*), (b) gladio uulneratum secunda uice percutit, ut capite illum truncet, ac (c) culeo insutum, ubi ex undis uiuus extractus est, iterum immergit aquis *z*); (2) quærit ex iudice: *hab ich recht gerichtet a*)? & denique (3) adstantem rogat populum, ut necati malo sapiat. Executio sententiæ.

* Tamen metus seditionis, dignitas ad mortem condemnati, & alia in causa esse possunt, cur sententiæ capitalis executio in priuato peragatur loco.

** Quandoque pro reo ad mortem condemnato intercedunt meretrices, aut nequeunt executionem differre, nedum sistere. (lib. I. §. LXXXIV. **).

§. CCCXIII.

Vt unius pœna possit esse metus multorum *b*), rigor pœnæ post fata extenditur in delictis atrocissimis, nefandis & enormibus. Sic *ad furcam*, quæ extra urbem conspicitur, *acti*, itidem *rotæ illigati*, ibi manent insepulti. Sic partes, in quas Cadauer mox insepultum relinquitur,

y) BARTH *diss.* 48. VII, 74.
z) STRVV *obs. crim.* VI, 6. p. 27. *I. P. Bad.*
a) C. C. art. 98.
b) gl. *Weichb.* art. 36.

quas proditorum corpora sunt *dissecata*, in quatuor uiis celebrioribus conspiciendæ suspenduntur *c*).

§. CCCXIV.

mox sepelitur, Cadauer puniti olim ab illius aduocato petitum, & a iudice concessum, honesto *sepeliebatur* modo *d*). Hodie uero non nisi principe permittente potest (1) cadauer e rota aut patibulo per carnificem deponi, & sepeliri, multo minus (2) ab agnatis aliter, quam princeps concessit, terræ demandari.

§. CCCXV.

mox anatomicis traditur. Sic quoque cadauer non nisi ex principis *e*) consensu ad *anatomiam*, publice in Academia aliqua instituendam, conceditur. Hic consensus aut *specialis* & ad hoc uel illud cadauer directus est, aut *generalis*, ut in Saxonia Elect. *f*), Ducatu Altenburgico *g*), Ducatu Magdeburgensi & Principatu Halberstadiensi *h*).

§. CCCXVI.

Officium iudicis & Denique hic notes uelim, quod *iudicis* sit, CAVERE (1) ut executionem pœnæ capita-

c) KVLPIS d. *de iure circa cadauera punitorum* c. 2.

d) Auctor des Richtsteigs c. 35.

e) CARPZOV *pr. cr.* qu. 137. nr. 72. seq.

f) *Rescr.* de A. 1662.

g) *Rescr.* de A. 1674. ap. KAYSERVM c. l. p. m. 791.

h) *Priuil. Acad. Halensis* art. 9.

pitalis sine iusta causa differat (§. CCCVII.), (2) ut sententiam capitalem reo denuntiet per uirum truculentum, (3) ut mittat uiros religiosos, qui condemnatum uel nequeunt uel nolunt ad uitam æternam ducere (§. CCXCIII.), (4) ut prius constituat iudicium solemne, quam certus est de confessionis ratificatione sequenda *i*), (5) ut, ubi carnifex munere suo male functus est, utatur uerbis: Du hast gethan, was Urthel und Recht mit sich bracht. Dicendum enim est: du hast das Urthel exequiret, aber nicht gerichtet, uel: du hättest es wohl besser machen mögen *k*).

§ CCCXVII.

Actuarii est, annotare (1) *modum* & *tempus*, quo, atque (2) *solemnitates*, sub quibus summum iudicium criminale constitutum, & post rei condemnationem finitum est; (3) modum, quo, & (4) personas, quibus præsentibus, sententia capitalis *executioni* data est; (5) quid cum *cadauere* actum sit. actuarii.

§ CCCXVIII.

Reus criminis capitalis confessus & conuictus, immo ad mortem condemnatus, si ante supplicium moriatur, uel in cadauere pœnam sustinet (lib. I. §. LXXXII, 3.) uel Processus contra mortuos instituendus.

i) HEIL *iud. & def.* c. VI. §. 64. seq.

k) IDEM c. l. §. 66. pag. 464.

uel saltem asinino more sepelitur. Qui uero post mortem demum accusatur criminis, illius cadauer sepelitur, saluo tamen processu *l*), ad damnandam memoriam instituendo. Quo instituto, iudicis est, causam plene cognoscere, & mortuo defensorem constituere necessarium *m*), uoluntario deficiente.

TIT. XXVI.

DE

PROCESSV CRIMINALI CONTRA ABSENTES INSTITVENDO.

§. CCCXIX.

Quia hactenus de processu criminali, contra præsentes instituendo, diximus: non possumus non & illa notare, quæ obseruari iubent leges moresque, dum reus absens est. Agamus itaque de *processu contra absentes* in genere, & speciatim de *processu bannitorio*, quem iura statuunt Saxonica.

§. CCCXX.

Sequela præfectoria.

Vbi reus delicti, quod uel capitalis uel corporis adflictiua pœna manet, fugam capessit, iudex criminalis eum die fasto & nefasto potest, immo debet, *persequi*. Non

l) HOENN *de cadaueribus puniendorum* c. 4. §. 6.

m) GVTIERREZ lib. II. qu. 3. n. 21.

Non tamen potest illum in alieno territorio capere, nisi (a) hoc speciatim permittat *lex*, *pactum*, *observantia* uel *privilegium n*), aut (b) fugiat caterua *violatorum pacis publicæ o*). Hos sequela* præfectoria in aliud territorium persequi licet, si fiat illud (α) in continenti *p*), (β) in campis & agris, & (γ) tantum usque ad occursum gentis, in cuius territorium se receperunt facinorosi *q*).

* Quo casu pulsantur campanæ *R. I.* 1522. tit. 27. & 1548. §. 20. & 1559. §. 23. seq. uel explodunter bombardæ, ut ciues concurrant, atque persequantur fugitiuos.

§. CCCXXI.

Vt plurimum reos, qui fugæ se dederunt, iudex persequitur, (II.) dum iudicem, in cuius banno degunt, requirit* *de iis incarcerandis*, &, prout mores ferunt, *remittendis*.

Requisitio iudicis extranei de reo fugitiuo incarcerando specialis &

* Iudex in literis requisitorialibus debet (1) demonstrare, sibi competere iurisdictionem in reum, (2) qui nominatur, aut describitur, (3) quique fugit in bannum iudicis requisiti; (4) addere petitum de illo incarcerando & remitten-

n) MVLLERI d. *de iure facinorosos sequela præfectoria persequendi* c. 2. §. 12.

o) *R. I* de A. 1555. §. 36. 37.

p) *Ref. Frf.* 1442. §. 5.

Handhabung des Landfriedens 1495 tit. vom Nacheilen zu frischer That. WILDVOGELII d. *de persecut. delinqu.* c. V. th. 3.

q) *I. P. S.* II, 71.

Landesbibliothek Oldenburg

do; (5) promittere reuersales literas, (6) expensarum refusionem, (7) sportularum præstationem, ac denique (8) officia mutua.

§. CCCXXII.

per literas arrestatorias facta.

Quando ignoratur locus, quo reus latitat, iudex illum (II.) literis, quæ *arrestatoriæ* dicuntur Steck-Briefe *, ubique persequitur. Quæ tunc demum rite conditæ, ubi (1) loquuntur *delictum*, quod, & (2) locum, quo illud commissum est; (3) illius *auctorem fuga elapsum* nominant, atque (4) a forma externa, cum primis faciei, nasi, capillorum &c. nec non ætate, loquela & uestibus describunt; (5) continent (a) *petitum* ad omnes & singulos iudices, quorum oculis subiiciuntur **, directum, ut reum nominatum & descriptum carceri includere, custodire & remittere uelit, qui illum in suo banno deprehensurus est, (b) *nomen & sigillum* iudicis persequentis, atque (c) *diem*, quo datæ sunt *r*).

* Has iam olim fuisse cognitas patet ex MARCVLFI app. c. 19.

** Hi, ubi sibi notarunt nomen & descriptionem rei uel personæ suspectæ, literis arrestatoriis subscribunt tempus insinuationis.

§. CCCXXIII.

Capti remissio.

Quia uero forum deprehensionis non minus

r) Eckhold d. *de literis incarcerat. parentibus* c. 2. §. 18.

minus competens est, quam forum delicti (§. LIII.): sequitur (1) ut remissio, quæ alicubi dicitur der Schub *s*), *urbanitatis t*) sit, nisi lex *u*), consuetudo, pactum *x*), præscriptio *y*), aut illius, qui iudici requirenti & requisito imperat, autoritas *z*)* uelit aliud. Lis iam mota *a*), & confrontatio instituenda *b*) uix sunt iustæ causæ, cur necessario reus remittendus sit; (2) ut iudex requirens requisito & iam remittenti *reuersales* exhibere debeat, quibus fatetur **: daß dergleichen Stell- und Lieferung aus bloſſen guten Willen und Bittweiſe, keinesweges aber vermöge einiger Gerecht- oder Schuldigkeit geſchehen, er auch in dergleichen Fällen hinwiederum willfahren wolle *c*); (3) ut remissio fiat *sumtibus*

s) FROELICH *comment.* über P. H. G. O. l, 4.

t) MYLII d. *de remiss. facinoros.* c. 3. §. 2. RICHTER *decis.* 15.

u) MAVRITIVS *Opusc.* p. 1021. f. MYLIVS c. l. §. 10.

x) GAERTNER d. *de eo, quod iustum est circa exhibit. reorum.* §. 10.

y) HARPPRECHT *cons. Tub.* 49. nr. 9. seq. ENGELBRECHT *de seruitut. iur. publ.* sect. 2. m. 2. §. 11.

z) *Ord. Prou. Sax.* de A. 1555. tit. das man die Ubelthäter ſo in den Aemtern verbrechen ꝛc. *Res. Grau.* de A. 1661. §. 45. LEYSER *de reis absent. requirendis* nr. 11. seq.

a) MYLIVS c. l. §. 9.

b) STRYK *V. m. ff.* tit. de iudiciis §. 27.

c) FRITSCH tr. *de reuersal.* c. X.

tibus petentis d); (4) ut *inuitus* remitti queat *e)*.

* Hinc remissio ad forum priuilegiatum *R. I.* 1614. eiusdem territorii fieri debet (§. LII.), si uel maxime nulla præcedat requisitio. Quæ quoque causa est, cur iudex hoc casu remittens nullas reuersales literas exigere queat. GAERTNER c. d. §. 8.

** Alicubi formula literarum reuersalium determinata est per PACTVM, ut in Episc. Eystadensi & Marchion. Onoldino. V. *Recess.* zwischen Eystatt und Onolzbach. vom Jahr 1736. p. 12. aut LEGEM, ut in Lusatia superiori. V. *Corp. I. Lus. sup.* p. 276.

§. CCCXXIV.

exhibitio & Reus remittendus ad *confinia* manu plerumque armata ducitur, ubi requirenti una cum rebus apud eum inuentis, & actis illius causa conscriptis exhibetur.

§. CCCXXV.

transportatio per territorium alienum. Quumque nemini iurisdictionem in alieno territorio exercere liceat: facile est ad intelligendum, cur iudex, qui reum fugitiuum in alieno territorio persecutus est & remissum tulit, debeat iudices, per quorum banna ille ducendus est, (1) rogare ducendi facultatem, atque (2) hac impetrata, iis tradere reuersales, & (3) restituere

d) RICHTER c. *decis.* *e)* HORN class. XV. R. 75.

stituere sumtus, si quos illis reum ducendo fecerit *f*).

§. CCCXXVI.

Iudex eodem sæpe tempore, quo literas arrestatorias circummittit, fugientis bona annotat *g*), annotata custodit*, atque alienat ea, quæ seruando seruari nequeunt *h*). Ex alienatis uxori liberisque alimentà *i*), atque iudici sumtus ad annotationem, causæ cognitionem & rei persecutionem necessarii præstantur *k*). Bonorum fugitiui annotatio.

* Si uerò fugientis consanguinei adnotata bona administrare uelint, admittendi sunt, ubi ea conseruanda, nec fugitiuo ante litem finitam danda, cauerunt satis superque, C. C. art. 206. §. 3. KRESS ad c. art. * 1.

§. CCCXXVII.

Reo deprehenso, processus inquisitorius, quem supra delineauimus (Tit. IX. seq.), legitime instituitur. Quumque idem iuris sit, ubi reus adhuc latitans se sistit iudicio, postquam *saluum* impetrauit *conductum*, de hoc quædam adducenda erunt. Reo deprehenso quid fiat?

TIT. XXVII.

DE

SALVO CONDVCTV.

§. CCCXXVIII.

Iudex reo, quem neque ipse (§. CCCXX.), Saluus conductus, qui ne-

f) MYLIVS c. d. c. 4.
g) C. C. art. 206. §. 1.
h) Ib. §. 2.
i) Ib. §. 4.
k) KRESS ad art. 206.

Landesbibliothek Oldenburg

neque per requisitos iudices (§. CCCXXI. seq.) carceri potuit includere, dare solet *l*) *saluum conductum*, seu scriptam, eamque publico sigillo firmatam fidem de eo saluo conducendo, nec carceri includendo, si se iudicio criminali stiterit, citetur quo uelit tempore.

§. CCCXXIX.

in generalem & specialem dispescitur,

In *generalem* & *specialem* dispescitur, prout iudex securitatem a carcere ad iuridicos dies restrinxit, aut ad quosuis dies sententiæ criminali antecedentes extendit.

§. CCCXXX.

Vnde hæc deriuo axiomata:

I. Saluus conductus datur cuilibet facinoroso, qui incarcerari nequit,

II. si cauerit de iudicio sisti.

III. S. C. tribuit securitatem ei, qui carcerem metuit ob crimen, cuius est suspectus iudici.

IV. Tribuit temporariam tantum securitatem.

V. Cessat, ubi conductus fidem, quam dedit, temerat.

§. CCCXXXI.

facinoroso latitanti;

Ex primo axiomate (§. pr.) discimus (1) cuiuslibet sceleris *m*) architecto, huius-

l) C. C. C. art. 76. 156.

m) Gläser d. *de saluo cond.* §. 81.

iusque socio, qui fugitiuus est, nec potest detegi, si uel maxime crimen sub conditione confessus sit *n*), neutiquam uero (2) ei, qui in uinculis est *o*), dari saluum conductum; (3) adesse causam, cur pronuntient ICti: daß dem flüchtigen N. zuförderst nachzutrachten, und sich dessen Person zu versichern, ihn sofort ꝛc. Wofern aber nach allen angewenden Fleiß selbiger persönlich nicht zu erlangen seyn solte, ist ihm das gebetene sichere Geleit ꝛc.

§. CCCXXXII.

Ad secundum (§. CCCXXX, 2.) notes, ubi cauit de iudicio sisti.

(1) *reum* (a) ad pecuniæ summam, ex sua ipsius conditione, nec non delicti & indiciorum qualitate determinandam *p*), fideiussoribus* aut pignoribus datis, uel, quod tamen fit rarissime, præstito iureiurando *q*) cauere, &, (b) ubi citatus est, comparere, aut saltem contumaciam purgare debere, ni uelit cautionem perdere, atque facere, (c) ut conueniantur fideiussores, qui iudici locum significare nequeunt, ex quo facile possit retrahi; (2) *fideiussores* liberari ex illo die, quo reus includitur carceri, nisi cauerint iudica-

n) Wesser d. *de saluo cond.* c. 3. nr. 4.

o) BERGER *E. I. C.* suppl. p. II. obs. 179.

p) HEIL. *iud. & defens.* c. 2. §. 19.

q) MEVIUS *p.* IV. *dec.* 4.

Landesbibliothek Oldenburg

tum ſolui *r*); (3) cautione nondum præſtita, uel ceſſante, uix locum eſſe ſaluo conductui.

* Cauent uel facto iudiciali baculo, uel tradito obligationis inſtrumento. V. KAYSER *pr. crim.* p. II. p. m. 173. ſeq.

§. CCCXXXIII.

præſtat ſecuritatem

Tertium (§. CCCXXX, 3.) nos docet axioma (1) reum ſecure ad iudicium ire & inde recedere poſſe *s*); (2) non niſi iudicis criminalis illiusque competentis (§. XLIV. ſeq.) *t*) eſſe, ſaluum conductum alicui concedere; (3) iuris eſſe, ut conceſſus ſeruetur *u*). Itaque tantum abeſt, ut iudex reum conductum, præuia uerborum in formula *S. C.* adhibitorum captatione, carceri includere *x*), aut alia iniuria adficere poſſit, ut potius illum contra cuiusuis iniuriam defendere, & literas incarcerationis patentes ad extraneos miſſas reuocare * debeat. Quæ tamen reuocatio non impedit, quo minus iudex extraneus reum deprehendere & inquiſitioni ſubiicere poſſit *y*).

* Con-

r) BRVCKNER d. *de ſalu. cond.* th. 31.
s) MEVIVS ad *I. Lub.* I, 1, 11. nr. 116.
t) TREVTLER *Vol.* 1. *diſp.* V. *th.* 6. lit. d.
u) LYNCKER *R.* 185. nr. 51.
x) LEYSER d. *de ſaluo conductu* nr. 10. ſeq.
y) CARPZOV *pr. crim.* qu. 112. nr. 55.

Landesbibliothek Oldenburg

* Concesso saluo conductu literas arrestatorias revocari adfirmant alii, alii negant. GRANZ *def. inq.* c. V. m. 1. s. 1. n. 25. seq. HEIL *iud. & def.* c. II. §. 15. Vnde satius est, ut formulæ salui conductus hæc inserantur verba: Gestalt wir männiglich, dem hiebevor unsere wider dessen Person ausgeschickte Steck-Briefe zukommen sind, ihn in der Zeit frey und ungehindert zu- und abreisen zu lassen, dienstlich hiermit ersuchet haben wollen.

§. CCCXXXIV.

Ex eodem (§. CCCXXX, 3.) intelligere potes (4) saluum conductum uix extendendum esse ad crimina, de quibus non loquitur, siue hæc tempore, quo ille concessus est, ignota siue cognita fuerint iudici conducenti. Hinc qui saluum conducere promisit Titium qua furem, eum qua homicidam carceri potest includere z).

§. CCCXXXV.

Saluus conductus securitatem ad tempus tantum tribuit (§. CCCXXX, 4.), & quidem uel *certum*, quod currit de momento in momentum, uel *incertum* a), utsi scriptum fuerit: bis zu Austrag der Sachen, bis etwas Peinliches erkannt worden. Vnde in *temporarium* & *perpetuum* iure non diuiditur b). Notes præterea quod temporariam.

z) Diss. Weser c. d. c. VII. nr. 6.

a) GLAESERVS c. d. §. 106. 108.

b) Windheim d. *de iure salui conductus* c. 2. nr. 52.

Landesbibliothek Oldenburg

quod saluus cesset conductus, quisquis sit, statim atque sententia criminalis lata* est *c*).

* Lapsus decendii non requiritur, nisi salui conductus formulæ hæc inserta fuerit clausula: und er solches abzulehnen nicht vermag. BRVNNEMANN *proc. inq.* c. VIII. m. 6. nr. 22.

§. CCCXXXVI.

Fides data a facinoroso seruanda est.

Ex quinto axiomate (§. CCCXXX, 5.) intelligere potes, eum, qui saluo conductu munitus est, includi posse carceri, (a) ubi de nouo deliquit, aut (b) iudicio se stitit, sed factum uel plane non uel in scripto tantum enarrare uoluit *d*), itidem (c) ubi determinatæ securitatis concessioni uix stetit. Sic saluo conductu generatim munitus (§. CCCXXIX.), si extra diem iuridicum deprehendatur in banno conducentis, mancipari potest carceri.

§. CCCXXXVII.

Quid sit defensoris, ubi S. C. impetrandus, aut

Defensor, ubi (1) principi uel iudici criminali retulit, absentem (a) conqueri de modo, quo iudex adhuc contra eum processit, (b) paratum esse ad innocentiam suam deducendam, dummodo iudicio a carcere tutus interesse possit, (c) sibi in mandatis dedisse, petere saluum conductum, atque hanc illamue cautionem

c) Gläser c. d. §. 115. ZANGER *de except.* p. II. c. 4. nr. 14.

d) ID. c. d §. 100. seq. FARINACIVS *pr. cr.* q. 29. nr. 59. 65.

nem offerre, (2) decenter petat saluum conductum, eumque (3) specialem. Curet præterea (4) ut impetret S. C. qui ad crimen denunciatum & denuntianda extenditur, (5) cuiusque formula scripta & sigillo publico munita est, nec (6) uerba captiosa & dubia *e*), sed (7) expressam literarum incarcerationis reuocationem continet (§. CCCXXXIII.*). Porro CAVEAT, (8) ut prodat locum, ubi latitat reus (§. CCCXXXI, 3.), aut (9) hunc sistat iudici ad præstandam cautionem iuratoriam, uel aliud quid faciendum *f*), ubi legitimam salui conductus formulam nondum impetrauit*; (10) ne ab illo quoque principe saluum conductum impetret, per cuius territorium reo ad iudicium tendenti eundum est *g*).

* Vix enim usu obtinet parœmia: die Citation trägt das sichere Geleit auf den Rücken nach sich. BRVNNEMANN *pr. inquis.* c. VIII. m. 6. n. 16. ROMANI d. *de saluo conduct.* §. 16.

§. CCCXXXVIII.

Salui conductus formula a iudice, uel, quod tutius est *h*), a principe impetrata, defensoris est (11) iniungere reo, ut ne (a) eam

iam impetratus est.

e) CARPZOV c. qu. nr. 58.

f) GLAESERVS c. d. §. 86.

g) OLDEKOP *tit.* 3. *obs.* 28. nr. 7.

h) KAYSER *pr. cr.* p. II. §. 69. OLDEKOP *obs. crim.* III, 28.

(a) eam originalem relinquat iudici * uel alii, aut (b) delinquat denuo (§. CCCXXXVI.), aut (c) generali tantum saluo conductu munitus alio quam iuridico die commoretur in conducentis principis territorio, iudicisue banno, aut (d) se sistat iudici tempore, quo publicanda est sententia (§. CCCXXXV.). Satius est, ut in termino publicandæ sententiæ compareat defensor, sententiam publicatam habens, atque, si ea quid mali contineat, ad ulteriorem defensionem prouocans.

* Huic tamen salui conductus formulam a principe acceptam ad recognoscendum & describendum producere debet.

TIT. XXIIX.

DE CITATIONE EDICTALI.

§. CCCXXXIX.

Subsidiaria est

Per *edictum* citatur reus, qui nullo modo ex fuga reduci potuit, neutiquam uero ille, de cuius constat domicilio, si uel maxime iudex domicilii a iudice delicti requisitus, illum captiuum ducere, & remittere, uel ob ius de non euocando, quo gaudet *i*), uel ex alia causa noluerit. (§. CCCXXIII.) *k*).

§. CCCXL.

i) LEYSER *sp.* 80. *m.* 7. 8.

d. *de foris concurrentibus delinquentium* c. 2.

k) WILLENBERG §. 29.

Landesbibliothek Oldenburg

§ CCCXL.

Citatio edictalis ita debet conscribi, ut (1) loquatur speciem criminis commissi, (2) testetur, iudicem citantem ignorare locum, quo degat reus, (3) ponat triplicem terminum, addita (4) peremtoria clausula, & (5) concessione salui conductus generalis. citatio edictalis.

§. CCCXLI.

Sic concepta citatio ubi in trium diuersorum principum territoriis legitime ad-& re-fixa fuit, citatus, qui in termino comparere noluit *l*), habetur & declaratur contumax. Reo non comparente

§. CCCXLII.

Quo facto, iudex acta perlustrans probe attendit: sit absens criminis conuictus uel confessus, nec ne? *Illo* casu fertur sententia, quæ ubi infamiæ, relegationis uel pecuniariam pœnam irrogat, ueræ, sin corporalem aut capitalem, imaginariæ datur executioni. Illud tamen adhuc notes uelim, quod executioni in effigie tunc demum locus dari soleat, ubi crimen, cuius confessus aut conuictus est latitans, annumeratur atrocissimis *m*). uel condemnationi locus est.

§. CCCXLIII.

Sin suspectus delicti capitalis, de cuius cor- uel proscriptioni.

l) SCHOEPFF *resol. Tubing.* 183.

m) STRVVII & WICHTII d. *de executione in effigie.*

corpore satis & legitime constat *n*), neque confessus sit, neque sat conuictus: tribus edictis citatus proscribitur, seu banno subiicitur, quod ueteribus erat *forbannire*, verbannen *o*).

TIT. XXIX.

DE PROCESSV PROSCRIPTIONIS

speciatim

BANNI SAXONICI.

§. CCCXLIV.

Proscriptio uel imperialis

Proscriptio uel *imperialis*, uel *prouincialis* esse dicitur. *Illa* pacis publicæ uiolatoribus* in uniuerso imperio, *hæc* aliis criminosis in territorio uel iurisdictione quadam particulari ius secure commorandi ** adimit *p*); *illa* cum uitæ periculo antiquitus coniuncta fuit *q*), *hanc* uero passus capi tantum a quolibet, & iudici exhiberi, potuit.

* Contumacium in causis ciuilibus proscriptio, ui cuius in banniti bona immittitur, &, hoc postea comparente contumaciamque purgante, fructus inte-

n) *I. P. S.* I, 67, seq. *Sueu.* c. 91. §. 1. 2. CARPZOV q. 140. n. 49. MEIERI d. *de iudicio bannitorio* §. 10 seq.

o) *L. Ripuar.* 87. *Longob.* I, 25, 62. seq. *Capit.* III, 49. seq.

p) *I. P. S.* I. 71. ibique *Gl*

q) Ordn. des Kampf-Ger. am Land-Gericht zu Francken §. 13. ZOBEL ad *I. P. S.* III, 34.

interim perceptos lucratur actor, *Ord. Cam.* p. III. tit. 43. §. 1. 2. 3. tit. 46. §. 2. tit. 48. §. 5. seq. hodie penitus sublata est. *R. I.* 1654. §. 6.

** Olim eum, qui proscripto receptum dederat dolo malo, mulctabant Saxones *I. P. S.* III, 23. Sueui uero eadem pœna prosequebantur, quæ proscripto erat subeunda. *Spec. Suec.* cap. 150.

§. CCCXLV.

Hodie proscriptio prouincialis, quod ad modum procedendi, proscribendi, & legitimas proscriptionis causas, admodum uariat. Nam (1) alibi *simplex* tantum siue inferior, alibi & *superior* obtinet usu; (2) alibi cuiusuis delicti capitalis, alibi manualis tantum cædis *r*) reus, ubi fugitiuus est, nec ad tria edicta comparet, proscribitur. Omnium maxime differunt solemnia uerba, quæ hinc & inde tempore iudicii criminalis des Noth-peinl. oder Achts-Gerichts pronunciari solent. Id quod cognoscet collaturus die Mühlhäusische Process Ordnung *s*), STRYKIVM *t*), HEIL *u*), KAYSERVM *x*) aliosque. Iam uideamus processum bannitorium, qui uiget in Saxonia. uel prouincialis est.

§. CCCXLVI.

r) STRYK d. *de proclamat. & banno homicidæ* c. 3 MEIERI d. *de iudicio bannitorio* §. 18.

s) pag. 97.

t) c. d. c. IV. nr. 31. seq.

u) *iud & def.* c. VII. §. 20.

x) Anweis. zum Achts-*Proc.* §. 20.

§. CCCXLVI.

In Saxonia ubi libellus oblatus est,

Vbi accusator, qui modo uoluntarius est, modo a iudice constitutus, suum obtulit libellum, ponitur *terminus*, uel saxonicus uel duarum tantum aut trium horarum, prout delictum pernoctatum est, nec ne. Plerumque tamen pernoctantur crimina. Vix enim intra spatium XXIV. h. (a) delicti corpus, & (b) auctor inuestigari (§. CCCXLIII.), (c) libellus accusatorius concipi, & (d) iudici exhiberi, atque (e) ab hoc iudicium criminale constitui potest *y*).

§. CCCXLVII.

citatur accusatus.

In termino, quem iudex pro re nata statuit (§. pr.), ut compareat & ad libellum accusatorium respondeat accusatus, citatur in sua domo uel loco delicti, ubi delictum *nondum pernoctatum* est, sin *pernoctatum*, edictaliter * *z*).

* Cuius citationis singularia hæc sunt: (1) quod triplicem terminum non simul ponat, ac (2) mentionem facere debeat processus bannitorii uel instituti uel instituendi.

§. CCCXLVIII.

Constituto iudicio criminali,

Die termini iudex cum scabinis & actuario sub dio, uel alio loco huic actui antiquitus destinato, considet, atque iudicium criminale, idque solemne, das Noth-

y) HEIL c. l. §. 7. seq. *z*) Kayser c. l. §. 15. 17.

Nothpeinliche Halß-Gericht constituit, constitutumque per præconem publicat *a*).

§. CCCXLIX.

Quo facto prodit accusator, atque (1) a iudice impetrata uenia, (2) cognitoque modo, quo accusare debeat, (3) hoc seruato repetit libellum, (4) citatum prouocat ad respondendum, (5) iudicemque rogat, uelit hoc iudicium prius non tollere, quam causa plene discussa. Hoc petito iudex annuit, & iudicium criminale sancitum esse iubet *b*) ad executionem usque sententiæ definitiuæ. ubi prouocauit accusator,

§. CCCL.

Accusatus uel comparet uel non comparet. Illo casu *uel* ipse se sistit iudici, & carceri includitur, *uel* comparet per procuratorem, qui laudata & demonstrata absentiæ causa saluum conductum impetret. Compareat autem quo uelit modo, processus bannitorius degenerat in processum inquisitorium accusatoriumue *c*). accusatus uel comparet

§. CCCLI.

Quod si uero accusatus, cui citatio rite concepta legitime insinuata est, in termino non compareat, illius accusatur *Engau Ius Crimin.* Hh con- uel non comparet, & ad legit. imped. condemnatur.

a) Kayser c. l. §. 20. §. 29. 36. HEIL c. l. §. 13. LVDOVICI *pr. crim.* c. 3.

b) ID. c. l. §. 31.

c) HEIL c. l. §. 15.

Landesbibliothek Oldenburg

contumacia. Quo facto ICti extranei, ad quos mittuntur acta, pronuntiare solent: daß Ankl. Angekl. wegen seines Ungehorsamlichen Aussenbleiben bis auf Ehehaften in die Acht zu erklären, erstanden und erlanget *d*),

§. CCCLII.

Ad huius sententiæ publicationem, quæ in illo loco fieri debet, quo sancitum est criminale iudicium (§. CCCXLVIII. seq.), accusatus iterum citatur edicto aliter. Compareat nec ne, publicatur sententia.

§. CCCLIII.

In contumacia perseuerans in bannum inferius &

Quæ ubi uires rei iudicatæ nacta est, ad instantiam accusatoris nouus terminus ponitur, ad quem per tria edicta citatur accusatus, ut doceat impedimenta legitima, uel iustas causas, cur in primo termino non comparuerit. Iterum non comparentis contumacia ubi accusatur, fertur sententia: daß Ankl. Angekl. wegen dessen beharrlichen Ungehorsams bis auf die Acht erstanden und erlanget; Derowegen er darein billig erkläret, aus den Frieden in den Unfrieden gesetzt, und männiglich, so dasiger Iurisdiction und Bothmäßigkeit unterworfen, mit ihm Gemeinschaft zu haben, verbothen, auch sein Leib in dasigen Gerichten iedermann erlaubet wird *e*). In cuius sententiæ publicatione idem obseruatur, quod

d) HEIL c. l. §. 13. Kayser c. l. §. 34. seq. *e*) Kayser c. l. §. 44. HEIL c. l. §. 15.

quod §. pr. diximus. Proscriptionis seu *banni inferioris* formula *f*) (1) per annum, (2) iisdem in locis adfigitur, quibus antea adfixæ fuerunt citationes edictales.

§. CCCLIV.

Vbi annus, quem a die promulgati banni inferioris cum additamento Saxonico computant, præterlapsus est, nec contumaciam purgauit accusatus, eodem modo, quo banno inferiori subiectus est (§. CCCLI. seq.), incidit in superius, quod rite & quidem per tria edicta publice significatur. post annum in superius incidit.

§. CCCLV.

Banno inferiori constrictus habetur confessus & conuictus *g*), (2) a quolibet in iurisdictionali districtu capi & iudicio sisti, a nemine uero, ne quidem a iudice, occidi potest. Illius denique bona, si nondum annotata, iudex annotare potest. Effectus banni inferioris &

§. CCCLVI.

Bannum superius facit, ut (1) contumax priuetur fama & existimatione, nec non (2) omnibus ciuitatis iuribus, speciatim (3) pace. Hinc (a) bannitus dicitur fieri Echt-Recht- und Frede-Loß *h*), & (b) a quolibet in prouincia capi ac iudicio sisti potest. superioris.

f) Kayser c. l. §. 46.
g) C. C. art. 155.
h) *I. P. S.* I, 38. MEIER c. d. §. 20. seq.

Landesbibliothek Oldenburg

potest. Sic quoque (5) illius bona annotata (§. pr.) fisco cedunt irreuocabiliter *i*).

TIT. XXX.

DE IVDICIIS MILITVM CRIMINALIBVS

speciatim

Vom Malefitz-Stand- und Spieß-Recht.

§. CCCLVII.

Processus criminalis in causis militum

Vbi crimen militare commissum esse dicitur, auditor adstantibus duobus officialibus, in illius corpus & auctorem inquirit, atque ea attendit omnia, quæ supra in processu inquisitorio obseruanda diximus (§. LXXII. seq.). Speciatim criminis reum aut suspectum, ubi absens est, uel literis arrestatoriis persequitur (§. CCCXXII.), uel citat edictaliter (§. CCCXLVII.*). Citantur autem equites per *tubas*, pedites per *tympana*, quibus accedit uox *præconis k*). Vbi in termino non comparet reus, quibusdam in casibus (a) declaratur infamis, man schreitet zur ehrlosen Ausrufung des Henckers *l*), atque (b) illius bona annotantur.

§. CCCLVIII.

i) Kayser c. l. §. 78. *lit. prudent.* IV, 12, 13, nr. 173.

l) ID. c. l. th. 14.

k) BEIER *iuris mi-*

§. CCCLVIII.

Inquisitio contra præsentem mota ubi ab auditore, adstantibus duobus adsessoribus ad finem perducta est, iudicium criminale solemniter* constituitur, cui præesse solet Colonellus uel illius locum tenens, der Obrist-Lieutenant. Auditor assessores, quorum numerus minimum duodenarius esse debet, iureiurando obstringit *m*), atque constituit sancitque iudicium, nec non sumto baculo ea, quæ sui sunt officii, tecto peragit capite. Nimirum, ex actis ubi speciem facti retulit, assessorum uota colligit, secundum maiora concipit sententiam, quam, ubi legionarius est, colonello, sin generalis, campi-marechallo confirmandam tradit. Confirmatam denique publicat, mandatque executioni *n*). quomodo instituatur?

* Solemnitates, quæ olim longi erant ordinis, LVDOVICI Einleit. zum Kr. *Proc.* c. V. § 8. 18. BVRGERS *cent.* 2. *obs.* 97. seq. hodie raræ sunt admodum. LVDOVICI c. l. §. 17. 20. BEIER c. l. th. 30. DOELFFER *processs. iuris militar. informatiuo* c. 19.

§. CCCLIX.

Ab hoc iudicio ordinario, quod audit das Malefitz-Recht, differt *iudicium statarium*, das Stand Recht, cui locus est, quoties Iudicium statarium.

m) LVDOVICI SCHROETER *de auditoribus.*

Einleitung zum Kriegs-*Proceſſ.* c. V. §. 13. seq.

n) BEIER c. l. th. 30.

Landesbibliothek Oldenburg

ties miles deprehensus est *o*) in flagranti crimine militari, cuius pœnam lex clare determinat. In eo causa summarie, stante pede *p*), remotis omnibus exceptionibus dilatoriis, & reiectis aduocatis *q*), cognoscitur ac deciditur. Vt sic reus ultimo statim adficiatur supplicio *r*). Solemnitates in hoc processu olim obseruari solitas tradit LVDOVICI *s*).

§. CCCLX.

Iud. hastatum.

Alterum iudicium extraordinarium est *hastatum*, das Spieß-Recht, cui nomen est a modo exequendi sententiam criminalem. Hoc iudicium, quod describit SCHOTTEL *t*), iamdudum in desuetudinem abiit *u*).

TIT. XXXI.

DE MODIS, QVIBVS PROCESSVS CRIMINALIS IMPEDITVR AVT TOLLITVR

speciatim

DE

o) DANCKO Entwurf des Kriegs-R. p. III. c. 7. §. 2.

p) BEHAIMB *mil. delinqu.* obs. 76. DOELFFER c. l. c. 22. BVRGER c. l. c. 2. obs. 97.

q) BECK d. *de iudicio stratario* §. 21.

r) ID. c. d. §. 29.

s) c. l. c. VII. §. 4. seq.

t) tr. *de singular. in G. iuribus* c. 27.

u) LVDOVICI c. l. c. 7. §. 8.

DE PRAESCRIPTIONE CRIMINVM.

§. CCCLXI.

Criminalem persecutionem instituendam impedit *præscriptio*, institutam uero sistit *abolitio*. Neutra ciuili obest iudicio. Vnde, hac uel illa non obstante, (a) stuprata uel ad dotandum uel ad ducendum, itidem ad alimenta infanti præbenda, porro (b) coniux innocens ad diuortium, (c) illiusque heredes ad priuationem lucri statutarii agere possunt *x*). Præscriptio criminis

§. CCCLXII.

Præscriptio * *criminis* adesse dicitur, quando criminosus per XX. annos, a die quo deliquit computandos, in ius criminale uocatus non est.

* Cuius introducendæ causa fuit præsumtio uitæ emendatæ, siue finis pœnæ iam obtenti. V. meine Betrachtung von der Verjährung in Peinl. Fällen §. 8. ***.

§. CCCLXIII.

Vnde hæc deriuo axiomata:

I. Iudicium criminale, si quod instituendum, impedit præscriptio.

II. Ea adest, statim atque XX. anni

III. sine ulla interpellatione præterlapsi sunt.

x) Juriſt. Betr. von der Verjäh. der Laſter §. 45 - 47.

IV. Currere incipit ab illo die, quo crimen finitum est.

§. CCCLXIV.

impedit iudicium criminale,

Fallor, aut ex primo (§. pr. 1.) sequitur (1) ut praescriptio criminis non tollat *iudicium ciuile* (§. CCCLXI.) *y*); ast (2) iudicium criminale, ob crimen aliquod, illud etiam, quod diuina lex iussit esse capitale, instituendum, perimat *z*), nisi lex prouincialis uelit aliud *a*); (3) ut praescriptionis exceptio in quouis processu & quouis tempore opponi possit, quid? quod a iudice ex officio suppleri debeat *b*); (4) ut nemo propterea, quod reus sit criminis, de cuius praescriptione constat, possit (a) conuitiis proscindi, (b) ex collegio opificum eiici *c*), (c) poenitentia ecclesiastica, uel (d) alia poena adfici *d*).

§. CCCLXV.

ubi XX. anni

Ex secundo (§. CCCLXIII, 2.) constabit, (1) cessare praescriptionem, ubi aliquid temporis ad illam necessarii deest *e*), non uero (2) ubi iudex uel accusator crimen commissum esse ignorauit *f*). Hic & illud notes, quod 5. anni ad praescriptio-

y) Ibid. §. 24.
z) Ib. §. 28-40. Diss. KNORR d. *de praescript. crim.* sect. 3. §. 3.
a) Ib. §. 43. seq.
b) Ib. §. 17. seq.
c) Ib. §. 27.
d) Ib. §. 16. 25. sq. 48. sq.
e) Ib. §. 83.
f) Ib. §. 80. seq.

Landesbibliothek Oldenburg

scriptionem sufficiant (a) in delictis illis, quæ uindicat L. Iul. de adulteriis *g*), (b) in crimine peculatus *h*) &c.

* In Saxon. Elect. Ducatu Altenb. & Comitatu Hennebergico adulterium duplicatum XX. annis præscribitur, si paucos casus exceperis. Meine Betrachtung von der Verjährung in peinlichen Fällen §. 60. seq. In Austria homicidium & furtum simplex præscribuntur lapsu X. annorum ib. §. 65.

§. CCCLXVI.

Ad tertium (§. CCCLXIII, 3.) notes (1) sine ulla interpellatione nata accusatione *i*), uel (b) mota ciuili actione, a qua uix dependet criminale iudicium *k*); (2) præscriptione criminis se tueri uix posse illum, (a) cui post accusationem motam citatio rite concepta legitime & intra tempus præscriptioni statutum insinuata est *l*), (b) quem iudex, generali inquisitione finita, incluſit carceri, aut (c) absentem citauit edictaliter *m*); (3) interruptionem stricti iuris esse, nec ad aliud crimen, quam ob quod iudicialis interpellatio facta est, extendi debere *n*).

§. CCCLXVII.

Quartum (§. CCCLXIII, 4.) nos docet a die criminis ple-

g) Ibid. §. 51. seq.
h) Ib. §. 53.
i) Ib. §. 92.
k) Ib. §. 90.
l) Ib. §. 94. seq.
m) Ib. §. 98. seq.
n) Ib. §. 106. seq.

Landesbibliothek Oldenburg

ne peracti præterlapsi sunt.

(1) ab illo die, quo delictum consummatum, non uero quo inchoatum est, ideoque (2) non a momento mandati ad delinquendum dati, sed a tempore, quo delictum, quod quis in mandatis dedit, commissum est, præscriptionem currere *o*); (3) nullum præscriptioni locum esse, ubi crimen permanet, aut in dies iteratur. Hinc bigamia non præscribitur, usque dum coniugium dissoluatur alterum *p*).

§. CCCLXVIII.

Illud denique quin adducam nequeo, quod post interruptionem præscriptionis legitimam reus ab ultimo actu iudiciali præscriptionem iterum inchoare possit, dummodo ipse iudicium fraude sua non stiterit *q*).

TIT. XXXII.
DE ABOLITIONE.

§. CCCLXIX.

Abolitio est

II. *Abolitio* * est actus gratiæ, quo quis liberatur a persecutione criminali, ob hanc illamue causam instituta aut instituenda.

* Abolitio Romanorum legibus fundata a nostra differt impetrantium, concedentium, & modi, quo conceditur, intuitu.

§. CCCLXX.

o) Ibid. §. 70.
p) Ib. §. 71. seq.
q) Ib. §. 102. seq.

Landesbibliothek Oldenburg

§. CCCLXX.

Vnde fluunt sequentia:

I. Abolitio est actus gratiæ.

II. Tollit persecutionem criminalem.

III. Est strictissimæ interpretationis.

§. CCCLXXI.

Quia abolitio est actus gratiæ (§. pr. 1.): sequitur, (1) ut concedi queat (a) non a magistratu subalterno *r*), sed a principe, (b) tam præuia causæ cognitione, quam sine ea, (c) plena & ad certum effectum restricta, (d) gratis & interueniente pecunia; (2) ut concessa non facile reuocanda *s*). actus gratiæ,

§. CCCLXXII.

Ex secundo (§. CCCLXX, 2.) patet, abolitione (1) non iudicium ciuile (§. CCCLXI) *t*), sed (2) quemuis processum criminalem ob quoduis crimen institutum quolibet tempore sisti, proptereaque abolitione munitum (a) carceri includi, aut in eo retineri, itidem (b) deprecatione, pœnitentia publica *u*), remotione ab officio uel alio modo puniri non posse; (3) tolli omnem ex crimine uel inquisitione oriundam maculam *x*), præ- quo persecutio criminalis tollitur.

r) LYNCKER *dec.* 912.

s) BERGER *El. Iurispr. Cr.* suppl. p. II. p. 61. WILDVOGEL d. *de abolitionibus & iure tertii circa eas* §. 31.

t) GERHARD c. d. c. 2. §. 13. WILDVOGEL c. d. §. 34. seq.

u) GERHARD c. d. c. 3. §. 10. seq.

x) ID. c. l. §. 9.

Landesbibliothek Oldenburg

præsertim si famæ restitutionis mentio facta fuerit in abolitionis diplomate *y*). Quæ quoque causa est, cur abolitione donatus iniuriarum conuenire possit eum, qui delictum abolitum dolo malo resuscitat *z*).

* Acta criminalia ex iudicio plerumque remouentur, GERHARD c. d. §. 6. & quandoque ipsi reo traduntur.

§. CCCLXXIII.

Ea a suo principe concessa

Quia abolitio est ille actus gratiæ, quo sistitur persecutio criminalis (§. CCCLXX, 1. 2.): cognitu erit facile, non quemlibet principem, sed illum, a quo dependent leges & iudicia istius loci, ubi processus criminalis institutus aut adhuc instituendus est *a*), abolitionem concedere posse.

§. CCCLXXIV.

strictissimæ interpretationis est.

Ex tertio (§. CCCLXX, 3.) denique colligo, abolitionem (1) ad hunc uel illum effectum restrictam ad alios non extendendam esse, nec, (2) si uel maxime plena sit, ad futura, sed præterita delicta, & quidem ea tantum, quæ abolitionis testimonium expressis uerbis loquitur, pertinere.

§. CCCLXXV.

---

y) *Conf. Hal.* To. I. conf. 127. n. 2.

z) WILDVOGEL c. d. §. 43.

a) IDEM c. d. §. 26. GERHARD c. d. c. III. §. 2.

Landesbibliothek Oldenburg

§. CCCLXXV.

Suo modo quoque ſiſtitur criminalis cognitio III. *transactione*, læſum inter & reum inita, ubi lex crimen uindicans magis priuatum quam publicum attendit intereſſe. Cæterum neque transactionem habemus ſemper indicium ad torturam ſufficiens, neque quæſtionem: *an de crimine tranſigere liceat?* deciſuri, cum Romanis diſtinguimus inter *capitalia* & *non capitalia* crimina *b*).

III. transactio &

§. CCCLXXVI.

Quod denique IV. *morte* rei, ſi crimen perduellionis exceperis *c*), & V. *ſententia* abſolutoria ſiſtatur criminalis proceſſus, res ipſa loquitur.

IV. mors rei &c. tollunt iudicium criminale.

TIT. XXXIII.

DE EXPENSIS CRIMINALIBVS

§. CCCLXXVII.

Melioris perſpicuitatis ergo licebit nobis *expenſas criminales* hic in ſenſu ſtrictiore ſumere, atque ab *expenſis proceſſus criminalis* diſtinguere. Erunt itaque nobis ſumtus in executionem ſententiæ

Expenſæ tam criminales

b) Diſſ. GERDESIVS d. *de uſu transactionis in delictis pro redimenda uexa.* RHODIVS d. *de transact. in delictis.*

c) BRVNNEMANN *proc. inquiſ.* c. XI. nr 11.

tentiæ criminalis erogati. Eo pertinent Nachrichters-Gebühren bey der Tortur, Frohnen-Gebühren bey Hegung des Gerichts, Blutschreyers-Prediger- und andere Executions-Gebühren, Galgen-Steuer ꝛc.

§. CCCLXXVIII.

quam in processum criminalem factæ

Expensarum processus criminalis autem nomine ueniunt, quæ in causarum criminalium cognitionem & decisionem factæ sunt. In *iudiciales* & *extraiudiciales* diuiduntur. Ad *illas* pertinent: das Hebe-Geld, Besichtigung-Citation-Confrontation-Commission-Gebühren, Urthels-Gelder, Registratur- und Abschrifts-Gebühren, Fang- und Schließ-Geld ꝛc. it. quæ soluuntur iudici pro urpheda, relegatione aut clamore zetterico &c. ad *has* uero non immerito referre potes Fiscals- und Aduocaten-Gebühren, Artzt- und Barbierer-Lohn, Bothen-Lohn, Auslösung der fremd angekommenen Zeugen.

§. CCCLXXIX.

non ubique eiusdem quantitatis sunt.

Cum has tum illas quarundam prouinciarum leges determinant, sed uario modo *d*).

§. CCCLXXX.

Expensas in proc. crim. erogatas fert ille,

Vt intelligere possis, quis expensas criminales (§. CCCLXXVII.) aut criminalis

d) BEIER *de expensis execut. crimin.* c. IV. §. 5. seq. c. XIII. §. 7. & c. XIV.

lis processus (§. CCCLXXIIX) ferre teneatur, sequentes notabis regulas:

I. Expensas processus criminalis fert ille, in cuius tendunt commodum,

II. quiue earum temeraria causa potest dici.

III. Expensas criminales iudex facere debet, nisi hoc onus in alium deuoluerit pactum uel consuetudo.

§. CCCLXXXI.

in cuius commodum tendunt,

Regula prima (§. pr. 1.) docet, esse (1) *accusatoris accusati & inquisiti*, testibus, quos quilibet produxit, sumtus itineris & uictus suppeditare *e*), (2) *rei* uero, praestare aut saltem refundere impensas, in illius alimenta aut defensionem factas *f*). Sic quoque (3) actorum exemplum datur *g*), eorumque transmissio decernitur, sumtibus petentis *h*).

§. CCCLXXXII.

quiue earum causa temeraria potest dici.

Ex secunda (§. CCCLXXX, 2.) sequitur (1) ut *reus* condemnatus *i*) *, illiusque heredes *k*) **, omnes ***, (2) *accusator* uero calumniosus & temerarius *l*), itidem

e) C. C. art. 75.

f) Ib. art. 153. BERGER *E. I. C.* suppl. p. II. obs. 197.

g) Ib. art. 83.

h) Ib. art. 219.

i) Ib. art. 153.

k) COCCEII d. *de oblig. hered. ex del. def.* c. IV. §. 30.

l) C. C. art. 12. 90. 99. Ill. BOEHMER d. *de expens. crimin.* c. 2. §. 9. seq.

Landesbibliothek Oldenburg

itidem (3) *iudex*, qui de facto & per iniuriam proceſſit *m*), omnes, ſi in alimenta & defenſionem rei factas exceperis, atque (4) *fiſcalis*, de cuius calumnia non omnino conſtat, nullas ferre debeat expenſas; (5) ut quoties reus non potuit non † per torturam, territionem, aut iusiurandum ſe purgare de crimine, in proceſſu accuſatorio expenſarum compenſationi *n*), in inquiſitorio autem refuſioni a reo faciendæ locus ſit *o*), ſi hic uel maxime nihil illiciti confeſſus ſit.

* Huic æquiparatur, (a) qui poſt confeſſionem criminis naturaliter mortuus eſt, aut (b) legitimis indiciis grauatus metu torturæ uel pœnæ ſibi mortem conſciuit. Ill. BOEHMER c. d. c. III. §. 4. ſeq.

** In Saxonia El. heredes rei, qui capitalem aut corporalem pœnam ſuſtinuit, non uero illius, qui huius generis pœnam redemit, a refundendis expenſis immunes ſunt. Meier c. d. c. 4. 5. CARPZOV *proc. crim.* qu. 138. BERGER *El. Iur. Crim.* p. 45. ſeq. KRESS ad C. C. art. 204. §. 18. ſeq. Qui idem extra Saxoniam iuris eſſe ſtatuunt, eorum rationes ſatis diſcuſſit BOEHMER c. d. c. 2. §. 7. ſeq.

*** En cauſam, cur accuſator & iudex a condemnato, huiusue heredibus, repetant ſumtus, quos in proceſſum criminalem fecerunt neceſſario

m) C. C. art. 20. 61. LYNCKER *reſol.* 434.

n) C C. art. 61. ibique KRESS §. 1. Ill. BOEHMER c. d. c. 2. §. 10. ſeq.

o) IDEM c. d. c. 3. §. 8. Diſſ. BERGER *E. I. C.* ſuppl. p. II. obſ. 197.

cessario, HEIL *iud. & def.* c. f. §. 4. non imprudentia aut imperitia C. C. art. 72. ibique KRESS. Ill. BOEHMER c. d. c. 2. §. 13.

† Tantum itaque abest, ut, qui citra culpam suam inquisitioni subiectus, & ad purgationem nulliter adactus est, expensas iudici refundere teneatur, ut potius hunc de iniuriis, expensis & damnis conuenire possit. Meiers d. *de liberat. inquisiti a sumtibus processus* c. 8.

§. CCCLXXXIII.

Illud denique notes, (1) quod omnes expensas, etiam in alimenta & defensionem condemnati factas, *iudex p*), nullas autem *laesus*, huiusue *heredes*, ferre teneantur in subsidium; (2) quod nullo iuris fundamento nitatur illa thesis: *ad primam classem pertinent expensae criminales, quas iudex repetere potest.*

§. CCCLXXXIV.

Collecta focaria, quae pacto nititur, uel consuetudine.

Quia expensas criminales facere debet iudex *q*), nisi hoc onus in alium deuolueriť lex, pactum uel consuetudo (§. CCCLXXX, 3.): notandum erit (1) iudici, *collectam*, quam dicunt *focariam*, petenti, incumbere onus probandi, eam pacto *r*) uel consuetudine *s*) introductam esse. Quandoquidem uero pacta uariant atque mores, ad intelligendum est facile,

p) C. C. art. 47. 154. 176. Ill. BOEHMER c. d. c. 2. §. 15.

q) C. C. art. 61. 204.

r) BEIER c. tr. c. XII. SCHVSLERI d. *de expens. inq. & crim.* §. 23.

s) ID. c. tr. c. XI. §. 5.

Landesbibliothek Oldenburg

quare collecta focaria (a) alibi ad familias *t*) sit restricta, alibi inhæreat ædibus, hocque (b) diuerso modo, dum alibi ædes nobilium cuiuscunque generis ab ea sunt immunes, alibi uero primariæ tantum, non secundariæ die Kabelhäuser aut rusticæ *u*); (c) alibi debeatur, si iudex ad actum criminalem peruenire potuerit *x*), alibi tunc demum, si ad illum reuera peruenerit; (d) quod ad quantitatem nimis uariet *y*).

§. CCCLXXXV.

strictissime sumenda est,

Sic quoque notabis (2) collectam focariam, quam iurisdictionis dominus probauit introductam, strictissime *z*) sumi debere, ideoque (a) de personis in personas, (b) de loco in locum, aut (c) de casu in casum *a*) extendi, atque (d) a debito des Hencker-Gelds ad debitum die Galgensteuer, item (e) ab obligatione soluendi expensas criminales, das Hencker-Geld, siue, ut alii loquuntur, wenn der Fall peinlich, oder die Sache henckermäßig wird, ad obligationem soluendi expensas in processum criminalem factas argumentum duci non posse.

§. CCCLXXXVI.

t) ID. c. l. c. IX. §. 7. nr. 332.

u) ID. c. l. §. 6. nr. 330.

x) MYLIVS ad BEYER. p. 377. Pr. nr. *de libror. quos* Erbbücher *ꝛc. dicere solemus, forma &c.* §. 46. seq.

y) BEIER c. tr. c. XI. § 6. n. 505. seq.

z) IDEM c. l. §. 7. nr. 508. seq.

a) ID. c. l. c. IX. §. 14. n. 355. c. XII. §. 1. n. 569.

§. CCCLXXXVI.

Iudex officio suo satisfacturus debet (1) curare, ut accusator & quis alius, qui sumtus processus criminalis suppeditare tenetur, cum sacco ueniat, ubi opus est parata pecunia, baarer Verlag, &, (2) ne quid nimis aut frustra impendatur; (3) ordinationes prouinciales attendere in sportulis suis liquidandis *b*). Officium iudicis &

§. CCCLXXXVII.

Defensor rei in expensas condemnati debet (1) docere, ob puram absolutionem uel aliam causam reum ab expensarum refusione immunem esse. Quodsi uero hoc docere nequeat, illius est, (2) ubi plures sunt eiusdem criminis socii, expensas in generalem inquisitionem factas, quippe quas reorum quilibet pro rata tantum refundere tenetur, a reliquis distinguere, &, (3) si quas citra causam in processum factas deprehendit, resecare, atque (4) necessarias examinare: habeant laboris & æquitatis rationem, nec ne *c*)? defensoris.

b) HEIL *iud. & def.* c. VIII. §. 11. seq.
c) IDEM c. l. §. 14. THOENNIKER *Aduoc. prud.* c. XVI. nr. 18. seq.

FINIS.

INDEX I. TITVLORVM.

Dissertatio Procœmialis de Iurisprudentiæ Criminalis necessitate, subsidiisque. pag. 1

LIBER I.

Tit. I. De legibus criminalibus germanicis, earumque origine, fatis & usu hodierno. 7
II. de delictis in genere. 15
III. de ueris & qu. criminibus in genere 21
IV. de causis, ex quibus crimina redduntur uel grauiora uel leuiora. 32
V. de pœnis. 33
Membr. I. de uariis pœnarum generibus. 34
II. de proportione & comparatione pœnarum inter se. 43
III. Pœnæ sequuntur crimina, hisque respondere debent. 45
IV. de iure iudicis circa pœnas. 51
VI. de fredo, faida, mulcta & emenda. 57
VII. de furto, illiusque crimine.
Membr. I. de furto in genere. 58
II. de crimine furti, illiusque pœna 66
III. de actione ciuili, quæ furtum passo competit. 78
VIII. de sacrilegio, illiusque crimine. 80
IX. de rapina, illiusque crimine. 85
X. de plagio. 91
XI. de furto ferarum. 92
XII. de delictis carnis in genere, & speciatim de fornicationis crimine. 96

Lib. I. Tit. XIII. de ſtupro
Membr. I. de ſtupri crimine illiusque pœna. 98
II. de ſtupri iudicio ciuili. 102
XIV. de concubinatu. 104
XV. de adulterio illiusque crimine
Membr. I. de adulterio in genere. 106
II. de adulterii crimine, illiusque uindicta publica. 108
III. de adulterii uindicta priuata. 115
XVI. de bigamia. 118
XVII. de ſtupro uiolento. 123
XVIII. de raptu. 129
XIX. de ſodomia. 135
XX. de inceſtu. 138
XXI. de lenocinio. 142
XXII. de iniuriis. 146
XXIII. de blaſphemia. 156
XXIV. de libellis famoſis. 162
XXV. de iniuriis corpus adficientibus, præſertim de alapa & uulneribus. 165
XXVI. de duello. 169
XXVII. de homicidio illiusque crimine.
Membr. I. de homicidio in genere. 173
II. de homicidii crimine illiusque pœna. 176
III. de wergeldo. 189
XXVIII. de latrocinio. 192
XXIX. de aſſaſſinio. 196
XXX. de parricidio. 202
XXXI. de expoſitione infantum. 209
XXXII. de abortu procurato. 210
XXXIII. de procurata ſterilitate. 214
XXXIV. de ueneficio. 215
XXXV. de homicidio proditorio. 219
XXXVI. de autochiria. 220
XXXVII. de incendio. 225

Landesbibliothek Oldenburg

L.I. Tit. XXXVIII. de magia. 230
XXXIX. de falso & uariis illius generibus. 233
XL. de periurio. 238
XLI. de termino moto. 244
XLII. de decoctorum uitio. 247
XLIII. de præuaricatione. 248
XLIV. de crimine læsæ maiestatis. 251
Membr. I. de læsa maiestate in specie sic dicta. 252
II. de perduellione. 254
III. de seditione. 260
XLV. de diffidationibus. 261
XLVI. de fracta pace publica. 264
XLVII. de uiolata sanctitate, quam leges certis personis aut locis tribuunt. 266
XLVIII. de delictis monetariis. 271
XLIX. de reliquis delictis, quæ germanorum leges uindicant. 276
L. de delictis ministrorum principis. 279
LI. de delictis militaribus & maritimis. 283

LIBER II.

Tit. I. De iurisdictione criminali. 292
II. de Iudice, Scabinis & Actuario. 301
III. de iudiciis criminalibus, eorumque forma & diuersis generibus. 308
IV. de foro competenre. 314
V. de processu accusatorio. 319
VI. de processu inquisitorio, & speciatim de inuestigando corpore delicti. 328
VII. de inuestigando auctore delicti. 340
VIII. de indiciis. 343
IX. de incarceratione facinorosorum. 349
X. de mediis, quibus reus carcerem uel auertere uel mitigare potest. 355

Landesbibliothek Oldenburg

L. II. Tit. XI. de reorum examinibus, ſpeciatim examine ſummario. 359
XII. de articulis inquiſitionalibus, & rei ad illos reſponſione. 364
XIII. de mediis, quibus reus reſponſionem ad articulos inquiſ. declinare poteſt. 368
XIV. de reo confeſſo. 372
XV. de probatione criminis. 377
Membr. I. de teſtibus & probatione, quæ per eos inſtituitur. 378
II. de probatione criminum per inſtrumenta. 386
III. de probatione criminum per indicia. 388
XVI. de confrontatione. 396
XVII. de defenſione, qua reus probationem criminis deſtruere, & confrontationem auertere contendit. 399
XVIII. de purgationibus, ſpeciatim de modo purgandi per ordalia. 405
XIX. de tormentis & purgatione, quæ per ea inſtituitur.
Membr. I. de uariis tormentorum generibus 411
Membr. II. de tortura. 414
III. de territione & tortura ob contumaciam. 423
IV. de iis, quæ torturam & territionem ſubſequuntur. 425
XX. de purgatione per iusiurandum. 429
XXI. de defenſione pro auertenda purgatione. 433
XXII. de ſententia, eiusque conceptione 435
XXIII. de ſententiæ publicatione & publicatæ effectibus 443

Landesbibliothek Oldenburg

L. II. Tit. XXIV. de urpheda. 449
XXV. de executione ſententiæ criminalis, illiusque ſolemnibus 452
XXVI. de proceſſu criminali contra abſentes inſtituendo. 464
XXVII. de ſaluo conductu. 469
XXVIII. de citatione edictali. 476
XXIX. de proceſſu proſcriptionis, ſpeciatim banni Saxonici. 478
XXX. de iudiciis militum criminalibus, ſpeciatim von Maleſitz-Stand- und Spieß-Recht. 484
XXXI. de præſcriptione criminum. 486
XXXII. de abolitione, & reliquis modis, quibus proceſſus criminalis tollitur aut finitur 490
XXXIII. de expenſis criminalibus. 493

INDEX

INDEX II.
RERVM ET VERBORVM.

Maior numerus librum; minor paragraphum, signum * uel † notam, Pr. dissertationem proœmialem denotat

A

Abhauung
der einen Faust I, 65. 7.

Abigeorum
pœna I, 124 & ††

Abnegatio
familiæ, nominis, patriæ &c. in indiciis remotis simplicibus est II, 96

Abolitio
quæ sit II, 369 & quomodo a Romana differat *
a solo principe conceditur 371. 373. uario modo 371.
concessa non facile reuocari potest 371
sistit processum criminalem 361. 372. 2. & quamuis inde oriundam maculam tollit 372. 3.
strictissimæ interpretationis est 374.
tertio non nocet 361

Abortus procurati
descriptio I, 394
iudicium ciuile 400
natales 394. *
pœna quæ sit 396 & * quibusque de causis ea cesset, mitigetur 397. aut exasperetur 398
reorum socii quinam 399
corpus quomodo inuestigandum II, 84

ohne Abschied
von der Compagnie verstossen II, 553. a.

Abscntes
quomodo conueniri queant II, 319. seq.
ubi perduelles sunt, condemnari possunt I, 492. 5
Eorum bona quando sint annotanda II, 326

Absetzen vom *carico*
est pœna militaris I, 553. c.

Academiarum
potestas cognoscendi crimina differt II, 45. *

Academici
priuilegiato foro gaudent II, 45
immunes sunt a tortura 247. 3

Accusare
nemo cogitur II, 58

Accusator
quisnam inhabilis II, 56
quisnam admittendus, si plures concurrant 57
debet cauere aut in carcere habitare 61. replicare 64. expensas criminales quandoque ferre 381, 1. 382. 2.
olim sententiam criminalem quandoque dabat executioni 311. **
Quid illius sit in iudicio criminali

minali summo II, 310. bannitorio Saxonico 346. seq.

Accusatus

quibus exceptionibus gaudeat II, 62
quomodo ad libellum respondere debeat 63
quas expensas ferre teneatur 381. 382. I. 383. 5

Achts=

Bücher II, 18
Gericht 345

Ackergericht

I, 465

Acta

integra transmittenda sunt una cum registraturis II, 283. & literis informatoriis 284.
ad quosnam transmittenda 282
Quid circa actorum transmissionem obseruare debeat iudex 287. 2. seq. defensor 288

Actuarii

qualitates II, 33
officium in genere 32. & speciatim tempore, quo
corpus delicti inuestigatur 88
domus perscrutatur 92
reus carceri includitur 114
examen rei summarium 130 aut ad articulos instituitur 149
testes summarie 91. aut ad articulos probatoriales rogantur 175
Quid actuarius notare debeat in actu
confrontationis 208
præstandi purgatorii 267
ratificationis 260
executionis 317
territionis 251
torturæ 246
urphedæ præstandæ 298

Adiutor

an & quatenus criminosi socius queat dici I, 49

Adulter

an impune occidi queat. I, 204. I. 334

Adulteratio

mensuræ, uini &c.
Vid. *M. V.*

Adulterium

quid sit I, 161. 184 & quotuplex 185
committitur a coniugatis 188
consummatur immisso semine 187
dat locum diuortio 205. & repetitioni bonorum. 206
Illius rei quinam uideantur, nec tamen sint 189

Adulterii criminis

natura I, 190
pœna statuta iure antiquo 194. medio 195. carolino 196. & prouinciali 197 seq.
Quæ pœnam exasperent 199

mi-

mitigent 199 seqq. aut mitigare uideantur 203
rei 191. seq. horumque socii 193
uindicta priuata 204.

Aduocati
olim in Prælaturis & ciuilem & criminalem iurisdictionem exercebant II, 5. *

Ædificia
in pœnam nunquam diruuntur I, 76. *

Æneum iudicium
quale fuerit II, 222 *

Aggressor
occidi potest I, 240

Alapa inflicta
iniuria est I, 310
qua pœna uindicetur 311
Num retorqueri queat 312
Num ab ea te defendere queas gladio 312, 340. *

Alimenta
quænam stuprator debeat partui I, 179

Ambitus crimen
prætereunt Germanorum leges I, 549

Amor furiosus
liberat a crimine I, 37

Amputatio
aurium, digitorum, manus, narium I, 65.

Anatomicis
quandoque traditur cadauer gladio sublati II, 315

Annonæ
fraudatæ crimen I, 538

Annotatio
bonorum fugitiui II, 326

Antiquitates
inseruiunt Iurisprudentiæ criminali Pr. §. 11

Appellationi
num detur locus in causis criminalibus II, 120. 149

Aquæ
feruentis iudicium quale II, 222
frigidæ iudicium quale 223
& ignis interdictio I, 69. c.

Aratro
num capita olim abscissa I, 64

Ardearum uenator
manu priuatur in El. Hanou. I, 158

Arquebusiren
pœna militaris I, 555

Arrestatoriæ literæ
quando & quomodo concipiendæ II, 322
num reuocentur data salui conductus formula 333. *

Articuli inquisitionales
generales II, 134
speciales 135
qui dicantur 133
quomodo debeant esse comparati 136
Examen ad eos quando 137 & quomodo institui debeat 138
Rei responsio ad eos, quæ debeat esse 139 quidque efficiat 141

Arti-

Articuli probatoriales
a quo concipiendi ll, 176. 1
quomodo comparati esse debeant 171
Examen ad eos quis instituat, 172 & quomodo institui debeat 173 seq.

Asino
insidendi modus peruersus, pœna antiqua l, 68. h.
ligneo insidere, pœna militaris 554

Assassinator
quis dicatur l, 367.

Assassinii
descriptio l, 367
diuisio 368. *
nominis ratio 367. *
criminis rei, qui dici nequeant 372
pœna quæ sit 373 & ex quibus causis ea exasperari 374. aut mitigari possit 375
Illud attentatum pro consummato haberi nequit 375 *
describitur homicidium 368
ex alterius mandato 369
pro mercede susceptum 370

Assassinus
quis sit l, 367
unde dicatur *
Quinam illius socii 371

Asylum
liberat a carcere ll, 116
profanum cui competat *
religiosum quæ fata habuerit **

Athargrati
species uulneris l, 313

Aurium & narium
amputatio l, 66
Ea hodie est pœna militaris 554

Auspaucken
l, 76. d.

Autochiri
non criminosi sepultura l, 425

Autochiriæ crim.
natura l, 416
rei qui sint 418. quique uideantur esse 417
pœna quæ sit 419. seq.
an confiscatio bonorum 421
Quæ pœna sit autochiriæ dolo malo attentatæ 424

Auxilio
concurrere potes ad delictum & crimen tertii l, 26. 49.

B

Baar-Recht
ll, 103

Baculus
cur in iudicio criminali summo frangatur ll, 311. ***

Bambergisches *Instrum.*
ll, 233. 8

Banck
besetzen, quid sit ll, 39
Quid uelit phrasis: binnen 4 Bäncken 34. c.

Bancoruptores
qui sint l, 466

qua

qua pœna adficiantur 467. Quomodo contra eos fugitiuos procedatur 468.

Bann

II, 12.

Banniti

num occidi potuerint II, 355

Bannitorius proc.

quisnam instituatur in Saxoniam II, 346. seq.

Bannum

a fredo distinctum I, 90

inferius II, 353. illiusque effectus 355

superius 354. Quid hoc operetur 356

Baptismus

num pœnam mitiget I, 84. θ

ad *Baptizandum*

iterata liberorum oblatio I, 447

Barba

pice illita I, 66

rasa 68

Barrataria

V. Repetundarum

Begünstigung

quid dicatur II, 285 ***

Beinschrötige Wunden

I, 314

mit dem Benufte überwinden quid Pr. §. 7. **

Bestia

quacum sodomia commissa est, quando comburatur, aut de loco in locum ducatur I, 251

Obiectio bestiis facta, condemnatio ad bestias, quæ pœnæ I, 64.

Besiehnen.

Hic mos in causa fuit, ut impunita sæpe manerent scelera II, 178. *

Biblia

alicubi proponuntur purgatorium præstituris II, 265 *

Bigami

socius quis sit I, 217

Bigamia

quid sit I, 161. 207.

an & quale sit delictum 212

quando crimen queat dici 213

committitur matrimonio, quod coniugem legitimum habens 209. contraxit cum alio interueniente copula sacerdotali 210. & carnali 211

qua pœna uindicetur 214

Ex quibus causis hæc cessaret, 215. exasperetur 216 mitigetur 215

Illius iudicium ciuile 218

Birn,

instrumentum ita dictum, cui rei inseruiat II, 244. 16

Blasphemantium

socii I, 295

Blasphemiæ

descriptio I, 292

diuisiones 293

cri-

criminis rei 294
pœna de iure communi 296. prouinciali 297. & praxi hodierna 298
Quæ pœnam mitigent 299 aut mitigare uideantur 300
mit blichenden Schyn. Pr. §. 7. **
Blutbann
eſt iurisdictio criminalis II, 12
habetur pars ſuperioritatis territorialis 5
Blutſchreyers-
Amt in quo conſiſtat II, 310
Gebühren pertinent ad expenſas criminales
Brandmahlen
I, 65. 4
Bruta,
quibus uel præſentibus uel phyſice concurrentibus deliquit homo, cur quandoque tollantur e medio I, 76. ***
Bunislegi
I, 313
Burgfriedens
uiolatio uindicatur amputatione manus I, 513
Buße
differt von der Wette I, 91

C.

Cadauer
gladio uel alio modo ſublati mox inſepultum relinquitur II, 313.
mox ſepelitur 314
mox anatomicis traditur 315
Caldariæ
iudicium quodnam II, 222 *
Calida manus
quid I, 310 *
Campiones
quando in duello admiſſi II, 220. *
Capitale
quid I, 90
Capitis damnato
licet de rebus ſuis diſponere II, 294. & paſtorem ſuæ religionis eligere 293
Capitularia
pauca continent iuris criminalis principia I, 5
quando manibus Germanorum exciderint 6
Cæpſulæ furtum
pœna ignis manet I, 133. 1 cur **
Carcer
priuatus in delictis eſt II, 107. *
publicus qui dicatur 107
quomodo comparatus eſſe debeat II, 111. ſeq.
quinam includantur in eo 109. ſeq.
Carceris
diuturnitas quando pœnam mitiget I, 84. §.
effractio quomodo puniatur, ubi facta eſt a commenta-

tarienſibus I, 535. extraneis 536. ipſo incarcerato 537
pœna quotuplex, & quid de ea notandum I, 69. 4
relaxatio quomodo petenda II, 119

Carcerarii
munus in quo conſiſtat II, 115

Cardinalis
tranſitus num profit ad mortem condemnato I, 84. i & *

Carmina
unum memoriæ genus olim fuiſſe dicuntur I, 2

Carnifex
cur ſecuritatem ſibi petat ante executionem ſententiæ capitalis II, 311. & ***
ſententiam executus quærit: num recte functus ſit officio ſuo 312. 2.
num ſibi tribuere queat bona propricidæ, quæ mucrone gladii attingere poteſt I, 423
a quo petat das Hencker-Geld 422

Carnis delictorum
conſummatio I, 162. 1
corporis inueſtigandi ratio II, 78
indicia proxima II, 105.
nomina uaria I, 161
qualitas 162. 3

Caſtratio
I, 66

Caſualia delicta
num maioribus noſtris fuerint quaſi crimina I, 34. *

Catamidiatio
I, 68

Cauea uerſatilis
I, 67. d.

Cenegild
quid ſit I, 351

Cenſoria
iudicia II, 41. 1

Centena
quid inuoluat II, 15. ſeq.
in alieno territorio exercenda, circa quæ uerſetur crimina 13. & *

V. Cent.

Centenariorum
nomen unde II, 2. *

Centenicam fidelitatem
exigit centenæ dominus II, 14

Centurionis
delicta & pœnæ I, 557

Ceſpitem ferre
tenentur equites I, 554

Chirotheca
manum alicubi armat iudex, iudicium criminale ſummum conſtituens II, 309

Chrenecrunda
Pr. §. 8. *
Legem de ea ſuſtulit Childebertus I, 345

Citatio
edictalis quomodo ſit concipienda II, 340
in ſubſidium adhibetur 339
rite concepta & legitime inſinuata

insinuata quid operetur 341. seq.
in processu bannitorio adhibenda, quam singularis sit 347. *
per tubas & tympana quando fieri soleat II, 357
Num ualeat paroemia: Die citation trägt das sichere Geleit auf den Rücken nach sich 337. *

Ciuitas
V. *Vniuersitas*
Claddolg

Pr. §. 8. *

Classi praefectorum
crimina quaenam sint capitalia I, 565

Cleidomantia
est indicium legitimum II, 95. *

Clerici
foro priuilegiato gaudent II, 46. 2.
a tormentis immunes sunt 247. 1

Cogitatio
in delictum uocari nequit I, 21

Collecta focaria
uariat II, 384
strictissime sumenda est 385

Collegium illicitum
I, 540

Columbaria
uisitandi ius ad quem spectet II, 16

Comites
olim exercebant iurisdictionem criminalem regis nomine II, 3. 4. post iure proprio 5

Comparatio literarum
quomodo instituenda II, 186

Compurgatores
media aetate adhibebantur II, 262

Conatus criminis
quid sit I, 21. 2
quomodo puniendus 89

Concubinatus
quid sit I, 180
quotuplex 181
a quo tempore constituat crimen 182
qua poena luatur hodie 183

Concursus
criminum I, 56
delinquentium 23. seq.

Concussionis
reus quis sit & quomodo puniatur I, 546

Confessio
quid sit II, 152
ut fidem faciat iudici, debet esse clara ac euidens 157. animo deliberato facta 158. probabiliter uera 159
non nocet tertio, ne quidem criminis socio 160
erronea nullam fidem facit 158
extraiudicialis quae 153 quam probationem faciat 161
ficta quae sit 154

cuius

cuius probationis uim habeat 162
iudicialis quid efficiat 160
pura quæ 155
qualificata quæ sit, quidque circa eam iustum dicatur 155. 162
reuocata Vid. *Reu. Conf.*
spontanea & tempestiua num mitiget pœnam I, 84. *e.*

Confinatio
I, 69. 1.

Confiscatio
quæ I, 70. 2
hodie in perduellione obtinet 488. 2.

Confrontatio
quid sit II, 203
quotuplex 204
differt a recognitione 204.*
utilis est 205. & *
quando instituenda 206. 1
quid efficiat 206. 2. 209
Officium iudicis circa eam 207

Coniux innocens
quænam ex adulteri bonis petere possit I, 206.

Conscius
criminis perduellionis habetur socius I, 492. 7.

Consiliariorum
delicta quis cognoscat II, 50

Consilio
quisnam ad tertii delictum concurrat I, 25
Constitutionis Cr. Carolinæ
auctoritas I, 11
commentatores 13
næui 12
natales & sorores 10

Consuetudo
quænam in determinanda pœna arbitraria attendi debeat I, 88. e

Consultor
quomodo se a crimine excusare queat I, 48

Contumacia
non est medium, specialem inquisitionem declinandi II, 150
accusati in processu bannitorio quomodo coerceatur 351. 353

Conuersatio
cum malis, quale sit indicium II, 97. 2

Corpus delicti
inuestigatur ad sensum II, 75. seq.
ad intellectum 87

Corsned
quid II, 226

Crimina
quæ sint I, 14. 31
non committuntur ab iis, qui destituti, uel rationis usu I, 35. seq.
uel uoluntatis libertate 39
uel norma diiudicandi 40
capitalia quæ sint 32
continuata unica pœna uindicantur 79. 1
extraordinaria 33

grauiora ex quibus causis reddantur 55 seq.
leuiora quando fiant 57
maiora quæ 32
minora quæ 32
ordinaria quæ 33
priuata 33
publica 33
reiterata qualificata pœna uindicantur 79. 2

ars *Critica*
inseruit studio iuris Criminalis Pr. § 9

Crucis
iudicium quale II, 224
supplicium I, 64

ius *Cruentationis*
V. *Sandapila*

Crurifragium
I, 66

Culei
pœnæ descriptio I, 62, 2

Cynebot, Cynigild
quid sit I, 351

D.

Damnatis ad mortem
dantur induciæ II, 293. seq.
adiunguntur clerici *eod.*

Dardanariatus cr.
natura I, 538
pœna 539

Daumenstock
genus tormenti II, 233. 1
adplicari nequit chiragrico 239

Decaluatio
I, 68. f. & **

Decisiones
collegiorum iuridicorum prudenter sunt colligendæ Pr. § 14

Decoctorum uitium
in falsis est I, 466

Decollatio
I, 61. 1

Decretalium
fructus I, 7

Defensio
necessaria quæ sit I, 335
num respondere debeat offensioni 340

Defensio rei
fauorabilis est II, 117. 144. 211.
pro auertenda
ad articulos inquis. responsione II, 142. 146. seq.
confrontatione 207. 217.
pœna 291
territione 272
tortura 270
pro auertendo
carcere 117
purgatorio 273
pro mitiganda
pœna 291
tortura 271

Defensor
sit cautus II, 147. 216. & prudens 146
quid obseruare debeat
crimen negaturus 215
delictum inficias iturus 214
nullitatem processus laudaturus 213

dum

dum acta transmittuntur 288
dum reus iurei. se purgat 268
dum saluus conductus impetrandus est 337. aut iam impetratus 338.
Delicta
quæ dicantur I, 14. 20.
num ex exitu æstimentur 21. 3
in quos committantur 54
num iure dicantur esse facti, uel permanentis, uel transeuntis I, 18. II, 75.*
legibus notantur I, 20
factis demum perficiuntur 21.
carnis V. *Carn. del.*
casualia an maioribus nostris usa sint qu. crimina 34.*
commissionis 15. 1
communia eod.
continuata quæ 16
ecclesiastica 17
excepta 18
inchoata 21. 2
innominata 20
manifesta 18
mixti fori 17
omissionis 15
pernoctata 18. II, 347
prima 16
priuata 17
propria 15
publica 17
reiterata 16
secularia 17
in *Delicti loco*
suspecta præsentia quale indicium II, 97. 5.
Denominatio
a socio criminis facta quale indicium II, 97 7.
Dentium excussio
I, 66.
Denuntiator
cautus esse debet II, 73.*
num sit testis habilis 168.
non semper in prima registratura nominatur 88*
in *Denuntiatoriis iudiciis*
antiquis, quid actum II, 40
hodiernis, quid agatur 41
Deportatio
in insulam I, 69
Deprecatio
a quo & quomodo fieri debeat I, 289
Desertorum
descriptio I, 560
pœna 561
ex quibus causis hæc mitigetur 562
socii, horumque pœna 563
Deûphait
Pr. §. 7.*
Diffidationum
fata I, 497. seq.
pœna 500
ex quibus causis hæc mitigetur 501
Diffidatorum socii
qui sint I, 502
Digitorum
amputatio I, 65. 8
Dignitatis
ratio habetur in pœnis famosis I, 88. f.

Landesbibliothek Oldenburg

Dingſtuhls
nomen unde ſit II, 34. b.
Diſſectio
in quatuor partes I, 62. 4
ad *Diuortium*
agi poteſt ex cauſa adulterii I, 205.
Doloris
æſtimatio quænam I, 316. *
iuſtitia liberat a crimine I, 37
Domeſtica
perſcrutatio Vid. *P. D.*
ſecuritas ſi læſa, quomodo uindicanda I, 514
de *Dote*,
quam ſtuprator ſtupratæ debet, quæ ſint notanda I, 177
Dreyding
conuenit cum iudiciis denuntiatoriis II, 41
Druides
erant doctores iuuentutis I, 2.
Duces
olim regis nomine II, 4 poſt iure proprio cognoscebant crimina 5
Duellantium
ſocii I, 323
Duelli
deſcriptio I, 317
diuiſio 318
extraiudicialis
delictum 319
pœna determinata LL. Imp. 320. & iuribus prouincialibus 321.
Ex quibus cauſis hæc mitigetur 322
iudicialis
fata 318
ſolemnia *
Duellum in ordaliis fuit 120

E.

Ebrietas
an a dolo excuſet I, 36 *
Ebrii
num & quando ſint in criminoſis I, 36
Echt-Recht-und Fredeloß
quis dicatur II, 356
Effigiei ad patibulum
adfixio pœna militaris eſt I, 553
Effractio carceris
V. *Carcer-*
Ehegeding
II, 41. *
Ehre und guten Leümuth
quid hæc uerba innuant I, 335 *
Eleemoſynarum furtum
num a collectore perfido committatur I, 131. 3
qua pœna coerceatur 133. 4
ins Elend
iagen I, 69
Ephippia portare
equitum pœna militaris eſt I, 554
Epiſcopi
tardius, quam reliqui principes, conſecuti ſunt den Königsbann II, 5

ad

ad *Ergastula*
condemnatio I, 65. 6.
Error
num a dolo excuset I, 38.
Etymologia
inseruit studio iuris criminalis. Pr. §. 8.
Eucharistiæ
iudicium quale II, 225
usus iniuriarum remissionem uix innuit I, 291. *
Euentus
prosper num pœnam mitiget I, 84. *a*
Examen rei
contumacis II, 129.
furiosi 125.
hominis peregrini idiomatis 128.
muti 126.
surdi 127.
ad articulos inquis. Vid. *A. I.*
summarium V. *S. E.*
Exauctoratio
pœna militaris I, 553 b.
Excubias
publicas uiolans quomodo puniatur I, 511.
priuatas agens tempore delicti, an & in quantum hoc participet I, 30.
Excursores maritimi
a piratis differunt I, 566.
Executio sententiæ crim.
sit celerrima II, 307.
quo die fieri soleat 306
ex quibus causis differri queat 307.
in effigie cur & quando fieri possit I, 82. II, 342.
Circa eam quæ obseruare debeant iudex 316. & actuarius 317.
Executiua signa
cuius exstruantur sumtibus II, 302.
quo in loco erigantur 304.
a quibus & sub quibus solemnitatibus ponantur 303
Executores sententiæ cr.
qui fuerint olim II, 311. **
Exhibitio rei capti
ubi fiat & quomodo II, 324.
Expensæ criminales
quæ dicantur II, 377.
cuius sint quantitatis 379.
Expensæ criminalis processus
quæ sint II, 378.
feruntur ab eo, in cuius tendunt commodum 380.
quinæ earum causa temeraria potest dici 382.
num a rei heredibus ferri debeant 382. ** num a iudice 382. 3. & 383. 1.
Circa eas officium defensoris 387. iudicis 386.
Expositio infantum
quando in homicidiis sit I, 327. 4.
qua pœna uindicetur 391.
Quid ab hac liberet 392.
quæ illius fata 391. *

Landesbibliothek Oldenburg

Expoſiti infantis ſeruatori quæ iura competant 393. &*

F.

Facultatum,
quibus data eſt poteſtas de iure reſpondendi, priuilegia. II, 295.

Faida
ſoluebatur læſo, illiusque familiæ I, 90.
uariabat pro uarietate damni delicto dati **

Faidoſus
non habebat pacem I, 90. *

Falſi numi
domino territorii committuntur I, 533 *

Falſum
a falſiloquio differt I, 442. 2.
multis modis committitur eod. 1.
pro uarietate damni uariat. eod 3.
Falſi criminis natura 441. pœna 444. rei 443.

Fama mala
quale ſit indicium II, 97. 3.

Famoſus libellus
in ſcriptis iniurioſis eſt I, 302.
crimen famoſum alicui obiicit 303.
comburitur 306. *
nullam fidem facit iudici 309
qua pœna uindicetur 306.
Ex quibus cauſis hæc mitigetur 307. exaſperetur 308.
Illius auctores criminoſi qui ſint 305, quique horum ſocii 304.

Fang=und Schließgeld
II, 378.

Feminæ
olim ad duellum admittebantur II, 220. *

Ferarum furti cr.
natura I, 155.
rei 156 ſeq.
pœna 158.
Ex quibus cauſis hæc mitigetur 159.

ius *Feretri*
V. *Sandapila*

Finder
dicuntur ſcabini II, 26.

Fiſcalis
num expenſas fiſcalis proceſſus ferre teneatur II, 382. 4.

Flaſchen
I, 67 c.

Fleiſchwunde
I, 314.

Florenus
quis ſit in Conſt. Car. I, 98.

Focaria collecta
V. *Coll. foc.*

Fœtus
quotuplex & quando uiuere incipiat I, 395.

Forbannire
quid II, 343.

Forcipes candentes
I, 63.
concurſus *Fori*
communis & priuilegiati II, 52.
delicti, deprehenſionis & domicilii 53.
Fornicatio
quæ ſit I, 161.
quando in crimen degeneret 163.
qua pœna uindicetur 166.
uiolenta quando dicatur 222.
Forresni
quid Pr. §. 7. *.
Forum
commune triplex eſt II, 44.
priuilegiatum competit
academicis 45.
cameralibus 49
clericis 46.
conſiliariis 50.
legatis 48.
militibus 46.
nobilibus, tam immediatis 47. quam mediatis 46
principibus 47.
Foſſam fodere
tenentur pedites, qui deliquerunt I, 554.
Fraiſch=
Bücher II, 18.
Obrigkeit 12.
Pfand hohlen, num, & in quantum competat centenæ domino 15.
Fredam
ſolui debebat indici I, 90.
Freyſtühle
II, 35.
Fricationis
pœna quæ I, 253. 1.
Frigrauiatus
II, 35.
Frigrauii
& Stuhlherrn non ſemper iidem II, 36. 1.
Frithof, Fritſtoll
II, 116.
Frohnen=Gebühren
bey Hegung des Gerichts pertinent ad expenſas criminales II, 377.
Fuga
quale ſit indicium II, 97. 4.
offenſo non eſt capeſſenda I, 339. *
Fugitiui
bonorum annotatio & adminiſtratio II, 326. & *
Fünfer= oder Hader=Gericht
iudicium Norimbergenſe II, 43.
Fur
balnearius quis I, 124.
improprie talis, quis dicatur 101.
Furem occidere num liceat I, 94. 334.
Furcæ
defectus non innuit defectum iurisdictionis criminalis II, 18. *

Furiosi
uix possunt esse criminosi I, 35. 4 &*
an examini queant subiici 125
Furtiua res
an & in quantum uindicari possit a
fure, huiusque heredibus I, 126
iudice 128
tertio possessore 127
Furtum
describitur I, 93
num in contrectatione consistat *
non datur sine ablatione 101
in rebus mobilibus, quas possidet alius, committitur *eod.*
deficit, si dominus in ablationem consenserit 103
benedictarum rerum 133. 3
capsulæ eod. 1.
consecratarum rerum eod. 2
diurnum 94
domesticum
quid sit 95
quomodo uindicetur 102.*
eleemosynarum 133
extraneum 35
ferarum v. *fer. furt.*
hereditariarum rerum ignotum erat Romanis 102. ***
incendii tempore commissum
capitale est I, 124. & **
magnum
olim non omnibus gentibus idem erat 96. * nec est hodie 99. & *
qua pœna uindicetur 117. & ***
quæ pœnam mitigent 121. seq.
Quid in æstimanda furti quantitate debeat attendi 105. & probari 106
manifestum 94
necessarium 116.
nocturnum 94
paruum
quomodo a magno dignoscatur 105. seq.
qua pœna uindicetur 117. & †††
possessionis num germanis cognitum 93. **
qualificatum sit
modo 112. &*
qualitate rerum 114
reiteratione 111
sanctitate loci 114
Quænam huius pœnam mitigent 120
reiteratum
quam pœnam habeat uindicem 117. & † quæque hanc mitigent 123
uiolentum
Quis istius per indicia semiplene conuictus dicatur II, 191
usus 93. **
Furti criminis
descriptio I, 108
indicia
communia quæ sint II, 101. & quomodo elidantur 102

pro-

proxima quæ habeantur 189 seq.
inuestigandi ratio 77
pœna I, 117
Quæ hanc mitigent 118. aut mitigare uideantur 119. seq
Num exasperanda 124
Cur feminæ furti reæ non suspendantur 117 *
rei qui sint 109. uel uideantur esse 110
Furti qu. crimen
quid I, 115
Furum socii
qui sint I, 107
quomodo plectantur 125
Fustes,
quibus homo occisus est, cur alicubi suspendantur I, 76. **
Fustigatio
olim cum decaluatione iuncta I, 67. **
Quid de ea notandum 65. I. & *

G.

Galgensteuer
ad expensas criminales pertinet II, 377
Gallina fumosa
uix est iurisdictionis criminalis symbolum II, 18. 3
Gassenlaufen
pœna militaris I, 554.
Gebulskini
quid I, 313
Gebundene Täge
Pr. §. 7. *
Gedancken sind Zoll frey I, 76. 1.
Geding der Haarscharen II, 12
Gerichte
über Ehre, Gut und Blut II, 12
zu Halß und Hand eod.
Gerichts-Banck besetzen V. Banck.
Gesetz.
Quæ huius denominationis ratio I, 2 *
Geschworne
dicebantur scabini II, 28
der gespickte Hase II, 233. 5
Gichtiger Mund
Pr. §. 7. ** II, 164. *
Gladius,
quo homo interfectus est, cur alicubi suspendatur I, 76. **
Guaranda
præstita non impedit, quo minus noua adducantur indicia II, 68
exulat hodie in Sax. Elect. *

H.

Hader-Gericht II, 43
Hagedorn-Gericht
quale II, 42
Haisterhand II, 310. *
Halß-
Gericht II, 10
fragen 232. 4

Handhafte That
II, 346.
Hauptwrogen
quæ dicantur II, 13. & *
Haut und Haar
abschlagen i. e. fustigare I, 67. **
Hebegeld
II, 378
Heckerling streuen
I, 279.
Heilige heimliche Achten
dicebantur iudicia Westphalica II, 37. 2
auf den Heiligen
sich auszihen Pr. §. 7. **
Hencker-Geld.
Quis illius debitor in autochiria I, 422. in executione sententiæ criminalis II, 385
Hereditatis expilatæ
crimen I, 102. ***
Heriliz, Herisliz
Pr. §. 8. & I, 561
Hexen-Tranck
II, 244
Historia iuris
inseruit Iurisprudentiæ criminali Pr. §. 10.
Hochgericht
II, 12
Hochnothpeinliche Halß-Gericht
V. *Iudicium criminale summum*
Hof-Recht
non excludit actionem iniuriarum I, 291. *
Homicida
cur a quibusdam urbibus per annum abesse debeat I, 356
casualis non est wergeldi debitor 354. 1.
quos habeat socios 330.
Homicidii
accusatio cessat, ubi mors non est secuta ex uulnere lethali I, 328. seq.
committendi animus directus I, 342. a.
indirectus ex usu instrumenti lethiferi colligitur *
committendi modi uariant 327
corpus quomopo inuestigetur II, 80. & quomodo inuestigatum reddi queat dubium 81
crimen I, 331
criminis rei
qui sint 341
qui eorum socii 341
non sunt, qui cædem fecerunt sine dolo 332
casu 333
lege permittente uel iubente 334
necessitate adacti 335. sq.
indicia proxima
quæ sint II, 103
quo modo elidantur 104
quænam semiplene probent 192. seq.
pœna de iure antiquo 345. & hodierno 346
Ex quibus causis ea cesset 348

exaspe-

exasperetur 347
mitigetur 349
qu. criminis rei qui sint 344
Homicidii
casualis natura I, 342
necessarii requisita 335. seq.
occulti indicia semiplene probantia II, 192. seq.
proditorii
natura I, 413
pœna 415
criminis rei 414
qualificati uariæ species 347
in turba commissi indicia semiplene probantia II, 192
Quid circa hoc iustum I, 350
Honoris
declaratio I, 290
Horgrift
Pr. §. 8.*
Hrefavvunt
I, 313
Hropant
I, 313

I.

Jahr-Gericht
II, 41.*
Idiomatis
Germanici forensis cultura prodest studioso iuris criminalis Pr. §. 14
peregrini homo ubi examinandus est, quid incumbat iudici II, 128
per *Ignem*
olim purgabantur crimina II, 221
Imperator
nullam iurisdictionem in territoriis principum & statuum imperii exercet II, 6.
Imperialis
moneta quæ I, 531.*
Impunitatis promissio
a iudice facta, num pœnam mitiget I, 84. o.
Incarcerati
quandoque compedibus ligantur II, 111.
si plures, separandi sunt 113
Incarceratio
quando sibi locum uindicet II, 109. seq.
quando in pœnam degeneret 112
fieri debet pro ratione personæ delinquentis 111
Cautiones iudicis circa eam 113
Incendii
ciuile iudicium I, 433
criminis rei qui sint 427
indicia, uim semiplenæ probationis habentia II, 198
pœna statuta antiquis 428.*
& hodiernis legibus 428
Ex quibus causis ea cesset 429. mitigetur 430
An qualificari soleat 431
Quid praxis circa eam statuat 432
uindicta priuata 434
Incestus
quid sit I, 161. 255
quando in crimen uel qu. crimen abeat 258
qua pœna uindicetur 259

Ex

Ex quibus cautis hæc mitigetur 260
inter eos tantum committitur, quos matrimonio iungi lex uetat 256
Per inceſtum ſtuprata an alimenta, itidem uel dotem, uel nuptias petere poſſit I, 261

Indicia

quæ ſint II, 94
quando probata dicantur 188
communia quæ ſint 99
illegitima quæ dicantur 95.*
neceſſaria 100
propria 99
proxima
deſcribuntur 95
diuiduntur in communia & propria 99
quam uim probandi habeant II, 187. ſeq.
qualificata quæ ſint 97 quomodo elidantur 98
ubi plura ſunt, ſemipleue probant 202
remota quæ 95
ſimplicia quæ 96
ueriſimilia quæ dicantur 100

Infanc

I, 313

Infantes

in criminoſis uix poſſunt eſſe I, 35

Infanticidii

corpus quomodo inueſtigandum II, 82
indicia proxima 195. ſeq.
rea hodie nec uiua ſepelitur, nec palo transfigitur I, 387

Informatoriæ literæ

nihil noui contineant II, 284

Inimicitia capitalis

quale indicium II, 103

Iniuria

quæ ſit I, 272
quam uaria 273. ſeq.
quando abeat in uerum 278. & qu. crimen 279. ſeq.
in quos queat committi 280
quando reddatur atrocior 282
quomodo puniatur 283. ſeq.
quando remiſſa habeatur 291.*
Quisnam reus ſit iniuriæ immediatæ 275. ſeq. mediatæ 277

Iniurians

quasnam habeat exceptiones I, 291
quibus inſtructus ſit ſociis 281

Iniuriarum actio

æſtimatoria
moribus germanorum non conuenit I, 283.* 284 2.
quibus exceptionibus elidatur 291
ad palinodiam
quando inſtitui poſſit I, 286
quibus elidatur exceptionibus 291

Inquiſitorii proceſſus

forma II, 72
fundamentum 73
Quando natus ille ſit 71
Quando inſtitui queat 73

Inſtrumentorum
corruptio quæ ſit I, 448
quæ pœna in eam ſtatuta ***
fides quæ ſit, dum ea loquuntur delictum commiſſum II, 184 aut peragendum 183. aut ea ſunt, per quæ crimen patratum eſt 182.
quibus delictum commiſſum eſt, *poſſeſſio*, in indiciis remotis eſt II, 97. 6
recognitio, quo fiat modo 185. ſeq.
Interceſſio
coniugis, an mitiget pœnam bigamiæ I, 215
ſodomiæ 250
læſi quando pœnam mitiget I, 84. ♂
pro *perduelle* teſtatur de inita ſocietate criminis I, 492 8
Interrogatoria
num reis communicanda II, 176
Intimatio ſentent. crim.
a publicatione differt II, 289
quem in finem fiat 290. ſeq.
Inſicht-gericht
iudicium Norimbergenſe II, 43
Iodut
quid ſignificet II, 310*
Ira ſumma
liberat a crimine I, 37
cum *Iudæa*
coitus chriſtiani quomodo puniatur I, 253
Iudex
quis dicatur II, 21
quibus qualitatibus debeat eſſe præditus 22 ſeq.
debet eſſe iuratus 25 prudens & rerum criminalium expertus 24 ſincerus & honeſtus 23
reum examinaturus ſit bonus 123 cautus 124 iuſtus 122
quid attendere debeat in
defenſione pro auertenda ad articulos inquiſitionales reſponſione 151
examine rei 124. uel teſtium 174
confeſſione rei 163
confrontatione 207
præludiis torturæ 243 ipſa tortura 244 & examine rei ſub tormentis 245
purgatione per iusiurandum 266
transmiſſione actorum 287
executione ſententiæ capitalis 316
reſponſione danda carnifici, qui munere ſuo male functus eſt. 316. 5
expenſis criminalibus liquidandis 386
num pœnam ordinariam extendere, remittere, mitigare aut in aliam commutare queat I, 83. ſeq.
arbitrarias pœnas pro factorum circumſtantiis determinat. 87. ſeq.

quando

quando expensas ferre teneatur II, 382. 3 - & 383.

Iudicia

censoria V. *cens.*
libera II, 35
Saxonica eod.
uehmica eod.
uetita 37. horumque fata 38
Westphalica 36

Iudicium

criminale legitime debet constitui II, 20
criminale summum
solemniter constituitur I, 308
pace firmatum celebratur 309
Ad illud quomodo conuocetur populus 308 **
In eo recitandæ formulæ interrogationum & responsionum 309 **
In eo quis processus instituendus 310. seq.
Quomodo dissolutum proclametur 311
denunciatorium V. *denunc.*
diuinum II, 164 *
hastatum II, 360
humanum II, 164 *
statarium 359

Iurisdictio

qualis fuerit temporibus Taciti II, 2. R. Francorum 3. Saxonum 4. ac illis, quibus comitatus hereditarii facti sunt 6
quænam competat
nobilibus immediatis 8. mediatis 9
ordinibus imperii 5
urbibus immediatis 7
municipiis 10
quibus modis amittatur 19
quando a solo principe exerceatur 51
an annexum habeat onus ferendi expensas criminales 382. 3
quæ iura inuoluat 15. seq
quibus nocetur nominibus 12
quibus symbolis denotetur 18. 2
limitata 13
omnimoda 13
simultanea 13
solitaria 14

Iurisprudentiæ Cr.

descriptio Pr. §. 4.
necessitas 5
subsidia 6. seq.

Ius Criminale

quid Pr. §. 1.
quotuplex 2
peregrinum exigui, non tamen nullius usus est in Germania 4. **
Quid statuendum de Romano, Canonico-Pontificio 3 & Mosaico *
applicandi ordo qui seruetur 4. *
Illius confusionem receptis peregrinis iuribus natam tollere tentauit Maximilianus I, 9. & reuera sustulit Carolus V. 10

per

per *Iusiurandum purgatio V. Purgatorium*
ad *iussum superioris*
delinquens an ab omni dolo remotus sit, I. 39. *

K

Kabelhäuser
immunes sunt a collecta focaria II, 384
Kampferwunden
I, 314
Königsbann
quid sit II, 12
hodie est pars superioritatis territorialis 5
Kolben
quid II, 233. 6
Korbbringen
II, 279. *
Κυροφορια
I, 68. g. 488.

L

Lähmde
I, 314
Laesus
num sit testis habilis II, 170
num expensas criminales in subsidium ferre teneatur 383. 1
Lagena
I, 67. c.
Lapis
quo homo interfectus est, alicubi suspenditur I, 76. **
famosus I, 67. b.
Laqueo
cur non suffocentur feminæ I, 117. *
rupto, num pœna remittenda II, 312. a.
Lasterstein
I, 67. b.
Latro
quis sit I, 359
Latrocinii
impunitas I, 357. * huiusque fata 362. *
natura 357
pœna 362
quando hæc exasperanda 363. mitiganda 364. uel quibusdam mitiganda uidetur 365
criminis rei qui sint 359. * aut uideantur esse 360
Quinam horum socii sint 361
criminis attentati reus quomodo puniatur 364. *
Ei similia delicta 366
Legati
in comitiis imperii delinquentes quodnam forum sortiantur II, 48
Leges criminales
antiquæ cur lectu dignæ I, 4
ab Henrico & hunc insequentibus Impp. latæ quot sint 6. *
hodiernæ nimis uariant 80. 1
quænam pro norma habendæ 86
Leiter
quid II, 233. 4
Leno
qua actione possit conueniri I, 27
quis illius socius 270
Lenocinium
quid sit & quotuplex I, 262
ani-

animatur intentione lucri 265
sine prostitutione feminæ non datur 264
maioribus nostris fuit incognitum 267 **
in crimen aut quasi crimen quando abeat 266
qua pœna uindicetur de iure communi 267. & prouinciali 268

Leuatio

corporis enecati quomodo II, 80 & a quo fiat *

Leudis, leudum

quid I, 351

Leümuth

II, 164 *

Libellus

accusatorius quomodo debeat esse comparatus II, 59
famosus V. *Famos. lib.*

Liberorum nondum educatorum

haud exiguus numerus an attendatur in pœna arbitraria determinanda I, 88. d.

Linguæ

abscissio I, 65. 9
tam latino-barbaræ, quam Germanicæ cognitio necessaria est studioso I. Crim. Pr. §. 7.

Literarum

alienarum resignatio I. 446
propriarum fides II, 184. seq.
informatoriarum contenta 284
requisitorialium de reo, incarcerando tenor 321 *

Loci

sanctitas crimen reddit grauius I, 55. 4.

Lucri

nomine quid uenire soleat I, 366

Lüneburgischer Stuhl

species tormenti II, 232. 3

M.

Maegtbot

quid I, 351

Magiæ

descriptio I, 435
diuisiones 436
indicia, quibus ea semiplene probata dicitur II, 200
pœna I Car. I, 437. & interpretatione prudentum 438 Quænam hanc mitigent 438. 2
Sanior circa magiam sententia 439 in foro hodierno recepta 440

Magistratus

officium suum facientis uiolatio, qua pœna adficiatur I, 512

Maiestas læsa

in sensu generali sumta, quæ crimina sub se comprehendat I, 475
in sensu specialiori quæ dicatur 476
quibus modis 477 in quem 478 & a quo committatur 479
in crimen quando degeneret 480

qua

qua pœna uindicetur 481
Quæ hanc mitigent 482.

Malefitz-
Gericht II, 12
Glocke 308.**
Recht quando constituatur I, 357. seq.
Quæ illius solennitates 358. *

Mallatos,
qui circa iudicium stabant, olim consulebat iudex sententiam pronuntiaturus II, 280 *

Mallobergia
quæ dicantur II, 34. a

Mammillarum
amputatio I, 66
ab illis *suspensio* II, 231. 1

Manbot
quid I, 351

Mandans
quando a crimine se excusare possit I, 46

Mandatarius
quibus exceptionibus queat uti I, 47

Mandato
an & in quantum quis concurrat ad delictum tertii I, 23

Manus
amputatio I, 65. 7

Marchzan
I, 313

Maritus
uxorem, in flagrante adulterio deprehensam, an & quando occidere possit I, 204

Mastuprationis
pœna I, 253. 1

Maximilianus Imp.
tollere tentauit confusionem iuris criminalis I, 9

Mecklenburg. *Instrum.*
species tormenti II, 233. 7.

ars *Medica*
Iurisprudentiæ criminalis studioso scitu necessaria est. Pr. 13

Megbote
I, 351

Melancholici
num criminis capaces I, 35. 6

Memoriæ damnatio
quo fiat modo I, 489. *

Mennonistæ
quando periuris annumerentur I, 451 *

Mensuræ adulteratio
in delictis est I, 448. 7
qua pœna olim uindicata *

Mercurialis uirgula
num delinquentem denotare queat II, 95 *

Meretrix
quæ sit I, 164. seq.
qua pœna plectatur 166
num intercessione sua criminosos a pœna liberare

possit I, 84. λ & ** II, 312 **
stuprum uiolentum non patitur 222. 2
ad *Metalla*
condemnatio I, 66 & *
Metus
quando a dolo liberet I, 39
Miles
hostem patriæ & commilitonem pugnam desertorum occidere potest I, 334
priuilegiato foro gaudet II, 46. 4
criminosus quomodo citetur II, 357
qua ratione subiiciatur inquisitioni 358
Militares pœnæ
capitales I, 555
corporales 554
famosæ 556
ignominiosæ 553
Militarium delictorum
natura 550
pœna 551
Quæ causæ hanc mitigent 552
Minæ
num locum dent occisioni I, 340
quale indicium præbeant II, 97. 9
quomodo hoc elidatur 98
Ministri principum
quando delinquant I, 541
aut delinquere uideantur 542
Moderamen inculpatæ tutelæ differt a moderamine tutelæ I, 335 *
num & quando præsumatur 348. *
Quæ illius requisita 337 seq.
Molendina
uisitandi ius ad quem spectet II, 16
in *Monasterium*
detrusio I, 69
Monetæ falsæ
crimen mox falsum I, 524 mox læsam maiestatem 525 mox utrumque continet 526
indicia proxima II, 201
pœna lege statuta I, 529 & praxi recepta 530
Quando hæc mitigetur 531
Quando pœna uariet pro uarietate damni dati 528
Num confiscationi bonorum locus sit 533
Moneta imperialis
quæ dicatur I, 531 *
in *Monstrum*
homicidium committi nequit I, 326
Mordbrenner
qui dicantur I, 428 *
Mores
olim genio populi Germ. conformes erant I, 1
ab initio carminibus .2. post literis mandati uidentur 3
post capitularia receptos, quos in exilium agere uolebat ponti-

pontifex 7. seruarunt specula 8

Moribundus

quid probet II, 170

Mors rei

sistit processum criminalem II, 376

cum *Mortua muliere*

commissus coitus ad sodomiam accedere quibusdam uidetur I, 253. 3

Mortuus

perduellionis accusari potest I, 492. 4

ad damnandam memoriam quandoque accusatur II, 318

in cadauere nonnunquam pœnam sustinet eod.

Mulcta

ab emenda distinguitur I, 91

Municipiorum

iurisdictionis criminalis facies II, 10

Mutus

ubi examinandus, quid obseruandum sit iudici II, 126

N.

Nachrichters Gebühren

ad expensas criminales pertinent II, 377

Narium & aurium

abscissio I, 66

Nauium collisionis

auctor quomodo puniatur I, 568

Nickel.

Unde hoc nomen ueniat I, 166 *

Nobiles

a famosis pœnis immunes I, 88. f.

a tortura exemti II, 247. 2.

olim soli scabini erant 27 *

cur ceperint tædium iudicii criminalis 31

immediati gaudent foro priuilegiato II, 47. 6. & iurisdictione criminali 8

mediati

num foro priuilegiato gaudeant 46. 3

num iurisdictione criminali instructi 9

Nominis

adfixio ad patibulum, pœna militaris I, 553

mutatio, quando falsis annumeranda 448

Nothgericht

II, 80 ***

Nothpeinlich Gericht

quid sit II, 345

quomodo constituatur 348

Noth- und Wechsel-Schöppen

alicubi recepti sunt II, 31 **

Numellæ

I, 67 a & *

O.

Obergerichte

II, 12

Landesbibliothek Oldenburg

Oberhôfe
consulat iudex II, 282. 1
Oblatio
ad purgatorium uel mulctam quandoque auertit inquisitionem specialem II, 148
Obsequii militaris denegatio
delictum est I, 558
qua pœna uindicetur 559
Obsessionis uiarum
descriptio I, 515
criminis
natura 517
pœna 516
Quibus de causis hæc mitigetur 518
Ea ad uiolandam sanctitatem tendit 516
Oculorum
effossio I, 66
Offæ iudicium
quale fuerit II, 226
Offene Wunden
I, 314
ad *Opus publicum*
damnatio I, 65. 5
Ordalia
quæ dicantur II, 219
quot olim fuerint 220 seq.
cur non supersint hodie 228

P.

fractæ *Pacis*
profanæ quis reus I, 503 seq.
qua pœna adficiatur 505
quando hæc mitigetur 506
quinam huius criminis societatem contraxisse dicantur 507
An qui uim ciuibus suis infert, huius criminis reus fiat 508
religiosæ delictum 509
ad *Palinodiam actio*
quibus in casibus queat instituI, 286
quando famosa sit 287
V. *Recantatio*
ad *Palum stare*
pœna militaris I, 554
Paroemiæ
faciunt ad cognoscendum ius criminale. Pr. §. 12
Quid earum frequenti usui præbuerit ansam I, 2*
Parricidarum socii
qui sint, & quomodo crimen participent I, 388
Parricidium
quid sit I, 376
quid in sensu latiori innuat *
non alteratur modo, quo cædes facta 378
in quem committatur 380. seq.
Quæ pœna in illud statuta I. Car. 382. legibus antiquis * & quibusdam prouincialibus 383
Quando hæc cesset 384 exasperetur 387 mitigetur 385. seq.
Illius affinia 389

iudi-

iudicium ciuile 390
Partus alieni ſuppoſitio
V. *Suppos.*
Pater
filiam in adulterio deprehenſam occidere poteſt I, 334
unam ex pluribus filiabus olim in Pomerania necare poterat I, 385 *
Patibuli
columnarum numerus arbitrarius eſt II, 303 ***
uiolatio quomodo fiat, I, 521 quomodo puniatur 522
Ad illud adfixio nominis & effigiei rei eſt pœna militaris I, 553
Peccatum
quid I, 14
Peculatores
quomodo puniantur I, 124 & †
Pedum
amputatio I, 66
Peinlichkeit
II, 12
Perduelles
teſtamentum condere nequeunt I, 488 **
quos habeant ſocios 491
Eorum bona cui cedant 488 ***
Eorum memoria condemnatur 489 *
Perduellio
quid ſit I, 483
a ciue committitur in principem aut remp. 485
patratur uel directo 486 uel oblique 487
Quæ pœna in eam ſtatuta 488 ſeq.
quando hæc ceſſet aut mitigetur 490
Singularia in hoc crimine 492
Hoc crimen ſolus princeps cognoſcit & punit II, 51
Quid LL. prouinciales circa eam ſtatuant I, 493
Periurii
antiquitas I, 449 *
deſcriptio 449
iudicium ciuile 459
criminis
rei ſunt qui iusiurandum legitimum 451 cum damno tertii 452 dolo malo uiolarunt 453
pœna pro damni dati uarietate uariat 424
Quænam Carolino 455 aut prouincialibus iuribus ſtatuta 458
Ex quibus cauſis ea mitigetur 456
Qui iusiurandum legitimum non præſtitit, uix reus periurii fieri poteſt 451
de *Periurio uitando*
admonitio I, 455 *
Permutatio
rerum eiusdem pretii extorta non eſt rapina I, 141. 6

Landesbibliothek Oldenburg

Perſcrutatio domeſtica
quotuplex & quo fieri debeat modo II, 92
Philologia
præſtat uſum ſtudioſo I. Crim. Pr. §. 7
Philoſophia
tam *moralis*, quam *rationalis* inſeruit ſtudio Iurispr. Crim. Pr. §. 6.
Phyſiognomia
quale indicium II, 96
Piratarum
pœna I, 566
Pœnæ
quæ ſint I, 58
quem in finem imponantur 60
cuius habeantur proportionis 71 ſeq.
ſequuntur ſcelera 73
reſpondere debent cuiusque criminis grauitati 74
quibus imponantur 77
num etiam delinquentis heredibus *
ceſſant, ceſſante crimine 74 2. 76
tot ſint, quot crimina 79
minores abſorbentur a maiore 79. 3
arbitrariæ an & quando a iudice poſſint extendi 87 uel mitigari 88
capitales
ſimplices 59. 61
qualificatæ 59 tam per ſe, 62 quam extrinſecus tales 63
corporales
approbatæ 65
reprobatæ 66
In quantum a iurisd. patrimonialis domino in Sax. El. poſſunt commutari in pecuniarias 85 *
extraordinariæ 81
famoſæ
hodie receptæ 67
olim probatæ 68
legitimæ 81
libertati noxiæ 69
ordinariæ num a iudice in alias commutari 85 extendi 83 mitigari 84 & remitti queant 83
pecuniariæ 70
Poteſtas principis circa pœnas 80
Pœnitentia
quando mitiget pœnam ordinariam I, 48 β
Pommeriſche Münze
ſpecies tormenti II, 232. 2
Prægnans femina
torqueri nequit II, 238
Præſcriptio criminis
quod fundamentum habeat I, 82. 1. II, 362 *
a quo currat tempore 367
quot annos requirat 365
quibus interrumpatur modis 366. 1
An interrupta de nouo currere poſſit 368

im

impedit persecutionem criminalem 361. 364
non obest ciuili iudicio *eod.*
quibus non prosit 366. 2
Prævaricationis
iudicium ciuile I, 473
pœna 472
rei fieri possunt aduocati, procuratores, theologi I, 470
an etiam chirurgi, delatores 471
Prævaricator
quis sit I, 469 seq.
quis esse tantum uideatur 471
Cum eo colludens perdit suam causam 474
Principum imperii
crimina quis cognoscat II, 47. 5
Probatio
quibus modis fieri possit II, 164
criminis sit clarior probatione innocentiæ *eod.*
sit eo fortior, quo maior pœna *eod.*
innocentiæ quæ habeat singularia 181
Probstamt
II, 12
Processus accusatorii
forma communis II, 55
usus hodie rarior 67
Quisnam usu seruetur in D. Bremensi 70 Saxonia 68. D. Wurtembergico 69
Illius & inquisitorii processus differentiæ circa examen testium 176
Processus bannitorius.
Accusator quomodo prouocet, quidque petat a iudice II, 349
Accusatus, si compareat, quid fiat 350
quid si non compareat 351
in contumacia perseuerans, in bannum declaratur 353 seq.
V. *Bannum*
Procurator
in causis criminalibus num sit admittendus II, 66
cur admissus in iudiciis Westphalicis *
Proditionis reus
quibus iudiciis semiplene conuincatur II, 199
Proditorium homicidium
V. *Homicidium*
Proportio pœnarum
quæ statuatur I, 71
quodammodo incerta 72
Propricida
V. *Autochir*
Propricidium
V. *Autochiria*
Proscriptio
contumacium in causis ciuilibus cessat hodie II, 344*
imperialis quæ 344
prouincialis uariat 345
Prügeln
zwischen den Picken I, 554

Landesbibliothek Oldenburg

Publicatio sent. crim.
quomodo fieri debeat II, 289 *
quando differatur **
fit citra citationem rei ad sigillum collegii iCtor. recognoscendum 289 ***
V. *Sententia*
a *Pudendis*
suspensio II, 231. 1
Pueri
num criminis capaces I, 35. 2 & *
num testimonium ferre queant II, 167. **
Pulslach
Pr. §. 8. *
Pulmonum
experimento quæ fides habenda II, 83
ad certa *Puncta*
quandoque examen instituitur II, 121
Purgatio
II, 164 *
Purgatorium
quando dictari soleat II, 261 264
solemniter præstari debet 262. 265
est remedium ueritatem eruendi 264
dum præstatur, quid sit actuarii 267. defensoris 268 iudicis 266

Q
Quæstiones diræ
V. *Tormenta*
Quasi criminis
definitio I, 31. 51
imputatio 53
reus 52
Quatember-Gerichte
quæ dicantur II, 41 *
Quiritatio accusatoris
trina II, 310. 4
non eadem ubique constat formula *

R.
Rabenstein
est symbolum iurisdictionis criminalis II, 18. 2
Rapina
olim honesta fuit I, 139 *
hodie species furti est *eod.*
consistit in ablatione rerum mobilium 141. 1
requirit uim, quæ turbet securitatem publicam 142
non datur sine lucrandi animo 141. 4
an patretur uiolenta permutatione 141. 6
ubi & in quos committatur 142
attentata quando dicatur 141. 3
Illius criminis
natura 139
rei 143 horumque socii 144
In crimen rapinæ quæ pœna sit statuta 145

Ex

Ex quibus cauſis ea ceſſet 147 exaſperetur 146 mitigetur 147 aut mitiganda uidetur quibusdam Dd. legibusque prouincialibus 148
Quisnam rapinæ ſemiplene conuictus dicatur per indicia II, 189 ſeq.
Quodnam iudicium ciuile inſtituere poſſit rapinam paſſus 149

Rapta

num ulla pœna adfici poſſit I, 243
num bona, raptoris liberos non habentis ſibi petere poſſit 245

Raptus

quid ſit, 233
committitur honeſtæ perſonæ alterius ſexus de loco in locum deductione 235
in uolentem, quæ ſui iuris eſt, non patratur 236
ſit animo libidinem explendi 237
quando in crimen abeat 238
Criminis rei qui dici nequeant 238
qua pœna uindicetur 239
Ex quibus cauſis hæc exaſperetur 240. aut mitigetur 241
Quid I. Prouinc. de raptu ſtatutum 244

Ratificatio

quando neceſſaria I, 255. *
ſub quibus fieri debeat ſolemnitatibus 255
Illius tempore, ſi confeſſionem ſuam ſine iuſta cauſa reuocet, iterum tormentis ſubiicitur reus 257 ſeq.

Ratihabitione

an & in quantum quis concurrat ad delictum tertii I, 29

Rationes dubitandi

& decidendi quibus inſeri ſoleant ſententiis II, 285. ****

Recantatio

in quo conſiſtat I, 286
quando famoſa ſit 287
Quid faciendum iudici, ſi iniurians recantare renuat 288

Recognitio

inſtrumentorum quomodo fieri debeat II, 185. ſeq.

Reichs-Vogteilichkeit

unmittelbare II, 14

Relegationis

pœna quæ & quotuplex I, 69. 2
non uſus *

Remiſſio

cadaueris peti nequit II, 80 *
a *coniuge innocente* quibus fiat modis I, 201
facta quid operetur 202

Landesbibliothek Oldenburg

delinquentis non est necessitatis ll, 323
ad forum priuilegiatum etiam sine requisitione fieri debet *
fit traditis reuersalibus 323. 2
a *furtum passo* sub conditione facta quid efficiat l, 121. ***
iniuriarum unde queat colligi l, 291 *
Repetundarum reus
quis sit l, 543
qua pœna adficiatur 545
Requisitoriales literæ
de reo incarcerando quomodo concipiendæ ll, 321. *
in *Residentia*
commissum furtum, quale sit l, 124. & ***
de *Residuis*
crimen commisisse quis dicatur & quomodo puniatur l, 547
Resignatio
alienarum literarum quando punienda l, 446
Resistentia intermissa
an & in quantum quis concurrat ad delictum tertii l, 28
Responsio
ad articulos ll, 139
quinam sint illius effectus 141
quibus modis declinari queat 142 seq.
ad certa puncta ll, 121
Restitutio rei furtiuæ
quando a pœna liberet l, 121 & **
Retorsio
alaparum an licita l, 312
iniuriarum quænam permissa 285.
a quo fieri possit *
quomodo fieri debeat 285
Reuelatione intermissa
an & in quantum quis concurrat ad delictum tertii l, 27
Reuersales literæ
quæ sint ll, 323. 2
Earum formula alicubi per pactum aut legem determinata est **
Reuocatio confessionis
sub tormentis factæ quando permissa ll, 256
quid sine iusta causa facta operetur 257 seq.
si qua fiat in iudicio criminali summo, quid incumbat iudici 311 *
Reus criminis
quibus in casibus sumtus criminales ferre debeat ll, 382 & *
Reuter-Recht.
Huius usu furtum non committitur l, 101 *

Rixæ

Rixæ autor
an & quomodo puniendus, si in turba quis occisus fuerit l, 350
Robbatorum socii
qui sint l, 242
Rolandi statua
est symbolum iurisdictionis criminalis ll, 18. 2
Rotæ supplicium
l, 62. 1. & 63. 5
Rubrum
interpretationi legum inseruire potest Pr. §. 4. *
Rüge-Gerichte
antiqua quæ fuerint ll, 40
hodierna quæ dicantur 41
In Norimbergensi, quæ causæ dirimantur 43
Rügland.
Quæ sit huius denominationis ratio ll, 34.
in *Rusticis rebus*
adhibita diligentia num mitiget pœnam l, 84. μ. & ***

S.

Sacerdotes
olim cognoscebant crimina ll, 2
an pœnas executioni dederint 311. **
Sacrilegii
natura l, 129
species 132
Qui sint & uideantur esse rei criminis sacrilegii 131
Quæ pœna in illud statuta legibus antiquis 133 * iure Carolino 133 & iuribus prouincialibus 136
Quæ causæ pœnam tollant aut saltem mitigent 134
Quid iuris pontificii Dd. per sacrilegium intelligant 129 *
Quid circa sacrilegii crimen & pœnam statuant euangelici 135
Actio ciuilis de sacrilegio commisso quænam instituenda 138
Sacrilegorum socii
quomodo puniantur l, 137
Saluus conductus
describitur ll, 328
diuiditur in generalem & specialem 329
quibus concedi soleat 331
a quo impetrandus 333. 2
Tutius a principe impetratur 338 *
sine cautione præstita impetrari nequit 332
impetratus
strictissimæ interpretationis est 334
præstat securitatem a carcere 533 seq. ast temporariam tantum 335

im-

impetratus ceſſat, ſi facinoroſus fidem, quam dedit, uiolet 336
non obeſt iudici deprehenſionis 333
Quid ſit defenſoris circa eum impetrandum 337 & impetratum 338
Eo conceſſo, num reuocatæ uideantur literæ arreſtatoriæ 333 *

Sanctitatis

uiolatio qua pœna uindicetur I, 510

ſuper *Sanctorum*

reliquiis olim præſtabatur purgatorium II, 262. 2

ex *Sandapila*

num indicium homicidæ peti queat II, 103

Scabinorum

antiquorum
conſtitutio 28
dignitas 29
munus 28
numerus 30
qualitates 27
hodiernorum conſtitutio, ſtatus & officium 31
Quando nomina ſua regiſtraturis ſubſcribere debeant II, 32 *
Quot requirantur ad conſtituendum iudicium criminale 308 *
Quales in eo comparere debeant ****
ultimus olim ſententias dabat executioni II, 311 **
Weſtphalicorum qualitates 36 **
Cur hi ſciti uocati fuerint 37. 1
Cur eorum numerus creuerit eod. 3. 4

Scabinorum collegia

qua occaſione nata II, 280*
gaudent ſuo ſigillo, ſua cera 281
quot olim conſtiterint membris 285. *
diuerſum ſtylum ſeruant ***
Quid in iis obſeruetur, ubi ſententia concipienda eſt 285. ſeq.

Scamnum

genus tormenti II, 232

Schandmahl

I, 314

Schedulæ,

qua ab incerto quodam & delictum & illius reus denunciatur, nulla fides habenda II, 90 ***

Schnüren

II, 233. e.

Schöppen

quorum alii dicebantur echte und rechte, alii echte und rechte Schildbörtige II, 27. *

Schöppenbar frey.
Unde sit hoc nomen I, 27. *

Schöppenstuhl.
Unde hoc nomen II, 34. b.

Schub
quid sit II, 323
quid phrasis wahrer Schub innuat 164 *

Sciti
olim dicebantur scabini Westphalici II, 37. 1.

Sectio
cadaueris necessaria est II, 81
quomodo & a quibus instituatur 80. & †
num cadauer secturus iureiurando obstringendus sit. ††
condemnati per ferram quandoque suscepta I, 64

Seditio
quid sit I, 494
qua pœna uindicetur 495
Quid de ea statuat forensis usus 496.

Seductionis
ratio habetur in determinanda pœna arbitraria I, 88. b.

Seminis immissio
in sodomia non requiritur I, 248

Semmer-Ams
II, 12

Senectus
a pœna corporali liberat I, 88. g.

Sententia
fertur uel ab ipso iudice II, 279. uel ab extraneis ICtis 280. seq.
quinam sint consulendi 282
sit caute concepta 286
certa 278
an alternatiua admittenda 286. 5
respondeat actis 274 & legibus 275
ab actis remouenda aut supprimenda non est 289. **
absolutoria quotuplex, quidque efficiat 295
condemnatoria quando detur executioni 296
capitalis alicubi prius a principe confirmanda est, quam dari potest executioni 302 *
definitiua quando pronuntianda II, 277
interlocutoria quando feratur 276
de tortura concepta quam caute sit publicanda 243. t

Sepulchri uiolati cr.
quo consistat I, 519
Qua pœna illius reus coerceatur 520

de *Sequela præfectoria*
quid sit notandum II, 320

Landesbibliothek Oldenburg

Sertum genere
num liceat feminæ uim passæ I, 232

Sexus
ratio habetur in determinanda pœna arbitraria I, 88 a.

Sigillorum
corruptio I, 448. 8 & **

Simoniæ crimen
prætereunt Germanorum leges I, 549

a *Societate criminis*
quænam liberent I, 45

Socius criminis
quis sit I, 23
num testis habilis II, 169

Sodomia
quid sit I, 161. 246
uariat 247
etiam sine immissione seminis committitur 248
Qua pœna illius reus coerceatur 249
ex quibus causis hæc mitigetur 250
Quid cum bestia, quacum sodomia commissa est, faciendum 251
Quid doceat usus forensis 252
Quænam ad sodomiam accedere quibusdam Dd. uideantur 253

Sodomita
a quo & ad quid conueniri possit ciuiliter 254

Sônisbot
I, 351

Solidus
uarius est I, 97

Sortilegium
V. *Magia*

Sortis iudicium
quale fuerit II, 227

Spaniſcher
Bock genus tormenti II, 233. 7.
Stiefel genus tormenti 233. 3
adplicari nequit podagrico 239

Specula
seruarunt antiquos mores I, 8

Spieß-Recht
II, 360

Sponsalium binorum
crimen I, 219

Ständchen
mit Pfennings-Pfeiffen und Maultrummeln est iniuria I, 279. *

Stand-Recht
quando ei locus sit, & quomodo in illo procedatur II, 359

Steckbriefe
V. *Arrestatoriæ literæ*

Sterilitatis procuratæ
quinam accusari queant I, 401
rei quomodo puniendi iure Carolino 402 legibus antiquis * & praxi hodierna 403
Stich und Wunden abzumessen
cui competat I, 15
Stigmatis
inustio I, 65. 4
Söckling
Pr. §. 8 **
Stockschilling
I, 65. 2
Straf- und Urphed-Bücher
II, 18.
Stroh-Hochzeit
I, 279
Stuhl-Herren
& Frigrauii num iidem II, 36 *
Stuprata
olim infamis habebatur I, 173 *
Vi stuprata ab omni pœna & macula immunis est 232
Stuprator
partui alimenta præbere debet I, 179
stupratam uel ducere 176 uel dotare tenetur 177 exceptis paucis casibus 178
uiolentus est, qui ui, metu, minis aut religione feminam ad coitum adduxit 224
Quinam huius socii 231
Stuprum
uiolentum quid sit I, 161. 220
nonnisi feminæ honestæ 222 eique dissentienti 223 & reluctanti infertur 224
consummatur immissione seminis 226
quando sit in criminibus 227
Quæ pœna in illud statuta sit 228
Quæ causæ hanc exasperent 230. uel mitigent 229
De illius corpore quomodo constet II, 87
Num stuprum feminæ mente captæ, immaturæ, dormienti &c. illatum, sit uiolentum 225
uoluntarium.
quid sit I, 161. 167.
consistit coitu cum femina honesta perpetrato 169 seq.
Quinam illius rei I, 169. seq. 171. 172
qua pœna coerceantur 173
Ex quibus causis hæc exasperanda 174. aut mitiganda 175
De stupri corpore quomodo constet II, 79

Suffo-

Suffocatio in aquis
V. *Culeus*
Summarium examen
quid sit ll, 131
quomodo instituendum 132
Suppositio partus alieni
l, 448. 6.
Surdus
ubi examinandus, quid obseruandum iudici ll, 127.
Suspendium
l, 61. 2.
Syndicatus
reus punitur arbitrarie l, 548

T.

Tabellarius
rem alio perferendam consumens, fur non est l, 101 a. 109. 2
Tapfer, gering
quid hæc uerba denotent in C. C. l, 133. ***
Termini
descriptio l, 460
motio quæ sit 461

Termini moti
crimen quinam commisisse dicantur l, 462
pœna 463
quando aggrauetur 464
iudicium ciuile 465

Territio
quæ ll, 248
quotuplex 249
Quando locus ei detur 250.
Quid circa eam notandum 251

Testes
qui sint ll, 165.
uecturæ & uictus mercedem iure exigunt 172
iureiurando sunt adstringendi ad dicendam ueritatem 173
num reo præsente 176. 3.
rogandi sunt sine ulla suggestione 90
rationem dicti proferre tenentur l, 178
contumaces quando torturæ subiiciendi 173 *
Quando cogi queant, qui alias a testimonio ferendo sunt immunes 173 **
pecunia corrupti, num contra corruptorem deponentes probent 167 ***
fide digni quinam sint 167
num etiam denuntiator 168
læsus, præsertim moribundus. 170
socius criminis 169
inhabiles in crimine læsæ maiestatis, num reum conuincere possint 167 *
singulares quid probent 179
Eorum dicta diligenter notanda sunt 91. 175.
an in solemnem rotulum redigenda 176. 4

Quando

Quando probatio per teſtes ſuſcepta dici queat nulla 180 plena 178 ſemiplena 179
Quosnam teſtes audiat iudex, auctorem delicti inueſtigaturus 89

Teſtium examen
extraordinarium an & quando admittatur ll, 177
ordinarium ab ipſo iudice inſtitui debet 172
An Notario queat committi *
Quomodo inſtituendum 173
ſummarium
quomodo a iudice inſtituendum ll, 89. ſeq.
Circa teſtium examen differunt proceſſus accuſat. & inquiſit. 176.

Thiubda
Pr. §. 7. *

Titulos alienos
adſciſcere falſum eſt l, 448. 5

Tonſores
cadauer ſecare nequeunt ll, 80 †

Tormenta
peregrina ll, 231
probata hodie 233
reprobata 232
Eorum adplicatio
ea ſit, quæ neque corpori, neque animo rei noceat ll, 238. ſeq.
ultra horæ ſpatium uix duret 244. 14
quo tempore fieri debeat 244. 8. ſeq.

Tortura
deſcribitur ll, 235
uaria fata habuit *
eſt ueritatis eruendæ medium 237
an idoneum 236 *
ſibi non uindicat locum, niſi conſtet de corpore atrocis delicti 241. ac adſint indicia legitima 242
contumacis in reſpondendo quæ 252
Si plures torquendi, a quo capiendum primordium 244. 15
Quid iuris, ſi quis legitima tormenta perpeſſus 253. ſeq.
Quinam a tortura eximantur 237. ſeq.
num etiam in dignitate conſtituti 247

Torturæ
continuationi quando locus ll, 259
exceſſus pœnam mitigat l, 84 *n.*
gradus quot ſint ll, 234.
repetitioni quando detur locus ll, 258
quoties *

Trahæ
impoſitio delinquentis l, 63

Transactio
ſuper damno inter reum & læſum inita quale indicium delicti patrati II, 97. 11.
ſuper pœna inter iudicem & reum inita an licita I, 85. 5
quando pœnam mitiget I, 84. 7.
num criminum cognitionem ſiſtat II, 375
Transfugarum
pœna I, 564
Transportatio rei
per territorium alienum quo modo fieri debeat II, 325
Tratto di chorda
I, 65. 3
Triduum
cur detur ad mortem condemnatis II, 294
per *Tubas*
citantur equites II, 357
per *Tympana*
citantur pedites II, 357

V.

Veneficii
deſcriptio I, 404
rei qui ſint uel non ſint 405 ſeq.
pœna de iure antiquo 407. * Carolino 407. prouinciali 408
Quando hæc exaſperetur 409 aut mitigetur 410
corpus quomodo inueſtigandum II, 85
indicia proxima 197
Quid iuſtum, ſi quis paſcua, cereuiſiam, aut fontes ueneno infecerit, amoris conciliandi gratia uenenum dederit, aut ueneno perpetuum morbum alicui contraxerit 412
Veneficorum
ſocii II, 411
Veneni
ingeniti & propinati ſigna II, 85. *
ſupplicium I, 64
Verba
tapfer, gering quid denotent V. tapfer
Viertheilen
I, 62. 4
Vini adulteratio
quomodo puniatur I, 445
Virgindemia
I, 65. 2
Viſum repertum
quale requiratur II, 80
Vita
antea male acta, quale indicium II, 97. 1
Vitium
quid I, 14
Vitzdom-Gerichte
II, 12

Viui
combuſtio I, 62. 3
defoſſio, ſtipite acuto per corpus transfixo I, 62. 5
ſepultura in homicidiis eſt I, 327. 5

Ungerichte
II, 12

Vniuerſitates
quoque delinquere poſſunt I, 22
quando in criminoſis ſint ipſæ 42 aut quædam illius membra 43
quodnam crimen non participent 50
Quid iuris, ſi ciuitas, quæ deliquit, ſoluendo non eſt 78

Vögte
olim quamuis iurisdictionem in prælaturis exercebant II, 5. *

Vogteiæ
nomine in præſulatibus inferioris Saxoniæ uenit iurisdictio criminalis II, 12. *

Vrbes
prouinciales titulum, quo iurisdictionem criminalem poſſident, edere tenentur II, 10
regiæ cur uaria gaudeant iurisdictione criminali II, 7.

Vrphedæ
antiquitas II, 297. *
deſcriptio 297
formulæ 298 *
Quid iuris, ſi hanc præſtare reus renuat 297. **
Quæ pœna uiolatorum urphedæ maneat de iure communi 299 & prouinciali 300
Ex quibus cauſis hæc ceſſet, uel mitigetur 301

Urphed-Bücher
II, 18. 1

Vſurariæ prauitatis
reus qua pœna adficiatur I, 534

Vulitiua
quid Pr. §. 7. *

Vulnera
lethalia quæ ſint & quotuplicia I, 313 & *
non lethalia
uariis nominibus uocantur 313
quomodo I. P. S. diſtinguantur 314

Vulnerans
qua pœna adficiatur I, 315
ad quid teneatur uulnerato 316

W.

Waffen, Wappen
idem quod Zetter, II, 310. *

Landesbibliothek Oldenburg

Wergeldi
descriptio uariaque nomina I, 351
a widrigeldo differentia 90. 351. *
quantitas 355
Ex illius petitione non constat de hereditatis aditione 352. 4
Cui 352 seq a qua 354 & quem in finem debeatur 356
Westphalicorum iudiciorum
primæua constitutio II, 36
fata 38
Cur dicta heilige heimliche Achten 37
Wette
quomodo differat von der Buße I, 91
Wida
cui olim soluenda I, 90
Widrigildum
V. *Wergeldum*
Wild-Dieb
quis sit I, 155
das Wippen
I, 65. 3
Wizzigeding
II, 12
in *Wurtembergico* Duc.
processus accusatorius duplex est II, 69

Z.

Zent-Recht
II, 12
Zent-Rügehaber
II, 15
Zetergeschrey
II, 310. 4 & *
Zister-Zitter-Hand
II, 310
Zucht-Raspel- und Spinn-Häuser I, 65. 6

FINIS

Anhang
einiger
nach oben stehenden Reguln
abgefaßten
FORMVLEN,
wie solche in
Peinlichen Gerichten
etwa
gebrauchet werden
können.

Landesbibliothek Oldenburg

Anhang
einiger
nach den siebenjährigen Regeln
abgefaßten
FORMULEN,
wie solche in
peinlichen Gerichten
eines
gebräuchlich werden
können.

Nr. I.

ad §. 59. seq. p. 321. seq.

Formular einer peinlichen Anklage.

P. P.

Obwohl in den Gesetzen ernstlich verboten, jemanden an seinem Leibe oder Leben zu beschädigen, auch verordnet, die Todschläger mit dem Schwerdt vom Leben zum Tode zu bringen; so hat doch 1) Nicolaus Nirgendaheim 3) am 15. h. Morgens gegen 2. Uhr allhier im güldenem Stern 2) seinen Herrn N. durch Zufügung verschiedener Stiche und Hiebe getödtet, und darauf dessen Cörper in das daselbst befindliche und 50. Klaftern tief in die Erde gehende Cloac geworfen, wie solches (§. 60.) beykommende indicia und attestata sub *A* & *B* zur Gnüge besagen. Wann nun der Republique daran liegt, daß alle Schandthaten entdecket und bestrafet werden, ich auch ein naher Anverwand-

ter des Entleibten bin; als habe diese peinliche Anklage Ew. ꝛc. hiermit überreichen und darneben bitten wollen, den Entleibten ohnverzüglich aufzuheben, die Section und Inspection vorzunehmen, auch peinlich Angeklagten, der bereits Mine macht, die Flucht zu nehmen, zu arretiren, und darauf anzuhalten, daß er auf diese meine Anklage antworte, sodann aber zu erkennen, und auszusprechen:

Daß peinlich Angeklagter ihm selbst zur wohlverdienten Strafe, andern aber zum Exempel, mit dem Schwerd vom Leben zum Tode zu bringen sey. vel 5): am Leib oder Leben, wie es die Gesetze erfodern, zu bestrafen sey.

Worüber, ꝛc. 1) N.

Nr. II.

ad §. 80. †† p. 334.

Eyd eines zur Section erforderten Medici.

Ich Galenus, so von den Wohllöblichen Stadt-Gerichten allhier zu Besichtig- und Secirung des in dem Stern tod liegenden N. erfordert worden, schwere hiermit zu GOtt dem Allmächtigen, daß ich solche Inspection und Section mit höchstem Fleiß, auch gebührender Treue, verrichten, alle und jede an dem todten Cörper wahrzunehmende signa auf das genaueste beobachten, und was sich der lethalität halber ereignen möchte, weder aus Neid, Haß, Mißgunst oder Gabe anders, als es sich befindet, anzeigen, vielmehr alles das thun wolle, so einem Wund-Artzte in dergleichen Sachen zustehet, so wahr mir GOtt helffe und sein heiliges Wort.

Nr. III.

Nr. III.

ad §. 111. * p. 352.

Form. eines Wächter-Eydes.

Ich N. schwere zu GOtt dem Allmächtigen einen leiblichen Eid, daß ich die von einem Hoch-Fürstl. S. Amt allhier mir anvertraute Wache Mæuii zu Tag und Nacht treulich verrichten, auch ohne gedachtes Hoch-Fürstl. Amtes Vorbewust niemand zum Gefangenen lassen, noch aus dem Gefängniß mit ihm zu reden erlauben, und dieses mein Versprechen in keinem Stück weder um Freundschaft, Gunst, Gabe, Geschencke, noch anderer Ursachen wegen hindansetzen will, so wahr mir GOtt helffe, und sein heiliges Wort, ꝛc.

Nr. IV.

ad §. 118. p. 356.

Formula defensionis pro auertendo carcere.

Ob zwar Mæuius seine Frau Titiam als eine Ehebrecherin gerüget, mich auch Caius und Tullius als ihren Sünden-Gesellen angegeben, so bin doch nicht vermögend zu ersehen, mit was Recht Ew. ꝛc. mich dieserwegen haben vor einen Ehebrecher annehmen, und in Ketten und Banden zu legen befehlen können. Denn 1) daß Titia jemahls die Ehe gebrochen, ist noch nicht erwiesen, vielweniger 2) glaublich, daß ich solche Sünde mit ihr verübet, hiernechst 3) streitet nicht der geringste Verdacht einer vorseyenden Flucht wider mich.

Obwol quod ad primum, daß Titia einen Ehebruch begangen, Mæuius ihr Mann vermeynet, und deswegen sie gerüget: so ist doch auf solche Rüge im geringsten nicht zu bauen, weil a) Stadtkündig, wie Mæuius seit vielen Jahren her sich alle Mühe gegeben, seiner Frau loß zu werden; b) Titia von jedermann, der selbe kennet, vor keusch und züchtig bis diese Stunde gehalten wird, auch c) Mæuius den vermeintlich begangenen Ehebruch specifice anzugeben nicht vermag.

Solcher gestalt, und da es an der Wahrheit des begangenen Ehebruchs würcklich fehlet, ist es umsonst sich wegen des Sünden-Gesellens zu erkundigen. Da nun aber Ew. ꝛc. ein solches doch gethan, und glauben wollen, daß ich grauiret sey, muß wohl auch

quod ad secundum

zeigen, wie die wider mich streiten sollende und in der angebrachten Rüge, wie auch zweyer Zeugen Tullii und Caii Aussage bestehende Anzeigen nullius momenti. Solches zu thun, erinnere a) daß die angebrachte Rüge allzu generell, und nur dahin gehe, daß Titia das heilige Ehebette gar nicht rein halte, dessen aber, so mit ihr jemahls was zu thun gehabt oder noch habe, gar nicht gedencke; hiernechst b) die beyden Zeugen solche Männer, so einigen Glauben nicht verdienen, massen der erstere mein Ertz-Feind, wie aus denen, zwischen mir und ihm 1734. puncto iniuriarum vor Hoch-Fürstl. S. Amt allhier verhandelten, Acten zu ersehen; und der andere, daß er von sich selbsten von der vermeintlich begangenen Sünde keine Wissenschaft habe, f. frey

geste-

gestehen muß. Worzu noch kömmt, daß c) beyder Zeugen Aussage mit einander streitet, massen, da sie einerley Zeit des begangenen Verbrechens bemercken, verschiedene Oerter, wo die Sünde verübet worden, angeben, der erstere nemlich eine Linde, der andere einen Feigenbaum.

Da nun die Sache so beschaffen, hätte wider mich mit der Captur nicht verfahren werden sollen, weil ohndieß

quod ad tertium

niemand rechtmäßige Ursache hat, zu befürchten, daß das iudicium, wenn es anders wider mich Platz finden solte, eludiret werden dörfte, sintemahl a) wenn auch gleich das gerügte Laster erwiesen, und die wider mich vermeintlich streitende Anzeigungen so redlich, als es P. H. G. O. erfordert, werden solten, so doch in Ewigkeit nicht geschehen wird, dennoch b) keine Leibes- oder Lebens-Strafe mir dictiret werden kan, da, laut gerichtlicher Registratur f. , meine Frau sich gleich Anfangs erkläret, daß sie, dafern ich des beschuldigten Verbrechens überführet würde, mir solches verzeihen, und ferner ehelich beywohnen wolle. Wann nun auch c) ich mit vielen Gütern in dem Lande angesessen bin, und d) wo es Noth thut, durch andere hinlängliche caution de iudicio non eludendo bestellen könte: so hoffe nicht länger in gefänglicher Haft gehalten, sondern sogleich auf freyen Fuß gestellet zu werden. Ich verbleibe übrigens ꝛc.

Landesbibliothek Oldenburg

Nr. V.

ad §. 119. ead. pag.

Supplicatio pro mitigando carcere.

EW. ꝛc. ist zweifelsohne erinnerlich, wie auf Dero Befehl ich in dasienige Gefängniß, welches die traurige Herberge pfleget genennet zu werden, am 20. h. bin gestecket, und zugleich an Hand und Fuß geschlossen worden. Wie weit dieses Verfahren zu rechtfertigen, und ob zur incarceration hinlangende Indicia wider mich streiten, werden Ohnpartheyische, denen es zur Beurtheilung anheim gestellet wird, nicht zu sagen wissen. Und ich könnte mancherley Zweifel machen, will aber bloß meine höchstschwere Gefangenschaft dermahlen beschreiben, und um deren Linderung bitten.

Das Gefängniß, worinn ich liege, ist unter der Erden, und, weiln es so wenig von Sonn und Mond beschienen, als von frischer Luft durchstrichen wird, voller feuchten und unreinen Dünste. Die Kette, womit Hand und Fuß geschlossen worden, ist so schwer, das ich sie kaum erheben kan. Die mir gemachte Streu ist so dünn, daß ich mehr auf der Erden, als auf selbiger liege. Wann nun dieses alles, wie kein einziger Medicus leugnen wird, meiner Gesundheit höchst nachtheilig seyn muß, und die Rechte hingegen

C. C. art. 11.

wollen, daß carceres nur ad custodiendos, nicht aber ad cruciandos homines dienen sollen, dieserwegen auch

STRYK *de I. Sens.* d. 1. c. 1. n. 32.

CLASEN ad c. a.

CARPZOV *pr. crim.* q. 111. nr. 45. seq.

und andere Dd. sagen: carcer

carcer ita tolerabilis esse debet, ut ne quid damni uel uitæ uel corpori adferatur.

So habe zu Ew. ꝛc. ich das sichere Vertrauen zu hegen Ursach, es werden Dieselben mein Unglück durch Schwermachung des Gefängnisses noch grösser und trauriger zu machen, nicht willens seyn, sondern vielmehr, warum ich gehorsamst bitte, eine Gerichts-Persön nebst einem Medico absenden, um mein Gefängniß und meine Banden in Augenschein zu nehmen, auch, wo die Sache erzehlter massen also sich befindet, mich in ein anderes, und so, wie die Rechte wollen, erbauetes Gefängniß bringen, leidlicher fesseln, und mit zulänglichen Stroh versehen lassen. Da mein Bitten gerecht, getröste ich mich deren Erhörung, und verharre ꝛc.

Nr. VI.

ad §. 128. p. 362.

Eyd eines Dollmetschers.

Ich N. schwere, daß ich alles das, was Titio von dem Hochfürstl. S. Amt allhier wird wegen seines begangenen Mordes und sonsten vorgehalten werden, ihm deutlich vorstellen, die darauf erhaltene Antwort treulich wieder sagen, gefährlicher Weise nichts hinzu setzen oder auch auslassen, hiernechst alles verschwiegen halten, und mich allenthalben als einen redlichen Dollmetscher bezeigen wolle. S. W. M. G. ꝛc.

Nr. VII.

ad §. 134. seq. p. 364 seq.

Peinliche Fragstücke.

General.

1. Wie Inquisit mit Nahmen heisse?
2. Wie alt er sey?

(ætas enim tam in pœnis, quam in tormentis determinandis debet attendi.)

3. Wer Inqu. Eltern (§. 96. 3.) und
4. Ob sie noch am Leben?
5. Wo Inqu. gebohren, und
6. Wo, ingleichen
7. Von wem er erzogen worden?
(Multum enim refert scire, a quibus & ubi quis educatus fuerit?)
8. Ob und
9. Wo Inqu. in die Schule gegangen?
10. Ob Inq. nicht das = = Gebot gelernet?
(his tribus articulis opus est, ubi reus nimis uidetur esse stupidus.)
11. Wie lang Inq. sich hier aufhalte?
12. Wo Inq. zuvor gewesen?
13. Zu welcher Religion Inq. sich bekenne?
(de hoc tunc demum rogatur, si diuersa religionis principia uel exasperent uel mitigent grauitatem cuiusdam criminis.)
14. Wovon Inq. sich nehre?
(hoc interrogatorium præstat suam utilitatem, ubi delictum carnis aut furti, non uero, ubi delictum homicidii commissum est.)
15. Wie viel er im Vermögen habe?
16. Ob Inq. verehlicht?
17. Wie viel er Kinder habe?
(his duobus, in delictis carnis plerumque, in delictis furtorum sæpe, in delictis homicidiorum fere nunquam, potes uti.)

Spec.

Landesbibliothek Oldenburg

Spec.

1. Ob Inq. Caium kenne?
2. Woher, und
3. Wie lang er solchen kenne?
4. Ob nicht Inq. mit Caio in Widerwillen und Feindschaft gelebet?
5. Aus was Ursach?
6. Ob nicht Inq. sich verlauten lassen, er wolle es Caio nachtragen?
7. Ob nicht Inq. den 12. h. zu Apolda gewesen?
8. Ob er nicht mit einem Gewehr dahin gegangen?
9. Was solches vor eines gewesen?
10. Ob Inq. mit solchem allezeit auszugehen pflege?
11. Warum Inq. vor dießmahl gedachtes Gewehr zu sich genommen?
12. Ob Inq. nichts von Caii Aufenthalt zu Apolda gewust?
13. Ob nicht Inq. Caii wegen dahin gegangen, und
14. ihn daselbst angetroffen?
15. Ob nicht Inq. daselbst mit Caio in ein Gezänck gerathen?
16. Wer solches veranlasset?
17. Ob nicht Inq. sich an Caio zu reiben gesuchet?
18. Ob nicht die Degen entblöset worden?
19. Wer seinen zuerst entblöset?
20. Ob nicht Inq.?
21. Ob nicht Inq. damit auf Caium zugestossen? und
22. dieser nach empfangenen Stich sogleich zu Boden gesuncken?
23. Ob nicht also Inq. Caio nachgegangen, und
24. ihn getödet?
25. Ob dieses alles nicht vorsetzlicher Weise geschehen?

Landesbibliothek Oldenburg

Nr. VIII.
ad §. 146. p. 369.
Formula defensionis pro auertenda responsione ad artic. inquis.

Obgleich scheinen möchte, daß, weil Titius, welchen ich verwundet, bald nach empfangener Wunde verstorben, selbiger von mir getödet worden, folglich gerechte Ursach vorhanden sey, warum Ew. ꝛc. mich nach geendigten summarischen Verhör, nun ad art. inquis. vernehmen könnten; so getraue mir doch das Gegentheil daher zu behaupten, daß (1) noch ungewiß, ob Mæuius an der von mir ihm zugefügten Wunde verstorben, und (2) ex actis erhellet, nullum locum amplius superesse inquisitioni.

Anlangend das I.

bin ich zwar nicht in Abrede, daß Titius von mir verwundet worden, will auch glauben, daß er bald darauf das Zeitliche mit dem Ewigen verwechselt habe; leugne aber, daß er an der Wunde gestorben. Welches auch die Acta selbst zu leugnen, wenigstens das Gegentheil nicht zu beweisen scheinen; massen darinnen nicht das geringste anzutreffen, so einem Viso reperto ähnlich siehet, oder ex certis rationibus vergewissere, mortem ex uulnere secutam esse. Die fol. 5. befindliche Registratur ist mangelhaft und beweiset nichts, weil in selbiger der geschehenen Vereidung derer ad actum sectionis requiriret gewesenen Medici und Chirurgi nicht gedacht, und die lethalitas uulneris nicht mit einem Worte behauptet, sondern, daß Medicus und Chirurgus de qualitate uulneris nicht einerley Meynung gewesen, angeführet wird. Was

Was ferner das

II.

betrift, so ist allen bekannt, und weisen die Acta, daß An. 1722. den 12. Iun., mithin vor mehr denn 20. Jahren, Titius von mir verwundet, und, wie Ew. ꝛc. iedoch ohne Grund glauben wollen, getödet worden, daher mir, der ich erst den 20. Aug. dieses 1742. Jahrs incarcerirt worden, die exceptio præscriptionis allerdings zu statten kommen muß. Diese aber stöhret das peinliche Gericht, und ist denen Rechten nach von der Art, daß ein Richter, ob sie auch nicht vorgeschützet worden, darauf achten, und allen Proceſs einstellen muß.

Bey so bewanden Umständen, und da das corpus delicti incertum, auch, wenn es certum werden solte, so doch, da Medicus und Chirurgus, welche die Section verrichtet, vor einigen Jahren bereits verstorben, nicht möglich, dennoch wegen der Verjährung, welche ex actis

fol. - - -

selbst erhellet, keine special Inqu. Platz finden kan: so lebe der gewissen Hoffnung, daß Ew. ꝛc. mich nicht allein mit dem examine ad art. inquiſ. verschonen, sondern auch der Banden erlassen werden, besonders, da ich, wo es nöthig seyn solte, hinlängliche Caution de iudicio ſiſti & iudicatum ſolui zu bestellen bereit und willig bin. Ich ꝛc.

Nr. IX.

ad §. 173. p. 382.

Zeugen = Eyd.

Ich N. schwere hiermit zu GOtt dem Allmächtigen einen leiblichen Eyd, daß ich auf diejenige Fragstücke

stücke und Articul, worüber ich in Inquisitions-S. die an N. geschehene Nothzucht betrefend, werde befraget werden, die rechte, reine, lautere und unverfälschte Wahrheit, ja alles was mir davon wissend, aussagen, und solches weder aus Freundschaft, Feindschaft, Gunst, Gabe oder Geschencke noch einiger andern Ursachen wegen, unterlassen will. So wahr ꝛc.

Nr. X.

ad §. 207. seq. p. 398. seq.

Registratur wegen geschehener Confrontation,

Act. d. 12. Sept. 1742.

Weil Inq. N. in seiner Antwort auf die peinlichen Fragstücke alles verneinet, was Zeugen beiahet, so sind heute dato die in actis retro bemerckte Zeugen N. N. N. N. ins Amt bestellet, auch Inq. dahin geholet worden, da denn Iudicium ohne ferneren Verzug geschritten ist

ad act. Confrontat.

Inq. Pamphili und Zeugens Sempr.

ad art. Inq. 9. 10.

Ob nicht Inquisit zuerst nach den Degen gegriffen und selben entblöset?

ad art. probat. 6.

Wahr, daß Inq. zuerst vom Leder gezogen.

Inq. will davon nichts wissen.

Testis hingegen bleibt bey seiner ad act. prob. gethanen Aussage, sagt auch

auch darauf Inq. in faciem, daß er ja, ehe es noch der andere vermercket, nach den Degen gegriffen und solchen entblöset hätte.

Inq. siehet Zeugen an, verfärbet sich und spricht endlich, daß er, Inq., zuerst nach den Degen gegriffen und solchen entblöset, wäre falsch und erdichtet.

Test. bleibt bey seinem bejahen, vorgebend, er würde es nimmermehr sagen, wo es nicht die Wahrheit wäre. Inqu. solte sich doch erinnern und bedencken, daß, so bald der Entleibte die Worte: ꝛc. gesagt, er, Inquisit, ehe noch der Entleibte solches recht sehen und mercken können, den Degen hinter seinem Rücken vorgehohlet, entblöset, und auf jenen zugehauen.

Inq. sagt gantz bestürtzt: so wüste er es nicht, wer zuerst nach den Degen gegriffen, wäre damahls in

gröster

gröster Angst und Zorn
gewesen.

ad Art. inq. 8.

Ob nicht, nach geendigter action Inquisitens Degen blutig gewesen?

probat. 10.

Wahr, daß nach geendigter action Inquisitens Degen voller Blut gewesen?

Bey diesen und allen übrigen articuln, worüber Zeuge mit Inq. zu confrontiren, wird es gehalten, wie bey dem vorigen, und endlich die Registratur beschlossen, ungefehr mit folgenden Worten:

Worauf sich dieser actus confrontationis geendiget, und Zeugen dimittiret, Inquis. aber wieder in sein voriges Gefängniß gebracht worden. Daß sonsten alles so, wie hier niedergeschrieben worden, ergangen sey, bezeugen durch ihre Unterschrift, die zugegen gewesene Gerichts-Personen. Nachrichtlich

N.
N.
N.
N.

Nr. XI.

ad 214. p. 401. seq.

Abriß einer Haupt-Defension, darinnen Inq. das Verbrechen begangen zu haben, gäntzlich läugnet.

Weil in denen Acten

a. so

a. so wenig eine richtige specification derer Sachen, welche Sempronio gestohlen seyn sollen, als

b. deren eydliche Bestärckung vorkomt, hiernechst

c. bey Leuten von so geringen Stand, als Sempronius ist, Kleinodien, dergleichen in der so rubricirten und f. befindlichen Anzeige derer *Sempronio* entführten Sachen specificiret worden, nicht zu suchen,

so finden sich allerdings bey dem corpore furti Semproniani so viele Zweifel, daß sie schwerlich zu heben sind. Gesetzt aber, daß sie wider alles Vermuthen gehoben würden, so könnte doch Inq. nicht vor den Sempronianischen Dieb geachtet werden, da die wider ihn streiten sollende indicia theils unerwiesen sind, theils nicht concludiren.

Das I. daß nemlich

Inq. seit etlichen Tagen, ohne Abnahme seines Vermögens, in der Schencke zu N. gefressen und gesoffen,

wird durch beyliegendes Attestat sub A., worinnen Marcus Inquisiten in allen frey gehalten zu haben, weitläuftig bezeuget, gäntzlich gehoben.

Das II. indicium, daß nemlich

das gestohlne Gut in Inq. Hauß gefunden worden,

ist weder erwiesen,

denn daß das gefundene Gut eben das gestohlne sey, ist daher, daß ꝛc. gar nicht glaublich;

noch concludens,

massen, laut registr. f. , solches an keinen verschlossenen, sondern offnen Ort gefunden worden.

Das III. indicium, nemlich

der Besitz eines Dietrichs oder Brecheisens will gar nichts sagen, ob auch gewiß wäre, so doch nicht ist, daß Sempronii Hauß vermittelst eines Dietrichs und Brecheisens eröfnet worden, denn

a) diese Stücke sind in loco furti commissi weder gesehen, noch gefunden worden, haben auch

b) ihres gleichen in unzehliger Menge. Zudem ist

c) Inq. ein Schlosser, hat folglich bey seinem Handwerck solcher Instrumenten nöthig, daß also istorum usus illicitus nicht zu præsumiren, quum constet de licito.

Da nun, wie ietzt gewiesen worden, alle indicia, welche wider Inq. streiten sollen, nullius momenti sind; hiernechst

IV. laut der vor Hoch-Fürstl. Amt allhier pto. -- geführten Acten f. - -

Inq. vor kurtzen erst eine goldene Uhr, welche er ohne iemandes Wissen auf dem Löbstädter Wege gefunden, nicht behalten, sondern in das Hoch-Fürstl. Amt ohnverzüglich geliefert, damit sie ihrem Herrn wieder werden mögte,

und V. testis 3. ad art. probat. 8. behauptet,

daß Inq. den 12. Aug., da der Diebstahl allhier geschehen seyn soll, zu Leipzig gewesen,

so ist wohl Inq. kein Mann, zu dem man sich eines Diebstahls, am allerwenigsten des Sempronianischen versehen könne.

Es

Es glaubet also Defensor, Inq. Unschuld zur Gnüge dargethan zu haben. Erwartet daher von zukünftigen hocherleuchteten Herrn Urthels-Verfassern (welche er diese Defension nach ihrer Gewohnheit d. i. mit Bedacht durchzulesen, und die darinnen zum Behuf des Inq. vorkommende argumenta reiflich zu erwegen, gehorsamst bittet) ein Urthel des Inhalts:

Daß in Ermangelung anderer und triftiger Anzeige wider Inq. weiter nichts vorzunehmen, sondern derselbe auf freyen Fuß zu stellen.

Nr. XII.

ad §. 215. p. 493.

Abriß einer Haupt-Defension, darinnen Inq. die That begangen zu haben, zwar zugestehet, aber leugnet, daß sie ihm zugerechnet werden könnte.

Titii Unschuld wegen des ihm beygemessenen Todschlags ist etwas zweifelhaft, wo man nicht speciem facti kürtzlich ex actis vorstellet, und daraus die Inq. zu statten kommende exceptiones ziehet, und behörig ausführet. Beydes zu thun, wird also erlaubet seyn. Es ist aber species facti folgende:

Titius, als er von Marco den 13. Apr., ferner den 15. ei., geschimpfet uud prouociret wird, thut, als wenn er es nicht hörete, schweigt also, und bleibt zu Hauß. Als er aber den 17. ei. bey der hohen Saal in vieler Personen Gegenwart, von gedachten Marco wiederum geschimpfet, ja gar

geprügelt und endlich mit dem blossen Degen überfallen wird, siehet er sich genöthiget, von Leder zu ziehen. Er thut hierauf nichts, als, daß er weichet und auspariret, biß er an eine solche Höhe getrieben wird, woselbst er entweder ins Wasser fallen und umkommen, oder ausstossen müssen. In solcher Noth stösset er aus, verwundet Marcum, welcher Letztere 2. Stunden darauf, und zwar, testibus Medicis, an der Wunde verstorben.

Aus welcher in der Wahrheit und denen Acten gegründeten facti specie zur Gnüge erhellet, daß armen gefangenen Titio

a. ausser der præsumtion, qua dolus excluditur
b. alles, was vor und bey der Verwundung vorgefallen, zu statten kom̃e, denn solches zeigt, daß
c. Inq. zum Schlagen nicht geneigt, und
d. ad summam iram prouociret, ferner
e. zu Ziehung des Degens so wohl, als
f. zum Ausstossen gezwungen worden, mithin
g. ein moderamen inculpatæ tutelæ vor sich habe. Welches denn auch
h. die Ursach, daß er nach verübter That, ob es ihm gleich leicht gewesen, doch nicht flüchtig worden, vielmehr
i. zu Hause sicher und ruhig geschlaffen.

Da nun also aus denen Acten und der Zeugen Aussage sattsam zu ersehen, daß Titius ohne sein Verschulden von Marco in Leib- und Lebens-Gefahr gesetzet worden, und diese anders, als Anfangs durch Entblössung des Degens, und hernach bey dem Wasser, durch Beybringung eines Stosses, abzuwenden ohn-

ohnmöglich gewesen; so ist wohl nicht zu zweiflen, daß Titius ein moderamen inculpatæ tutelæ vor sich habe, welches auch hiermit urgiret und daher behauptet wird, daß

a. so wenig auf ein medium eruendæ ueritatis, als
b. auf pœnam erkannt werden könnte, sondern vielmehr
c. eine absolutoria sententia zu erwarten sey.

Nr. XIII.

ad §. 217. pag. 404.

Abriß einer Defension, worinn die vorseyende confrontation abzulehnen gesuchet wird.

Obgleich der actus confrontationis nicht wenig zur Entdeckung der Wahrheit beyträgt, und daher von denen Rechts-Gelahrten denen peinlichen Richtern bestmöglichst angerathen wird; so ist er doch auch dem, der qua reus confrontiret werden soll, höchst nachtheilig. Daher, denen Rechten nach, Richtere alsdenn erst einen qua reum confrontiren können, wenn wider selbigen einiger Beweiß streitet, und Hofnung einer zuerlangenden Uberzeugung oder rechtmäßigen Geständniß übrig ist. Keines von beyden findet sich in causa Tullii.

Anlangend das erste, so ist

a) das Verbrechen, dessen Tullius beschuldiget wird, sehr gering, weil Medicus und Chirurgus f. referiren, daß Seius an der Wunde nicht gestorben,

b) der Beweiß sehr schlecht, da er bloß auf solchen indiciis beruhet, welche

α) *remota*, als da sind
Tullii Flucht, und
mit dem vulnerante habende gleichförmige Kleidung,

β) *elisa*, welches von dem an dem Ort der geschehenen Verwundung gefundenen Messer zu sagen ist. Denn daß solches Tullio zur Zeit der geschehenen Verwundung nicht mehr zugestanden habe, sondern von ihm bereits ein viertel Jahr vorher veräusert worden, beweiset f.

Das Verbrechen also, dessen Tullius beschuldiget wird, ist gering, und zu einer confrontation nicht zulängig, besonders da contra Tullium nicht der geringste, Beweiß zu streiten scheinet. Die Hofnung einer per actum confrontationis zu erlangenden confession oder conuiction fällt gar in Brunnen.

Denn

a) test. 1. 2. sind inhabiles, da ehedem iener zu N. ans Halßeisen gestellet, und dieser zu N. eines Meineydes halber bestrafet worden ist,

b) test. 3. zeuget nur vom Hörensagen,

c) test. 4. saget nichts, als was reus bereits zugestanden,

d) test. 5. und 6. widersprechen einander,

daß also, wenn sie auch reo unter das Gesicht gestellet werden solten, sie doch nichts standhaftes sagen, noch reum conuinciren könnten.

Nachdem also gewiesen worden, daß das Verbrechen sehr gering, und fast kein Beweiß wider Tulli-

Tullium streite, hiernechst Zeugen so beschaffen, daß sie weder etwas bewiesen haben, noch auch erweisen können, mithin, wo sie mit Tullio confrontiret werden sollen, der sonst gewöhnliche Zweck einer confrontation nicht zu erreichen seyn wird: so hoffet armer Inq. Ew. ꝛc. werden ihn mit der höchst nachtheiligen und zuletzt doch vergeblichen confrontation geneigtest verschonen, ia, da seine Unschuld sich nunmehro völlig zeiget, ihn auf freyen Fuß stellen ꝛc.

Nr. XIV.

ad §. 266. p. 432.

Ermahnung des Richters keinen Meineyd zu begehen.

NB. Addere hic iuuat uerba, quibus usus est HEIL *iud. & def.* c. IV. §. 21.

Es ist nun an dem, daß du deine gerühmte Unschuld wegen des angeschuldigten Todschlags, vermittelst cörperlichen Eydes an den Tag legen solst. Nun bedencke wohl, was vor starcker Verdacht in Actis wider dich vorhanden, dergestalt, daß es das Ansehen gewinnet, als ob es nicht sowohl an der Gewißheit, daß der Todschlag von dir begangen worden, als bloß an der Uberführung zu mangeln scheinet. Zu vermuthen ist es gleichwohl nicht, daß wenn du in deinem Gewissen rein gewesen, du, so bald der Todschlag geschehen, ohne Noth die Flucht ergriffen haben würdest. Und warum wäreſt du, nach der beyden Zeugen deposition k. kurtz nachdem die That geschehen, mit gantz erblaßtem Gesicht und flüchtigen Schritten

von dem Ort, wo man nachgehends den ermordeten Cörper gefunden, hergekommen. Das Blut, so man an deinem Degen gefunden, kan doch nicht von ungefehr dahin gekommen seyn, und, daß du mit dem Entleibten in beständiger Feindschaft gelebet, hast du ja selbst ad art. Inq. 8. nicht in Abrede seyn können. Betrachte doch um GOttes Willen, was ein Meineyd vor ein entsetzliches Verbrechen sey. Du sagest dich hierdurch von aller Gnade und Wohlthaten, auch der Vorsorge GOttes, deines Schöpffers, loß, tritst gleichsam das blutige Verdienst deines Heilandes mit Füssen, weisest den Heiligen Geist mit seinen Gnaden-Würckungen von dich zurück, übergiebest hingegen deinen Leib und Seele dem Teufel und der Höllen. Wenn du betrachtetest, wie kurtz das menschliche Leben, und wie oft nur ein Schritt zwischen uns und dem Tode sey, so soltest du dich die menschlichen Vergnügungen dergestalt nicht reitzen lassen, daß du dadurch deiner Seelen Wohlfahrt in die Schantze schlügest. Wir leben uns ja selbst nur zur Bestrafung, und alle vermeinte menschliche Vergnügungen, wenn sie auch im Anfange noch so Zuckersüsse scheinen, hinterlassen doch einen Gallen-mäßigen Nachgeschmack. Wilst du nun durch so eine eingebildete kurtze Lust das ewigwährende Wohlseyn, die Kindschaft deines GOttes, den Genuß des ewigen Lebens und die Gemeinschaft aller Auserwählten verschertzen? Nimm wohl zu Gemüthe, daß wenn du solchergestalt den Heiligen Geist mit Händen und Füssen von dir wegtreibest, du sodann nicht im Stande seyn würdest, einige Bereuung zu empfinden,

pfinden, vielweniger Vergebung sothaner Sünden zu erlangen. Es ist ja möglich, daß dich GOtt den Augenblick, da du den falschen Eyd nachgesprochen, von dieser Welt fordere. Wie wird es hernach mit deiner Seele stehen? Unterwirf dich doch lieber einer zeitlichen Strafe durch ein aufrichtiges Bekäntniß, als daß du durch deren Vermeidung die ewige Strafe über dich häufest, ꝛc.

Nr. XV.

ad §. 291. pag. 445.

Abriß einer zur Ablehnung der Strafe dienenden Defension.

Da Titia eines mit Caio begangenen Ehebruchs angeschuldiget, ja dessen überführet worden, auch selbst geständig ist; auf conuictionem und confessionem aber Strafe zu erfolgen pflegt, welche abzulehnen, einem ieden Inquisiten nachgelassen wird; als habe auf Ordre der armen Titiæ sothanes Mittel ergreiffen, und selbige pro auertenda pœna adulterii ordinaria defendiren sollen.

Damit nun dieses desto eher erhalten möge, habe den eigentlichen Verlauf ex actis vorstellen, und darauf die ihr zu statten kommende exceptiones an- und ausführen wollen.

Der Casus ist folgender:

Titia wird von ihrem Mann, Sempronio, verlassen, und in dessen Abwesenheit von Caio fast täglich besuchet. Dieser setzt iener zum öftern zu, um sie zu seinen Willen zu bringen, wird aber zu verschiedenen mahlen abgewiesen. Doch weiß er durch beständiges Anhal-

ten, widerhohlte umständliche Nachricht von Sempronii Tode, und andere erlogene Vorstellungen, es endlich dahin zu bringen, daß Titia von ihm sich beschlaffen und schwängern läßt.

Diese in Acten von punct zu punct befindliche facti species gibt sattsam zu erkennen, daß Inquisitin pro deserta & seducta, mithin pro doli & criminis adulterii experte zu halten sey.

Mit der desertion hat es seine Richtigkeit, massen

1. Sempronius, welcher mit Inq. 1730. copuliret worden, dieser ein eintziges viertel Jahr hindurch die eheliche Pflicht erwiesen, darauf sie liegen lassen, und
2. endlich 1732. davon gegangen, ohne daß man die Ursach seines darvongehens, oder auch den Ort seines Aufenthals dato zu erfahren, vermögend gewesen.

Die seduction betreffend, so ist sie von Caio selbst zugestanden worden. Denn dieser ist

f. - -

gar nicht in Abrede, daß er

a. Titiam durch allerhand Vorstellungen zum Beyschlaff zu bringen gesucht, und
b. ob er gleich von ihr etlichemahl abgewiesen worden, doch ihr mehr und mehr zugesetzet, sie auch endlich betrogen habe.

Da nun Inq. sowohl deserta als seducta, mithin doli & criminis adulterii expers, kan ihr die ordentliche Strafe des Ehebruchs ohnmöglich dictiret werden. Ja da sie

α) eine noch sehr junge Frau, welche

β) von

β) von ihrem Mann boßhafter Weise und lange Zeit verlassen, hingegen
γ) während ihrer Einsamkeit von Caio mit Ungestim und ohne Nachlaß, auch
δ) gegebener gewissen Versicherung, daß Sempronius tod sey, zum Beyschlaf sollicitiret, und endlich gebracht worden,

muß iedermann bekennen, daß sie bey begangenen Ehebruch nur culpam leuissimam, oder, wenn es hoch kommt, leuem begangen, und nicht viel mehr als eine stuprata gesündiget habe.

Inquisitin hoffet daher mit Recht, daß zukünftige Urthels-Verfassere, diese momenta wohl erwegen, und sie, wo nicht völlig loßzehlen, dennoch nur mit der auf stuprum gesetzten Strafe belegen werden.

Nr. XVI.

ad §. 285.*** p. 441.

A.

Formul eines Urthels, darinnen auf die Special-Inquisition erkannt wird.

Als uns angebrachte Rüge, summarisch Verhör und Untersuchung, wie auch andere gehaltene Registraturen, N. N. betrefende n. e. F. z. u. d. U. R. g. w. D. S. W. V. R.

Daß wider erst gedachten N. N. mit der Special-Inquisition gebührend zu verfahren, derowegen derselbe über gewisse Articul zu vernehmen, über dasjenige, so er verneinet, Zeugen, so viel deren zu erlangen, vermittelst Eydes abzuhören, auch da nöthig, mit Inquisiten

siten zu confrontiren. Worauf und wenn er mit seiner Haupt-Defension gehöret worden, ferner ergehet was Recht ist.

B.

Formula eines Urthels, darinnen peinlich Beklagter wegen seines begangenen und gestandenen Verbrechens verurtheilet wird.

Als uns die wider N. ergangene Inquisitions-Acta &c.

Hat ermelder Inq. da man ihn beydes summarisch und hierauf articuls weise vernommen, in guthe bekannt, daß er ꝛc.

So wird derselbe, wenn er auf seinem gethanen Bekenntniß NB. ubi pœna corporalis dictatur vor Gericht, sin capitalis vor öffentlich gehegten hochnothpeinlichen Halß-Gericht beharret, sothanen begangenen und gestandenen [Missethaten / Verbrechen] halber, gestalten Sachen nach, mit [Staupen-Schlägen des Landes ewig ꝛc. / dem Schwerd, Rad, Strang ꝛc. vom Leben zum Tode] billig [verwiesen / gestrafet] V. R. W.

C.

Formula eines Urthels, da Inq. der sein Verbrechen gestanden, und darauf sich defendiret, nichts destominder verdammet wird.

Als uns die wider N. ergangene Inquisitions-Acta,

Acta, so wohl was derselbe zu seiner Defension in Schriften übergeben, n. e. F. z. u. d. U. R. g. w. D. S. W. V. R.

Hat ermelder Inq. da man ihn beydes ꝛc.

ut in præced.

Ob nun wohl derselbe zu seiner Entschuldigung anführet, daß ꝛc.

Alldieweil aber dennoch solches Einwenden ihm daher nicht zu statten kommen mag, daß er ꝛc.

So ist Inq. im Fall er auf seinem gethanen Bekenntniß vor ꝛc.

D.

Formula eines Urthels, darinnen auf die territion erkannt wird.

Als uns ꝛc.

Wird Inquisit beschuldiget ꝛc.

(hic inculpatum delictum enarratur cum suis circumstantiis.)

Ob nun wohl derselbe dessen nicht geständig seyn will, und zu seiner Entschuldigung anführet, daß ꝛc.

(adducuntur momenta defensionis.)

Alldieweilen aber dennoch ꝛc.

(sistuntur indicia contra reum militantia, & destruuntur momenta defensionis.)

So erscheinet daher allenthalben so viel, daß Inq. N. vor unschuldig nicht zu achten; dafern er nun sein Geständniß richtiger zu thun, sich ferner weigern solte, ist er dem Scharf-Richter vorzustellen, und vermittelst dessen

als

als solte und wolte er ihn angreifen, iedoch noch zur Zeit unangegriffen lasse, zu befragen ꝛc.

Ob ꝛc.

Wann nun seine Aussage, und wie er sich darbey geberdet, mit Fleiß, immassen zu beschehen, zu denen Acten verzeichnet, und mit diesen hinwiederum verschicket wird, so ergehet in der Sache ferner was Recht ist.

E.

Formula eines Urthels, darinnen auf die Daumen-Stöcke erkannt wird.

Wird Inquisit beschuldiget ꝛc.

Ob nun wohl derselbe ꝛc.

Alldieweil aber dennoch ꝛc.

So erscheinet dem Scharf-Richter dergestalt zu untergeben, daß er ihn mag ausziehen, zur Leiter führen, die zur Peinlichkeit gehörigen Instrumenta vorzeigen, die Daumen-Stöcke anlegen, und damit zuschrauben, iedoch, daß es dabey verbleibe, und mit Inq. vor dießmahl weiter nichts vorgenommen werde, wobey er denn mit allem Ernst zu befragen:

Ob er nicht ꝛc.

Wann nun seine Uhrgicht und wie er sich darbey geberdet ꝛc.

F. For-

F.

Formula eines Urthels, da auf mehrere Peinlichkeit erkannt wird.

Wird ꝛc. Ob nun wohl derselbe ꝛc. Alldieweil aber dennoch ꝛc. So erscheinet ꝛc. damit zu schrauben, auch da dieses nichts fruchten solte, mit den Schnüren den Anfang machen, iedoch daß es dabey verbleibe, und ꝛc.

Worbey er denn mit allem Ernst ꝛc.

Wann nun seine Urgicht ꝛc.

G.

Formula eines Urthels, da Peinl. Bekl. die ihm zuerkannte tortur zu heben nicht vermogt.

Daß Inq. N. in seiner übergebenen Defensions-Schrift etwas, so ihm zustatten kommen möchte, nicht ausgeführet; derowegen das f. befindliche Urthel, an ihm gebührend zu vollstrecken.

H.

Formula eines Urthels, darinnen die vorher zuerkannte tortur in etwas gemindert wird.

Daß Inq. N. mit dem zuerkannten Grad der scharffen Frage zwar zu verschonen; er ist aber nichts destoweniger, im Fall er sein Geständniß in Güte zu thun, sich ferner weigern solte, dem Scharf-Richter dergestalt zu untergeben, daß er ꝛc.

Landesbibliothek Oldenburg

I.

Formula eines Urthels, darinnen die tortur erlassen, statt dessen aber der Reinigungs-Eyd dictiret wird.

Daß Inq. N. mit der zuerkannten scharfen Frage zwar zu verschonen, er ist aber nichts destoweniger, nach vorgehender ernstlichen Verwarnung vor dem Meineyd und dessen schweren Strafe, wobey auch ein oder mehr Geistliche des Orts zugebrauchen, sich, vermittelst leiblichen Eydes, zu reinigen, und daß er ꝛc. zu schweren, schuldig.

K.

Formular eines Urthels, da Inq. die tortur ausgehalten.

Hat Inquisit N. als er unserm vorigen Urthel zu folge, dem Scharf-Richter auf gewisse Masse untergeben worden, daß er an dem ihm beygemessenen Verbrechen unschuldig, erhalten: so ist er nunmehro von der wider ihn angestelten Inquisition zu entbinden.

Has formulas sententiarum adduxisse sufficiat. Plures dabunt WERNHER *princ. Iurispr. formul.* p. II. BROKES *in notitia actorum seu commoda actorum lectione, relatione, sententiæque conceptione* §. 119. seq., & nos alio dabimus tempore.

Nr. XVII.

ad §. 298. pag. 450.

Formular eines Urpheden.

Demnach ich N. wegen verübten = = allhier zur gefänglichen Haft gerathen, und mir, nach Erkundigung der Sachen, der Staupenschlag und ewige

ge

ge Landesverweisung zuerkannt worden, solche Strafe auch ietzt an mir exequiret werden soll: Als schwere hiermit zu GOtt dem Allmächtigen einen leiblichen Eyd, daß ich den bißher erlittenen Arrest, und die vorietzt an mir zu exequirende Strafe, vor verdienet achten, mich deßwegen an gnädigster Landes-Herrschaft, Dero hohen und niedern Bedienten, Räthen, Beamten und Unterthanen, insonderheit aber dieses Orts Obrigkeit und Gerichts-Personen, wie auch allen denen, so mich ins Gefängniß gebracht oder wider mich gezeuget haben, nicht rächen, noch solches durch die Meinigen oder sonst iemand anders thun oder anstiften, sondern mich an Urthel und Recht begnügen lassen, und sofort, noch vor Untergang der Sonnen, aus diesem Fürstenthum begeben, auch ohne gnädigster Herrschaft hoher Erlaubniß darinnen [nimmer / vor Ablauf der - Jahr] wieder betreten lassen will. S. W. M. G. H. ꝛc.

Nr. XVIII.

ad §. 321. pag. 465.

Requisition-Schreiben.

Ew. ꝛc. soll hierdurch zu vernehmen geben, welchergestalt 1) Titius, den man den Hüner-Dieb zu nennen pflegt, wegen verschiedener 2) hier herum verübten Deüben, bereits im vorigem Jahr in hiesiges Hoch-F. S. Amt gefänglich eingebracht, und wider ihn inquiriret worden. Wann aber selbiger noch vor Einlangung des peinlichen Urtheils, 3) die Banden erbrochen, die Flucht ergriffen, und sich darauf,

auf, wie verlauten will, zu Meuio, Innwohnern in N., einem zu denen Hochadel. N. Gerichten gehörigen Dorf, begeben haben, daselbst auch biß diese Stunde leben soll: So habe Amts halber Ew. ꝛc. 4) dienstlich ersuchen sollen, sich gedachter Person zu versichern, und, damit der einmal angefangene Inquisitions Proceß vollendet werden könnte, dessen Abfolge 5) gegen Ausstellung gewöhnlicher Reuersalien, freundnachbarlich zu willfahren. Ich 6) erstatte die auf gedachten Titii Verstrickung und Abfolge zu verwendende Kosten, und 7) zu fordern habende Gebühren, nach erhaltener liquidation, so willig als schuldig, 8) verspreche auch in dergleichen Fällen es hinwiederum also zu halten, da ich bin ꝛc.

Nr. XIX.

ad §. 322. pag. 466.

Form. eines Steck-Briefs.

Des Durchlauchtigsten ꝛc. ich der Zeit bestalter Rath und Amtmann zu N. gebe hierdurch allen und ieden, hohen und niederen, Obrigkeit und Gerichts-Personen, denen dieser ofne Brief vorgezeiget wird, nebst Entbietung meiner willigen Dienste zu vernehmen, welchergestalt Venereus Reitknecht, Beherrscher der Filtzlauß, nachdem er vor einigen Tagen 1) einer schändlichen Nothzucht verdächtig, auch bey angestellter general-Inquisition deßhalber mehr grauiret worden, 3) sich heimlich auf und darvon gemacht, ohne daß iemand weiß, wohin er kommen. Wann mir nun bey so bewanden Umständen Amtshalber obliegen will, ihn mit Steck-

Brie-

Briefen zu verfolgen: so ergehet an alle Obrigkeit- und Gerichts-Personen mein geziemendes Bitten, dieselben wollen ihres Orts auf vorhin erwehnten Venereum Reitknecht,

4) so 24. bis 26. Jahr alt, ein sonst länglichter, hagerer und verhurter Kerl ist, ein spitziges Kinn, breite Nase, starcke Augenbraunen, aufgeworfene Lefzen und schwartzen Stutz-Bart hat, sonst ein rothes Kleid, schwartze Strümpfe und silbernen Degen trägt,

5) ein wachsames Auge haben, nach ihm aller Orten in geheim forschen lassen, auch solchen, dafern er sich in Dero Gerichten betreten lassen solte, anhalten, mir davon benöthigte Nachricht geben, auch, wenn vorher der gewöhnliche Reuers ausgestellet, nicht minder alle liquidirte Gerichts- und andere Kosten erstattet worden, ihn anhero verabfolgen lassen. Ich verspreche in dergleichen Fällen wiederum zu dienen. Zu Urkund dessen habe das mir gnädigst anvertraute Amts-Insiegel beygedruckt, und mich eigenhändig unterschrieben. So geschehen = =

Nr. XX.

ad §. 323. 2. p. 467.

Reuersales.

Des Durchlauchtigst. Fürsten und Herrn, Herrn N. Meines gnädigsten Fürsten und Herrn, der Zeit verordneter Rath und Amtmann zu N. ich N. urkunde und bekenne hiermit. Demnach auf ergangene requisition, der in hiesigen Hoch-F. S. Amt gefangen gesessene, hernach aber nach erbrochenen

Banden flüchtig gewordene Titius, von denen Hoch-Adel. N. Gerichten zu N. angehalten, auch meinem fernern Gesinnen, inhaftirten Hüner-Dieb aus nachbarlicher Freundschaft in das mir gnädigst anbefohlne Amt, gegen einen gewöhnlichen Reuers und Abtragung aller Gerichts- und andern Kosten, folgen zu lassen, deferiret worden; und heute dato die Auslieferung geschehen soll: Als bekenne, daß solches alles aus blossen guten Willen und Bittweise, keineswege aber vermöge einiger Gerecht- oder Schuldigkeit geschehen; reuersire mich auch Amtshalber vor mich und meine Amts-Nachfolger dahin, daß solche Abfolgung denen Hoch-Adelichen N. Gerichten an ihren habenden Gerechtigkeiten, Freyheiten und Gerichten, ietzo und inskünftige, zu keinem præiuditz und Nachtheil, oder einiger consequenz gereichen, sondern selbigen in dergleichen Fällen von uns hinwiederum gewillfahret und gedienet, auch, wo der sogenannte Hüner-Dieb auf freyen Fuß gestellet würde, erstgedachten Hoch-Adelichen Gerichten und dessen Unterthanen im Urfrieden prospiciret werden solle. Alles treulich und sonder Gefährde. Urkundlich habe das mir anvertraute Amts-Siegel wissentlich hierauf gedrucket, und mich eigenhändig unterschrieben. So geschehen = =

Nr. XXI.

ad §. 325. pag. 468.

Requisition-Schreiben wegen Durchführung eines Ubelthäters.

Ew. ꝛc. mag nicht verhalten, was massen ich Corrumpuntium, einen hiesigen Gerichts-Unterthanen

thanen eines hier begangenen Jungfer-Diebstahls halber zu N. arretiren lassen. Wann nun diesen in den mir gnädigst anvertrauten Amts-Bezirck ohnmöglich bringen lassen kan, ohne das Ew. ꝛc. anvertraute Hoch-F. Amt zu N. zu berühren; Als habe dieselben dienstlich ersuchen sollen, gedachten Corrumpuntium morgen Nachmittag gegen 3. Uhr an den N. Gräntzen, und zwar bey dem auf N. führenden Weg anzunehmen, durch Dero Amts-Bezirck zu bringen, und gegen Ausantwortung gewöhnlicher reuersalien, wie auch Erstattung aller Amts-Gebühren an den N. Gräntzen mir wiederum auszuliefern. Diese nachbarliche Freundschaft werde in dergleichen Fällen zu erwiedern suchen, als worzu ich mich hiermit erboten haben will. Ich bin sonst ꝛc.

Nr. XXII.

ad §. 332. 1. pag. 441.

Cautio fideiussoria.

Demnach tüngsthin Titio das gesuchte special-sichere Geleit gegen Bestellung einer caution a 200. Rthlr. rechtlich zuerkannt worden, und er mich für ihn zu cauiren gebeten: so habe hiermit auf zweyhundert Thaler hoch dergestalt mich verbürgen, und mein gesamtes Vermögen verpfänden wollen, daß ich ermelden Titium auf Hoch-Fürstl. Amts-Befehl stellen, oder die zwey hundert Thaler zahlen wolle, worwider keiner Ausflucht mich iemals bedienen will. Urkundlich habe hierunter aus freyem Willen meinem Nahmen geschrieben, und mein ge-

wöhnliches Pettschaft beygedruckt. So geschehen Jena den

(L.S.) N.

Nr. XXIII.

ad eund. §.

Cautio iuratoria.

Demnach vor den Wohllöblichen Stadt-Gerichten zu Jena ich N. wegen der Entleibung Tullii verdächtig, und auf mein geschehenes Ansuchen durch Urthel und Recht erkannt worden, daß mir das gesuchte sichre Geleit gegen iuratorische Caution zu ertheilen: Als schwere hiermit zu GOtt dem Allmächtigen, daß ich mich iederzeit in vorgemelder Entleibungs-Sache Tullii vor hiesigen wohllöblichen Stadt-Gerichten stellen, und rechtlichen Ausschlag erwarten will. S. W. M. G. ꝛc

Nr. XXIV.

ad §. 337. 1. pag. 474.

Schreiben, darinn man um ein special sicher Geleit nachsuchet.

Es hat Titus Sempronius (a) recht unvermuthet in der Fremde vernehmen müssen, wie Wohllöbliche Stadt-Gerichte ihn wegen des in der Sonne am 29. Ian. c. a. begangenen Diebstahls verdächtig halten, und sich seiner Person dieserwegen versichern wollen. (b) Wann er aber, wo anders hiesige Stadt sicher zu betreten ihm erlaubet werden solte, seine Unschuld in weniger Zeit und mit leich-

ter

ter Mühe an den Tag zu bringen vermeynet: (c) so habe auf sein Begehr, laut beygehender Vollmacht sub A. Ew. ꝛc. gehorsamst ersuchen sollen, ihm (2) ein special-sicher Geleit, gegen Bestellung eydlichen Vorstandes, da Bürgen aus Mangel guter Freunde, und Pfänder, Armuths halber, nicht geschaffet werden können, hochgeneigtest dahin zu ertheilen, daß er so lange sicher seyn und bleiben solle, biß etwas Peinliches erkannt worden, und gewiß wär, daß solches auf keine Art und Weise abgelehnet werden könte und mögte. Hiernechst wolte auch dieses gehorsamst bitten, daß (7) in der formula salui conductus alle und iede Obrigkeit und Gerichts-Personen, denen die hiebevor ausgesendete Steck-Briefe zugekommen sind, ersuchet würden, ihn frey und ungehindert zu- und abreisen zu lassen. Wird mir diese gehorsamste Bitte gewähret, woran nicht zweifle, so kan obgedachter Titus Sempronius seine Sachen völlig ausführen, und solchergestalt seine Unschuld retten, ich aber mir schmeichlen, daß ich sey unter der Anzahl ꝛc.

Nr. XXV.

ad §. 338. pag. 475.

Form. eines sichren Geleits.

Des Durchlauchtigsten Fürsten und Herrn, Herrn ꝛc. ich N. der Zeit bestelter Hof-Rath und Amtmann zu N. urkunde und bekenne hiermit: Demnach Caius iüngsthin auf ordre des wegen eines angeschuldigten Diebstahls ausgetretenen Titi Sempronii um ein speciel sicher Geleit nachgesu-

chet, und darauf von hiesigem Rechts-Collegio gesprochen worden:

Daß ihm gegen anerbotene Caution auf 200. Rthlr. das gebetene freye sichre Geleit zu Recht und für unrechter Gewalt, biß etwas Peinliches erkannt worden, billig mitzutheilen sey.

gedachter Titus Sempronius auch die zuerkannte Caution durch Caium heute dato würcklich præstiret: Als gebe ihm hiermit in obiger Sache, kraft dieses Briefs, ein frey sicher Geleit zu Recht und für unrechter Gewalt, also und dergestalt, daß er frey, sicher und ungehindert sich anhero begeben, vor Gerichte sicher zu- und abtreten, auch, biß etwas Peinliches wider ihn erkannt worden, ungehindert und nach eigenem Gefallen allhier verbleiben, zu- und abreisen könne, iedoch daß er sich gleitlich halte * (§. CCCXXXVI.). Alles treulich und sonder Gefährde. So geschehen = =

* hic quandoque inseritur expressa literarum incarcerationis reuocatio (§. CCCXXXIII.*).

Nr. XXVI.

ad §. 340. pag. 477.

Form. einer Edictal-Citation.

Der Hoch-Adel. N. Gerichte zu N. der Zeit bestalter Director, ich N. füge hierdurch zu wissen: Demnach am 5. Febr. a.c. in hiesiger Schencke dem so genannten Hanß tap ins Muß, nachdem er sich schlafen geleget, das patrimonium Petri völlig weggesebelt, und ihr beyde, du Vrsula Freudenkind, und du Miri-

placia

placia dieſer Schandthat nicht wenig verdächtig und darauf flüchtig worden, auch biß dato nicht zuerlangen noch auszuforſchen geweſen ſeyet; will nöthig ſeyn mit der Edictal-Citation wider euch in 3. unterſchiedener Herren Landen zu verfahren. Daher werdet ihr beyderſeits, nemlich du Vrſula Freudenkind und du Miriplacia Kraft dieſes citiret und geladen, nechſtkommenden 29. Aug. vor hieſigen Hoch-Adel. N. Gerichten perſönlich unausbleibend zu erſcheinen, und auf dasienige, was ihr dieſer ſchändlichen Verſtimmlung wegen werdet befraget werden, zu antworten. Allermaſſen euch dann zu ſolchem Ende ein allgemein ſicher Geleit in beſagtem termino zu Recht und vor unrechter Gewalt ungehindert ab- und zuzugehen, iedoch daß ihr euch geleitlich haltet, ertheilet wird. Ihr erſcheinet nun oder erſcheinet nicht, ſo wird nichts deſtominder eurenthalben ferner ergehen, was Recht iſt. Urkundlich mit dem mir anvertrauten Hoch-Adel. N. Gerichts-Inſiegel beſtätiget. Zigenhayn ꝛ ꝛ ꝛ

(L.S.) N.

Nr. XXVII.

ad §. 347. pag. 480.

Form. einer Edictal-Citation bey dem Achts-Proceſs.

Des Durchlauchtigſten ꝛc. Meines gnädigſten Fürſten und Herrn, der Zeit beſtalter Amtmann zu N. ich N. füge dir, Caius, zu wiſſen, wie daß der hieſige Fiſcal bey mir klagend angebracht, welchergeſtalt du Meuiam am 23. Aug. a. p. auf

dem Wege, ſo nach N. führet, in das Korn gezogen, und ihr daſelbſt ihre Ehre und Keuſchheit gewaltſamer Weiſe genommen, auch die Geſchwächte, weil ſie ohn Aufhören überlaut um Hülfe geſchrien, iämmerlich und ſo geſchlagen, daß ſie den 3ten Tag darauf todes geweſen. Allermaſſen bey der Beſichtigung und Oefnung des toden Cörpers verſchiedene tödliche Schläge auch nicht wenige Merckmale einer an dem Unterleibe verübten Gewalt wahrzunehmen geweſen. Welcher beyden ſchändlichen Thaten wegen, du Caius 1) durch die Ausſage der Verſtorbenen f. 2) durch dein auſer Gericht freywillig und im Ernſt gethanes Bekenntniß f. 3) durch die Ausſage Titii f. 4) durch dein verhurtes Leben, und daß du der Meuiæ öfters nachgegangen, um ſie zu Fall zu bringen f. 5) durch die gegen Marcum geführte deſperate Reden f. 6) durch die Flucht, darinnen du dich bis dato noch befindeſt, und durch viele andere Anzeige nur allzuſehr verdächtig worden, daß daher, weil du allen angewanden Fleiß ohngeacht, nicht zuerlangen geweſen, in 2. deshalb eingeholten Urtheln erkannt worden: daß mit dem Achts-Proceſs wider dich zu verfahren. Wann dann ſolchem rechtlichen Erkenntniß nachzuleben mein Amt und Schuldigkeit erfordert, als habe zum erſten Nothpeinlichen Halß-Gerichts-Tag anberaumet d. 9. Iun. wird ſeyn der Montag nach dem 1. Trinit. c. a. Citire demnach und lade dich Caius hiermit peremtorie, daß du erſtgenannten 9. Iun. früh um 9. Uhr in dem Amtshof vor dem gehegten Nothpeinlichen Halß-Gericht vor mir und denen hierzu verordneten Land-Richter und

Schöp-

Schöppen unausbleibend erscheinest, hiesigen Fiscals peinliche Anklage anhörest, und darauf deine Antwort, auch rechtliche Nothdurft, so du welche zu haben vermeinest, alsobald von Mund aus in die Feder, mit 3. abgewechselten Sätzen einbringest, und alles andere beobachtest und gewartest, was der Achts-process erfordert. Du erscheinest nun oder erscheinest nicht, so wird nichts destominder in der Sache ergehen, was Rechtens ist. Darnach du dich zu achten. Zu Urkund habe mich eigenhändig unterschrieben, und das mir anvertraute Amts-Insiegel beygedruckt. So geschehen Jena den 14. Apr. 1738.

(L. S.) N.

Nr. XXVIII.

ad §. 353. pag. 482.

Form. einer Achts-Erklährung.

" " " " ich N. thue hiermit kund und zu wissen, daß Caius am 23. Aug. a. p. Meuiam auf dem Wege, so nach N. führet, in das Korn geschleppet, sie genothzüchtiget, und darauf so verwundet, daß sie den 3ten Tag hernach verstorben. Wann nun dieser Nothzucht und damit verknüpften Todschlags wegen hiesiger fiscal Peinl. Anklage wider gedachten Caium erhoben, solchen auch vor das Nothpeinliche Achts-Gericht citiren lassen, selbiger aber ungehorsamlich ausengeblieben, und darauf accusata illius contumacia am 20. Iun. h. a. ein Urthel, des Innhals:

Daß

Daß Fiscalis P. Angekl. bis auf die Acht erstanden und erlanget; Derowegen er darein billig erkläret, aus den Frieden in den Unfrieden gesetzt, und männiglich, so dessen Iurisdiction und Bothmäßigkeit unterworfen, mit ihm Gemeinschaft zu haben verboten, auch sein Leib in obigen Gerichten iedermann erlaubet wird.

eröfnet worden: Will ich ietzt gedachtem Urthel zu folge, tragenden Amts und Gerichts wegen, dich Caius hiermit in die Acht erklären, also und dergestalt, daß du aus dem Frieden in den Unfrieden gesetzet, und dein Leib iedermann in hiesigem Amts-Bezirck erlaubet seyn soll. Hiernechst will auch allen und ieden dieses Amtes Unterthanen hiermit auferleget haben, mit vorgedachten Caio keine Gemeinschaft zu haben, selben weder zu ätzen, zu tränken, zu beherbergen, noch ihm mit sonst einigem Rath oder Hülfe an die Hand zu gehen, bey Verlust ihres Leibes und Gutes. Wornach sich zu achten. Zu Urkund dessen habe mich eigenhändig unterschrieben, und das gewöhnliche Amts-Siegel beygedruckt

So geschehen ==

Verzeichniß

Derer im Anhang befindlichen Formulen.

Nr. I. Form. einer Peinlichen Anklage. pag. 3
II. Eyd eines zur section erforderten Medici. 4
III. Form. eines Wächter-Eydes. 5
IV. Formula defensionis pro auertendo carcere. 5
V. Supplicatio pro mitigando carcere. 8
VI. Eyd eines Dollmetschers. 9
VII. Peinliche Fragstücke. 9
VIII. Formula defensionis pro auertenda responsione ad articulos inquisitionales. 12
IX. Zeugen-Eyd. 13
X. Registratur wegen geschehener Confrontation. 14
XI. Abriß einer Haupt-Defension, darinnen Inq. das Verbrechen begangen zu haben, gäntzlich läugnet. 16
XII. Abriß einer Haupt-Defension, darinnen Inq. die That begangen zu haben, zwar zugestehet, aber läugnet, daß sie ihm zugerechnet werden könnte. 19
XIII. Abriß einer Defension, worinn die vorseyende confrontat. abzulehnen gesuchet wird. 21
XIV. Ermahnung des Richters keinen Meineyd zu begehen. 23
XV. Ab-

XV. Abriß einer zur Ablehnung der Strafe dienenden Defension. 25

XVI.

A. Form. eines Urthels, darinnen auf die Special-Inquisition erkannt wird. 27

B. Form. eines Urthels, darinnen peinlich Beklagter wegen seines begangenen und gestandenen Verbrechens verurtheilet wird. 28

C. Form. eines Urthels, da Inq., der sein Verbrechen gestanden, und darauf sich defendiret, nichts destominder verdammet wird. 29

D. Form. eines Urthels, darinnen auf die territion erkannt wird. ibid.

E. Form. eines Urthels, darinnen auf die Daumenstöcke erkannt wird. 30

F. Form. eines Urthels, da auf mehrere Peinlichkeit erkannt wird. 31

G. Form. eines Urthels, da peinl. Beklagter die ihm zuerkannte tortur zu heben nicht vermogt. ibid.

H. Form. eines Urthels, darinnen die vorher zuerkannte tortur in etwas gemindert wird. ibid.

I. Form. eines Urtheils, darinnen die tortur erlassen, statt dessen aber der Reinigungs-Eyd dictiret wird. 32

K. Form. eines Urthels, da Inq. die tortur ausgehalten. ibid.

Nr.

Nr. XVII. Formular eines Urpheden. ibid.
XVIII. Requisition-Schreiben. 33
XIX. Form. eines Steck-Briefes. 34
XX. Reuersales. 35
XXI. Requisition-Schreiben wegen Durchführung eines Ubelthäters. 36
XXII. Cautio fideiussoria. 37
XXIII. Cautio iuratoria. 38
XXIV. Schreiben, darinn man um ein speciel sicher Geleit nachsuchet. ibid.
XXV. Form. eines sichren Geleites. 39
XXVI. Form. einer Edictal-Citation. 40
XXVII. Form. einer Edictal-Citation bey dem Achts-Process. 41
XXVIII. Form. einer Achts-Erklärung. 43

Landesbibliothek Oldenburg

Jur B IV 6
9
Landesbibliothek Oldenburg